

ПОЗОРИШТЕ

ЗА ГОДИНУ 1887.

УРЕДНИК

А. ХАЏИЋ.

ГОДИНА ХП.

У НОВОМЕ САДУ,
ШТАМПАРИЈА А. ПАЈЕВИЋА.
1888.

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 1.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издаје за време бављења позорнице друштва у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

СВЕТСАВСКА ПРОСЛАВА

У КРАЉЕВСКОМ СРПСКОМ НАРОДНОМ ПОЗОРИШТУ У БЕОГРАДУ.

Овогодишња светосавска прослава у краљ. српском народном позоришту била је у потпуном смислу права културна светковина, са којом се може подићи и завод, који је приредно, и народ, у коме је овај лени, међу свима Словенима јединствени културни годишњи дан попкало.

У лепом низу светосавских свечаности, — може се с пуном правом назвати круна свечаности: *дечије представе*, које од неколико година овамо приређује управа нашег нар. позоришта на дан српског просветитеља св. Саве. Са оваковим дечијим беслафним представама не могу се подићи ни далеко културнији народи, и тек прошле године водили се у Паризу преговори између једног позоришта и париске општине, да се приређују подобне представе за децу. Мисао позоришних представа за децу, у колико је сама по себи лепа и поетична, у толико је значајнија и узвишенија на свечани годишњи дан народне просвете, који је код нас оличен у лепом, патријотском свомени св. Саве. Та само видети онај неброј највише анђелске деце, којих беше дунком пуно позориште, и продрети у њихову душу, ступити се с њиховим мислима и осећајима — колико је ту појезије, колико милоште и дражи! За то баш не можемо да се начудимо, што наши књижевници и песници несприну, — нарочито то имамо права захтевати од наших старијих књижевника и песника, — те да напишу што више народних приказа за ове дечије представе. То треба да потиче из саме љубави према нашој деци — нашој будућој узданици! У нашим народним причама и песмама имамо *неисцрпно врело маторишке, браштинске и сесквинске љубави*, имамо дивних примера *побратимства и љубави према народу и отаџбини*. Ви честити и уважени ментори и старине, ви прваци наше појезије и васкреле књижевности, дед' те, загрите се дечијом љубављу наших — унука и унукиња, нека вама мудроет и уважена достојне седнице украсе вечито најлепши адићар у низу наших

светосавских свечаности — дечије представе у народном позоришту!

Ове године била је *дечија представа* у очи св. Саве, и то пре подне у 10. сата. Као што рекосмо, позориште дунком пуно, — главница до главнице оних несталних анђелака, који беху пуни нестрпљења, да својим умилним гласицима запоју: „Ускликнимо с љубављу светитељу Сави!“

Свечаност се отпочела са певањем *крљевске народне гимне*, коју је на позорници отпевао цео певачки збор нашег позоришта. После химне била је представа лепе младе за децу „*Отаца и нови школа*“, у којој су дечица могла да виде какво је страшило била школа за негдашње ђаке, а каква је благодат данашња школа, или боље рећи настава у њој!

За тим се представљао zgodна слика: „*Милош и Анђелина*“, написана по познатој депој и патријотској народној песми. У самој представи желели бисмо други пут да видимо мало више *пошлости* и брзине. Оно местимично записано пада у очи као да се нешто игром ради, што мислимо да није хотимична грешка, већ више као неки немар, узимање с дале стране. Овакве представе ваља да су прожмане са истинском, песничко-уметничком љубављу, а не са обичним обзиром, је ли у медаљаншту „критична“ или „некритична“ публика.

Као четврта тачка била је додана програму: „*Мошегози св. Сави*“. У византиској дворани, с преда, с једне и с друге стране, показао се народ са децом, а у прочељу стајао је, у пуном архијерејском орнату, Св. Сава, благосељајући. Чим се завеса дигла, мала публика у парту устале и са својим учитељима запоју: „Ускликнимо с љубављу светитељу Сави.“ Када је „публика отијала“, — запоја поново „народ“ на позорници уз пратњу позоришног оркестра. Био је то диван приказ — да човеку ватера сузе на очи и осмејак на лице, и то у једно и исто време.

Ах, у том моменту сам зажелео да узватим за рамена цео тај бездушни западни „културни“ свет, који нас у својој надутости назива „варварским истоцима“, па да их у овом величанственом трепутку доведем овде и продрусам: „Гледајте ви, самозвани носиоци културе, какви смо ми „варвари“!“

Када се спустила завеса, „публика“ све некако не ће да излази — хтела би да види још нешто више. Али на њихову вељу жалост свечана представа била је свршена, а они излазе, држећи и недајући из руку позорницу цедуљу, у коју гледаху са особитим поштовањем. Видео сам после децу, која су ту цедуљу целог дана држала у рукама, и ваљда је недевет пута прочитала!

Истог дана, у 6 сата у вече, било је у позорницу *књижевно вече*, повина у лепом низу свегосавских свечаности.

Као што је познато, управа народног позорница била је прошле године реписала стечај за најбољу драму или трагедију из српског живота, или прошлости, и за најбољу шаљиву игру. За прво дело награда је одређена 1000 динара у златницима, за шаљиву игру 600 динара. Књижевно вече било је намењено извештају о резултату расписаног стечаја.

Још пре тога пропео се глас у кругу наших књижевника и љубитеља књижевности, да је једна од поднесених драма, по једногласном суду оцењивача, управо ремек-дело. И све је то пагаљало: ко је писац? Људи, на које се сумњало, одбијаху то од себе најодлучније, — и сваки је с нестрилењем очекивао оглашено књижевно вече.

Око шест сата, у очи св. Саве, била је искуњена у народном позорницу лепа крата пријатеља књижевности. Управо нас пријатно дирнула појава, да у партеру видесмо већи број седница заузета од наше омладине — ђака велике школе. Ово сматрасмо за дужност да забележимо као пријатан знак: колико наша омладина мари за нетински наш културни и просветни болитак. Част јој за то!

Али од свију ових појава, који показују оштру интересованост за сваки фактички напредак на пољу наше просвете и књижевности, најзначајнија је, да је наша висока *Покровишелка* свега што је код нас лепо и узвишено, *Светла и Пламенита Краљица* удостојила ово *прво свегосавско књижевно вече својом високом поштом*. *Цело Величанство* Краљица појавила се у дворској ложи, са вештим пријатним осмејком на лицу, у пратњи дворске госпође Воонке Деијанке и дворске госпође Стане Божићеве, која је била одевена у преисрасном народном сељачком оделу. Занста дец и наследова-

ња достојан пример како се на српском народном краљевском двору уважава и држи све што је из народа и за народ!

Чим, се *Цело Величанство* појавило, завеса се диже и на лепо украшеној позорници видесмо цео позорини певачки збор, који уз оркестар запева *српску краљевску народну химну*. Публика је стојећи саслушала целу химну.

Нека нам се дозволе две три речи о укусно намештеној позорници. У прочељу дворане стајала је биста блаженопоч. кнеза Михаила, а с једне и друге стране од њега слике Краља и Краљице. С десне стране, с преда, стајала је биста Вука Ст. Караџића са гуслама, а на столу, који је на средини стајао, изашеу две свеће видела се мала биста Бранка Радичевића.

Пошто се химна огневала, спусти се завеса и по краткој почивци опет се диже. За столом, на средини позорнице, представи се позорини одбор: управитељ позор. М. П. Шапчанин, драматург Милован Ђ. Глишић и одборници: Др. Ва. Ђорђевић, Ст. Поповић, Др. Ј. К. Лазаревић и Љ. Ковачевић (који је доцније дошао.) До Вукове бисте стајао је други сто, за којим је седео члан нар. позорница Гавриловић, коме је било намењено, да чита поједине одломке из награђене драме.

Управитељ М. П. Шапчанин у лепој беседи обележи саданње стање наше књижевности у опште, а драматичне посебнице, и побуде, које су управу позорница побудиле, да расписне огласни стечај. Беседа М. Шапчанина била је достојанствена, која је приличила овом свечаном акту, и одликовала се са много изражених исцрта и напомена. Публика је на завршетку дала гласног израза одобравању.

За тим је драматург М. Глишић прочитао извештај одбора о поднесеним делима на расписани стечај. По том извештају, до одређеног рока, стигли су ови радови: „Хуманитас“ и „Певачко друштво“ — шаљиве игре, „Прибислав и Вожена“, трагедија и „Немања“, драма. Позорнику игру „Девојачка клетва“ писац је повукао натраг, те није могла бити узета у разматрање, а исто тако још једна драма, која је стигла после рока за стечај.

По прочитаној одборској оцени шаљива је игра „Хуманитас“ испод сваке критике. Цела радња своди се на разговор: хоће ли се ићи код Пашона на пиво или пеће. Друга шаљива игра: „Певачко друштво“ боља је, али ипак не може се препоручити за награду, јер је пуна невероватности и силом комичних ситуација. Али, са некојим изменама и поправкама, и у недостатку домаћих шаљивих игара, могла би се узети за представљање под обичним условима за представљање оригиналних комада на на-

ној позорници. Што се тиче драме „*Прибислав и Војена*“ она је више драматски ен него драма и пре би била згодна за оперу. Осим тога не одговара расписаном стечају, што није из српског живота и прошлости, већ из давне, управо легендарне прошлости полапских Словена. Истина да су уштедни обичаји, који су слични нашим народним обичајима, али то бани показује, да је писац и сувише — појетизирао, јер није могуће, да би данашњи наши народни обичаји били бани тако слични обичајима давно изумрлих балтијских Словена. Из свију тих разлога дело се не може препоручити за награду.

По са свам је другојаче са „*Немањол*.“ Писац је узео грађу из значајног доба уједињена раскомаданих српских државица у једну моћну државу. Драма је израђена у сваком погледу тако савршено, да се може с правом бројати као најбоља од свију досад написаних драмских производа у нашој књижевности. И пој се досуђује прва (и у овој прилици, на жалост, једина) награда од 1000 динара у злату.

За оправдање оваковог сјајног суда био

је прочитан цео први чин и поједини одељци из другог и трећег чина.

Сви су с нестрпљивом очекивали, да се отвори запечаћено писмо и да се дозна за име тог еретног писца.

Али — о да грдног изненађења! Писмо се отвори и у њему писац, који се потписао са Н. П., јавља „славној управи:“ да ће се сам јавити тек после прве представе самог дела на нашој позорници!

Позорници одбор згледао се као у чуду, а публика скоро није могла доћи к себи. Многи се чак и љутили на толику безобзирност.

Пошто је позорници одбор прогласио нове расписе награда, управитељ заблагодари публици на лепој посети, изразивши наду, да ће мо се овако лепо састати и до године у очу дана првог српског просветитеља св. Саве.

На то је позоришни немачки збор отписвао српску краљ. народну зграду, и публика се развије у живом разговору и чуђењу: Је ли могуће, да има тог српског књижевника, коме не би одмах требало — хиљаду динара у злату?!

М. Ђ. П.

Л И С Т И Ћ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(*Прослава 25-годишњице српског народног позоришта*) одгођена је по одлуци управног одбора од 13. о. м. на други дан усекса, и то нарочито с тога, што ће у то доба моћи на ту народну светковину доћи више света са стране, а осим тога и за позоришну дружину је удеценије, да из Сентгомана оде у Ст. Бечеј, а оданде да дође у Нови Сад на прославу, па после прославе да иде у Суботицу. Тим се одговара и жељи Ст. Бечејаца, који би само у то доба могли примити наше позориште.

Програм за саму прославу измениће се у неколико, јер се пријавило немачко друштво „Гуселе“ из В. Кикинде са жељом, да том приликом приреди концерт у корнет позоришту, а осим тога намерна је и новосадска позоришна дружина да суделује.

Покуда друштва „Гуселе“ прихваћена је радо, само се за сад још не зна, да ли ће им се моћи једно цело вече уступити, пошто има изгледа, да ће се још које немачко друштво пријавити за суделовање, па како је трајање целе прославе одмерено само на једну недељу дана, то се можда не ће моћи једном друштву цело једно вече уступити.

У име управног одбора послан је леп венац на самртнички одар пок. *Марије Рајковићке*

и изјављено је саучешће за губитком њезиним.

У тој истој седници примљен је за глумца у позоришну дружину *Михаило Димитријевић*, чим добије отпуст од позоришне управе у Загребу.

Ч И Т У Љ А.

† МАРИЈА РАЈКОВИЋКА-ДИМИТРИЈЕВИЋКА.

Дика и понос српског и хрватског позоришта, љубимица српског позоришног света *Марија Рајковићка-Димитријевићка* преминула после дужег боловања 8. (20.) јануара о. г. у Загребу. Душу нам видају при јадн кад се сетимо шта је у њој изгубила наша позоришна уметност, тежка туга свија нам се око срца, кад се сетимо, да је нестало за увек са наше позоришне оног песног, умњалог лица са ведрим као небо плавим очима, које су тако мило, тако весело умеле гледати, да је нестало оне највише кокетне главнице, што је сјала у најлепшем добу живота свога, да не ћемо слушати више оног звучног гласа, који нас је умео или очарати као ромор бистрога врела, или нас је знао запети, казујући нам силним речима бујност ускозбаних страсти!

Покојница се родила 18. (30.) јануара 1859.

г. у Загребу. Родитељи јој Јосиф Дитмајер и Јулија и сада су живи у Загребу. Г. 1869. преселе се у Београд, где је покојница у својој 14. години први пут изашла на позорницу у улози више Кристијане у „Распикући“, од Рајмунда Г. 1874. врате јој се родитељи опет у Загреб, где се први пут појавила на позорници у шаљивој игри „Открила је срце своје.“ (У нас је превео тај комад Ј. Јовановић под насловом „Шумска ружа.“) У тој улози лепо је успела својим нежним, наивним, звучним гласом и дражесним кретањем праве најивке. У Загребу се упозна са Савом Рајковићем, српским уметником на гласу, који је узе за жену г. 1875. После године дана дође она с мужем својим заједно у нашу позоришну дружину. Ту је у почетку глумила наивне улоге, у којима је природном, неуспешном игром, наивношћу у мимици, гласу и кретању, својом живахношћу и веселешћу, пријатном нестаниковшћу, кевиковшћу и безазленошћу, детињском неспретношћу и неумешношћу очарала публику. За тим се посветила драми и и најпосле трагедији, која се на нашој позорници више негује него на загребачкој, где је француска конверзациона драма са свим претсела маха. 5. децембра г. 1880. умре наш никад непрежаљени глумца Сава Рајковић и остави својој удовици бригу, да се стара о њиховом најакром синчићу. Она је ту бригу савесно вршила, и та брига била је једна од главних побуда, што се г. 1884. вратила у своје родно место, у свој завичај. По повратку свом изашла је први пут на загребачку позорницу као Долорес у „Домовини“, од В. Сардуа, а последњи пут у „Пилетри“, од Мозенгала. У тој тешкој улози, у лакој оделу, прозвела је на позорници, и то је био и један од узрока преране јој смрти. У Загребу није наишла у публици опозика одзива као по нашим местима. Узрок ће по свој прилици бити то, што није имала доста прилике, да се негласно у онаквим улогама, у каквима је на мах освајала срца у наше публике. То јој је задавало много јада, те је често спападала тежња, да заузме свој некадањи положај на нашој позорници. Месеца октобра г. 1885. удаде се по други пут за даровитог глумца М. Димитријевића, који је за њом отишао био у Загреб. С њим је проводила дане срећно и задовољно. Обоје су живели само за глумачку уметност и тежили су, да се врате опет нашој позорници. Колико је покојница волела Србе и српску позорницу види се и отуда, што је и на самом часу самртном заклела свога мужа, да се врати у свој народ, који ако и не може да награђује великим наградама своје уметнице, али бар воле, поштује, цену и рад њм признаје. Последње су јој речи биле: „Пини г. Тони, на-

иди!“ Муж јој је испунио последњу жељу и врати се у своје јаго, али без ње, без љубимце и миленице нашег позоришног света, да нам повратком својим само увећа тугу за њеним губитком, који се неће моћи тако брзо накнадити!

Мила и драга усомисна на њу и на њен глумачки рад живиће у срцима захвалне јој Србадије докле год устраје српског позоришта и српског позоришног света!

„Ах, уграби смрт те дуга,
Усред славе твоје пута,
Усред жића претна, младца,
Усред жића лепих пада,
А глас црни срце дира:
Ти већ сиваш сапак мира!
Сиваш, дивна покојнице,
Роде свога миленице,
Ал' у срца' сахрањена
Оста теби усомена!“

СИТНИЦЕ.

(Само један фењер) У Хини је обичај, да сваки леџник обеси пред својом кућом онолико фењера, колико је умрло његових нацијената.

Разболн се неки мандарин, на пошље момка, да му доведе оног леџника, пред чијом кућом висн најмање фењера. Слуга му, после дугот тражења, доведе једног, пред чијом је кућом виснело само један фењер. Мандарин лепо почастн леџника, па ће га запитати: „Од кад ви практикујете као леџник?“ — „Од јуче,“ — одговори му овај.

(Преварила се.) За име Бога, сестро, — рећи ће нека госпођа својој пријатељници, — „шта је то с тобом! Нема ни два месеца како си се удала, па већ по свему изгледа да си несретна.“ — „Ах, слатка сестро,“ — одговори млада жена крзз плач, — „теби ћу све казати! Ти си се удала за мајора, па си ето мајорица, прија Мандари удаде се за капетанца, па је капетанца. А ја, несретница, удадох се за удовца, мистећи да ћу бити удовица, па, ето, на зло своје, преварих се љуго!“

(Хијнов одговор.) Док се Хајне бавио у некој вароши немачкој, позивала га је грофица М... свако после по дне на село, на које је долазио и више женских, које је Хајне морао забављати. По после кратког времена њему се то досади, а и би му криво, што га грофица позива увек после ручка, а никад на ручак и он изостаде једнога дана. Одмах други дан пошље грофица послужитеља, који га као и увек позове опет на каву. Хајне му одговори: „Поздравн госпођу грофицу, да ме извини, али ја нијем каву само онде, где ручам.“

Издаје управа српског народног позоришта.

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 2.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позорнице друштва у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца поједан пут на по табака. — Стоји за Нови Сај 40, а на страну 60 новч. месечно. —

РУСКО ПОЗОРИШТЕ У ГОДИНИ 1886.

Руски лист „Ново време“ саопштава о царским позориштима у *Петрограду* у години 1886. ове занимљиве податке:

„Драматско позориште (александринско) имало је 1885 год. 222.439 рубаља прихода, а 1886 године 220.974 руб., дакле мање него прошле године; но у тај приход ушло је и 40.000 рубаља, што су донеле „Чаробне пилуле“ у маријинском позоришту, тако, да је александринско позориште заслужило 42.000 руб. мање него год. 1885. Зар то није назадак?! И ваља запамтити, да у Петрограду има само једно драматско позориште, коме нема конкуренције. А шта би тек било, да поред александринског има још које редовно позориште, као што је то у Москви! И репертоар је гори него у год. 1885. Год. 1885 давано је 19 комада, а ове године свега 15; прошле године било је 3 драме, 10 комедија и водвиља; а сада — 1 драма, а остало комедије и водвиљи. Оскудан је репертоар и у томе, што се узимају по неколико комада од једног истог писца: 3 комада од Гњедића, 2 од кнеза Мешчерског, 2 од Куликова, 2 од Крилова. Дobar успех имала је само „Селња“ (Породица) од Крилова. Тај комад и „Чаробне пилуле“ (на маријинском позоришту) донели су највише прихода.

Ево прихода, што су га дали нови комади: „Чаробне пилуле“, у 18 представа 40.000 рубаља; „Породица“, у 20 пута 31.000 р.; „Болњани срдча“, од Мешчерскога, у 12 пута 16.700 р.; „Самородок“, од Ге-а и Салова, у 12 пута 15.000 р.; „Гешетка“, од Куликова, у 12 пута 14.700 р.; „Милијон“, од Мешчерскога, у 6 пута 9.400 р.; „Старая сказка“, од Гњедића, у 6 пута 7.130 р.; „Машина и животи“, од Куликова, у 7 пута 5.700 р., итд. — „Волшебне пилуле“ биле су по александринско позориште занета чаробне. Већи део осталих комада могао је остати у портфељу управе, јер нису пружили ни публични уживања, ни управи дохотка, ни књижевности добитка, ни глумцима благодарна поела.

Једина је утеха, што се на плате представљачког особља мање потрошило: 1885 године потрошено је 212 хиљада, а 1886 год. 200

хиљада руб. А та свота на плате за то је мања, што су истунили Давидов и Петина, који су заједно имали 1.400 руб. плате. И ако је било прихода 200 хиљада, т. ј. 20 хиљада више, него што је плата глумачка, треба узети на ум, да у 220 хиљ. снада још и хонорар писцима, а у 200 хиљ. садржи се само плата глумцима, г. Потјехину и редитељима. Трошкови око позоришта, плата чиновницима и слугама, огрев, осветљење, оркестар, издаци око инсценисања комада итд. све то не долази у ту своту. Свакако је дефицит позорнице доста замашан, по свој прилици да износи око 150.000 рубаља. По најпосле за царско позориште дефицит је узгредна ствар, а главно је — што то позориште не одговара своме задатку и што очевидно снада.

Особље глумачко састоји се из 94 лица: 38 глумаца и 56 глумица. Не појмимо, од куд така несарамерница. Сви глумци добијају 75.000 руб., а све глумице 100.000 руб. плате. Ни подела рада није сарамерна. Кад се подели износ *или* те свакога глумца и глумице са бројем колико су пута играли, то добијамо овај ред, и то:

1. Код Глумаца:

Зубов	180	руб. за један пут
Писарев	140	„ „ „ „
Горбунов	91	„ „ „ „
Свободин	76	„ „ „ „
Арди	69	„ „ „ „
Сазонов	60	„ „ „ „
Далматов	52	„ „ „ „
Варламов	51	„ „ „ „
Шкарин	38	„ „ „ „
Трофимов	33	„ „ „ „
Шемајев	32	„ „ „ „
Осокин	29	„ „ „ „
Панчин	23	„ „ „ „
Чернов	18	„ „ „ „
Апенелски	10	„ „ „ „
Локтев	6	„ „ „ „
Иванов П.	6	„ „ „ „
Степанов	5	„ „ „ „

2. Код глумица:

Еренкова 1,200 рубаља за један пут

Стенанова . . .	800	рубаља за један пут
Магнус-ова . . .	600	" " " " "
Љадова . . .	250	" " " " "
Иљинскаја . . .	240	" " " " "
Стрепетова . . .	190	" " " " "
Васиљева . . .	161	" " " " "
Дџужикова . . .	149	" " " " "
Савина . . .	140	" " " " "
Стрјелскаја . . .	100	" " " " "
Абаринаова . . .	93	" " " " "
Федорова . . .	91	" " " " "
Жуљева . . .	91	" " " " "
Хљбникова . . .	80	" " " " "
Александрова . . .	70	" " " " "
Чигау-ова . . .	63	" " " " "
Левкејева . . .	60	" " " " "
Панченко . . .	51	" " " " "
Абаринаова II . . .	33	" " " " "
Чистјакова . . .	30	" " " " "
Славина . . .	10	" " " " "
Смирнова . . .	6	" " " " "

Итд. итд.

Пада у очи, да глумци више раде него глумце, и међу њима нема такве страшне несаразмернице као међу глумцима. Највиша наплата за један излазак (једно представљање) за глумца је 180 рубаља, а за глумицу 1,200 рубаља. Гђа Савина сматра се за прву глумицу, а стоји 9-та по реду размера новаца за излажење. Гђа Бренкова играла је само један пут и њено излажење на позорницу стоји 1,200 руб. Која женска не би желела таку плату? Гђа Магнус-ова играла је такође један пут, гђа Љадова 6 пута, гђа Иљинскаја 26 пута, гђа Стрепетова 32 пута, гђа Васиљева 31 пут, итд. Највише од свију играла је гђа Смирнова, на име 94 пута, за њом гђа Савина 87 пута и гђа Жуљева 82 пута. — Од глумаца: Варламов играо је 142 пута, Ремизов 126, Сазонов 120, Стенанов I. 114, Аполонски 112, Доктев 106, Даматов 92, Трофимов 92, Панчин 87, Арди 79, Свободин 71 пут, итд.

Пама се чини, да би управа за 200 хиљада рубаља могла образовати изврсно глумачко особље, да би могла изврсно наградити не само главне глумце и глумице — сви они радо играју, и није њихова кривица што су многи тако мало играли — него и другостепене. Међу глумцима другог реда има их са свим излишних, које нису ни мало од потребе, те забадава вуку плату. Сад и пр. 20 глумица, које добијају по 600 руб. плате, што чини 12.000 р., и 6 по 800 р., што чини 4.800 р. — тих 26 глумица могло би лепо заменити 16 њих, па да им се даде и боља награда.

Ако друштво не иде, у крајњем случају решило би се уредништво „Новог Времена,“ да уз залог од 200 хиљада рубаља — приход у

години 1886 — састави позоришну дружину и да за годину дана позориште и репертоар дигне на таку висину, на каквој оно при садашњем поретку нигда није стајало нити може стајати. Ми се не шалимо. Ако то не учинимо, нека нам пропадне залог. Узмите на ум, да је малоруска позоришна дружина за нека два месеца имала више од 50.000 рубаља прихода, па још у маленом позоришту и са репертоаром на малоруском језику. Узмите на ум, да је сав тај приход дошао од интелигенције, од ђачке омладине, официра, професора, доктора, књижевника, од светских људи, од људи из вишег круга. Сва та интелигенција напушта александринско позориште, остављајући га случајној публици. Не треба тумачити, да је то мода: то се објашњује ваљаношћу позоришта и извршним распоредом г. Кропивницкога . . .

На завршетку да кажемо што и о промени у глумачком особљу. Сами су иступили Давидов и Петина; добили су отпуст: Ивалов, I, Константинов, Медвједев, Макаров-Јуљев, Степанов II, сва петорица добијали су заједно 4.100 рубаља; умрли су: Бродников и Васиљев I, који су добијали по 1.200 руб. Примљени су: Дмитријев (1.200 руб.), Стрмљанов 1.200 р.) Вајнберг (800 р.) и Корвин-Круковски (600 р.). Добиле су отпуст глумице: Бестужева (1,200 р.), Долина, Зеленова, Постникова и Енгелова (свака по 600 р.) Примљене су: Мичурина (1.500 р.), Каратигина (800 р.), Горскаја, Коврова, Пономарескаја, Соловјева Тулина — све са платом од 600 руб. Озбиљна је аквизиција само гђа Мичурина, но она се у текућу сезону само 3 пут појавила.

Из балетне трупе отишла је даровита балерина Е. П. Соколова и каселник Панков. На његово место позван је Италијанац Дриго. Гђа Цукијева привукла је публику у обе сезоне и имала је свагда огромна успеха.

Из француске трупе иступило је неколико ваљаних глумаца. У осталом француска је трупа врло добра и многи комади из новог и старог репертоара приказују се преискусно. У место Делтомба намењен је Ланжале за редитеља.

У немачком позоришту имао је минуле године Лудовик Барнај приликом свога гостовања огромна успеха у улогама „Отела“ и „Кина;“ а не мањи успех постигао је као Монжко, као „Лир“, а тако исто одликовао се и у неколико улога младачких стараца у салонским комадима.

После летњих феерија особље немачког позоришта изменило се готово са свим. За прве улоге ангажовани су глумци: Олден, Стал, Шулице, и глумице: гђе Бертенс-ова и Френх-ова, те се врло лепо могу представљати комади обљубљених немачких драматурга: Мозера, Даронжа, Блументала и Шентала; а има изгледа, да

ће се моћи давати и класички комади, ради којих су позвани још Кестер и гђа Дирксес-ова — али обе ове снаге слабије су по даровитости од својих другова. Присутност гђе Верде-јеве, Енглунд-ове, Пу-шове и Ширмер-ове, а тако исто и г. Бока, Шасерта, и Ференци-ја даје могућности, да ће се и оперете виђати на немачкој позорници.

Од нових комада имали су особита успеха: „Mit Vergnügen“ и „Die Sternschnuppe“, од Мозера, од којих је сваки до 10. пута приказиван. А од оперета доносио је редовно прихода „Ци-гански барон“, од Штрауса, и пред нову годину „Вице-адмирал“, од Милокера. Класични комади, као: „Фијеско“ и „Гец фон Берлихнгер“, нису имали успеха.“

Л И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(*Српска народна позоришна дружина*) бавила се у Сентомашу од 1. јануара до 15. фебруара о. г. За то време давала је 27 представа, и то 8 ванпредплате, 1. корисницу, и 18 у претплати. Била је и представа за децу, и то: „Милош Обилић“. Претплата на 18. представа износила је 1268 фр. Осим тога пало је на каси свега, са ванпредплатним представама заједно: 1052 фр. 60 н. Приход је износио свега: 2620 фр. 60 н. Расход: 2618 фр. 47 И чак је било сувишка: 2 фр. 13 н. Из Сентомаша отишла је дружина у Ст. Бечеј, где ће се бавити до почетка цвртне недеље, и онда долази у Нови Сад на прославу 25-годишњице српског народног позоришта.

РУСКО ПОЗОРИШТЕ.

(*Јубилој гђе Н. А. Никулине.*) „Московскија Вједомости“ пишу о 25-тогодишњици глумовања гђе Надежде Алексејевне Никулине ово:

„Наше позориште („Мали театар“ у Москви) ступило је сад у стадиум самих јубилеја. То је знатна појава. Читава плејада уметника, што су управо главни ослонац нашем позоришту, долази сад готово у једно исто време на ред, да им се призна њихово 25-годишње деловање на пољу глумачке уметности. Јубилеј — то је опште признање јавних, општих заслуга, које су нераздвојно спојене с другим редом година, посвећених непрекидном служењу за бољитак општинства. Плејада наших артиста-јубилара, то је плејада људи, који су на наше очи посветили најлепше дане свога живота своје уметничком позиву. Ти су јубилари ступили већ у прве редове, у којима су били пре другачи, на их је нестало. Они су данас постали прваци и вође на пољу позоришне уметности, они су у пуном цвету својих дарова и својих сила. Но колико се радујемо јубилејима заслужних наших уметника, толико нас некако и нехотиче обузима нека брига и забља, шта ће бити у будућности. Где су нам нове снаге, које ће да прихвате заставу уметности и које ће је носити тако високо као

што је носе наши уметници-јубилари? Ово „јубилејно“ доба буди, истина, у нама лепе успомене, али нас уједно и — узнемирује, задаје нам бригае за будућност!

Надежди Алексејевној Никулиној било је 12 година, кад је у њој поникла жеља, да се пошто по то ода позоринту. Отац и цела породица јој били су томе противки. Ствар се на послетку свршила, као што се у тим приликама обично свршује. Отац се опирао готово целу годину дана, па је најпосле понустио молбама своје ћерке и дао је у позоринту школу. Ах, тада је још постојала школа за будуће уметнике!

Девојче је имало ка'нда већу способност за играње, те је управо хтела да је начини балерином. Но она се сама отимала за драматском уметношћу. Отац се заузме за кћер и рече, да ће је узети из школе, ако јој не допуге, да се занима овим, на што осећа позива. Надзорница позоришне школе З. М. Никољска прва је приметила у Никулине дар за глумачку уметност, те је девојче преведено у драматски разред Дмитривскога и препоручено нарочитој пажњи његовој. Кад јој је било 16 година, почела је под руководством Дмитривскога приказивати мање улоге на „Малом театру.“ Први пут ступила је на позорницу 6. децембра 1861. у водвиљу: „Узајамна обука.“ За тим је играла у комадима: „На хлеб и на воду“, „Пансионарка“, итд.

Кад је Љвов постао управитељем московских позоришта, намислен је за учитеља драматике уметности у позоринној школи И. В. Самарин и у школу су уведене суботом ђачке представе. По речима саме гђе Никулине, она и све што су с њоме биле заједно у школи, имају само Љвову да захвале за свој артистички и умни развитак. Како много вреди управитељ сесручњак, који зна шта је уметност!

Године 1863. изшла је Н. А. Никулина из школе и примљена је за глумицу на „Малом театру.“ Дали њек рад и напредовање познато нам је, те га није нужно објашњавати. Две су чињенице развиле и усавршиле дар гђе Нику-

лине : никола и стручан управитељ, који разуме свој посао. Заслуге пок. Љвова још нису до сад достојно оцењене, а заједно их ваља признати, јер су оне велике као и заслуге самога А. Н. Островскога, кога пам је не давно из небуха смрт отргла!

Као што се могло и очекивати, гђи Никулиној учињен је читав низ овацја. Уметницу је публика при појаву њеном поздравила дуготрајним громким танањем и радосним клицањем. Између чинова предавали су гђи Никулиној цвеће, венце и дарове. Кад се свршила представа, називали су уметницу и док се она клавала публици, на један пут се дигне друга завеса и на позорници се појави цело глумачке особље „Малог позорништа“, једни у грађанском оделу, други у коетиму свршене представе, и представе, која ће настати. Редитељ Черњевски прочитао је гђи Никулиној адресу од њезиних другова; гђе Акимова и Федотова предале су неке дарове на јастучићу, па су се пољубиле е јубиларком. За тим је приступила депутација од балетног кора. Горбунов донео је венац и поздрав од петроградског позорништа, а Бурлак је завршио свечаност прочитањем адресе и поднањем венца од одеског позорништа. Почтак његова поздрава беше веома леп : „С топлога југа доносим вам топли поздрав“ — а после је рекао : „Другови моји поручили су ми, да вам ставим тај венац на главу“, и он то учини. И тај поздрав дирнуо је гђу Николину необично и довео је до суза. И прва је била врло љубка и весела, цело време се смењила, но при крају је плакала од препуне среће. Како хоћете, али ја држим, да сузама има места само при опроштајним јубилејима, као што је био јубилеј И. В. Самарина. Али при јубилејима, који се дају у цвету живота, снаге и уметничког делања, ту ваља да се изрази само радост и задовољство“.

— тр —

УМЕТНОСТ.

(Дилетантска представа код руског канцелара Гирса.) Једна од најсјајнијих забава ове зимње сезоне била је у Петрограду 10. фебруара о. г. код руског министра спољашњих послова Н. К. Гирса. Била је то представа, коју су давали аристократски љубитељи позорнице уметности, који по каткад приређују такве представе пред аристократском публиком. Као што „Новоје Време“ јавља, стекла се 10. фебруара у вече највећа и најдобраија господишна петроградска у „балској“ дворани код министра Гирса. Ту је био цар и царица, престолонаследник велики кнезови, кнегиње, представници високе руске аристократије, министри, генералии ађутанти, итд. заједно са посланицима страних дворова и вишим чиновима дипломатског кора, итд.

Било је ту небројено много дворских госпођа и госпођица и других отмених аристократских дама са орденским вршцама и знацима на велелешној тоалети. Ту се могле видети изменане руске и стране униформе са разним орденима, лентама и звездама, па чак и типична лица представника далеког истока. Јапански министар морине гроф Саиго у богатом, златом извезеном мундиру јевронскога кроја, заједно са два поморска официра, а тако исто и чланови китајске мисије у њиховом народном оделу обратили су на се особиту пажњу. Сви ходници, дворане и остале одаје биле су осветљене електричном, меком светлошћу. Позорница је устројена била у великој „балској“ дворани, а у црвеној дворани, која је украшена од скоро портретима свих руских канцелара и министра спољашњих послова од времена Петра велика амо, била је постављена тријева за цара и царицу и чланове царске породице. Гостију — ма да је био строг избор — донло је толико много, да су у позоришну дворану могли стати само царска породица, женске и неколико чланова дипломатског кора. Остали су гледали, колико су могли, из побочних дворана.

Око 9 часова у вече увео је домаћин Гирс Њихова Величанства и царску породницу у дворану позоришну. Тад се одмах почела представа; а приказана су два комада, и то : француска шаљива игра у 3 чина „Bataille de dames“ (Женски рат) и шала В. Крилова „Заварили кашу — расхлебывай“ (Кад си скувао кашу — а ти је и кусај).

Дилетанти приказивали су своје улоге тако поуздано и вешто, као што се то тешко догађа код обичних љубитеља, који припадају вишем петроградском друштву. У „Женском рату“ особито се донала кнегиња Кантакузен-Сверанска (као грофица Отрвалска), а у мушким улогама : Ушаков, кнез Волконски и гроф П. Адлерберг. Криловљеву шалу одиграли су слободно, лепо и весело кнегиња Е. П. Урусова, Е. И. Столицина, О. Н. Хвошчинска, П. И. Оклонцијева, М. И. Арапова, кнез Н. В. Шаховској, проф Д. Н. Толстој, С. Д. Сазонов, А. А. Левашев, Н. А. Клисински и А. И. Хвошчински. Цар је сваки час давао знак гледаоцима за њескање. После првог чина пила је царска породица чај у црвеној дворани, а по свршетку представе служена је ту вечера високој породици. Остали гости пак, који су хтели вечерати, могли су се обратити многобројним бифетима, пуњим красних јела, шампањна и финих вила. Око два сахата поноћи почели су се гости разилазити. Сви су пошели собом пријатан утисак са те лепе и ретке забаве.

— тр —

Иада је управа српског народног позорништа.

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 3.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Издава за време баљвења позоришне друштве у Н. Саду сваког дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

СТЕВАН НЕМАЊА И ЊЕГОВО ДОБА.

У суботу 21. и недељу 22. и даљих дана месеца фебруара о. г. у славу проглашења краљевства, приказала се у народном позоришту Београду први пут нова историјска драма: „Немања“, од *М. Цветића*.

Да би се боље разумео овај комад, који је јако заинтересовао нашу публику, желимо јој пре свега ближе приказати Немању и доба његово.

Не износимо ништа ново; само у главном оно, што је у нашој историји довољно расветљено, па с тога добро и познато. Ова белешка обраћа се само онима, којима би допела обавештења или можда и поуке; који су својом историјском спремом изнад ње, оне моли за извињење.

Немања је живео у XII. веку. Отац му се звао *Завида*; осим Немање, имао је још синове *Старцимира* и *Мирослава*, по летописима и *Првослава*, а по ауктору драме још и *Првоша*. *Завида* буде прогнан са Рашке у Дукљу, иначе звану *Зету*, и ту, у *Губици*, роди најмлађег сина Немању.

Кад Немања поста нунометан, добије од оца *Топлицу*, *Ибар*, *Расину* и *Реке*, и ту управљаше самостално. Управа му је била мудра и с тога стече лепо име у околних владалаца и владалчиња.

Византијски цар *Манојло* дође да походи северне крајеве свога царства. До-

шав у Ниш позове Немању на виђење. Тако му се допаде, да му је у име пријатељства и савеза уступно земљу *Дубочицу*, садашњи *Лесковац* и околину.

Зетом, то јест једним делом, управљао је *Иванши*, као вазал, клетвеник цара византијских. Немања је овог вазала потиснуо с престола и *Зету* присајединио својој држави. Због овога је имао борбе с *Византијом*, као врховним господарем *Зете*.

По оновременом обичају добрих владалаца, Немања поче зидати цркве и манастире, а поред богомоља и болнице. Тако подиже *Богородицу* у *Топлици* и *светога Николу* сирочу ушћа *Бањске*. Развалине ових манастира могу се још и данас видети. Браћа позавиде управи свога брата и намерине да га уклоне. Позову га на састанак, ухвате и баце у пећину. Одатле буде избављен; своје избављење много приписиваше светоме *Ђурђу* и у славу му подиже у *Раси* манастир, познат под именом: *Ђурђеви Ситиови*. (Насац драме приписује избављење арханђелу *Михаилу*.) Немања, киван на браћу, удари на њих и њихове земље присаједини својој владавини. Прогнана браћа побегну у *Македонију*, обрате се за помоћ византијском цару *Манојлу*. Овај им пошаље војске у помоћ и свог вођу *Тодора Падјата*. Немања оста победилац. То је било 1170 године.

(Настаће се).

ПРИЈАТЕЉИ.

(ЦРГА ИЗА КУЛИСА.)
ОД А. ТРОФИМОВА.

I.

— Јесте л' чули, да је умр'о Иван Иванић?

— Да, чуо сам. А јесте л' чули, да је све завештао Семену Семенићу? То се може казати, да је било петинско и искрено пријатељство! Толико су година живели као једна душа, као рођена браћа; а вели се, да су делили све на полак: и жалост и радост! Богме, баћушка, то је у нашем практичном веку — необична појава!

— Заиста, реткост! А јесте л' чули, да се Семен Семенић одриче наследства?

— Не, нисам чуо.

— Јест, јест! Говоре, да је већ био код гувернатора. Располажите, рече, са тим завештајем, како је воља Вашој Преузвишености, а мени ништа не треба, ја идем на „богомолје“ (т. ј. у хаџилук), идем у свет да служим богу.

— На „богомолје“?

— Да, рекао је, да иде да се богу моли.

— Па зашто је то наумио чинити?

— Бог би га знао! Мисле, да је смрт Ивана Иванића јако на њега утицала. Та да, можете и сами мислити, како је то! Толико година заједно, па сад у један пут . . . Појмљиво је, да је старцу тешко, па ето је наумио да иде да се моли богу.

— А осим тога, има он по свој прилици и греха, па хоће под старост да их покаје.

— Јест, јест, слушао сам тако нешто од овдашњих старих људи.

— А шта то?

— Има о њему нека тамна историја. Службио је пре као благајник код позоришта, па је једног лепог дана изгубио новце . . .

— Изгубио?

— Да. Тако је бар казао. Подузетник био је у то доба човек имућан — па му је опростио!

— Но, ја мислим, да је то Семену Семенићу добро дошло — почео је на лаку руку живети.

— Није то тако. Не види се на њему, да има залишних новаца.

— Та јест, увек је живео оскудно! Али ето у Ивана Иванића било је новаца!

II.

У II—ском позоришту службио је Семен Семенић Кедрин као благајник. Сви су га вољели. Дужности благајничке вршио је врло брижљиво и савесно, и сви су га држали за уредна и честита човека. Кад би при великој навали на каси ко год у забуну дао више новаца

него што треба, Кедрин би их одмах вратио натраг. Због таког једног случаја изашао је на глас и дуго су му се потсмевали другови и публика.

Кад је једном завршио касу и пребројао новце, видео се, да има једна рубља више него што треба. Не размишљајући дуго Семен Семенић прикује на каси објазу, којом је молио, да се онај, који је дао сувишну рубљу јави, па ће му је он вратити. Разуме се, да се сутра дан јавило око стотину њих, који су чекали да добију несретну рубљу. Семен Семенић у мало што није померио памету, кад је видео толики свет ради једне рубље, и да се није полиција умешала, не би знао како би се извукао из те незгоде.

Време је пролазило. На један пут после позоришта разнесе се глас, да је Семен Семенић изгубио новце, сав приход од једне представе, око хиљаду рубаља. Испрва није нико веровао, но после се осведочило, да је истина.

Сав уништен, бледа лица, покретао је и једва је домилио до подузетника и јавио му за губитак новаца.

— Па како је то било? запита га он.

— Не знам ни сам! прошане Семен Семенић. Синоћ сам их код куће два пут пребројао, а јутрос опет, и сећам се — као сад се сећам, замотао сам их у чисту харџију и метнуо их у џеп.

— Да нисте ишли још куд год осим овамо? Сећајте се добро.

— Нигде се нисам свраћао, управо сам овамо дошао. Никад ја нисам с новцима ишао на страну, осим у звање.

— Па како је то могло бити?

— Ето, бог ме је казнио!

И тако се новци нису ни нашли, ма што их је и полиција енергично тражила. Семен Семенић предложно је подузимачу да намери те новце од плате његове, но овај не пристаје на то.

— Бог с вама! одговорно је на предлог Кедринов.

— Као да ме је ножем ударио, тако су ме раниле те речи! причао је после Семен Семенић. Боље би било да ме је у очи назвао лоповом — лакше би ми било! Боље да ме је судом гонио, него тако!

Семен Семенић одрекао се сам благајничке службе код позоришта, па се занимао претисивањем.

(Настаће сл.)

ЛИСТИЋИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

* (Српска народна позоришна дружина) свршила је своје представе у Ст. Бечеју и дошла је 18. о. м. у Нови Сад, где ће отпочети свој рад у суботу 21. марта о. г. Пре прославе позоришне даваће пет представа, све ван претплате, и то све нове комаде.

За прве три представе одређени су ови комади:

У суботу 21. марта *први пут*: „Све за сина.“ (Le fils de Gyboeur.) Позоришна игра у 5 чинова, написао Емил Ожје, превео М. Ђ. Глишић.

У недељу 22. марта *први пут*: „Убојца.“ Драма у 5 чинова и осам слика, с предигром. Написао Едуард Плузје, с француског превео Драгутин Н. Јовановић.

У среду 25. марта *први пут*: „Смрт Стевана Дечанског.“ Трагедија у 5 чинова, од Ј. Ст. Поповића.

РУСКО ПОЗОРИШТЕ.

(Јубилеј Г. Н. Федотове.) У „Новом Времени“ описан је 25-годишњи јубилеј гђе Гликериије Николајевне Федотове, глумице у Москви. Из тога описа саопштавамо ово:

„26. јануар о. г. остаће као знаменит дан забележен у историји московског позоришта: тога дана прослављена је свечано 25-годишњица глумачког делања Г. Н. Федотове, уметнице првога реда, која је добро позната и у Петрограду, нарочито са свога гостовања за време мануфактурне изложбе.

Гђа Федотова почела се још из малена појављивати на позорници. Док је још била ученица у позоришној школи као девојче од 13 година, опазили су уметници Пемчинов и Дмитриевски да у њој има глумачка дара, те су јој давали мање улоге; а публика ју је први пут видела 8. јануара 1862, кад је приликом кориснице свога учитеља Самарина ступила на позорницу у улози Верочке у Боборикиновој драми „Ребенок“ („Дете“). У том комаду постигла је особити успех, и публика је једнако говорила о даровитости младе глумице. Федотова појавила се тада под именом „васпитаница Познакова“. Да је била необична дара, види се по том, што је управа позоришна одмах приступила из позоришне школе и примању њеном одступила од свога свагдашњег правила и дала јој у место 600 руб. годишњу плату од 900 рубаља, дакле ванредну награду за почтницу. Добила је одмах главније млађе улоге у свима бољим комадима тадашњег репертоара. Млада уметница нагло је развила свој велики

дар и показала се особито у комадима Островским и производима класичким. Трудом, марљивошћу и даром својим достигла је тако рећи врхунац позоришне уметности. Она се сматра за једну од првих руских глумица. Још пре десет година рекао је о њој један рецензент: „Глумице ваља да се на њу угледају и да се уче од ње, одбацивши лажни стид и ситничарско самољубље, које није достојно озбиљне глумице и свих оних, који желе да се усаврше примерима и искуством других талената, што су дошли већ до пуног развитка свога.“

Ми овде не узимамо на се обвезу, да изнесемо целу славну каријеру знамените московске уметнице, али спомињући 25-годишњу радњу гђе Федотове, не можемо а да јој се не поклонимо, не само за то, што није сакрила у земљу свој природни дар, него што се поступно, сваке године све више и више усавршавала и дошла до тога уметничког развитка, до кога долазе тек неки само службоци уметности, који пазе на свој позив као на светињу, те га чувају и улепшавају. Желимо велеумној уметници да још дуго поживи, те да продужи своје славно уметничко делање!

Сад још неколико речи о самој јубилеју.

26. јануара из јутра изишао је живоотно украшен „Зборник“ о јубилеју. У том зборнику нацртан је живот и рад гђе Федотове, изнесен је списак њеног репертоара (више него две стотине улога) и приложено је пет слика из различних епоха њенога живота.

Готово сва Москва слегла се 26. јануара на корисницу гђе Федотове у „велико позориште“. За часак су биле разграбљене све улазнице. Приказивао се „Антонио и Клеопатра“. Представа је била свечана и величанствена. Гђу Федотову предусрела је публика громким њеском и клицањем. Те овације трајале су једнако док су јој давали силни венци и дарови. После другог чина публика је готово засула гђу Федотову цвећем, а после четвртог чина настао је прави свечани моменат на отвореној сцени — предавање адреса, венчања и поклона. У томе су учествовала позоришта московска, петроградска и провинцијална. Чало је ту толиких речи и поздрава, уметници су достојно одликовали своју другарицу јубиларку; публика је поустајала с места, махала белим марамима, а позориште се тресло од силног тапцања. Гђа Федотова била је пресретна; те овације, то велико признање натерало јој је сузе на очи — она је плакала. . .“

—тр—

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

1. ПРЕСТАВА.

ВАН ПРЕДПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 21. МАРТА 1887.

Први пут:

СВЕ ЗА СИНА.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 5 ЧИНОВА, НАПИСАО ЕМИЛ ОЖЈЕ, ПРЕВЕО М. В. ГЛАНЦИК.

ОСОБЕ.

Марки Доберив	Милојевић.
Гроф Дутрвиљ	Димитријевић.
Маршал	Добриновић.
Жибоаје	Ружић.
Максимилијан Жерар	Миљковић.
Бароница Пфеферсова	Л. Хаџићева.
Маршалова	З. Милојевићка.
Фернанда	М. Максимовићева.
Дибоа, собар маркижев	Васиљевић.
Кутирије де ла Сарт	Марковић.
Виконт де Врилијер	Димитријевић.
Витез де Жермоаз	Кестерчанек.
Г-ђа де ла Вјетур	С. Миљковићка.
Слуга маршалов	Стојчевић.
Слуга бароничин	Врга.

Догађа се у Паризу.

У недељу 22. марта први пут: „УБОЈИЦА“. Драма у 5 чинова и осам слика, с предигром, написао Едуард Плувије. Превео с француског Драгутин Н. Јовановић.

Улазнице могу се добити у позоришној касарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7¹/₂ А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 4.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Излази за време баљева позорнице друштва у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

НА ГРОБУ.

Ево ти, друже, друга где хити,
тужан, да плаче крај гроба твог.
Та зар је тако морало бити?!
Мог'о је тако зар хтети бог:
да живот млађан, ведар к'о роса,
да очи дивне, да бујна коса,
да груди беле, уснице вреле,
поносно чело и вито тело
овако труне? — — — — —
Кога ће — реци — друг ти да куне?

Ти ћутини, хладна и нема рако!
Шта ти је стало, што сам ја плак'о,
и што ћу плакат' од сад до века —
ој, ти си мирна крај мог лепека!
Зар збиља нема никаког спаса?
Зар бог ми мога не чује гласа?
Та зар те никад видети не ћу?
Зар никад више уживат' срећу?!
Не?

Мир!
Ћутите!

Гроб се отвори. . .
Ено је! . . . Чујем, где ми говори:
„Не куни никог' нико није крив!
Умреће сваки, који год је жив.
И ти ћеш скоро — рекох ти већ пре —
ал' једна брига и овде ме тре:
Деца су наша нејака, мала,
Море што бесни, препуно вала,
то свет је тај.
Ти си им отац, ти их заклањај.
Закуни се:
јединим чаром, што ти остаде,
мелемом нама знаним за јаде,
миљенцем нашим, са светилиштем
— закуни ми се са позориштем.
Закуни се!“

О, немој тиме —
не, мила сени!
Ишти ма чиме,
Шта је то мени?!
Што срце бије? . . .
Та то је мало!
До славе није
Више ми стало.
Ти си однела
све дражи мисле,
ти си разнела
чаробне силе.
Моји су дани — — — — —

„Стани!“

„За љубав твоју — коју добро знам —
ја моћи имам, да ти снаге дам.

А сад ме чуј!“

Ах!!! —

„Не тугуј!“

„На чисту врелу — спомену свету —
када те бриге и боли сшету,
уми се сузом наде слађане,
да ће се нане душе млађане
за кратко време у једну слити,
заједно вечно да ћемо бити
у оном свету, где нема страсти,
где нема мржње, где цвеће расти
вечне љубави и вечне сласти.“

А где је свет тај?.. Хоћеш ми касти? —
„У шердој вери, чистиој љубави,
у нади — ту је тај свет убави.“

О, мила сени! Ал' наши дани — — — — —
„Не сумњај! Стани:
јер ја ћу љубав тад да прокунем. . . .“

Кунем се, кунем!

Загреб 10. I. 1887.

Гитанцако во
ад. Календ.

М. К. Д.
глумац.

У ствари: 22. I. 1887.

СТЕВАН НЕМАЊА И ЊЕГОВО ДОБА.

(Наставак)

Немања је био радан и живахан Мир му није годно. Догоди се, да цар Манојло растера и похвата млетачке трговце, који су се налазили у његовом царству. Млетачки дужд пође морем на Византију, а Немања, споразумно с Млечићима, упадне у византијске земље и отме *Левачи* и *Белицу*, у данашњем јагодинском, и *Лепеницу*, у данашњем крагујевачкоме округу. То је било око 1171 године.

Године 1173. дигне се цар Манојло из Цариграда да обори Немању. Овај рат није био наклоњен Немањи, јер је царска војска била многобројна. Немања, не имајући успеха, повуче се у планине и брањаше се жестоко. Цар Манојло, бојећи се да Немања не учини савеза са западом, помири се с њим. Уговор мира призна стање, које је било пре рата: ни Манојло што добио, ни Немања што изгубио. По утврђену миру, Немања походи Цариград. Кад је с царем отишао у саборну цркву, тадашњи патријарх говораше беседу, која се и до данас сачувала. У беседи вели народу о Немањи, који стојаше до царскога стола: „Видите човека, којем је природа одмерила више лаката по другима“. После ређа слике, које су израђене и изложене о рату Немањином с Византијом. Ту помиње једну фигуру, која представља Византију, а Немања замахнуо мачем да је прободу.

Године 1183. зарати се Немања поново са Византијом. Тада заузе *Раван*, *Козал*, *Сврљичи*, у данашњем књажевачком округу, даље *Ниш* с околином облашћу и напале чак на *Средац*, данашњу Софију. Грчки цар, излазећи се на невољи, закључи с Немањом мир на шест година и призна му све освојене земље и градове.

Године 1189. диже се крстачка војна под царем немачким Фридрихом Барбаро-

сом. Немања утврди с њиме савез, пошто је сазнао да је пре тога византијски цар Исак постао савезник угарскога краља, Беле III. Док су се крстачи били у Тракији, око Једрена, Немања уђе у царске земље, и освоји: *Церник*, *Скоп*, *Земун*, *Велблужд*, *Житомирки*, *Скопље*, град *Лешки*, *Градец*, и *Призрен* (?).

Године 1192. удари цар Исак на Бугаре и разбије их. За тим се устреми на Немању и после очајне борбе оте му градове македонске, и Призрен, и Врању, и Ниш.

Немања је ратовао и са *Дубровником*, који је чешће имао вољу да приграби околне области, али га је Немања увек сузбио у његове зидине.

Немања је имао борбе и због ствари црквених. У његовој држави појави се *богомилска јерес*. Богомили су се појавили у Бугарској, за владе цара Петра, у X. веку. Први њихов свештеник, Богумил, проповедао је, да светом владају два Бога: *зао* и *добар*. Оваки Бог је старији, и зове се *Саштаило*; добри Бог је млађи, и зове се *Хрисиос*. Богомили пису имали храмова, не криштаваху се водом, постише и молнише се, одрицаху се својине и уздржаваху се од жењенја. Глава цркве звао се *дед*, даљи чланови *верниш* зваху се: *старојиници*, *госпиш*, *сшарци*, и т. д. Немања налажаше, да је ова јерес опасна по његову државу, сазове сабор на Раци: властелу и властеличиће, православни свештени клир и у правнике богомилске јереси. На сабору буде јерес осуђена и Немања најстрожијим казнама сатре је до корена. Најстаријем, деду, даде језик осећи — вели летопис. Богомили се разбегоше и настанише већином у Босни, где оснују *босанску* или *бабуиску цркву*.

(Наставиће се).

ПРИЈАТЕЉИ. (Ц Р Т А И З А К У Л И С А.) ОД А. ТРОФИМОВА.

(Наставак.)

III.

Семен Семенић видео је, да га сви избегавају, а избегавају га нарочито с тога, што сумњају, па не само да сумњају, него су просто уверени, да је он украо новце, али нису хтели то да кажу.

— Вама се то само тако чини! — тешки су га.

— Никако, не чини ми се! одговорио је он. Па и сам Птицин, Иван Иванович! Још из детињства познајемо један другог, јели смо из једне чиније, па и он бежи од мене! Није дошао ни један пут да ме запита: шта је то с тобом? Али не, не кривим ја њега, боже сачувај! Да сам ја на његовом месту, можда бих и ја тако поступао.

Такве су се мисли Кедрину непрестано врзле по глави. Најпосле се са свим усадио и није се нигде дао видети. Веома ретко могао га је човек срести у вече у шетњи по пустим улицама варошким.

Једном тако шетајући се сретне се са Иваном Ивановичем Птициним.

Птицин беше нижег реда глумац у дружини онога позоришта, где је и Семен Семенић служио као благајник.

Кад су се пријатељи срели, тргоне се изненађено и један и други. У обојице је сијнула мисао у глави, да се учине као да није приметио, да није познао један другог. Већ су хтели учинити покрет, да обиде један другог, но обојица су као прирасли за земљу остали на месту.

Први је дошао к себи Семен Семенић. Болело га је понашање Ивана Ивановича.

— Шта? Зар ме ниси познао, шта ли? — запита он оштро с потсмехом.

— Не, није то . . . него . . . једва промуца Иван Иванович.

— Па шта је? За што се туђиш од мене? — запита Семен Семенић још оштрије.

— Био сам болестан, нисам никуд излазио! — проговори тихо Иван Иванович.

Семен Семенић погледа у њега и снази унало, бледо лице свога пријатеља.

— Опрости ми! — рече он, па један пут промрљавши глас. Опрости, што сам сунуо на тебе — нисам знао.

И Семен Семенић пружи му руку.

Иван Иванович, као да се нечег страшио, није му одмах дао своје руке, али кад је осетио руку Семена Семенића у својој, он ју је нервозно ухватио обема рукама и јако стискао.

У једаред је био сав претресен, узрујан, нашао се у неприлици.

— Хајдемо, хајдемо к мени! Тим речима готово је силом вукао Семена Семенића, не питајући му још руку. — Хајдемо — да се поразговоримо, да коју прозоримо.

И он одвуче Семена Семенића к себи.

IV.

Иван Иванович био је још једнако узрујан и узбуђен, кад је дошао кући са својим пријатељем.

— Седи ево овде, ту је мекше, — нудно је свога госта посађујући га на наслоњачу. Сад ћу ја спремити мало закуске.

Изнесе се закуска и чај.

Ивана Ивановича занимало је то, али и узнемиривало.

— Ево, узми, једи; нека ти је на здравље! нудно је госта, а једнако је у некој неприлици и некако збуђен.

— Што и ти не седнеш? — рече му Семен Семенић.

(Наставиће се.)

ЛИСТИЋИ.

ПОЗОРИШТЕ.

* (Власт таме) Као што из Москве јављају руске новине, прво издање драме чувеног *Лев Толстоја* „Власт таме“ (Власт таме) разграбљено је за неколико дана са свим, а штампано је било у 36.000 примерака. Књићар Сотин дао је у штампану друго издање те драме.

* (Певачки збор Славјанског) слави се сада необично у Петрограду. У „Михајловском ма-

нежу“ (Јахалишту) толика је навала сваки дан, да Славјански мора да даје по два концерта на дан, па је ипак душком пуно публике. Као што је познато, Славјански је прошлих година концертовао готово по свима знатнијим варошима јевропским и постигао ванредан успех. Сав свет се дивно његовим певачицама у богатом руском народном руху.

Иадаје управа српског гародног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

2. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 22. МАРТА 1887.

Први пут:

СМРТ СТЕВАНА ДЕЧАНСКОГ.

ТРАГЕДИЈА У 5 ЧИНОВА, ОД Ј. СТ. ПОПОВИЋА. (РЕДИТЕЉ: МИЉКОВИЋ)

О С О Б Е.

Стеван Дечански, краљ српски	Лукић.
Марија, његова друга жена	С. Вујићка.
Синиша, син им (дете од 4—5 година)	Седмакова.
Душан, стеванов син од прве жене	Марковић.
Теодил Богојевић, логотет и први саветник	Милојевић.
Жарко Светковић, жупан у Зети	Ружић.
Зорка, његова кћи	Ј. Хаџићева.
Ранко,	Лазић.
Милорад Виловић, } војводе у Зети	Миљковић.
Дмитрић, }	В. Димитријевић.
Сретен, }	Васиљевић.
Добриња, стеванов дворски слуга	Кестерчанек.
Први } гласник	Исајловић.
Други }	Врга.

Војска. Бунтовници.

У среду 25. марта први пут: „УБОЈИЦА“. Драма у 5 чинова и осам слика с предигром, написао Едуард Плувје, с француског превео Драгутин П. Јовановић.

Ко од наших поштованих сталних претплатника жели своја места и за ову представу задржати, нека изволи ту намеру своју изјавити у позоришној писарници најдуже до 11. сахата пре подне.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на касн.

ПОЧЕТАК У 7½ А СВРШЕТАК У 10½ САХАТА.

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 5.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Изази за време бављења позоришне друштве у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

СТЕВАН НЕМАЊА И ЊЕГОВО ДОБА.

(Наставак.)

На крају своје владе, осим земаља заузетих од Византије и земаља својих, имао је Немања у својој држави *Зешу* (која се звала и Диоклитија), *Требиње*, *Хум*, *Неретву*, а био је и врховни господар над Босном. Потписивао се: *Стефан Немања, жупан и самодржавни господар свих србских земаља, Поморија и Диоклишије, и Далмације, и Засумје и Травуније.*

На две године пред смрт, 1196., сазове Немања сабор у Расу. Ту преда државу своје старијем сину *Стевану*, с називом *великога жупана*, а млађем сину *Вукану* преда *Зешу*, с називом *великога кнеза*. За тим се, лицем на Благовести, покалуђери у Студеници и назове *Силеун*. После оде своје сину Сави у Свету Гору и у манастиру Хиландару умре 13. фебруара 1199.

Животописци његови слажу се у томе: да је био јуначан, законит, неуморан, усталач, мудар управљач и велики ктитор црква и болница. Растом је био леп и угледан. Политички је врло важан као уједињилац распарчаних српских земаља и тако творац прве српске државе.

Писац драме највише се зауставио баш на тој борби Немањиној противу децентрализације. На представи видеће се како је то осветлио и приказао. Наше је да упознамо читаоца са свима околностима, које ће помоћи да му драма буде разумљивија.

У драми се помињу многе старе земље и области. Оне су многим познате, а има их доста који ће волети да то своје зна-

ње обнове. Остављам оне области, које ни до данас не променише свога имена. Дотичемо се мање познатих или са свим непознатих.

Тако *Диоклишија* звала се она област, која је познатија под именом *Зеша*. А *Зета* је захватала *Сауж*, *Скадар* јужно до Дрима, западно до мора, и *Цешине*. Некада је у овој области било велико место *Диоклеја*, или *Дукла*.

Хум, (*Засумље*, *Хумска земља*) звао се западни крај српске државе, од реке *Неретве* до *Требиња* и до извора реке *Дрине*.

Травунија је област око *Требиња*.

Липљан је на *Ситници*, близу *Приштице*. За краља *Милутина* постојала је епископија *липљанска*. Ту је црква *Грачаница*.

Полог — тако се звала област *вине Скопља*, на западној страни *Вардара*, где је *Хетово*. Ту је и област *Госпичвар*.

Дубочица звала се земља око данашњег *Лесковца*; а други тврде да је то околина *студеничка*.

За доба *Стевана Немање* и за цело време трајања старе српске државе, народ се српски делио на више редова. У драми долазе сви ти редови, или се о њима врло често говори. Добро је, пре представе, уочити разлике њихове у колико се могу повући из наших старих књижевних споменика. Народ се дакле делио: на *велику власишлу*, *власишличке*, *себре*: *сокалнике*, *мерошце* или *нерошце* и *ошроке*.

Велика власишела били су велики, први

племни царства, који имађаху своје државице и уз то ношаху титуле кнежева, војвода и т. д.... Великом властелом звали су се велики двораши и жуњани, и војводе, и кнежеви, и црквени поглавари.... С великом властелом окружавао се владалац.... Њима је судио царев суд.

Властеличић је био властелин, по свој прилици без државнога достојанства. Разлика између властеличића и великога властелина у главном је по приходима од имања, а види се из овога прописа у Душановом Законику: „Властелин, који опсује и осрамоти властеличића, да плати 100 перпера; а властеличић, ако опсује властелина, да плати 100 перпера, и да се бије штаповима“.... „А ако себар опсује властелина или властеличића, да плати 100 перпера и да се осумди.“ Сва земља принадлежала је владоцу, великој и малој властели, и цркви.

Себар је био сваки, који није био властелин или властеличић. Себри су били сељаци, који су радили властелинске и црквене земље, а могли су имати и своје земље. Разлика између њих и властеле види се из ове Душанове наредбе: „Ако властелин убије себра, да плати хиљаду перпера; ако ли себар властелина убије, да му се обе руке одсеку и да плати 300 перпера.“ Себри се деле овако:

1. *Меропах* (патриохъ) или *неропах* звао се насељеник на земљи властелинској или владоачевој. Чија је земља, ономе је и радио, давао работу и плаћао. Осим те земље, могли су неропахи имати и своју засебну баштину. Дужностима су се разликовали од других земљорадника. У Душанову Законику стоји: „Поновски синови,

ако изуче књигу, да остану с оцем.... ако ли књигу не изуче, онда је меропах. Ако меропах изучи књигу, да остане опет меропах.“ На другом месту Душанова Законика стоји: „Меропах, ако побегне куд од свога господара, у страну земљу или цареву, где га нађе његов господар, да га осумди и нос му распори, и т. д.“

2. *Ошроци* су били сељаци, који су живели на земљи црквеној и властелиновој и били њихова својина, исто као и она земља коју су обделавали. И њихова деца била су својина црквена, или властелинова. Закон је само забрањивао давати их у прђију.

3. *Сокаљници*. Ови су били насељеници на властелиновој или црквеној земљи. Властелину или цркви давали су годишњи сок, или соџ, на земљу коју су уживали. Сок је био неки род порезе у природним сировинама. Ако у селу има мајстор, па има порода, један да остане на месту очином, остали да пређу у сокаљнике, или, ако им је воља, у меропахе.

Имена *достојанства* и *јивних звања* била су са свим другачија него што су данашња. У драми се појављују готово сва. Расправе, којима располажемо, прилично су расветлиле и ту страну старе историје.

Стеван Немања био је прво *жуџан*, па онда *велики жуџан*. Жуџан значи, пре свега, властелинство вишега реда. Сами државни владари зваху су у прва времена жуњани, али с додатком: велики. Доментијан, оновремени писац, приповеда да је било жуњана много, великих и малих. Жуњани су у ранија времена имали сваки своју земљу, или независно или зависно, као кметовници (вазали). (Свршиће се.)

ПРИЈАТЕЉИ.

(П Р Т А И В А К У Л И С А.)

ОД А. ТРОФИМОВА.

(Наставак.)

— Хоћу, хоћу, сво сенџу! — пристаде Иван
Иванић и додаде: И ја ћу ићи у наше здравље.
И Иван Иванић испи две чашнице рума.

— А што ти тако пагло испијаш? — чудно
се Семен Семенич.

— Знаш тако нешто ми дошла воља

... давно нисам нио, — рече Иван Иванович брзо, а смешио се некакo не природно.

Пријатељи мало заћуташе на опет испитивше по једну чашу.

— Јеси л' чуо за моју невољу и зло? — запита Семен Семенић.

Иван Иванович се препаде и сав се згрози као да га тресе грозница.

— Како не, како не бих чуо! — ироговори он. Само не знам све потанко и поближе.

Семен Семенић стаде причати историју своје несреће.

Иван Иванович прекидао је неколико пута Семена Семенића, питајући га за најмање ситуације.

— Ето, така је то несрећа! — завршио је Семен Семенић своју причу. Целога века сам се само старао, да поштено живим, па ето шта се учини самном! А нисам украо нити затајао тих новаца! Па опет ме многи, и ако не сви, држе за лопова!

— Тебе? За лопова? Није можно! Ко то вели? — прозбори потмуло Иван Иванович.

— Да, сви готово, кажем ти! Ето и...

Семен Семенић подигао се са столице, па је са свим близу приступио Ивану Ивановичу.

— Ето и ти, кажи ми право, по савести, тако ти бога, реци ми искрено: верујеш ли ми или не? Држиш ли ме за лопова или не?

И Иван Иванович лигне се са столице.

— Не, ја не верујем! Ја не верујем! — крикне јачим гласом. Ти си поштен човек!

— Хвала ти! Бог ти платио за то! — рече Семен Семенић и пољуби свога пријатеља.

V.

Иван Иванович се поболео. Дневи и ноћи преседео је покрај њега Семен Семенић, који се на неко време и преседео код свога пријатеља. У врућини и несвестици Иван Иванович често је изустито његово име.

Птици оздрави.

Беше вече. Пријатељи седеше при чају.

— Знаш шта сам ти хтео предложити? поче Иван Иванович.

Семен Семенић погледа у пријатеља и очекиваше шта ће рећи.

— Пресели се ти к мени, продужи Иван Иванович. Шта ћеш ти сам самцит? У двоје се живи веселије и лакше! Да, пресели се к мени. Семен Семенић устаде. Очи му беху пуне суза.

— Ти си искрен друг! — рече он и кренуо стиште руку Ивану Ивановичу.

— Доста, доста! Махни се тога! — ирозбори Иван Иванович отимајући готово своју руку из пријатељеве руке.

(Свршиће се.)

Л И С Т И Ћ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Све за сина.) Позоришна игра у 5 чинова. Написао Емиљ Ожје, превео Милован Ђ. Глишић.

„Le fils de Giboyer“ ist eines der Meisterwerke Emil Augiers, вели Немац Павле Линдау за стару ту Ожјереву гламу, која је код нас као новина у Глишићеву преведу у суботу 21. о. м. прешла преко позорнице, а Хенрик Лаубе ни наше ни мање, него: „kurz, es ist eines der besten Stücke neuester Zeit. Тој двојици Немаца не би имала повода неверовати и српска публика, пред коју је Милован Ђ. Глишић „Жибоајерева сина“ у лепом преведу — и то из прве руке, с оригинала, као што оно „много захваљујем“ сведочи — изнео. И српска публика мора признати, да је у комаду „радња занимљива“ и да је, што рекао Линдау, „gelingen ausgeführt.“ Даље оно, што је, рекли бисмо, много дубље, оно о „немилогости“, сатири против ултрамонтанаца и лежитастица, о тенденцији напереној против „начална религије у политику“, о жестоком оним

дебатама, којима је „Le fils de Giboyer“ у своје време дао био повода, не може српска публика у овај мах узети у обзир. Држимо, да та „политичка сатира“ у том свом „дубљем“ смислу за нас овде нема још оне „правс актуалности и значења“, што је ван отаџбине своје пре неколико година имала у Немачкој — то је једно; а друго — слободни бисмо били приметити — изгледа нам као да је код нас још све једнако равно за т. зв. geistsprühenden Dialog на позорници, што Лаубе толико уздиже у Ожјера. А без тога — нама се бар тако чини — губи „Le fils de Giboyer“ добре две трећине своје вредности. Шта дакле да се ради? Причекати још мало, задовољити се засад са Ожјеревим новијим комадом са познаницима нашим „Фуршамболовима“ у такођер лепом преведу Бранка Мушицког, — та они бар са „драмски бујним својим неким приказима цале“ — а за „Жибоајерева сина“ доспећемо и после кадгод. Г.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

3. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У СРЕДУ 25. МАРТА 1887.

Први пут:

УБИЦА.

ДРАМА У 5 ЧИНОВА И ОСАМ СЛИКА, С ПРЕДИГРОМ, НАПИСАО ЕДУАРД ШЛУБЕ, С. ФРАНЦУСКОГ
ПРЕВЕО ДРАГУТИН П. ЈОВАНОВИЋ. — (РЕДИТЕЉ: ДОБРИНОВИЋ.)

ОСОБЕ.

У предигри:

Војвода Анри Бламон Новајски	Лукић.
Емануило Керал	Милковић.
Витез Сен-Совер	М. Димитријевић.
Фенике Порион	Ружић.
Леже, слуга	Димитријевић.
Војвоткиња Бламон-Новајска	Д. Ружићка.
Марија-Дијана-Елиза	Л. Хаџићева.

У првом чину:

✓ Војвода	Лукић.
✓ Емануило	Милковић.
✓ Маркиз Октав Бламон	Марковић.
✓ Сен-Совер	М. Димитријевић.
✓ Леже	Димитријевић.
✓ Вланша Новајска	М. Максимовићева.
✓ Дијана	Л. Хаџићева.
✓ Колета	С. Милковићка.

У другом чину:

✓ Војвода	Лукић.
✓ Октав	Марковић.
✓ Емануило	Милковић.
✓ Фенике	Ружић.
✓ Рок	Добриновић.
✓ Леже	Димитријевић.
✓ Рале, слуга	Лазић.
✓ Дијана	Л. Хаџићева.
✓ Колета	С. Милковићка.

У трећем чину:

✓ Емануило	Милковић.
✓ Фенике	Ружић.
✓ Рок	Добриновић.
✓ Леже	Димитријевић.

Војници. Сватови. Гости. Агенти. Лопови. Телал. Зидар. Свирачи. Келнери. — Догађа се у Паризу 1828. и 1829. године. — Предигра: у соби војвоткињиној. Други чин: у механи крај реке Сене и на летњиковцу у Отеју. Трећи чин: у суду и механи код „Црвенога сунца“. Четврти чин: код војводе. Петти чин: код Октава.

У суботу 28. марта први пут: „ЗАВАЂЕНА БРАЋА.“ Позоришна игра у 4 чина, написао Еркман и Шатријан, превео Милорад П. Шапчанин.

Ко од наших поштованих сталних претплатника жели своја места и за ову представу задржати, нека изволн ту намеру своју изјавити у позоришној писарници најдуже до 11. сахата пре подне.

ПОЧЕТАК У 7½ А СВРШЕТАК У 10½ САХАТА.

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 6.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Изази на време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

СТЕВАН НЕМАЊА И ЊЕГОВО ДОБА.

(Свршетак.)

После жулана долази велики кнез или кнез. У оно време кнезови беху што се онда у Латинима звамо comites. Брат Немањин Мирослав зваше се кнез. Немања, давни владу старијему сину Стевану, преда млађему Вукану Зету и назове га кнезом великим, коју титулу носиоше и кад Стеван поста краљ. Владалац српски Лазар, и ако беше самодржавни господар Србаља и Подунавља, опет се потписиваше кнез. Андрија, независни господар Хумски, имао је своју засебну властелу, и потписивао се кнез. Позније су и највиши државни чиновници добивали титулу кнеза.

Највећи државни положај, после владског самог, био је у оно време *логотет*. Он је први владаочев повереник, у данашњем смислу канцелар, или први министар. Носио је зелени сакос, преко њега љубичаст омофор и мали плашт с грбовима своје властелинства, на ногу првену обућу, у једној руци пергаменат а у другој на лицу с орлом на врху, слично данашњем дворском маршалу. Све ово, разуме се, у свечаним приликама. Логотет прегледа и потврђује дипломе на положаје и властелинства и повластице, а господар земље то потпише, или просто признаје и не давши свога потписа. Позније су се државни секретари или властелински писари звали логотети. По гласу наших споменика, био је цара Уроша логотет Драгослав, а после Дејан; у краља Вукашина логотет Братослав; у цара Лазара — Пенад; у Стевана Високог — Богдан; у деснота Ђурђа — Воишна.

За простије писмене потребе и обична писмена потврђивања, постојало је звање

јавнога писара, који се звао *дијак*, *дијак*. Он је писао што заповеди господин логотет, а где овога није било, што му се заповедило од старијих на двору. Био је дијак на старом српском двору, на и у босанских банова и краљева. Имали су га и општина дубровачка, и Ђурађ Кастриот, и стара турска господа. Био их је, који су се потписивали *унушарни* или *надворни*, или *одани*. Биће да је ово хтело значити: *заклеши*.

Поводом овог новог српског комада, управа је дала израдити ново српско историјско одело како за овај, тако и за остале српске комаде; а иновила је и декорације и набавила угледан број шлемова, штитова, оклопа, оружја, намештаја, све у стилу онога времена. Одело је рађено, не по досадашњој пракци, него по узорцима, који се налазе на сликама у Жичи, Студеници, Манасији, Руденици, Карану, Каоци, у јеванђељу Асемаповом, и т. д. Одело је новина и кројем и укусом. Израђен је најпре велики албум тог старог ношња, па по њему после комбиновано и кројено. Сад је у овом погледу ушњен почетак, а после ће се све то моћи боље проучавати и у чему се буде погрешило — исправљати.

Нова сала, у двору Немањину на Раси, израђена је оригинално. Како поједини делови, тако и стубови и цела орнаментика узети су са наших старих архитектонских и живописних споменика

Желети је да драма *Немања* и представа, на коју тако жељно погледамо, задовоље очекивања многоноштовале публике.

М. П. Ш.

ПРИЈАТЕЉИ.

(ЦРТА ИЗ АКУЛИСА.)

ОД А. ТРОФИМОВА.

(Српистак.)

VI.

Пријатељи становаше заједно. Пријатељство њихово учврстило се, тако рећи, још већма. Били су нераздвојни, свуда су ишли заједно и са свим праведно су их другови прозвали „Два Ајакса.“ Стање им се у то време знатно поправило. Иван Иванић узео је од местног клуба позориште у најам и стао тамо давати позоришне представе. Семен Семенић био му је у томе дасна рука.

— Кристална душа! — говорио је Семен Семенић о свом пријатељу. Душеван, ваљан човек! Добро добрим плаћа. Ретки су данас такви људи!

Посао Ивана Иванића напредовао је све боље и боље. Већ је почео мислити и о том, како би узео у најам и местно варошко позориште. То му је световао и сам Семен Семенић.

— Узми га, узми, не бој се! — говорио му је он. Нећеш насести! Свој посао разумеш, а водићеш га добро, и ти ћеш имати користи, па и ми сви.

Иван Иванић изнајмио је позориште.

Но Иван Иванић није био свагда здрав, боловао је по каткад. У последње време почео је јако кашљати и тужио се, да га боле груди. Испрва, као што то обично бива, није се на то ни обзирао.

— Проћи ће! — одговорно је на савете, да иде да се лечи. Рахладно сам се негде, па сам то захватио. Отићи ће то и само! На што досађивати лекару с таким ситуацијама?

Но болест је сваким даном, сваким часом била све јача и јача. Морао је лећи у постељу, а ту је нишле све на горе.

Опругнн целом дужином својом а с рукама на грудима и отворених очију лежао је Иван Иванић. Поред њега на столци дремао је Семен Семенић седећи са завлашеном главом. Светлост од кандила, што је горело пред њим, осветљавала му је тужно лице.

Иван Иванић гледао је дуго у њега, па се онда с тешком муком дигне и наслони на лакат, те је тихо и полагано, да не пробуди пријатеља, ухватио му руку и крешко је пољубио. Семен Семенић пробудно се.

С ружик

— Шта хоћеш? — запита он.
— Ништа! — одговори Иван Иванић, кашљавни се јако. — Дај ми воде.

Семен Семенић даде му чашу воде.
— Опрости! То је пред смрт! — једва говори Иван Иванић, дишући тешко.

— Због чега? Шта ти то говориш, голубе мој?

Иван Иванић маши се дрхтавим рукама под узглавље и извуче завежљај, брижљиво платном зашивен.

— Распарај то!

Семен Семенић распори платно. Тад се указа још један завежљај у плавој хартији, свезан црвеним концем.

— Познајеш ли? — запита Иван Иванић, гледајући у пријатеља истренимице.

Семен Семенић упрепастио се од чуда, те није могао да се макне с места.

— Сећаш ли се? — рече тихо Иван Иванић. Можеш ли погодити?

— Ти?! — изусти готово без звука Семен Семенић.

— Написао сам их, па сам их заатајао! . . . Но, бог ми је сведок, испрва нисам знао, да си ти изгубио те новце . . . Мислио сам, да је ко други . . . А кад сам дознао, није ми разум хтео да призна . . . Неколико пута сам се усилјавао, али нисам могао! . . . Опрости ми, ако можеш! . . .

Другог дана јавио је Семен Семенић, да му је пријатељ преминуо. Кад су пописивали имање, нашли су завештај, по ком Иван Иванић Штици оставља све Семену Семенићу Кедрицу.

Семен Семенић оде ка гувернатору.

— Јане примам наследства, — изјави му он.

— Зашто? — запита га гувернатор.

— Није ми потребно. На што ми? Ја сам стар човек! Ваља ми помишљати на смрт. Идем на „богомље,“ а новцима и имањем молим да расположите како је воља Вашој Преузвници.

Боље је мени у цркву . . .
Сахрањивши пријатеља, Семен Семенић отишао је некуда. Говорило се, да су га видели у неком манастиру.

ЛИСТИЋИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(*Смрт Стевана Дечанског*). Трагедија у 5 чинова, од Ј. Ст. Поповића. (Редитељ: Миљковић.) Приказана „први пут“ 22. марта 1887.

Ово је друга представа у овогодишњем новосадском репертоару. Позоришна дружина дошла је да даде само неш представа у нашој средини пре прославе двадесетогодишњице. А у самој прослави биће опет пет представа, и с тиме је позоришна дружина завршила ову пролетњу сезону код нас, док нам се тамо у дубоку јесен опет не врати, да међу нама зиму проведе. На овако кратко стумовање, као овога пута, није нам дружина нигда долазила. Само на десет, или управо само на пет представа, — и опет ће зато провести месец дана у нашој средини! Тим је дружина ставила велику претензију на новосадску публику, набацила јој једну велику дужност: да уз мален број представа дружину за цео месец дана издржи. Та ванредна претензија захтева свакојак и ванредну наплату. Речено је, да ће прва серија бити испуњена самим новинама. Али већ друга представа није нам изнела повицу, ма да на позоришној објави стоји, да се „Смрт Стевана Дечанског“ даје „први пут“. Трагедија ова није ни по иницију ни по увршћењу своје у позоришни репертоар новина. Та ми смо је гледали још пре 25 година на истој позорници. Она је новина за млађи нараштај, који ју онда није могао гледати. Права новина није, па опет је зато можда више новина, него што није. Но то није главна ствар. Права наплата нашој публици не треба једино да је у новини, већ у одабраном репертоару.

Слава и свако поштовање Ј. С. Поповићу! Нама је мило, да се и данас са њиме сусретамо. Његово име и његови радови сећају нас на прве подвиге око народне драме и народног позоришта. Ми му дугујемо великом хвалом. Али рана, коју нам он данас пружа, није довољна за нашу ојачану образованост, за наш развијенији укус. Истина „Смрт Стевана Дечанског“ није из броја његових првенстава, већ из последњег доба његовог деловања. За ту трагедију вели се шта више, да му је најбоља трагедија. На нас опет не задовољава! Чудновато је заиста, како Стеријиног „Тврдицу“ и његову „Покондирену тикву“ можемо и дан-данас да гледамо, — док нас трагедије његове много мање привлаче. Без сумње је хумористична жица у Стерији јача од озбиљне!

Радња Ј. Ст. Поповића спада у доба наше романтике. Милован Видаковић био је у најве-

ћем јеку, кад се у књижевности појавио Ј. Ст. Поповић. Било је онда читаво коло романтичара, који су овај „жанр“ преводима из страних књижевности неговали. Није дакле чудо, ако је та струја и Стерију у неколико захватила. То се види и на каснијим његовим пословима, па и на овој трагедији, о којој је реч. Најивност и сентименталност добили су довољно израза у њој.

Драмска техника Стеријина пак није одабрала грађу прве врсте при подизању и склапању ове драмске зграде. Јунак насловне улоге, главни јунак трагедије, и сувише је пасиван. Радња отпочиње у велико без и најмањег његовог еутицаја, — у целој првој радњи њега никако и нема. Има у драми и пасивних јунака, али тек свакојак јунака — људи, који своју вољу имају. Они својом пасивношћу спречавају и заустављају радњу, која нагом брзином стреми чак и преко њих. Јунак је ту негативан у радњи, али је тек свакојак у радњи. Таквог јунака зовемо пасивним, јер је тек његова особа главна осовина, око које се цела машина драмске радње окреће. Но Стеван Дечански у овој радњи није ни то. Он је само толико увучен у радњу, у колико га као краља не могу да обиђу. С тога и смрт његова није трагична у вишем смислу те речи, већ је то обичан несрећан догађај. Смрт је та и овде у трагедији легендарна, светитељска и мученичка. А редитељство овога вечера постарало се, да нам тужни осећај ове незаслужене смрти изнашањем мртвачког сандука у петуј радњи још и увелича. Другом приликом, ако се ова трагедија давала буде, могло би ово и сувише драстично средство за изазивање ефекта комотно изостати.

Друга главна особа, quasi носилац идеје, са којом главни јунак у сукоб долази, наиме Душан, такођер је врло бледо нацртана.

Иначе је у делу психолошка мотивација лака. Из дијалога не севају искре духа, нити се у њима скривају дубоке филозофске мисли, те нас ни с те стране дело много не забавља.

Не велимо, да овакви старији производи наше драмске књижевности не треба да се изнесе више на позорницу. Ми не желимо још, да се они бришу из репертоара. Они ће нам свагда добро доћи, кад се публика дугим низом представа новијих производа умори, па оће мало да се разоподи и једним малим излетом у прошлост, по у малом, ограниченом броју представа, има публика право да жели, да јој свака представа буде пуна и једра.

М. Д—В.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

4. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТЦЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 28. МАРТА 1887.

Први пут:

ЗАВАЂЕНА БРАЋА.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 4 ЧИНА, НАПИСАО БЕРКМАН И ШАТРИЈАН, ПРЕВЕО М. И. ШАПЧАНИН.
(РЕДИТЕЉ: МИЉКОВИЋ.)

ОСОБЕ:

Жан Ранцављев, богат економ	Миљковић.
Жак Ранцављев, богат дрвар	Лукић.
Лујза, кћи Жана Ранцава	Л. Хаџићева.
Ђорђе Ранцављевић, син жаков	М. Димитријевић.
Флоранс, учитељ	Милојевић.
Лебло, надзорник шумски	Марковић.
Лекар	Лазић.
Доминик, слуга код Жана	Кестерчанек.
Шумар	Васиљевић.
Маријана, жена учитеља Флоранса	Ј. Добриновићка.
Жиљета, кћи флорансова	С. Бркићева.
Нанета, стара сељанка	З. Милојевићка.
Жистина, служавка Жана Ранцава	С. Миљковићка.
Марија	Д. Николићева.

Збива се у селу Шому, у Вогезима 1829.

У недељу 29. марта први пут: „РАСНИКУЋА“. Чаробна позоришна игра у 5 чина, с певањем, од Ф. Рајмунда, превео М. И. Стојановић, музика од К. Крајцера.

Ко од наших поштованих сталних претпријатника жели своја места и за ову представу задржати, нека изволи ту намеру своју изјавити у позоришној писарници најдуже до 11. сахата пре подне.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7½ А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 7.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Излази ва време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји ва Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПРОСЛАВА 25-ГОДИШЊИЦЕ СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА У НОВОМ САДУ.

I. ДАН.

У понеделик 6. (18. априла) 1887.

I. Поздрав дра *Лазе Станојевића*, начеоника.
II. Пролог, од *Милорада II. Шапчанина*, говори *Д. Ружић*, управитељ српске народне позоришне дружине.

III. Свечан говор, говори *А. Хаџић*, под-начеоник.

VI. *Пријатељи*. Шаљива игра у 1. чину, од *Л. Лазаревића*.

II. ДАН.

У уторак 7. (19.) априла 1887.

I. *Избиралица*. Шаљива игра у 3 чина, с певањем, од *Косте Трифковића*.

II. *Преки лек*. Шаљива игра у 1 чину, написао *Мита Калић*.

III. ДАН.

У среду 8. (20.) априла 1887.

ВЛАДИСЛАВ.

Драма у 5 чинова, од *Ј. С. Поповића*.

Г. Адам Мандровић, равнатељ хрватског народног земаљског позоришта у Загребу у на-словној улози као гост.

IV. ДАН.

У петак 10. (22.) априла 1887.

МАКСИМ ЦРНОЈЕВИЋ.

Трагедија у 5 чинова, од дра *Л. Костића*, за српску позорницу удесио *А. Хаџић*, музика од *А. Максимовића*.

Г. Адам Мандровић, равнатељ хрватског народног позоришта у Загребу у улози *Иве Црнојевића* као гост.

V. ДАН.

У суботу 11. (23.) априла 1887.

Први раздео.

1. *Сеоба српска*. Драма у 5 делова, од *Ђ. Јакшића*. (III. део. I. појава.)

2. *Немања*. Драма у 5 чинова, од дра *Јована Суботића*. (III. чин. 4. појава.)

3. *Демон*. Повест и алегија у 3 чина, написао др. *Милан Јовановић*. (Први део: *Кобна тајна*. I. Појава.)

Други раздео.

1. *Краљ Вукашин*. Хисторијска драма у 5 чинова, написао *Драгутин Ј. Илић*. (I. чин. Прва појава.)

2. *Цар Лазар*. Трагедија у 5 чинова, од *Матије Бана*. (IV. чин. Прва појава.)

3. *Ђурођ Вранковић*. Драма у 5 чинова, од *К. Оберњика*, за српску позорницу прерадио *Ј. Ђорђевић*. (III. чин. Прва појава.)

Трећи раздео.

1. *Сисван последњи краљ босански*. Историјска трагедија у 5 чинова, написао *Мита Поповић*. (III. чин. Прва појава.)

2. *Преходница српске слободе или српски хајдучи*. Трагедија у 5 чинова, написао *Ђ. Малетић*. (Први чин. Четврта појава.)

3. *Сабља Краљевића Мирка*. Алегија у два дела, с песмама, од *Ј. Ђорђевића* и *А. Хаџића*, музика од *Д. Јенка*. (VII. Слика: Српско славље.)

Г. Тоша Јовановић, редитељ кр. српског народног позоришта у Београду у улози „Краља Вуканина“, „Бурђа Бранковића“ и „Миљка Мркичића“ као гост.

VI. ДАН.

У недeљу 12. (24. априла) 1887.

БЕСЕДА С ИГРАЊКОМ.

На беседи ће суделовати посебнице и заједнички ова певачка друштва: велико-кикинд-

ско „Гусле“, певачко друштво из Карловца и Новог Сада. Осим тога певаће на беседи две песме г. Стеван Дескачев, певаћ на народној хрватској опери у Загубу и г. М. Марковић, члан српске народне позоришне дружине.

Подробни програми о свакој представи и о беседи изнеће се посебнице о Дану сваке представе.

У Новом Саду 24. марта (5. априла) 1887.

Управа срп. нар. позоришта.

ПОГЛЕД НА РЕПЕРТОАР НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА У БЕОГРАДУ.

Репертоар нашега позоришта има 473 комада свега. Оригинална 91 и превода 382. Од оригинала има 35 драма, 20 трагедија, а 36 комедија.

У преведеним комадима има 86 драма, 28 трагедија, 258 комедија, 6 чаробних игара и 4 оперете. Преведено је с немачког 131 комад, француског 190, мађарског 13, талијанског 10, руског 9, чешког 8, пољског 3, енглеског 13, шпанског 4, грчког 1 и румунског 1.

По садржини су комади врло различити. Ту је поред Шекспира, Расина, Молијера, Шилера — и Коцебу и Нестрој и Рајмунд и Тереза Мегерле.

Наша критика често хоће да замeри овој разноврстни позоришнога репертоара, иштући некад српске народне комаде, некад класичаре, некад озбиљне комедије и драме, ипак једре поуке и корисне тенденције. То искање било би уместо да није неумесно.

Ми овде у Београду имамо само ово једно народно позориште; оно је једно у целој Србији, не рачунајући два три дилетантска друштва, што овда онда иду од вароши до вароши те дају представе како могу и како умеју. И као једно једино у нашој престоници, где, хвала Богу, има доста својих похађача, међу којима има много више „љубитеља“ ескета, сценерије и сензационних ситуација, него озбиљне и једре драме и комедије, — наше је позориште већ силом те једне количности принуђено, да се стара задовољити већину својих похађача.

А кад се још помисли и на другу околност, да је ово позориште остављено да већу половину својих трошкова подмирује својом приредом, ако хоће да се одржи и да га буде у нашој престоници, — онда се још јасније види, како је неуместан овај захтев, који се често чује у јавности.

Позориште ово постоји већ осамнаест година. За то време стекло је оно свога искуства,

по коме се мора управљати кад одређује свој репертоар и прима нове комаде. Искуство га је научило да зна сигурно: да ће глумци, ако се даде иоле озбиљније парче, па било модерна конверзација или класична драма, приказивати своје улоге пред празном кућом, која би била још празнија кад се не би појавили на својим „бесплатним“ местима позоришни „рецензенти“, и да ће рачун примања на каси показати сутрадан невероватну малену цифру дохотка која често не подмири ни обичан трошак око осветљења. Па онда зна се из искуства, да баш на таким представама, кад се приказују озбиљни и класични комади, буду махом ложе и остала у првим редовима места празна. Дакле, не дођу баш они, који хоће да замeрају. А међу тим кад се представља какав комад чији писац није марио много за садржину него је главну пажњу поклонио сценерији, сензационим моментима и ефектним сценама, онда је кућа пуна па често и препуна. На пример, представљајте вечерас Грилпарцерову „Сафо“, или Расинову „Федру“, или Шекспировог „Млетачког трговца“, „Ромеа и Јулију“, или Шилерову „Сплетку и љубав“, или Молијеровога „Тврдицу“ — на погледајте између чинова по ложама и седиштима: редови гледалаца врло проређени, често да их пребројите једним погледом. А представљајте сутрадан какву Жил-Вернијаду или Рајмундијаду, позориште ће, изузевши вишу публику, бити дунке пуно, и ако тад више на позоришној листи: „Бесплатне улазнице не важе вечерас никоме.“ Тако то иде са старим комадима, који су се затекли већ у репертоару.

С новим пак бива то исто, али мало другачије. Прими се у репертоар, рецимо, каква модерна добра комедија, и представља се први пут. Кућа буде пуна; а управа, окуражена тим успехом, даде исти комад и сутрадан, па кад погледате: ложе празне, па балконима нигде никог, у партеру тек неско, јер на позоришној листи

није било оно: „бесплатне улазнице, итд.“ Шта остаје управи после те пробе? Ништа друго него тај комад, и ако је по садржини добар и поучан, и ако има лепу тенденцију, ако се игра по првим позорницама светским, — бацити у запећак. Труд око учења, трошак око представе пропадне. Управа већ којекако прегори трошак, али онај узалудан труд око учења убија вољу самим глумцима да уче добро нове комаде, бојећи се, да им опет не буде мука у залуд и да публика и тај комад не отури у запећак. Често се посме представе каквог новог комада

чује глас из публике: „Тај и тај није знао добро улогу“; или: „Баш се видело како тај и тај чека шаптата!“ А међу тим нико не ће да води рачуна: да ли је тај, „што није добро знао улогу“, као и онај, што „чека шаптата“, имао воље и какве воље да добро испече своју улогу, кад није сигуран, да му труд не ће бити узалудан. Покушајте да приноведите или прочитате што год, па макар то и најлешње било, пред друштвом, које вас не слуша, па ћете видети, како је то пријатно, и онда замерајте глумцима.

(Свршиће се).

ЛИСТИЋИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Убиза. Драма у 5 чинава и осам слика, с предигром, написао Едуард Плувије, с француског превео Драгутин Н. Јовановић.)

Комаду овом садржина је та, да се дозна, ко је управо отровао војвоткињу Блалон-Новајску. Све се само око тога врзе, али је вешт француски писац умео то тако да изнесе, да држи до свршетка у запетости гледаоце, као да читају какав интересантан криминалан роман, од Теме. Осим тога има у тој драми пуно „благодарних улога“ за глумце, па за то је разумљиво, што се тако радо потезе на позорницу. Праве драмске вредности нема овај комад, али може да поднесе да се по каткад прикаже за љубав оних, који уживају у томе, да што дуже седе у позорницу и да се нагледају што шаровитијих слика, којих је препун тај комад. Да нема та драма оне привлачне силе, која пуни позориште, и ми бисмо били за то, да се скине са репертоара, али кад му се то не може одрећи: нека га, нека напуни још који пут позориште, као што је то и овом приликом учинио Камо лене среће, да се управа не мора обзирати на касу, него да даје само такве комаде, који имају праве драмске вредности, па доносили неки каква прихода или не. Ал' по нашим јадним приликама као да ћемо морати „још мало“ дочекати, да тако поступамо.

Игра глумачка била је добра, складна, особиту пак похвалу заслужују од мушких чланова: г. Ружић (Феникс Порион), г. Добриновић (Рок), г. Лукић (војвода Анри Блалон-Новајски) и г. Миљковић (Емануел Керал). Женски чланови чинили су што су могли, али што ипсу још више учинили, томе је криво то, што ипсу играли улоге према себи. Тако би улога Марије-Дијане-Елизе више приличила г. С. Вујићу, а не г. А. Хаџићевој, којој би опет боље при-

стајала улога Блалон-Новајске, коју је приказала г. М. Максимовићева, која би опет као створена била за улогу Колете, коју је представљала г. С. Миљковићка. На своме месту била г. Д. Ружићка (војвоткиња Блалон-Новајска), само штета што је одмах у предигри свршила своју улогу.

РУСКО ПОЗОРИШТЕ.

(Обшчественија тина) О новом позоришном комаду у 4 чина под насловом: „Обшчественна тина“ („друштвени глалб“), који је даван у Петрограду 10. фебруара о. г., пише руске новине ово:

Многе драме и комедије износили су већ позитивну страну престоничког живота, а нарочито варалице и кајшаре. Данашњим даном знатно је охладио интерес за таким комадима, па и сами такви нови комади једва могу у том погледу да покажу публици што ново и необично. Тако је било и са горњим комадом од *Ефимова*. Два кајшара Жмотников и Рјезунов глобе, гуле и варају на све стране, а кћи првога, Каћа, чини добра осиротелом Сичеву. Каћа заволи сиромашног учитеља, Сичевљевог нећака, вонча се с њим тајно и ужива у тихом, скромном и радљивом животу. Кајшари нагну у шаке правосуђу и добију заслужену казну. У комаду се нарочито истиче врлина, која најпосле долази до победе и признања. Контрасти су добро изведени, и неки призори су веома занимљиви, а радња се живо развија. У опште комад овај није произвео баш особити утисак, али је публика ипак изазвала пиеса. Комад је приказан у корист Јаковљеву-Тројецкољском, те је позориште било пуно света. Одигривали су се глумци Базаров и Фадјеев.

—тр—

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

5. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 29. МАРТА 1887.

Први пут:

РАСПИКУЋА.

ЧАРОВНА ПОЗОРИШНА ИГРА У 5 ЧИНОВА, С ПЕВАЊЕМ, ОД Ф. РАЈМУНДА, ПРЕВЕО М. И. СТОЈАНОВИЋ.
МУЗИКА ОД К. КРАЈЦЕРА. (РЕДИТЕЉ: МИЉКОВИЋ.)

ОСОБЕ.

I чин. Љубав двоје слушчади.

Јулије Флотвел, племић, милионар Миљковић.
Воле, коморник му Милојевић.
Валентин, послужитељ Добриновић.
Роза, собарица Л. Хаџићева.
Кавалер Димон М. Дмитријевић.
Правинг) Марковић.
Хелм) флотвелови пријатељи Врга.
Валтер) Васиљевић.
Гриндлинг) архитекти Лазић.
Сокал) Дмитријевић.
Слуге, ловци, пријатељи.

II чин. Вилнски чаробни двор.

Керистана, вила М. Максимовићева.
Азур, њен услужни дух, а касније „просјак“ Ружић.
Јулије Флотвел, милионар Миљковић.
Валентин, послужитељ Добриновић.
Роза, собарица Л. Хаџићева.
Кавалер Димон М. Дмитријевић.
Правинг,) Марковић.
Хелм,) флотвелови пријатељи Врга.
Валтер,) Васиљевић.
Управитељ двора Исајловић.
Крезуба баба Ј. Добриновићка.
Златар Кестерчанек.
Воле, коморник Милојевић.
Внше духова.

III чин. Раскош. — Бегство преко Темзе.

Јулије Флотвела Миљковић.
Глукајм, председник Лукић.

Амалија, кћи му З. Милојевићка.
Флиртштајн, барон Марковић.
Валентин, послужитељ Добриновић.
Роза, собарица Л. Хаџићева.
Воле, коморник Милојевић.
Кавалер Димон Дмитријевић.
Азур дух, као „просјак“ Ружић.
Тома) лаћари Исајловић.
Максим) Кестерчанек.
Гости, госнода, госнође, слуге.

IV чин. Служитељска верност.

Јулије Флотвел, „просјак“ Миљковић.
Воле, богаташ Милојевић.
Бантован Васиљевић.
Валентин Добриновић.
Внше слугу.

V чин. Добročинство виле Керистаке.

Јулије Флотвел Миљковић.
Керистана, вила М. Максимовићева.
Азур дух, још као „просјак“ Ружић.
Валентин, столар Добриновић.
Роза, жена му Л. Хаџићева.
Лнаа) С. Миљковићева.
Михаило) * * *
Петар) њихова деца Седмакова.
Јован) * * *
Јоса) М. Дмитријевићева.
Гости. Народ. Жене.

У понедељник 6. (18.) априла почиње прослава 25-годишњице српског народног позоришта изом свечаних представа, које ће трајати пет дана. Умољавају се сви наши поштовани стални претплатници, који би желели своја места за свих тих пет представа задржати, да изводе ту намеру своју изјавити најдаље до 2. (14.) априла, о. г. у писарници позоришној (стану матичном) од 9—12 и од 3—5 сахата после подне. Касније пријаве не ће се моћи узети у обзир.

ПОЧЕТАК У 7½ А СВРШЕТАК У 10½ САХАТА.

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 8.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Издава се време блажења поворничке дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца поједан пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПРОЛОГ

ОД МИЛОРАДА П. ШАНЧАНИНА.

Четити се старих дана
Човеку је ваада драго:
Пријатна је успомена
Од најлепших лепше благо.
Може минут', што је драго,
Понизит' се што нас дивн,
Ал' ружична прошлост наша
Весели нас док смо живи.
Често дођу дани тежни,
Поразе нас елике црне,
Па једина зена прошлост
Не да срцу да утрне.

Ето данас, гости драги,
Тешко ли се напред једри.
Не знам зашто. Ал' тек дана
Више мутних него ведри'.
Па народном небу дрми
Многи облак мрк и таван,
Утрвени пут негданин
И стрмен је, и неравал.
Што су били идеали,
Сад су често голе есни:
У кошници место пчела,
Многе ове и естриљени.

Ал' све има свога краја,
Па и доба што сад зија:
Овладаће права знања,
А поред њих поезија.
Па бар нест'мо данас душу
Да е' у светлом добу гости,
Да се сунча на зрацима,

Што дошпру из прошлости.
То вам беше сјајно доба,
Пуно блеска, пуно жари:
Пријимо му блаже, да нас
И загреје и озари.

Истутњила е' четресема,
С њом и пусти санак оде;
Народи су главе погли,
Ни крајничка од слободе.
Кинте Немци, Дајчнемаци,
Јапонија гробље поста;
Наопако и помагај,
Да та тмора дуже оста!
Октобарски устав сину,
Као дуга после дажда,
Народи се отргоше,
Угаен се стара вражда.
Срби, Угри и Румуни,
Сви прегоше на рад живо, --
Благо оном, кој' те дане
И следао и уживо!
Ноборници, самозванци,
Радили су хитро, журно,
А уз песму протекло је
И по које вече бурно.
Цвет народни, узор ђани,
Латинше се пера орни,
А међ' њима „Српски Дневник“
Коловођа неуморни.
Па народној љиви бруји,
Сложно плуке млади, стари,
К'о по зими дугој, зурој
Вредне пчеле и ратари.

У то доба, из равна Баната,
Из Чапади, дружиница ствже;
Слободе је вихор подузео,
На долете своме јагу башче.
Нови Саде, хајд' отвори двери!
Донели су ти путници — актери,
Донели су многу глуму нову —
Па и стару Битку на Косову,
Брзо, брате, кајати се не кеш!
Ај, да видиш из времена стара
Раваницу, Рада Нешмара,
Старца Југа, Милош Обилића,
Деветоро браће Југовића,
Квез Лазара са круном на глави,
Драги камен баш ка' онај прави!
За плашт царев товар блага дато,
Прелтња се као право злато!
Сумњичини ли? У театор иди,
Па рођеним својим оком види!
Газда Рака из Хлебна сокака
Сео за нас, а до њега бака;
Око њега многе калфе младе,
Погле главе на живахно раде.
„Журите с', децо, не жалите рада!
„Ви сте данас дика Новог Сада.
„Кол'ко 'ваких ципелара има,
„Који шију цизме царевима?
„Ти, Мизенко, орушкогорски тићу,
„Шијеш цизме самом Обилићу,
„Док то чују орушкогорци твоји
„Сваки ће те вином да напоји.
„Нит' је лаише, него вада шијеш —
„Нази добро, да се не опијеш!
„Па ти, Гојко, да ви'ш твоје хвало,
„Док по Жабљу екунин своје зале!
„Свршило ли посао до мрака,
„У театор водике вае Рака“.

На то баба, та доброта права:
„А шта ли се данас изиграва?“

„Ако ли ме памћење не вара,
„Владимир је, мислим, и Косара.“
„А што није Свет'слав и Милева?“
„Није нег' још твоја Геповева!“
„Морам ићи да молим алтере,
„Да још за те имају на уму
„Двор весели Све Загорнице
„И Милоша у Еленијуму.“

А шта ли се истом код Саборне збива?

У дому Минерве омладина жива,
Закон дој манту лови народ бински,
Ни да вује више грчки и латински,
Заман катихета с библијом се мучи,
У хришћански наук нико ни да кључи;
Бдава квадрати, бадава рачуни,
Док мрднуо кредом, сваки се забуни.
А на мана, белај, још црње и горе!
Нит' се виде земље, ни познаје море.
Честитога учу како да не текне:
Млади увек први, а сад ни да бекне!
Нико није више на правилној сези,
Суетао учење, а закон се гази.

Професорски савет у књижици сађе
Д'и прозуди хладно, да помоћи вађе.

„Дисциплине нема, нареди се множе,
„Добро ј', изузетно, поступати строже.
„Не етегнемо а' мало, дете је к'о дете, —
„Смелите, па реците, шта ми светујете?“
Управитељ тако, па у сабор гледну —
Свак гледа преда се, па нико ни једну.

„Памтим младост, памтим, то је доби враже
„Нитате ли мисе, поступимо блаже!
„Није вам ни озго ништа на жуљ пало, —
„Нустимо ми младеж, да с' несутви мало.“
Ту старог колегу (јер је благоет слађа)
Подуцреше сложено сва госнода млађа.
И тек што вечерњи насташе сумраци,
А већ партер крајња заузели ђаци.

Онда беше и младића
Жалоснога бића;
У потпуном смислу речи
Правих фиџирића.
Родитељи зло водњан
Свој парашитај млади,
Једина им брига била:
Синак да не ради.
Кад већ бабо тече, на што
Да раде и уче?
Спротивске ј' деце више,
На пека се муче!
Родитељи у гроб легли,
Ал' с' и време меза:
Њихне мазе постадоше
Жалосна створења.

(Свршише се.)

Позоришна прослава.

Лето је било оно време, кад је поникло народно позориште. Први сунчани зраци бацали су своју ружу на све народе ове простране монархије. По неки зрачак допирао је и до заборавањеног народа српског. Положај наш у оно време није био лак. Једни су нас заборавили, други су нас мрзели, али ако и нисмо савладали те тешкоће, ми смо лакше пролазили, јер нас је кренуло уверење, да кад свима буде добро у овој монархији, да и нама не може и не сме бити рђаво. Било је то доба српских нада и српских жеља, а и српског одушевљења и српског веровања у бољу будућност. Изгледало је, да ћемо скоро доћи до своје цели, и да ће народ носити толиких неприлика и невоља једном олакхнути душом.

А зар није српски народ имао повода, да се нада? Заузимањем млађих снага, српска пољтика добила је одређенији облик и измирала се с новим временом, тражећи у уставној слободи гаранцију за народан живот.

Српска књижевност постала је свежија и раширљива се и по опсегу и по унутрашњој вредности. Наука је добила у српскоме народу озбиљније борбе. Српска поезија свк је била на народној основи, и читаво коло нових песника, које се нанојаво на чистом извору народне поезије, дало је српском песничству нови полет и праву вештачку вредност. Тешка борба око језика и правониса, коју је водио Вук и Даничић, била је свк крају приведена и победа потпуно осигурана. Ђорџе Станковић у велико је сабирао из народног појања и певања грађу за српску музику. При том је била по школама српска омладина, која је по спреми, доброј вољи, топлим родољубљу и великој озбиљности улежала најлепше наде за будућност.

Оно време било је као наручено, да се појави и народно позориште, као расадник позоришне вештине и као најбољи помагач драмској поезији.

Велике су заслуге, које је народно позориште стекло за наш народ за ових двадесет и пет година.

Оно је у нашем народу одржавало и будило свест, износило старе и нове слике из наше прошлости. Оно је било прибежиште шлемитицима осећајима, кад су ти осећаји били у опасности да угину. Оно је утврдило око себе дарове, који би иначе угинули или за вештину остали непознати и непознати. Оно је, путујући од вароши до вароши, од села до села, одржавало заједницу међу раскидањим деловима овог сепаног Српства. Оно је штитило српски језик,

где му туђинитина прети. Оно је припомело, да се народно позориште подигне и у слободној српској држави.

Том народном заводу стојала су маљена средства на расположењу. Кад се премери, шта је народ за ово време добио од народног позоришта, а шта је омет дао, видиће се, да је много више примио, него што је издао. Народна позориште је нестрајно и благодетно утиснуло на ум и срце народа, с тога је и постајало саставни део народног живота у овим земљама.

Сретна је мисао, да се прослави двадесет-петогодишњица тог народног завода, који је многе тешкоће преметио преко главе, и тиме што постоји, по нас је од велике вредности. Бар тај завод жив је сведок, да у нас није све од прелазне вредности. Поклонимо му се! Многи Србни са позоришне утврдило се у својој народности, многа узвишена мисао са позоришне прокрчила је себи пута, док је доспела и раширљива се куд треба; многа врљина одомаћила се, прелазећи са позоришне у средину народну; многи порок угинуо је, кад му је на позоришци очиглана смртна пресуда; многа слабоост прво је на позоришци намењана и тим путем претучена. Много српско чело разведрило се, кад се налазило близу „дасака, што свет значе.“

За то сви треба да смо благодарни народном позоришту и да достојно прослаavimo његов постанак. С поштовањем треба да гледамо на тај народни завод, који нам је толика добра учинио.

То поштовање треба да се у најлепшој светлости помоли приликом ове прославе.

Ове културне светковине имају свог великог значаја, јер доказују, да се народ уме да одушевљава за оно, што је лепо и узвишено.

Двоствруку вредност имају такве светковине за народ, који је у оваком положају, као што је наш. Такве светковине потврђују, да смо још живи и да добро разумемо, којим путем нам ваља бродити, да се као народ можемо сачувати и одржати у мору туђинитине.

Ми треба уједињеним снагама да прослаavimo ову ретку светковину, која на сваки начин у првоме реду служи на част народу, који је овај свој завод одржао и који се и од сада његовом помоћи може одржати.

Само народ, који делом посведочава своју свест, и који брижљиво негује културне изданке, може постојати и вредан је да постоји!

Н. Ј.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

6. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТИЛАТЕ.

ПРВА СВЕЧАНА ПРЕДСТАВА У ПРОСЛАВУ 25-ГОДИШЊИЦЕ СРП. НАР. ПОЗОРИШТА

И. Д А Н.

У НОВОМЕ САДУ У ПОНЕДЕЛИК 6. АПРИЛА 1887.

РАСПОРЕД:

- I. Поздрав дра Лазе Станојевића.
- II. Пролог, од Милорада П. Шапчанина, говори Д. Ружић, управитељ српске народне позоришне дружине.
- III. Свечан говор, говори А. Хаџић, подначесник.

За тим:

ПРИЈАТЕЉИ.

ШАЉИВА ИГРА У 1 ЧИНУ, ОД Л. ЛАЗАРЕВИЋА.

ОСОБЕ.

Господар Гаја, осромашени богаташ	Луквић.	
Јеленсавета, његова жена	С. Вујиќа.	
Аџа, нишан	Ружић.	
Доктор Станислав	Миљковић.	
Дима, богатн Грк у селу	Добриновић.	
Петар	} слуге господара Гаје	Лазвић.
Стеван		Васиљевић.

Збива се на пољском добру господара Гаје.

У уторак 7. априла друга свечана представа: „ИЗВИРАЧИЦА.“ Шалјива игра у 3 чина, с неваљем, од К. Тријековића. — За тим: „ПРЕКИ ЛЕК.“ Шалјива игра у 1 чину, написао Мита Калвић.

Слободне улазице не важе ни за једну од пет свечаних представа позоришних.

Улазице могу се добити у позоришној касарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7½ А ОВРШЕТАК У 10 САХАТА.

У НОВОМ САДУ У УТОРАК 7. АПРИЛА 1887.

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 9.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Издава се време блажења поворничке дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца поједан нут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПРОЛОГ

ОД МИЛОРАДА П. ШАНЧАНИНА.

(Наставак.)

Једна маза на дивану
Тегли се и зева,
А мајка јој брже боље
Што год изволева.
По гвозденој крилоцини
Хаљина се шири,
А око ње видају се
Танки ветромци. . . .
Један лентир хтеде
Већу нажљу етећи,
Па ће изнебуха
Госпођици рећи:
„Молићу, фрајлице,
„Знате л' шта је ново?
„Аји гевнеер Кисекевић
„Актере је до'о.“
— Шта рекосте? Зар актери
Могу бити Раци?
Без сумње су, рече маза,
Све сами дедаци.“
„Те још ваки!“ дода трећи,
„Глуност на њих вири;
„Па још уз то, либес фрајлаји,
„Сељачки манири!
„Ништа побел, уинојетни,
„Дигле жабе пете —
„Магистрат ће ристерати
„Таке пробиевсте.
„Немачко је друштво красно,
„Што нам беше лави;
„Ово сама ситурија.
„Опо великани.
„Њему ћемо у арцу,
„Кад ошмо дође“

Ту фрајлица климну главом,
Лентир такође.

И актери све што могли дају,
Прву игру ејајно одиграли.
Мног' гледалац у мисли се дао,
Многи ганут на се захлакао,
А ђаци су „усхићени“ били —
Младо срце хоће да повили!
Мајстор Рава у севдах је пао,
Па калфама дупли оброк дао,
Узмук'о се: шти послу хита,
Шти му се Српски Дневник мита,
Ни језику свом да даде мира,
Кад говори, а он „перорира“!
Фиљарићи и фрајлице чепе
„Остадоше креатуре слепе,
Правне душе а намези лане —
Позориште и није за тако!
Али многом просвећеном брату,
Што је душом загрејаном дие'о,
Свију једна са свим нова мие'о!
Па предлоге чудновате творе —
О „народном театору“ зборе. . . .

„Шта велите, господице Јово,
„Би л' се могло прихватити ово?“

„Може народ, само ако хтедне“;
Рече Јова, на више ни једне.
Узе чибук, на свом двору оде,
А за њиме сабор од господне.
Месечина као у по дана —
„Често трепти варош обасјана“

Пођ'те за мном, слушаоци —
 Водићу вас један часак.
 Месечина као млеко,
 Не чује се људски гласак.
 Но кровов'ма сенке пале,
 Богомоље дивно сјају,
 На углу смо . . . стојте! Сад смо
 У Успенском мирном крају.
 Кућна врата широм зјапе,
 И нас негде мирно дрма:
 Сигурни смо да домаћни
 „Межсегга“ блага нема.

Па уђимо у дворингте,
 Прозори се, ено, сјаје.
 Од завеса ни помева —
 Газди такав обичај је.
 Унутра се лепо види:
 Сто писаћи старог кроја,
 На њему је дрвен дивит,
 Овде онде књига која;

Уза зид су домаџови,
 Храстовина тамна, проста —
 Нигде боје ни пол'тира,
 Ал' у њима књига доста.
 Он за столом седи, чита,
 Брижна чела, блага лика:
 То је скромна келијница
 Једног српског књижевника.

Сам је самцит. Чита, чита,
 А послушна свећа гори;
 Све је у сну, ништа нема
 Да се весне, зајубори.
 Да, простите, заборавих
 Целни сахат засн'о није
 Старомодне крушне грађе,
 Па му такат силно бије.
 И по која лентирница
 Тек на свећни пламен прне —
 Да последњу срећу прими
 Од судбине своје прне.

(Свршиће се).

Н Е М А Њ А.

По вавредном, нечувеном успеху, који је „Немања“ у нашем позоришном свету постигао, мислимо, да ћемо учинити услугу нашим читаоцима, ако донесемо реферат позоришног одбора о тој драми:

Писац „Немање“ био је много срећнији и у избору и у изради своје драме. Узевши за основу своје драме иначе врло тежак предмет: оснивање државе и државног уједињења, — он је то извело с таким успехом, да му ваља дати свако признање. Фабула у „Немање“ ово је: Четири брата Завид, Срацимир, Првои и Немања имају сваки по једну државу, своју жупу, у којој је сваки независан господар. Таквих жупа било је у оно доба доста по српским крајевима, између Балкана и Адријатика. Над свима тим жупанима, који су у својим жупама били независни господари, сматрао се као поглавар и старешина српски краљ, који је боравио онда у Дукљи. Писац је узео да је у то доба био српски краљ Радослав, један од потомака краљевске лозе Владимировића. Радослав је био васал (слетвеник) грчкоме цару, онда најјачој сили на јевропскоме истоку. Међу тим остали жупани српски, који су по реду требали да слушају свога краља у Дукљи, беху се одметнули испод његове власти, па се сваки на своју руку учинио васалом византијскога цара и владао у сво-

јој земљи не слушајући никог. Немања, видећи да така послога и поцманост српских жупа не води никаквом добру пути обећава српском народу осигурану будућност, почне смињвати, да састави под једну јаку руку све српске земље, да изведе државно уједињење. Знајући у напред, да ће с таким својом намером наићи на отпор код српске властеле, која је природно била мало вољна да упусти из шака своје од старина наслеђене повластице, — Немања је почео припремати терен за своју замисао оздо, из народа. Дао је у својој жупи веће слободе нижим сталежима и мајсторима; од властелинских повластица откинуо је по нешто, али је дао властели права на половину шена и робља у рату. Тако је придобио за се и ниже сталеже и властелу, која је у оно доба била доста грабежлива. Поред свега тога Немања је покљонио особиту пажњу војсци и ратној среми у својој држави. Он је на своју руку водио ратове, углавном савезе и увећавао своју жупу новим покрајинама. Његова браћа, осећајући на што емера Немања а уз то завидећи његовим успесима, беху му противници. И кад је он, мислећи да је најгоднији час за то, позвао своју браћу и самог краља Радослава на договор: како би се најсигурније извело уједињење под старешином онога између њих који буде најдостојнији,

браћа га нападну прекорима: да је издајник, да у потаји шурује с грчким царем и да хоће да изда српске земље туђинима. Они га ту ухвате и баце у некаку јаму у планини, а на његов стони град и жупу нападну с војском. Међу тим се у граду и жупи Немањиној десно његов учитељ и логотет, протојереј Мудрослав, човек у оно доба врло учен који је своју науку поприо и у Византији и у Кадиксу код онда најобразованијег народа Мавара. Тај човек, поред своје учености и државничке мудрости, био је и јунак. Као заступник Немањин, он се упусти у борбу с браћом његовом, одбије њихов

напад од стенога града, а за тим му пође за руком, те избави и самога Немању. Немања, уверивши се, да договором не може постићи што је наумио, крене одмах војску: заузме жупе своје браће, узме многе градове и српске области — неке силом и мачем а неке му се драговољно предаду, — надне с војском и под саму Дукљу, те и њу узме, а краљ Радослав, који је Немању у оној завади с браћом напустио, буде рашен и умре. Тако Немања за врло кратко време прихвати под своју власт готово све српске жупе у оно доба и мачем извојује српско уједињење.

(Свршиће се.)

ПОГЛЕД НА РЕПЕРТОАР НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА У БЕОГРАДУ.

(Свршетак.)

Него да се вратимо опет новим комадима. Рекосмо већ како пролазе модерне добре комедије. „Први пут“ кућа пуна, сутрадан празна и комедија у кош. Тако буде и с озбиљном драмом или трагедијом. А подајте какву нову драму пуну сценичности, страшних заплета, где има и ножа и отрова и целата и пожара и свега што потреса живце, она ће пушити свакад кућу.

А од комедија подајте лакрдију, где има драстичних ситуација и где је у главноме све удеспавано да се публика насмеје, и то ће се одржати у репертоару.

Ми овим не ћемо да кажемо, да је у нашег света баш тако покварен укус, да не ће ништа што је добро и поучно, него тражи само шаренила и лакрдије. Има у нас неки део публике, који воли видети оно што је лепо, здраво и корисно. Број те публике расте, али није још толики, да даде позорницу могућности да избаци из свога репертоара оно што велика већина радије гледа. Дакле, овако мора остати још за неко време; управа мора водити рачуна о равнотежи укуса у своје публике, докле се год узмора старати да привредом подмирује већи део својих трошкова.

Нека ово имају на уму сви, који хоће да мерејају избору комада и позоришном репертоару у опште.

А сад да рекамо коју и о нашим оригиналима. Признати морамо да смо за сад у томе врло сиромашни. Оригинални комади обично су из наше прошлости. Многи су писани у околностима, које су престале бити сувремене; неки су опет слабо израђени према захтевима данашње драме; неки су се преживели и немају своје вредности за садашњи свет. Тако од свих наших оригинала једва има неколико, што се више за већу него по ваљаној садр-

жини овда онда приказују. Има, истина, покушаја од млађих наших писаца, који обећавају да ће обогатити наш репертоар лепшим радovima, али то су још покушаји. Да би се наша оригинална драма помакла живље, управа је и ове године расписала стечај за једну драму и једну комедију из нашег живота. Ми се надамо, да ће се овим начином покренути у нас драмска књижевност толико, да ће позориште сваке године, поред награђених радова, моћи уврестити у свој репертоар барем још два три оригинала, који ће бити добри за позорницу, и ако не однесу одређену награду. Нема сумње, да ће се оваким расписивањем награда постићи за три четири године та могућност: да се месечни репертоар чешће прошира комадима из нашег живота, било садашњег било прошлог.

Завршујући овај летимичан поглед на позоришни репертоар београдски, мислимо, да нам не ће нико замерити, ако кажемо једну врло често употребљавану изреку: да се ништа не постиже силом и на пречац. И прва позоришта у данашњем образованом свету морала су се развијати и ићи оваким истим путем као и ово наше позориште. Прошло је много и много десетина година док су та позоришта постала овака и ово што су данас. И она су, нема сумње, морала имати свачега у репертоару, док се поред њих нису отворила друга варошка, општинска, или приватна позоришта, те прихватила да приказују засебите врсте драме и комедије, а оним првим оставила да негују бољу сувремену и класичну драму. Тако ће бити јамачно и у нас после. А за сад, док је ово позориште тако рећи тек јучерашње, док је остављено да води рачуна о најразличнијем укусу своје публике, немојмо бити и сувише строги према њему.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

ВАН ПРЕТИЛАТЕ.

7. ПРЕДСТАВА.

ДРУГА СВЕЧАНА ПРЕДСТАВА У ПРОСЛАВУ 25-ГОДИШЊИЦЕ СРП. НАР. ПОЗОРИШТА.

II. ДАН.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 7. АПРИЛА 1887.

ИЗБИРАЧИЦА.

ИЗБОРНА ИГРА У 3 ЧИНА, С ПЕВАЊЕМ, ОД КОСТЕ ТРИФКОВИЋА.

О С О Б Е:

Соколовић
Јеца, жена му
Малчика, кћи њм
Савета, њихова нећака
Тимић
Ката, жена му
Милица, кћи му
Бранко, журналиста
Штанцика
Тошница
Јован, послужитељ код Соколовића

млади људи, које хоће да се жене
Збава се у Новом Саду.

Милојевић.
Д. Ружићка.
Л. Хаџићева.
М. Максимовићева.
Васиљевић
Ј. Добриновићка.
С. Бркићева.
Марковић.
Љукић.
Добриновић.
В. Димитријевић.

Пре тога:

ПРЕКИ ЛЕК.

ИЗБОРНА ИГРА У 1 ЧИНУ, НАПИСАО МИТА КАЛИЋ.

О С О Б Е:

Радослав Вуковић, адвокат
Дарника, жена му
Кретићка, даринкина маћи
Живана, собарица Вуковићева
У среду 8. априла трећа свечана представа: „ВЛАДИСЛАВ.“ Драма у 5 чинова,
од Ј. С. Поповића. — Г. Дале Мандровић, равнао хрватске драме у насловној
улози као гост.

Ружић.
Л. Хаџићева.
Ј. Добриновићка.
М. Максимовићева.

Слободне улазнице не важе ни за једну од пет свечаних представа позоришних.

ПОЧЕТАК У 7½ А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

ГОДИНА XII

ПОЗОРИШТЕ

ВРСЈ 10.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изјави за прме барјем позоришне друшине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПРОЛОГ

ОД МИЛОРАДА П. ШАНЧАНИНА.

(Српски глас)

Зар постела, нишче, није теби мила?
 Догорела свећа, поноћ превалила;
 Још која тревутака на и зоре ето —
 Махи' се књижевине, није писмо свега!
 Али од један пут, ој, да чуда нова,
 Харгија забљешта, нишчезоме слова,
 Још не имајаше да с' прибере каде —
 Кад се анђ'о спусти, на пред њега стаде.
 Преестрављени пиенац са столице сваче,
 А анђ'о га храбри: „Не бој се, јуначе!
 „Пружи руку, Јово, ходи башке амо!
 „Ја сам твоја вечер, ми се давна знамо.
 „Шегов'о си несму од младости твоје,
 „А давно ти знало и сунчаство моје . . .
 „Божанску ми понту стари пуци дади,
 „А дрвени Једини Талијом ме звали.
 „Дигни главу горе, слободно ме гледај!
 „Мога српског храма од сад чувај, не дај!
 „У њему ти слава трпивица, маса,
 „Ал' баш за то ја сам тебе изабраа.
 „У срце ти храброст, издржљивост слажем —
 „Мекем на те руке и рукополажем:
 „Никад да ме неси оставио саму —
 „А сад до виђења у мојему храму!“

И још једном блесну, и још јаче вену.
 И не виде више светлу елику вену:
 Заман за њом гласно засенуло око,
 Усамљени пиенац уздаху дубоко,
 Кроз тај уздах душу нешто слатко такну,
 Мир јој замориса и мало одлегну.
 У томе тренутку заневане петли.
 На носео журно, изборанче светли!

Кликну Јово јутру на уранку:
 „Диж'мо, Срби, народни театар!
 Српски Дневник разнео је поклич
 На све краје разбуђеног Српства.
 Са свих страна одзиви одјеку,
 Прилог етнеке Талијину храму,
 Даје лепту мало и велико,
 Нови Сад их на гомили збира.

Чит'овница на сабор позива.
 Ту се стекла бирања господи,
 Све по избор грађани отовари:
 Ту се пиена устав и правило;
 Ту се створи Српско Позориште,
 Ту се роди, крети и утврди. . . .
 Како онда, тако и данаско!

Четврт века храм служи и поје,
 Метоси му сви градови вељи,
 Где се српски певз и говори
 И данас му служе сложни лица:
 Родољуби, пиенац, уметници.
 Лета иду, а он се не мења,
 Претурио многа некушења!
 Прeko многог прегазно крша —
 Барјак му се поносно ледрна.
 Буде а' жара и негдашње воље —
 Ледрнаће од сад још и боље!
 О Талијо, ти божанска бери!
 Сваког, који служи твојој вери,
 Мање збори, а повнише ради, —
 Трајном славом обилно награди.
 Да с' не каје, што ј' у овом веку,
 Тако кратком, прелазном и малом,
 Послужно твојим идеалом.

Нови Саде, лепи граде,
 Још си онда лепши био!
 Клонуо си, не знам зашто,
 Ал' тек неси осларно.
 Још се не бој! Још си диван!
 Бог нека те храни, штити! . . .
 Пред тобом је више дана,
 Па још можеш бољи бити.
 Многи на те око упро
 С пуно вере, пуно пада:

Прени, пази са нехота
 Да ти име не пострада!
 Градови се српски буде,
 Свима би се стожер хтело:
 Чувај своју стару славу,
 Не савијај светло чело!
 Што т' повери народ, чувај!
 Држ' се увек пута права!
 Посланство ти јесте тешко,
 Ал' ти зато: *част и слава!!!*

НЕМАЊА.

(Свршетак.)

То је, у најкраћим потезима, фабула познате драме. Писац је ову драму радио с озбиљном студијом. У опште узевши сам догађај, па и сви главнији моменти и особе — историјски су, осим неколико факата, који према сувременом стању науке о српској историји не стоје онако како их је писац представио. Карактери су маркирани с особитом пажњом. Свака ма и најнезнатнија особа у драми засебан је карактер. Дело је кроз пуно живота и радње. Писац се одликује ретким познавањем стварности: сва бинска техника и сценерија обележена је до ентница. Драма је пуна лепих мисли, ситуација. Поред тако и сувише озбиљне теме за једну драму, као што је уједињење државно, писац је већто унело и нежну љубав, која по својој романтичности и чедности приличи са свим XII веку, па и кроз ту саму љубав провлачи се као црвен кончић државничка мисао Немањина. Свака особа у драми има своју засебиту акцију. То нису марионете, што се мичу по жици свога писца, него истински живи људи од пута и крви, који одишта живе, раде, осећају. Тенденција је патриотска. Драма је писана прозом, али тако једром, леном и пуном појезије — да не уступа на стиху.

По свему, што је овде речено, одбор на-

лази: да је „Немања“ историјска драма из српске прошлости, да је једна од најбољих драма, које имамо у нашој књижевности, да је написана са свим онако како одговара објављеноме стечају, и да, као таква, заслужује и оглашану награду од 1000 динара.

За тим је отворено писмо, које је било поднесено уз драму. То писмо гласи:

„На расписани стечај савине управе узима се слободу писац уз ово писмо прикљученога свога дела: „Немања“ историјска драма у пет чинова“ поднети на утакмицу негу драму, туђом руком преписану под мотом:

„У пехару браства неми гутљај вина,
 ишчезао мирне предачких врлина.“

Писац „Немање“ жели да његово име остане у тајности дотле док се ово његово дело — за случај да издржи утакмицу — не представља у краљевском српском народном позорницу, а он ће се по том у своје време сам пријавити славној управи.

Позле прве представе тога комада приказао се као писац *Милош Цвстић*, редитељ кр. српског народног позоришта у Београду. Ми му од срца честитамо на успеху, који је имала драма му на позорници.

ЛИСТИЊИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(*Расписућа*), чаробна позоришна игра у 5 чинова, с певанјем, од Ф. Рајмунда, превео М. И. Стојановић, музика од И. Крајцера. (Редитељ: Миљковић.) (Приказана први пут 29. марта о. г.)

Цело дело окреће се око племића и милионара Флотвела, који новач пемнице трона, а развлаче га разни искрепи пријатељи, вила пак

Кернегана радо има Флотвела и види шта ради, зато и моли свога услужнога духа, да се као пројект јавља милионару, да проси од њега што веће суме и да беле новце оставља у шуми за црпе дане Флотвела, који мора пропасти. Тако и би: Флотвел долази до пресејачког штапа и као пројект враћа се са даљих путова у свој несуд двор, где се наместо пређашња његов коморник

као прави домаћин, јер је двор и имаће Флотвелово кућио. Флотвела неће нико ни да позна, једини његов некадањи послужитељ, а сада еглар Валентин, прима га радо у своју кућу те ће да дели с њиме све, што имаде. Међутим јавља се и онет Керистагни услужни дух, а и она сама, те враћају распикући Флотвелу имаће, које је код њих било на чувању.

Осим радње ових главних особа има ту и других још, које немају толико утицаја на целину дела, колико на публику; ово стјоп особито за кавалера Димона и крезубу бабу.

Кажу, да је *Verschwendter* најбоље дело Рајмундово. И донета оно, чему би се имало замарити, то баш и даје овој глуми боју; распикућа нас одводи у дане далеко пре нас, кад се држало, да на свету има волшебства и чаролија, или нас спушта у оне слојеве народа, који још данас у то верују, а писац међутим није био никакво намере, да нас од тога лечи, шта више, он нас чисто утврђује у том веровању.

У делу је пуно разних сцена, ређа се у њему и озбиљност и веселост и хумор са неким неспиродним појавама, које се по облаку спуштају или високо у небо дижу, тако високо, да вилу не видимо више.

Ф. Рајмунд био је и глумац и писац глума, отуд су му као глумцу добро познати били путеви, којима се стиче позоришни ефекат. О томе нам је најбољи доказ баш „Распикућа“, последње дело његово.

Од свију приказивача највише је имао да се покаже г. *Миљковић* као Флотвел. Колико је год боље знао, решио је задатак свој добро. Као просијак био је слаб. Каква разлика између њега и г. *Ружкића* као просјака! Као распикућа био је Миљковић бољи. Код њега имамо у опште приметити, да му говор на бини више пута није природан. Како неспиродност отекаче од природности, ви дело се најлесше у сцени где Миљковић долази са г. *Добриновићем*. Добриновић природан, а Миљковић није, зато и јесте био овакав контраст. Осим тога Миљковић, као и г. *Марковић*, често, врло често, вичу. Ово не би требало да буде, већ само онда, кад је од потребе. — Г. *Ружкић* и г. *Добриновић* схватили су своје улоге сасвим. — Гђца *А. Хаџикова* као собарица држала се добро, аг као жена егларева није могла да се поине до жене. Она је и као жена остала негак као собарица и као жени требало јој је више озбиљности и старијег понашања. Што као жена није била сасвим добра, крив је и њен слаб глас. — Г. *Миљковић* добија сада теже улоге и више интересне, и зато нам је баш мило, што видимо, да промисли добро улоге своје, те их решава ефикасно. Само тако! — Колико је орган г. *М. Димитријевића* у многим улогама на штету његовог пред-

стављања негодан, толико му је у улози кавалера Димона баш услуге чинио, те кад се сложи са промишљеном игром његовом, имали смо верну слику Француза, који је одушевљен за природом и природношћу. — У млађег г. *Димитријевића* истиче се класа комичара.

Певање је ишло прилично; местимце и добро. Музика је понекад била и сувише јака.

Желећи у опште, да наше позориште стоји на висини, на којој с правом захтевати есмо да стоји, није нам друкче, него морамо навести, што се и у опште приметило, а то је, да више глумаца не науче својих улога. Тиме пати њихов приказ, а пати и приказ глуме у опште, осим тога пати и слушаоци, јер често чују шаптача као извор гласа, а приказивач је тек одјек шаптала. Нигде нема тога, да се улоге тако слабо науче као у нас. У интересу самих глумаца препоручујемо им ово најозбиљније. Глумице су у том погледу куд и камо савесније. „Чаробне“ сцене виђају се код нас ређе и теже се изводе, међутим у „Распикући“ изведене су лако и добро, што се свакојак мора признати и редитељству и другима, који у томе заслуге имају.

Које „чаробна игра“, које недеља, на педесет и седмачна, покупише публике, те је „Распикућа“ приказан у пуној дворани. С—

ИЗ ПОЗОРИШНОГ СВЕТА.

(*Театрални институт у Лондону.*) *Temps* саопштава занимљиве податке о лондонском театралном институту (*Theatrical Institute*) који се веома развио за последњих десет година. Број особа, које се занимају театралним радом, достигне у самом Лондону 28 хиљада људи; а у целој Енглеској баве се тим послом преко 60 хиљада. Да би се задовољиле разноврсне потребе ове врсте људи, а нарочито деце и младих девојака, основан је, по замисли Кортеп Јода, театрални комитет, чији су послови јако напредовали. На скоро оснивач комитета и управни савет подигну већи институт у улици Хауријеге у Ковент — Гардену. Здање је стало 4.500 фун. стер. које се одликује величином и лепотом. У сутерену станују деца, која послужују у театрима; ту се налазе и саме за учење; у првом кату станују мала деца, која већином учествују у пантомимама; у другом кату станује женски персонал од балета. У салама се налазе продавнице, у којима се без добити продају сви могући производи осим спиритуозних пића. Тако се многи навикавају да ту проводе дане своје, а не по кафанама. За време између дутарних и вечерњих представа припређују се скупови и научне забаве.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

8. ПРЕСТАВА.

ВАН ПРЕТИЛАТЕ.

ТРЕЋА СВЕЧАНА ПРЕСТАВА У ПРОСЛАВУ 25-ГОДИШЊИЦЕ СРП. НАР. ПОЗОРИШТА.

III. ДАН ПРОСЛАВЕ.

У НОВОМЕ САДУ У СРЕДУ 8. АПРИЛА 1887.

ВЛАДИСЛАВ.

ДРАМА У 5 ЧИНОВА, ОД Ј. С. ИПОВИЋА.

О С О Б Е:

Владислав, кнез, за тим краљ бугарски	А. Мандровић.
Владимир, краљ српски	Лукић.
Косара, његова жена, сестра владислављева	С. Вујића.
Смиљка, кћи краља бугарског Радомира, епновица владислављева	Ј. Хаџићева.
Браислав, саветник владислављев	Милојевић.
Несторица }	Васиљевић
Зарица } бугарске војводе	Лазић.
Ивица }	М. Дмитријевић.
Дворанин српски	Врга.

Војници. — Збива се које у Бугарској, које у Србији године 1015.

Г. *Адам Мандровић*, равнатељ хрватске драме у Загребу у насловној улози као гост.

У петак 10. (22.) априла четврта свечана представа: „МАКСИМ ЦРНОЈЕВИЋ.“ Трагедија у 5 чинова, од дра Ј. Костића, за српску позорницу удесно А. Хаџић, музика од А. Македонића. — Г. *Адам Мандровић*, равнатељ хрватске драме у улози Иве Црнојевића као гост *последњи пут* овом приликом.

Улазнице могу се добити у позоришној касарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

Слободне улазнице не важе ни за једну од пет свечаних представа позоришних.

ПОЧЕТАК У 7½ А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

ГОДИНА XII. ПОЗОРИШТЕ. БРОЈ II.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Издави за време бављења позорнице дружини у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца поједан пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПРОСЛАВА 25-ГОДИШЊИЦЕ СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА.

Навршило се двадесет и пет година, како је наше народно позорнице основано. Управа српског народног позорница закључила је, да свечано прослави ту ретку светковину. Шта је позорнице заслужило за тих двадесет и пет година, о том није нам нужно овде сад говорити. За то ћемо овом приликом рећи коју само о томе, како је отпочела та ретка светковина. Колико се наш народ интересује за своје мезимче, показало се најбоље на овој прослави. Из свију српских крајева некупно се многобројни свет, да буде учесник те лепе прославе.

Други дан ускрса започела је прослава. Позорница дворана била је врло лепо украшена. Прочеље над позорницом украшено је сликама Њихових Величанстава краља и краљице, а мало ниже сликама њихових краљевских Величанстава престолонаследника Рудолфа и Стефаније. Са стране беху изложени ликови наших првих књижевника, који су радили на позорничној књижевности и уметности а то су: Јоаким Вујић, Јован С. Поповић, Јован Суботић, Његош, Бура Јакшић и Ђоста Трипоковић, а у зачезу према позорници Вранко Радичевић и Корнелије Станковић.

Прославу је отворио начелник позорнични др. *Лазо Станијевић* овим говором:

"Поштовани љубљико!"

Четврт столећа устојало је већ у море прошлости, откад је срп. нар. позорнице први пут угледало света.

Српски народ откидао је тако рећи од уста својих и прилагођавао драговољно на олтар нашег позорница.

С одушевљењем пратио је народ сваки напредак и развитак нашег позорница и трудио се — по могућству сила својих — да позорнице наше одради, да га усаврши.

Нашло се у народу нашем дарокаљивих руку, родољубивих душа, које су знатан део свога паметка запоситале нашем позорничу као припомоћ.

Прегосио по неке дичне црквене и политичне општине наше, те приложише знатне своте на одржање нашег позорница, а неки повчани заводи и поједини родољуби сете се редовно сваке године овог нашег народног мезимчета и приносе му своје дарке.

Дигоси се родољуби у сваком месту, куда позорнице наше прине, да му буду рука помоћни и да му — по могућству — обезбеде материјални отетанак.

Лажоси се пера књижевница и писци српски, да умним прозводима својим неопередно обогате позорнични репертоар, оснаже књижевност и узешају језик, а посредно, да да буде и уздижу дух народни, да утичу благотворно на развитак лепе вештине и уметности и да омогуће материјалну корист нашег позорница.

Кољко је ово наше позорнице од постанка свога па до данас учинило добра народу нашем на културном и просветном пољу, то ће тек историја да забележи подмладку и потомству нашем.

У виду од 25 година доживило је и преживило наше позорнице доста лепих и светлих, ај уједино доста мутних и суморних дана, па ипак и у најнезгоднијем добу и у најсудбоноснијем часу није га подртвоваље, наклоност и љубав народна напустила, а камо — ли изневерила.

Зато нека је од мене, а у име „друштва за срп. нар. позорнице“ овом свечаном приликом изречена најтоплија благодарност народу на његовој обилатој потпори.

Нека је овом свечаном приликом изречена слава мртвима, а лепа хвала живим мекенима нашег позорница.

Нека је овом свечаном приликом изречена слава мртвима, а достојно признање и захвала живим писцима позорничних дела.

Нека је овом свечаном приликом одано јавно признање свима добротворима, дародавцима и родољубима, који се — ма у ком

погледу — заузimalи око одржања и унапређења нашег позоришта.

На поздрављајући у име „друштва за срп. народно позориште“ најусрдније пошт. поблику, што се у тако лепом броју скупилаа на отварање ове наше ретке свечаности, поздрављам уједно и све поштоване, одличне, миле и драге нам госте, а на име: г. Јована Ђорђевића, као покретача и оца нашег позоришта; даље г. заступника поестрима нашег позоришта, гоеп. Јосифа Клајзла, *видишег повереника* за земаљско-хрватско народно позориште у Загребу, који не пожалише труда, већ драгом душом похиташе, да нам ову нашу лепу светковину својом присутношћу зачине и увеличају, да покажу и докажу, како су се братском позиву нашем као браћа одазвали, и да буду очевидци и сведоци ове наше славе, а ми ћемо им свесрдно љубав љубављу вратити кад и они дођу у ту прилику, да оваково славе славе.

А сад, пре него што завршим, налаже нам поданичка дужност, да се као верни синови отаџбине у овом свечаном тренутку сетимо са најдубљим поштовањем и синовљом оданошћу узвишеног владара и господара. под чијим моћним окриљем сви народи уживају благодети мира и поретка.

Нека свемогући још дуго и дуго одржи у здрављу Његово Величанство нашег премилостивог краља Франца Јосефа I. на радост и срећу благодарних му држављана!

На крају овога говора кад је начесник пожелио Њег. Величанству краљу нашем од Бога дуго

век, војничка капела одсвирала је царску химну и за време свирке стајали су сви присутни. Ово је био заиста најсвечанији тренутак. После говора дра М. Станојевића изговорио је вештачки *Димитрије Ружић* пролог г. М. П. Шапчанина, који је штампан у овом листу. За њим је А. Хаџић потанко изложио историју и развитак позоришта српског у опште и народног нарпосе од првог му почетка до данас. После говора А. Хаџића приказани су „Пријатељи“ од А. Мазаревића. Кад је године 1861. 17 јула организована наша позоришна дружина, то је био први комад што се представљао. Овога пута улоге су биле у најбољим рукама, за то је и сама представа испала врло складно.

Саму прославу увеличали су својим присуством *Јован Ђорђевић* творац и отац нашег народног позоришта. За тим *Ј. Клајзл*, интенданат загребачког казалишта и *Адам Мандровић*, равнатељ хрватске драме у Загребу.

Управа нашег народног позоришта у Б свечаних представа изнесе нам у кратким потезима развитак наше позоришне књижевности приказом најбољих драма или појединих најлепших призора из оригиналних српских драматских дела. Много је муке и истрајности требало док је дошло до тога што је данас! Дао би Бог, да буде и на даље оне истрајности, оног пожртвовања и родољубља, па ће наше народно позориште дочекати и педесетогодишњицу. Ми морамо особито бити захвални позоришној управи, што није жалела труда ни трошка да ова значајна прослава испадне што сјајније.

Б.

Л И С Т И Ћ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(*Завађена браћа*.) позоришна игра у 4 чина, написао Еркман и Шатријак, превео М. П. Шапчанин. (Први пут у суботу 28. марта о. г.)

„Ко ти је извадио око?“ — „Брат“ — „За то је тако дубоко“

И истина је. Страст нема међа, и кога она заслепи, овога обично и сатре. Хладнокрвно чува човек жицу по жицу срца свога, да од њих не преде меко узгањале својој необуздајој страсти.

Такав сукоб природних осећаја са распаленом страшћу износи нам и ова драма на сцену. Два рођена брата завадила се око очинства, па у необуздајој страсти терају мржњу и шизму до врхунца. Не чују боли главе своје унутарности, не хају толико ни за свој вапредак, ни за свој углед у свету, него стоје један према другом као разјарени лавови. да им што ето чујеш шкргут зуба и да са зебљом чекаш:

кад ће један на другог ударити, да му живо срце ископе. Па и то им је још мало, него зацаљују ту негу мржњу и у млада срца деце своје, па шта ће бити, него ће једном једно друго сатрти.

Али је провиђење пријатељ човеку, па некада и оно поправи, што он у својој несвести не би никад могао. Деца завађене браће хоће трагом својих родитеља и потпирују мржњу једно против другог, али што се они више напрежу, све их јаче савлађује нека виша моћ, нека неодољива снага. Уместо мржње расплаљује се у њиховом срцу још јача страст — љубав, и та их победи. Деца се завале, да не могу једно без другог живети, а родитељска љубав укротити и оне разјарене лавове, па од звера учини разумно створење, које се горко каје на к поправља. . . .

Као што се види, така снажна некичка

борба даје доста много и лепих драмских елемената. Потенцирање мржње, неprimетно поткрадање љубави у млада срца, насилан прелом окорелих противника — све се то може уздићи до висине драмске акције, у којој је тим већа драж, што баш све противности потичу из унутрашњости човека; што су општа карактеристика његова. Ако је то психички конзеквентно и верно изведено а појетски схваћено, онда само стоји до уметничке технике, па је драма готова

И доста, писци су свој материјал психички добро схватили, појетски извели и уметнички представили. Мржња браће расте као лавина, да је човеку страх погледати у последице њене; мржња та храни се својом природном храном — најнезнатнијим случајем — па кад дође до прелома, стигла је на свој врхунац. Са тога врхунца хоће да оба завађена брата у попор сруши, и ми то сваки час с правом очекујемо, док у ту таму не сијне светлији зрак. Па и кад је сијно, који ће надјачати? Да не ће неваљала страст одржати меџдан? Да не ће најплеменитији осећај пасти, а слабост надвладати? Шта може бити излаз, и које је то средство да изравни таку провалу? Па, где, чим сунце сијну, како се санте топе! Узвишено песничко схватање тражи победу бољег начела: и пред вечним осећајем; пред првим вежним ударом млада срца; пред свемогућом снагом родитељске љубави пада све ничице. Страшно је гледати окорелу сурову нарав Жанову, како као рањен лав пузи и моли; ужасно је и помислити на насилну револуцију у души његовој; не можеш да схватиш како ће горди и осветљиви Жак све то да оврости: па опет видиш свугде узвишено истину и природу, свети дах божанске душе. Јесте, истина, цела је истина — и нико то не сме порећи! „Љубав је јача од мржње.“ Песник нам је ту истину тако протумачио, тако са нашом сопственом душом идентификовао, да је не можемо одбацити.

Према томе ми се само можемо радовати, што је тако дело и у нашу литературу пресађено. Оно, по суштини предмета, одговара нашој нарави тако, да би могло важити као наше, и да није женидба и удадба између припадних рођака, чисто бисмо помислили, да је донето из наших прилика. Иста суровост, иста нежност нашега тина, па и детаљи не одичу од нашега живота. Још кад се узме, да је превод тако леп и чет, тако мло и сродан нашем начину, онда знамо за што ће тај комад на нас тако утицати. Ми дакле захваљујемо М. Шапчанину на његовом лепом избору и поштеном труду и само бисмо га молили, да у именима уведе неку нама приличнију једнакост. Хајде нека остане поро-

лично име „Ранцављевић“, али према томе би најзгодније било, да се Лујза зове: Лујза Жанова Ранцављевић (а не кћи Жана „Ранцава“), а Борђе: Борђе Јаков Ранцављевић (а не Ранцављевић син Јаков). Таквих имена има у нашем народу данас, па да се преводилац тога сетно, не би пертурлио око тога.

Приказ глумаца и у појединости и у целини могао је задовољити. Лукић и Миљковић показали су и више.

(Пре двадесет и пет година) био је председник позоришног одбору Ј. Борђевић, а чланови му били су: Др. Јован Андрејевић, Т. Поповић, Емил Чакра и Јован Јовановић. Тај одбор, или управо председник томе одбору Ј. Борђевић, управљао је непосредно српском народном позоришном дружином, која се 17. јула 1861. као таква образовала, а већ 23. јула 1861. почела је свој рад и приказала је 17. јула 1861. „Пријатељска“ од Л. Лазаревића и „Мушки метод и женска мајсторичу“, шањву игру I. чину, од Л. Кевира, коју је за српску позорицу удесио З. Вукићевић.

Чланови народне позоришне дружине били су тада: Димитрије Ружић, Никола Недељковић, Никола Зорић, Алекса Савић, Коста Харић, Јован Путић (уједно шањтач), Димитрије Коларовић, Павле Стенић, Драгиња Поповићева (касније Ружићка) и Љубица Поповићева (касније Коларовићка). Спомоћно особље: Гардеробар: Васо Поповић, реквизиатар: Петар Маленчић, реквизиаторов помоћник: Лазар Апостоловић.

ПОЗОРИШТЕ.

(*Милоша Цветића*), награђеног писца „Немање“, одликовало је Његово Величанство краљ Милан орденом св. Саве V. степена.

(*Езоп*) Езоп беше римски глумац, који је приказивао трагичне улоге у време цинероново. Славни говорник римски Цицерон сиomiње га с похвалом у својим списима. Езоп беше ужасан тропација. Прохарчио је грдие новце. По Плинију потрошио је 5000 талира за једно јело, које је било зготовљено од најразличнијих игрица пованија; а Хорације прича, да је и Езоп, као што је и Клеопатра учинила, врло драгоцен бисерно зрно у сирћету растворио и тако га прогутао. Па поред свега тог расипања ипак је после своје смрти оставио још 1 милион и 40.000 талира. А из тога се може видети, да су још тада господи глумци били веома добро плаћени!

Издаје управа српског народног позоришта.

176

44 часова

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

9. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

ЧЕТВРТА СВЕЧАНА ПРЕДСТАВА У ПРОСЛАВУ 25-ГОДИШЊИЦЕ СРП. НАР. ПОЗОРИШТА.

IV. ДАН ПРОСЛАВЕ.

У НОВОМЕ САДУ У ПЕТАК 10. АПРИЛА 1887.

МАКСИМ ЦРНОЈЕВИЋ.

ТРАГЕДИЈА У 5 ЧИНОВА, НАПИСАО ДР. ЛАЗА КОСТИЋ, ЗА ПОЗОРИШТУ УДЕСИО А. ХАЦИЋ, МУЗИКА
ОД А. МАКСИМОВИЋА.

О С О Б Е:

Дужде од Млетака
Ђорђе, син му
Анђелија, кћи му
Филета, удовица дуждевог сина Марка
Иво Црнојевић
Јевросима, жена му
Максим, син му
Милош Обренбеговић
Радоје, Црногорац
Јован капетан, први синовац
Илија Ликовић,
Милић Цереметовић } војводе
Ђуро Кујунџић,
Надан Војмир,

Милојевић.
Марковић.
М. Харићева.
С. Вујићка.
А. Мajaдровић.
Д. Ружићка.
Ружић.
М. Димитријевић.
В. Димитријевић.
Васиљевић.
Исајловић.
Кестерчанек.
Лазић.
Добриновић.

Војводе црногорске, млетачка господа, црногорци, млетачи, најери, маске, сватови, слуге.
Збива се у Млеткама и у Црној Гори.

Г. Адам Мajaдровић, равнатељ хрватске драме у Загребу, излази у улози Иве Црнојевића као гост последњи пут овом приликом.

У суботу 11. априла пета и последња свечана представа у прославу 25-годишњице српског народног позоришта по саопштеном распореду.

Улазнице могу се добити у позоришној касарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

Слободне улазнице не важе ни за једну од пет свечаних представа позоришних.

ПОЧЕТАК У 7½ А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

* ГОДИНА XII. *

ПОЗОРИШТЕ.

* БРОЈ 12. *

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИН.

Издава се време бављења позоришне друштине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на во табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

УПРАВА СРП. НАР. ПОЗОРИШТА И ПОЗОРИШНА ДРУЖИНА ПРЕ 25 ГОДИНА И САД.

I. Управа.

На измаку г. 1862. израђен је „устав друштва за српско народно позориште“ и поднесен је влади на одобрење.

У смислу тог устава била је управа овако удешена:

Управни одбор:

Начесник: Стеван Врановачки

Подначесник: Јован Ђорђевић.

Позоришни одсек:

Председник: Јован Ђорђевић.

Чланови: Др. Јован Андрејевић, Ђ. Вукићевић, Јован Јовановић, Светозар Лазаревић, др. Ђ. Натаншевић, др. Стеван Павловић, Ђ. Поповић, Новак Радоњић, Љубомир Стојадновић, Илија Хриштић, Емил Чапра, Ђ. Радчић.

Економски одсек:

Председник: Ђорђе Д. Кода.

Чланови: Петар Јовичић, Стеван Николић, Коста Новаковић, Никола Петровић, Марко Поповић, Ђура М. Поповић, Коста Радуловић, Ваца Раичковић, Димитрије Сарачевић, Ђорђе Стефановић, Сава Суботић, Ђорђе Шевић.

Благајник: Ђ. Шевић.

Деловођа: Јован Београдан.

Имена чланова српске народне позоришне друштине г. 1861. штампана су у II. броју „Позоришта.“

Сада је управа по одобреном уставу овако састављена:

Управни одбор:

Начесник: др. Лаза Станојевић.

Подначесник: А. Хаџић.

Позоришни одсек:

Председник: А. Хаџић.

Чланови: Стеван В. Поповић у Б. Пенги, (заменик др. А. Кода), др. Илија Вучетић,

Новак Радоњић у Мољу (заменик Светозар Савковић) др. Змај-Јован Јовановић у Вечу (заменик Миша Димитријевић), др. Милан Савић, Јован Грчић, Милан А. Јовановић, др. Љубомир Радивојевић из Каменице (заменик Коста Рајић), др. Михаило Полит-Десачић, Јован Ђорђевић (заменик Ф. Обрикежевић), Јован Бошковић (заменик А. Сандић.)

Економски одсек:

Председник: др. А. Станојевић.

Чланови: Гедеон Леовић (заменик Гавра Плавнић), Александар Трибунац (заменик П. Гостовић), Павле Папаџовић (заменик Љуба Стефановић), Ареа Пајевић, Давидо Манојловић, Ђока М. Поповић, Ваца Милутиновић, Александар Адамовић, Ђура М. Поповић, Мита Кода, Ђура Стојковић.

Секретар: Сава Петровић.

Књиговођа: А. Поповић.

Благајник: Д. Манојловић.

Фискал: др. Илија Вучетић.

II. Српска народна позоришна дружина сада

Управитељ: Димитрије Ружић.

Мушки чланови: Цера Добриновић, уједно и редитељ, Веља Миљковић, уједно и редитељ, А. Лукић, М. Димитријевић, Алекса Милојевић, М. Марковић, К. Васљевић, С. Лукић-Лазич, Танастије Исајловић, В. Димитријевић, Стеван Кестерчанск, Милан Врга, Мита Вељковић, шаптал.

Женски чланови: Д. Ружићка, Јеца Добриновићка, Софија Вујићка, Ленка Хаџићева, Зорка Милојевићка, Милка Максимовићева, Смиљка Бркићева, Савка Миљковићка, Даница Николићева.

Деловођа: Наја Стенић.

Гардеробар: Иса Смирчевић.

Реквизитар: Франа.

Послужитељ: Милан Мрвчић.

КЊИЖЕВНО ВЕЧЕ У НАРОДНОМ ПОЗОРИШТУ У БЕОГРАДУ.

Да би се живље помакла наша драмска књижевност, управа кр. срп. народног позоришта расписала је 15 јуна 1836 године стечај за једну драму и једну комедију из српског живота. У очи Светога Саве приредила је нарочито књижевно вече у народноме позоришту, те јавно објавила: које је од поднесених дела примљено и награђено.

Ово књижевно вече изводела је удостојити својим високим присуством Њезино Величанство Краљица Наталија. Присуствовали су г. г. министри, председник општине београдске, многи књижевници и одлична публика.

По што је позоришни небачки збор отпевао химну, настала је свечана седница позоришног одбора. На овој седници били су чланови: г. Милорад П. Шалчанин, Др. Владан Ђорђевић, Стева Д. Поповић, Др. Лазар Лазаревић, Љубомир Ковачевић и Милован Ђ. Глишић.

Председник одбора *Милорад П. Шалчанин*, управитељ кр. срп. народног позоришта, отворио је седницу овом беседом:

„Многостановица зборџ!“

Овај дом за неговање лепих уметности, заједно с нама, радује се овом вечери. Овај наш састанак доказ је, да народно позориште, поред све ширине свога програма, ипак жели бити део венца наших просветних установа. Светом Сави, узвишеном заштитнику српске просвете, препоручује се у окриле и овај просветни дом.

Поштовани збор види већ из програма шта нас је овде сабрало. Састанци у овој дворани обично су посвећени приказивању драме; данашње вече посвећено је самој драми. Од почетка нашег позоришта до данас, сви књижевници, сабрали на овом пољу, журили су се највише да задовоље захтеве представљачке уметности. По што то у нас није могла створити иницијатива појединих вароша или подузетника, у раније време чак ни држава, прихватили су и с одличном ревности вршили књижевници, учитељи, чиновници, образовани грађани и одушевљена омладина. Књижевници, поред тога рада и поред друге своје дужности у државној служби, писали су драме, драме по највише из историје, с тенденцијом патриотском. Не имајући у својој средини технички савршенију позорницу, драматски писци овога доба писали комаде, добро удеиене за ефекат при читању, али с много недостатака у драматичкој композицији, потребној за успешан приказ. На позорницама с мање вештине управљанима, покушаји и с сваким комадом испадаху недовољно и сценеријом и дужином. Требало је много драматургијске спреме, енергије, духа,

појетског заноса и познавања позорнице, па да се они комади поину и одрже на пристајој висини. Људи, којима позиви паде у задатак да практички примењују модерну драматургију, имали су замашан посао удеињавања ових драма за позорницу. Тиме учинише Талији похвалне услуге, а код дотичних писца постадоше најомраженије личности.

С великим трудом и многим тежбама приређене драме даваше се често, из године у годину; али како је већи број морао отпасти или због неупотребљивости, или због нишчеве неопуштљивости, то је мањи број, који је нашао мене предустретљивости на свима позорницама, приказиван из године у годину, приказиван тако много, да је престао бити добродошао, као и свака, иначе мила посета, која нас и сувише често својом најљепшом удостојава. Последња беше та, да се у последње време редактори позоришног репертоара налажаху у грдној муци: ако народних комада узму већи број, економни интереси очевидно долажаху у питање, а број више и образованије публике тотално отеган; ако народне комаде с тога оставе изван комбинације, иницијатива јавнога мишљења с правом чине прекор, ма да, верујте многогодишњем некуству, и они сами о старијим српским комадима проводе вечери изван позоришта. Брзој, по иначе, малаксалости српских, поглавито историјских комада, много је помогла и недовољна сценерија, свакојак костим и друго што је имао да изврши сцену. За ову околност терет пада на време, а никако на личности; ма ко да је седео на овим столицама, могао је чинити само онолико колико доупиташе могућност. А ово је увек чинено.

Но на овој неплодној стацији није се могло зауставити. Морало се не помишљати, него радити на обнављању народне драме. Младим писцима давано је савета, одушевљавани су на рад сваком приликом. Има их, који се одушевише, који се с младачким жаром прихватише вера и створише прве покушаје. Многи од ових почетничких радова дођоше на сцену, а неки осташе у позоришној архиви, као спомени писачке добре воље, али још недовољне претходне спреме за такве послове, изузимајући два комада, који имају изгледа да се у своје време учини и с њима покушај. Но ова ускрела производња застаде из узрока, који су свима познаваоцима развијања наше драме знани, а које ипак дотади не налазим да је изланиност.

(Свршиће се.)

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

10. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТИЛАТЕ.

ПЕТА СВЕЧАНА ПРЕДСТАВА У ПРОСЛАВУ 25-ГОДИШЊИЦЕ СРП. НАР. ПОЗОРИШТА.

У. ДАН ПРОСЛАВЕ.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 11. АПРИЛА 1887.

Први раздео:

СЕОБА СРБА ЉА.

ДРАМА У 5 ДЕЛОВА, ОД Ђ. ЈАКШИЋА.

(III. ДЕО. I ПОЈАВА.)

О С О Б Е:

Љубина, жупан.	М. Димитријевић.	Блашко, поглавар	Врга.
Белуш } војводе	Лукић.	Посланик римски	Исајловић.
Драгош }	Лазић.	Старац	Кестерчанек.
Вук, поглавар.	В. Димитријевић.	Народ. Збива се под љубинским шатором.	

НЕМАЊА.

ДРАМА У 5 ЧИНОВА, ОД ДРА. Ј. СУБОТИЋА.

(III. ЧИН. 4 ПОЈАВА.)

О С О Б Е:

Радослав, краљ српски	Милојевић.	Кнез Немања, брат краљев	Ружић.
Кнез Владимир, брат краљев.	Врга.	Збива се у краљевском двору.	

ДЕМОН.

НОВЕЛ И АЛЕГОРИЈА У 3 ЧИНА, НАПИСАО ДР. М. ЈОВАНОВИЋ.

(I. ДЕО: КОВНА ВОЈНА. I. ПОЈАВА.)

О С О Б Е:

Цар Душан	Миљковић.	Вукашин	Васљевић.
Царица	Д. Ружићка.	Марко Краљевић, син му Марковић.	
Урош, син му.	М. Димитријевић.	Посланик нанин	Исајловић.
Патријарх Јанићије	Лазић.	Збива се у Призрену г. 1356.	

Други раздео:

КРАЉ ВУКАШИЊИ.

ИСТОРИЈСКА ДРАМА У 5 ЧИНОВА, НАПИСАО ДРАГУТИН Ј. ПЛИЋ.

(I. ЧИН I. ПОЈАВА.)

О С О Б Е:

Стеван Урош V. Неманић, X, цар српски	М. Димитријевић.	Драшко Батрић } војводе и Милојевић.	
Јелисавета, његова жена	С. Вујићка.	Алтоман } владетеле Врга.	
Вукашин, намесник царев, доцније краљ српски. / Тоша Јовановић.		Патријарх Сава	Лазић.
Угљена, деспота тесалијски, брат његов	Васљевић.	Кнез Лазар Грбљановић, господар Мачве.	Лукић.
Гојко, војвода, брат његов * * *		Први } владетели	Исајловић.
		Други } * * *	
		Витез	В. Димитријевић.

Г. Тоша Јовановић, редитељ срп. нар. позоришта у Београду у улози Краља Вукашина као гости.

ЦАР ЛАЗАР.

ТРАГЕДИЈА У 5 ЧИНОВА, ОД МАТИЈЕ БАНА.

(IV. ЧИН. I. ПОЈАВА)

О С О Б Е:

Цар Лазар	Лукић.	Бан Страхињић	Марковић.
Југ Богдан	Милојевић.	Бан еремски	Добриновић.
Вук Бранковић	М. Димитријевић.	Први Југовић	В. Димитријевић.
Милош Обилић	Миљковић.	Патријарх	Лазич.
Милан Тошлица	Васиљевић.	Бојо	Исајловић.
Иван Косачић	Врга.	Митар	Кестерчанек.

ЂУРАЂ БРАНКОВИЋ.

ДРАМА У 5 ЧИНОВА, ОД К. ОВЕРЊИКА, ЗА СРПСКУ ПОЗОРНИЦУ ПИРЕРАДНО Ј. ЂОРЂЕВИЋ.

(III. ЧИН)

О С О Б Е:

Ђурађ Бранковић	Тоша Јовановић.	Лазар, управ. ђурђ. двора Лазич.
Гргур } синови му	Марковић.	Члан сабора
Стеван }	С. Бркићева.	Челебија
Секула	Исајловић.	Први } сауга
Владислав Хуњади	Врга.	Други }

Збива се у ђурђевом двору.

Г. Тоша Јовановић, редитељ кр. срп. нар. позор. у Београду у улози Ђурђа Бранковића као гост.

Трећи раздео:

СТЕВАН, ПОСЛЕДЊИ КРАЉ БОСАНСКИ.

ИСТОРИЈСКА ТРАГЕДИЈА У 5 ЧИНОВА, ПИШАО МИТА ПОПОВИЋ.

(III. ЧИН. ПРВА ПОЈАВА.)

О С О Б Е:

Стеван, последњи краљ босански	Ружич.	Упор. посланик краља мађар. Матије Добриновић.	
Томазица, придворни свештеник	Милојевић.	Нева, велики невар Мухамеда II.	
Двпна, сестра Косаче, војводе св. Сава II. Хаџићева.		Двдлар	
			В. Димитријевић.

Збива се у Јајцу, престоници, у краљевом двору.

ПРЕХОДНИЦА СРПСКЕ СЛОВОДЕ или СРПСКИ ХАЈДУЦИ.

ТРАГЕДИЈА У 5 ЧИНОВА, ПИШАО Ђ. МАЉЕТНИК.

(III. ЧИН. ПОЈАВА ПЕТА.)

О С О Б Е:

Миљко Мрконић, трговац и бераглица	Тоша Јовановић.	—	Везко, негов момак	Миљковић.
	Селацин.	—	Збива се у шуми.	

Г. Тоша Јовановић, редитељ кр. срп. нар. позорница у Београду, у улози Миљка Мрконића као гост.

САЂЉА КРАЉЕВИЋА МАРКА.

АЛЕГОРИЈА У 2 ДЕЈА, С ПЕСМАМА, ОД Ј. ЂОРЂЕВИЋА И А. ХАЏИЋА, МУЗИКА ОД Д. ЈЕНКА.

СРПСКО СЛАВЉЕ.

О С О Б Е:

Краљевић Марко	Милојевић.	—	Вила	Л. Хаџићева.	—	Невац	Миљковић.
--------------------------	------------	---	----------------	--------------	---	-----------------	-----------

С Л И К Е:

Доситеј Обрадовић	—	Ружич.	—	—	—	В. Димитријевић.
Сава Текелија	—	Марковић.	—	—	—	С. Бркићева.
Вук Стеван Караџић	—	Добриновић.	—	—	—	

ПОЧЕТАК У 7½ А СВРШЕТАК У 10½ САХАТА.

— Излази у НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 12. АПРИЛА 1887. —

* ГОДИНА XII. *

ПОЗОРИШТЕ

* БРОЈ 13. *

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Излази за време бављења позоришне друштине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца поједан пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

КЊИЖЕВНО ВЕЧЕ У НАРОДНОМ ПОЗОРИШТУ У БЕОГРАДУ.

(Свршетак.)

Прва тегоба лежи у мучном положају писца; зависни готово сви од државне службе, која заузима готово цело дневно време, полушуморни и душевно изгрожени седају за писаћи сто. Друга тегоба — посве рђава пијаца несничких производа, не искључујући ни саму драму: књижари драмске списе готово и не примају, још се с мање успеха иначе растурују, а једине позориште у стању је да даје писцу награде осам до сто од сваке представе, што при најбољем успеху на сцени осигурава писцу врло мршаву награду. Трећа је тегоба: оскудност друштва у нашој држави, које би, поред осталог, прихватило и лепу књижевност, о којој се, до душе, примају реферати и опширне критике, али сама дела искључују. Четврта је тегоба мало туђавије природе. Овде смо своји, пријатељи и ближи познаници; можемо говорити срдације, а да њихоме није ни из далека пребацивање, а још мање прекор. Говори се у намери поправки у будућности. Четврта је, велим, тегоба била у заступништима јавне речи. Наши журнари не располажући довољним одзивом публике, тешко с тога одржавајући равнотежу својих издатака, не могу довољно наградити сараднике своје. С тога, и против своје боље воље и намере, принуђени су давати места у листу и таким дописницима, којих је рутина писачка довољна, остављајући њима самима да се за садржај с читаоцима и својом савешћу равнају. Последња тога доносила оригиналној драмској књижевности пагубе. Многи су покушаји млађих драмских писаца тако оштро и безубавно предусретнути и пошкени, да је много млађе перо с тога устукнуло. Наши драмски писци и чланови наше позориште, једном рекућу Талија, заслужује да се у штампи о њој говори с пажњом, деликатно, с изразима бираним, а још и са слогом, који је прожман љубављу те више

поправља, а мање зледи. Претераности у хвали, претераности у малоуважавању не подижу, не зидају, него руше и убијају. Крајности на једној, изазивљу крајности на другој страни; из тога се роди хаос, немир, који ускомеша духове уметника, окалости их, и они клону. Далеко је од говорника и помисао, да је ова тегоба само производ нашег сунца; има у њој велики део, који је постао увозом. Као што много којешта примамо, без довољног разбирања, од наших суседа Немца, тако нас је лако и ова њихова социјална радња окужила. Ову онтрипу штампне велики народ и поднесе, али мали народ под њом, обесхрабрен, подлегне. Сви комади од наших садашњих писаца, изузимајући „Шокице“, примљени су сувише оштро, с недовољно радоси и поздрава, те писац, једва остав жив, спасао се у други који рад, који је много мање изложен тако жестоком ударцима. И тако је драмска уметност изгубила таленте, који би даљим радом, *временом*, стварали дела савршенија, дела велика.

Тако су Немци све своје песнике, не изузимајући ни самога Шилера, багателисали, и толике употребљиве комаде, које су годинама били душа репертоару, прогласавали просто као злочин. Писац новог позоришног дела морао је свакојачко кроз шибе; шибали су га учтивље, ако се дело допало; ако ли не, били су га на смрт. Како нешто не достаје позоришници или представи, одмах се потезе „жалосно стање;“ а како мало на боље, одмах се писане о узорним, о ванредним наплетцима.

За то, што овако не раде Французи, зато су господари позоришца у целом свету. Ту скоро више загребачки интенданат, да у Загребу, где су немачки језик и његова скултура јачи, немачки комади пропадају и само падају одзива француске драме. Да је писао

београдски интенданат загребачкоме, и он би се исто овако похвалио. Али није ни чудо: Французи су према својим уметницима куд камо попустљивији, благонаклоњенији, а бани тиме много потпорнији; штеде, и храбре своје драмске писце и кад им дело не издржи суда; одликују свакога, који се бави лепо уметношћу. Тиме се њихова драма множи изобилно и позорнице света не могу да се одбране од њезине поплаве.

Управа нашега народнога позоришта, под оваквим околностима наше драмске књижевности, сматрала је за своју дужност да сама прими на се бригу обогаћавања позоришног репертоара. Нашавши одзива и одобрења у министарства просвете и црквених послова, одлучила је: да новчаним наградама приволи наше сиромашне писце, да се пародној драми више посвећују. Данас имамо прилике да видимо прве резултате овако расписаних награда. Да овим путем добијемо годишње само један ваљан комад, за десет година већ имамо за сваки месец по један нов народни комад у репертоару: тековина, с којом, поред онога што имамо и што ћемо новим сценаријама освежити, можемо бити потпуно задовољни.

Сувишно је, али ћу се ипак дотаћи једне напомене. Поглед на задатак наше драме треба да нам је јасан и једвак. Треба на чисто да знамо: шта хоћемо од ње? Ма колико да смо разнолики по структурама науке и јавнога рада, ипак сви, који се разумемо у нашој књизи, знамо да од наше драме, бар у данашње време, не можемо изискивати апсолутну класичност, да

одговара само највишим појетским циљевима. Било је време, кад су наши много старији претходници настојавали, да се само износе на сцену комади вишега стила. Последица беше прибегивање романтичним и сценичким комадима Бирх-Пајферовице и Рајмунда. Старији књижевници треба да се навикну на мисао: да се њихови идеали морају мирити, бар донекле, са идеалима новoga времена; а млађи драматички, који осећају тежњу к раду, треба да вежбају своју творничку моћ, те да мирно и трпљиво представе себи и органички разраде и израде предмет, којег су се латили, и да га тачно доведу у сагласност са захтевима свога времена и народа. Наше највеће вароши: Београд, Ниш, Загреб, Нови Сад, дају публику најразличитију по знању и образованости; средину тих разноликих гледалаца има да задовољи сваки наш нови драматик, ако хоће да му драма донесе постанак народном. Сам Београд нема довољан базис правне велике вароши; и у самом њему још дуго не ће моћи стално бити обделавана чисто класична драма. Ово имајући на уму, приступило се оцењивању дела, која су припела на расписан стечај.

Поздрављајући навече празника великог нашег просветитеља, желимо да се под благодетном владом нашег преузвишеног господара и Краља и његовог светлог дома много година у овај дан овако састајемо и све лепше и савршенеје радове наших драмских писаца познамо и поздрављамо. Промисао вишега молимо, да нашег раду да свога благослова и један најмањи делићак своје животворачке силе."

ПОЗОРИШНИ ПАМЕТАР.

15 маја, 1847. Никола Ђурковић долази у Београд с панчевачком позоришном дружином и даје представе у здању код „Јелена.“ Прва представа: „Милош Обилић или Бој на Косову.“ Појављује се после те представе прва позоришна критика, али тако опорна, да је уредник „Српских Новина,“ пок. Милош Поповић, није хтео штампати. Даље до краја децембра представљани су ови комади: „Варалица“, шаљива игра у три чина. „Дажа и паралажа“, шаљива игра од Ј. С. Поповића. „Ишјаница“, шаљива игра преведена с немачког. Светислав и Милева, трагедија у три чина, од С. Ј. Поповића. Намет, шала у једном чину, превео Ђурковић. Два оца, шала у једном чину, превео Ђурковић. Женидба после смрти, шала у једном чину с певањем. Дон Рандо де Колибрадос, шала у четири чина. Пријатељи, шала у једном чину. Драгутин краљ,

ерпеки, трагедија у пет чинова, од Ат. Николића. Јелва руска сиротица, мелодрама у два чина. Владислав, трагедија. Светковина Србије и Стеван Шубић или Бела IV, у Хрватској, позоришна песма и драма, од Ј. С. Поповића. Зидане Раванице, позоришна игра у три чина, с певањем, од А. Николића. Мена Гркиња. Два наредника драма у три чина, од Ђурковића. Паграђена вјанна или Милаш и Милана, позоришна игра, превео с немачког Василије Поповић. Сал Краљевића Марка, позоришни снев у три чина, од Ј. С. Поповића. Чаша вина или таст и ает, шаљива игра у пет чинова, превео П. С. Ђурковић. Стрелци, историјска драма у четири чина. Дар благодарности, драма у четири чина, с немачког. Спитачка конфузија или Песторина покајање, шаљива игра у пет чинова, од Мојсија Живојиновића. Жртва на смрт, с немачког.

2 јула 1847. „Списке Новине“ доносе допис у корист позоришта. У допису се између осталог каже: „Морал је мета позоришту; али не теоријски, често мртав — него практични, живи морал, изведен из живота и нашем погледу приказан, морал који не утиче само на главу него прожимава целога човека. Глумац је ованушена лепота, идеја узора обучена у тело. Сликар,

вајар и музичар остварују своју идеју лепоте у бојама, у камену, у звуцима. Глумац приказује ту идеју самим собом, тако да је он у исти мах и мисао и драгоцен материјал за извршење мисли. Глумац уједно и ради и урађује се.“

28. децемб., 1847 Последња представа те године: „Благодарни син,“ драма у једном чину, од Василија Јовановића.

Л И С Т И Њ И.

ИЗ ПОЗОРИШНОГ СВЕТА.

* (*Бригида Банти*). Славна ова певачица родила се 1757 у Млетцима, и била је ванредно даровита. Кад је била у Бечу, замолила је Салијерија, да јој компоује једно „алилуја“, које је рада била да пева приликом неке црквене свечаности, на коју је била позвана. Салијери јој компоује ту црквену песму и замоли је, да му је отпева пре него што пратњу музичку састави и да види да ли одговара њеном гласу. „Драги господине“, — одговори му она, „стидим се, али морам признати, да не знам ноте; но ја имам добро памћење и од природе дар за певање, те запамтим добро све, што ми се два или три пут отпева, па онда могу да решим своју задаћу не баш без допадања.“ „Могла је слободно рећи: „С највећим допадањем,“ — примећује Салијери. Салијери отпева јој дакле „алилуја“; Бантијевој се допада и налази, да је згодно за њен глас, те га замоли, да јој још два пут отпева то исто, па онда четврти пут отпева она сама, и то свим без погрешке; није фалила ни једну ноту, ма да је у тој песми 132 такта! Салијери се није могао доста да начуди таком дару, те јој рече: „Госпођо, да нисам ту песму јуче компоновао, држао бих, да је ово сан, што сам сад чуо.“ После два дана певала је она ту композицију у цркви и усхитила све слушаоце.

* (*Александар Нун*) (*Сооке*) беше глумац, који се око 1580 године у Енглеској особито славио. Пошто се у оно доба женске ретко одавале позоришној уметности, то је Кук са Кинастоном на изменце играо јунакиње и љубавнице у шекспировим комадима. Кук беше леп, ванредно леп човек, лепши од сваке женске, и Јулија, Порција и Дездемона беху му најбоље улоге. Преминуо је у Лондону 1620. године.

* (*Џон Абел*) беше изврстан музичар и певач (аљтиста) у 17. веку у касни енглеског краља Карла II., али је морао због своје вероисповести год. 1688. Енглеску напустити. Доцније је постао „управитељ музике“ у Каслу, али пре тога, по одласку из Енглеске, путовао је по Фран-

цуској и Немачкој певајући уз гитар. Дошао је и у Варшаву. Ту зажели краљ да га чује. Абел се у свом уметничком поносу узјогуни, па не хтеде краљеву жељу испунити. Звали су га више пута у двор, али је он вазда одговорно, да не може доћи, изговарајући се, да кашље и да је промукао. Али једнога дана дођоше неколико снажних људи, зграбе промукаог певача, па га однесу у двор у неку пространу дворану. На галерији у наоколо седели су краљ и дворска госпоштина. Певача свезаше за неку наслоњачом узвук до таванице. Онда се људи удалише, али се у један мах указа ужасан приказ: из споредних врата уђе у дворану грдан медвед! Краљ сад рече Абелу, да бира по својој драгој вољи: или да га пусти доле или да пева! Без другог размисљања реши се Абел да пева; и ако је истина што прича каже, никад није дивније певао. Према томе био би то неки историјски факат, који би могао послужити за употребу позоришним управитељима.

(*Конрад Анерман*) био је најпре позоришни управитељ и путовао је са својом дружином од 1753—65 по немачкој, а после је био врстан глумац у Хамбургу. Кадгод је имао да игра, свагда се тако удубљивао у своју улогу, да је обично целог дана њоме био одушевљен и занесен. Тако н. пр. кад је требао приказати првину и љутницу, свађао се са сваким; кад му је ваљало представљати сурова човека, био је донста суров, а кад је имао играти „Силом болесника“, тужио се по цео дан. Обично је увек о дану представе имао у једном орманчићу вина и дувана у својој соби у позоришту; али ма да је то било под кључем, ипак је сваког глумца, који би занеско, радо послужио тим „џакопијама“. „Но кад је имао да прикаже улогу „Тврдине“, замоли га један глумац за лулу дувана. А Анерман, задубљен у своју улогу, викне на њега: „Зар ви мислите, да сам ја украо свој дуван? Купите себи дувана, кад хоћете да пушите!“

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

11. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕПЛАТЕ.

VI. ДАН ПРОСЛАВЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 12. АПРИЛА 1887.

У КОРИСТ СРПСКОМ НАРОДНОМ ПОЗОРИШТУ

А У ДВОРАНИ ПОЗОРИШНОЈ

БЕСЕДА С ИГРАЊКОМ

уз пријатељско суделовање: велико-кикиндског певачког друштва „Гусле“, карловачког и новосадског певачког друштва, г. Стевана Дескашева, члана хрватске опере, и г. М. Марковића, члана срп. нар. позоришне дружине.

Распоред:

1. „Вода и сузе,“ од Р. Толингера, пева мешовити збор в. кикинд. пев. др. „Гусле.“
2. „Пушу крај,“ од Мариновића, пева мушки збор певачког друштва карловачког.
3. „Туга,“ Од Хорејшека, пева мешовити збор новосадског певачког друштва.
4. „Арија“ из опере „Ајде,“ пева г. С. Дескашев, члан хрватске опере у Загребу, прати га на гласовиру г. Фрања Петрик.
5. „Уломак из Трлајићеве песме,“ од Р. Толингера, пева мешовити збор вел. кикиндског певачког друштва „Гусле.“
6. „Лаку ноћ,“ од М. Топаловића, пева мушки збор карловачког певачког друштва.
7. „Черго моја,“ од Д. Јенка, пева М. Марковић, члан срп. нар. позор. дружине, уз пратњу свирачког збора петроварадинске пуковније барона Филиповића.
8. „Песма у зими,“ од Хорејшека, пева мешовити збор српског певачког друштва новосадског.
9. „Крстоносци на мору,“ велика хорална сцена за мешовити збор, од Ф. Базена, пева мешовити збор вел. кикиндског певачког друштва „Гусле.“
10. „Ти си моја,“ од Ивана пл. Зајца, пева г. С. Дескашев, члан хрватске опере у Загребу, прати га на гласовиру г. Фрања Петрик.
11. „У Бој,“ од И. пл. Зајца, певају сва певачка друштва уз пратњу свирачког збора петроварадинске пуковније барона Филиповића.
12. „Бранково коло,“ за мешовити збор од Ј. Пачуа, певају сва певачка друштва, уз пратњу музичког збора петроварадинске пуковније барона Филиповића.

Улазна цена 1 фор. од особе.

Према добротворној цели прилажу се и добровољни прилози с благодарношћу.

Улазнице могу се добити у позоришној касарници о дану беседе од 9—12 пре подне и од 3—5 после подне и у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 8 САХАТА У ВЕЧЕ.

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 14.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Издава се време бављени позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца поједан пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

СВЕЧАН ГОВОР

подначеоника А. ХАЏИЋА о прослави 25-годишњице српског народног позоришта у новом саду.

Сретни су народи, којима нису сметале светске невоље, те су слободно и без многих запрета могли доћи до својих позоришта, до тих живих школа за народну просвету, добар укусу и углавном живот, до тих живих школа, у којима се народ учи и одушевљава за све, што је лепо, добро, племенито и узвишено.

Српском народу не беше суђена та сретна звезда.

Ко познаје нашу трагичну повесницу, ко зна тужне згоде и кобне прилике, које су као помаман вихор бењале над нашим народом: не ће се чудити, што је сав наш духовни живот за неко време тако ретки уништен био.

Много горких мука, тешких беда и великих негова трпело је вековима наш национални, мученички народ, али, хвала буди снази његовој, он их је сретно претрпело.

Након дуга сна раскинуо је народ наше старе окове своје, у којима му оковао беше цео просветни живот његов, почео је живити новим просветним животом, и у том свом новом животу стекао је оно, што га сада чува од моралне смрти — стекао је своје народно позориште.

Том тековном подмирио је једну од својих најпречих потреба народних.

Погледајмо друге земље и народе. Даремски и немачки великани и богаташи постали су у њих многа и многа напаша и уследна позоришта!

Они су сматрали за славу и част њихова ти се подпомагачима позоришне уметности.

Можемо ли се ми поднчити том српском?

Где су ти великани, које је заболела глава од тешке бригае за нашим позориштем? Где су ти богаташи, који би бар један малени део свога богатства жртвовали племенитој уметности драматској?

О српском народу вели се, да је сиромаш; али тим свим поносом може погледати на своје позориште, које је само својим пожртвовањем својом бригом и својом рођеном муком стекао и до сада одржао.

Наш сиромашни народ стекао је себи позориште, одржао га и дочекао је с поносом, да данас слави 25-годишњицу онсталака му.

Слављен ту занета ретку и лепу прославу, најприличније је, да овом приликом бацимо летимичан поглед на онсталак и развитак српског позоришта у опште и народног пам позоришта на посе.

Према опште, како се наше позориште развијало, могли бисмо поделити историју српског позоришта на четири доба:

1. доба првих покушаја, или дилетантизма са децом, које се почиње са огледима М. Јелмсејћа г. 1787;

2. доба дилетантизма са одраслим лудима, које почиње Јоаном Вујић г. 1837;

3. доба науковања, где се појављују људи, који су се одали на позоришну струку, који већином од ње и живе, а

које под управом својих управника дају представе само једнога месеца унутра; други, дакле су прави глумци.

Почетак томе добу можемо паћи г. 1839. и 1840. у Панчеву и Новоме Саду.

4. доба народних позоришта, где се појављује идеја, да је позориште установа од оштите вредности, коју треба сав народ да пригрли и узме под заштиту части своје.

То доба почиње код нас 16. јулом 1861. кад је образована прва народна глумачка дружина у Новом Саду.

По изворима, који су *Нам* досад познати, појавило се прво српско позориште у В. Бечкереку око године 1787.

Завео га је бечкеречки учитељ Марко Јелисејић, који је од својих ђака склопио млађахну дружину, у којој се одликовао Аркадије Пејић, ком је тада било 10 година.

По томе протаца српском позоришту беше М. Јелисејић, а глумац-ветеран А. Пејић, који је г. 1867. умро у Темнивару и тако доживио осамдесетгодишњицу свога глумовања.

Јелисејић је започео представе с децом.

То беше први корак, то беху још веома несавршене позоришне представе.

Од детета се највише може тражити, да слободно „открени“, што је научило на намет; задовољни смо с њиме, ако се не збуни и с позоришне не побегне и пљескамо му.

Ту о позоришној вештини још није могло бити говора, највише ако је које семе бачено у млађахне духове, ако се у њима побудила љубав к позоришту.

Од таке деце постају често славни глумци, песници, али увек до гроба остају верни пријатељи позоришту.

Представе са одраслим људима и младцима отпочео је давати г. 1813. Аким Вујић, славено-српски сценариста.

Он се, покрај других својих послова, 22 године дана, дакле од г. 1813 до 1835, бавио и с позоришним представама, и те је давао у Пешти год. 1813, у Вајни и Сегедину 1815, у Земуну 1823, у Темнивару 1824, у Араду 1832, у Крагујевцу и Панчеву 1835.

Остали представљани били су добро-

вољци из оних места, у којима су биле представе, понајвише ђаци из већих школа, а где њих није било, као у Земуну, видимо и учитеља Јовановића и „негове познанке“ међу приказивачима.

Те дилетанте морао је Аким Вујић свагда учити и спремати за представе.

Тада још не беху ставна ни мађарска позоришта, исто су путовала из једнога места у друго, али као да су била у савезу са српским позориштем, јер је тада у једно и исто време изашло на јавност дело „Црни Ђорђе“ и на српском и мађарском језику.

На мађарском написао га је Стеван Балог, који је 1857. год. у мађарском народном позоришту у Пешти славио славу свога педесетогодишњег глумовања и сам изабрао тај комад, и ако је већ био застарео.

Ту прву представу „Црнога Ђорђа“ на мађарској позорници објављује славна мађарска глумица Ружа Деришца у своме дневнику овако: „У то време написао је Стеван Балог позоришно дело: „Црни Ђорђе“ с песмама, које је у ноте ставио Гаврило Роткренф (Матраји), коме је тада тек 14 година било.

Мелодије од тих песама биле су тако карактеристичне, као да је композитор увек живео међу Србима.

Песме те тако се јако допале, да су учиниле, те се „Црни Ђорђе“ дуго и дуго одржао на позорници.

Ја сам приказивала у том комаду Ружинцу и певала сам једну песму сама, а једну у дујету на — српском језику.

Прва је тужна, жалосна и почињала се овако:

Што ми вајде од младости,
Кад пребивам у жалости,
Што не могу с драгим бити
Иако једну ни у ноћи.

Друга песма веома је лепа и мила и пева је Ружинца са драгим својим.

Овака естрофа од те песме започињала се овако:

Девојчице, девојчице!
Ружко румена!

Ја те вољем, ја те љубим,
Душо рођена!

Те песме прибавиле су ми толико славе, толиког признања, каквог није добио у оно доба нико.

Сваку песму морала сам отпевати по неколико пута, а после тога није било краја бурном талпању и изазивању.

Треба знати, да је у то доба становало у Пешти много Срба.“

Сам Ј. Вујић пише у своје „Животописанију“ (1833.) о својим представама овако: „Ово је целоме Роду нашем познато, да нитко от Србаља до мене није се понео био на театралноје позорнице.“ (Стр. 416.) Прелази после на своје представе, које иду хронолошким редом овако: Прва је представа била у Пешти у мађарском театру 1813. августа 12. и давана је „Крешталица.“ Доходак је био 610 ф. 27 кр. у шајну. Отуда је трећина дата сиромашним ђацима, који су му помагали, друга трећина мађарском позоришном друштву, где је представа давана, а трећа трећина школи пренарандској у Сент-Андрији (стр. 420). — Друга је представа била у Баји, 18. јан. 1815, где је даван „Искле и Јарика“ (иначе и „Фернандо и Јарика“). Приход је био 302 ф. 30 кр. у шајну, и тај је поклоњен удовицама и сиротама војничким (стр. 423). — Трећа је представа била у Сегедину 5. авг. 1815., и даван је „Црпн Борђе“ и то два пута Приход је био 525 фор. у шајну, од чега је дао погорелој српској цркви сегединској у горњој вароши 400 ф., а осталих 125 ф. дао је пола сегединској болници, а пола сиротињи без разлике вере (стр. 425).

Од год. 1835. до 1840. као да није било у Угарској сталних раденика на пољу позоришне уметности, али драму свесрдно обрађивање Јован Ст Поповић, кога праведно називају оцем невије наше позоришне књижевности.

Он је најбреливије обрађивао четоријске предмете; али није заборавио ни породична ни друштвена питања, па ни поједине махне нашег друштвеног живота.

Год. 1838 и 1839 давало је тако звано „летеће позоришно друштво“ М. Брежовскога и друшће му у Н. Саду представе

Томе друштву били су чланови: М. Брежовски, Пера Коров, Јова Кандеморд, Ђ. Анастасијевић, Стева Карамат, Тома Исаковић, Сока Јовановићева (и сада жива), Ката Јовановићева, Сава Пурђе и Ђ. Грујић.

М. Брежовски представљао је старце, Ђ. Анастасијевић љубавнике (овај је после узео за жену Соку Јовановићеву), Тома Исаковић јупанке, Стева Карамат и Пера Коров шаљивчине, Стева Пурђе добродушне старце, Ђ. Грујић сметењак и Јова Кандеморд људе сплеткаше.

Играли су обично без шантача, јер су улоге своје знали као очени на памет сви без разлике.

То друштво одлазило је после у Земун, Панчево, Загреб, Карловац, Сисак и Београд, па је и тамо приказивало.

Од то доба па све до оснивања народног позоришта 1861 г. ако је и био прекидан низ позоришних представа, али није више био прекидан низ позоришних традиција, и позоришна идеја развијала се у нашем народу све већа и већа.

Г. 1839. радиле се у Новоме Саду на томе, да се подигне неко „опште народно позориште“.

У 39. броју „Магазина за художество, књижевство и моду од год. 1839 читамо ово: „Нови сад. Априлија т. г. С радошћу хитимо читатељима нашег Магазина јавити, да се код нас под председанијем Благородног Господина *Георгија Сербински*, од Терек-Кашижа, жарког нашег родољубца, Великог Српски Муза Мецената, благодјетелно Друштво, из Срба, Цемаца, Мађара и Евреја састојеће, завело, које је у намјеренију овде давно желијем *Опште - Народни Театар* издати. Целемшито пак маснетрат жељу Друштва данас је одобрио; сад се још од св. Н. К. Копенлице милостиво рјешеније очекује; својом приликом хо-

Бемо миље сопароднице и соотечественике наше средством Магазина о обително-лезном овом заведенију обширно известити. За сада само нашим Читатељима радостно јављамо, да се Друштва овог већа част из четири *овејани* Србаља састоји“.

Ал' од те намере, да се оснује „оште народно позорниште“ у Новом Саду, не би ништа.

1840 г. склонило се у Сомбору драговољачко друштво позоришно од тамошњих приправника и Сомборкиња.

То друштво давало је више представа.

У времену од 1840. до 1846. појављује се јачи покрет у пословима позоришним.

У великоме здању кнеза Михаила „код Јелена“, на онда у београдском ђумруку отвориле се јавне представе, које су толико утицале на слушаоце, да у народу нашем искрену мисао о сталном народном позорништу.

Јован Стерија Поповић стави се на чело том позоришном покрету и државна влада одреди позоришну субвенцију од 2.000 талира.

Никола Ђурковић појављује се у то доба као изврстан глумац и радник на посрбљивању талијанских дела.

Посрбно је и превео 30—40 дела, која се и данас налазе у рукопису.

Ово позориште стајаше у свези са Пашчевом. Представе су давале на измјенце у Београду и у Пашчеву.

Настојањем нарочита одбора почеше се кушити знатни прилози на *изградњу* народног позоришта у Београду, коме на скоро би ударен темељ, али грађевина брзо напуштена, кад се приметило, да је основа неусудено изабрана на гњиломе земљишту.

У овом стеријипом позорништу већина представљачког особља била је из Новог Сада.

Кад се у Новом Саду г. 1840. беше развило „метеће“ позоришно друштво, глумци се подели на две стране: једни оду у Београд, а други у Загреб, где је у то доба покрепу мисао о народном „казалишту“ гроф Јанко Драшковић са-

дром Д. Деметром, те им тако буду од велике помоћи, дајући више живота њиховоме раду.

1840. године позове управа загребачке читаонице троником својим то „метеће глумачко друштво“ из Новог Сада у тој намери, да се на „загребачком казалишту“, на ком се једнако „*чешки* приказивало“, почне један пут и „*хрватски* приказивати“.

На овај позив дође повосадска глумачка дружина у Загреб и у среду 10. јуна 1840. г. започне приказивати на народном позорништу у Загребу.

Први је комад био „Јураи и Софија“ или „Турци код Сиска“, од Ивана Кукуљевића Сакцинског, а пролог је написао Иван Мажурашић, пређашњи бан хрватски.

У почетку истога пролога вели:

„Из доњих странах домовине наше
Бео нас овде за прокушат' оно,
Што никад нитко прокушао није
На мјесту овом!“

Тада се прозове загребачко варошко казалиште „народно плареко“, и тада одлучи „народна читаоница“, да се куне драговољни прилози на ту цел.

Тим радом својим припаљила је жижа позоришних у Загребу дружина из Новог Сада.

Год. 1844. склопи Константин Поповић „коморан“ у Новом Саду драговољно представљачко друштво, већином од чланова своје породице.

То друштво даваше 1844. и 1845. под његовом управом више позоришних представа у гостионици „код фазана“, спороу саданње позоришне зграде.

Представљали су: „Турке у Босни“, „Кнеза од Херцеговине“, „Два оца“, „Пастирку“ и друге комаде.

Представљачи беху: Васа Јанковић, Димитрије Поповић, Димитрије Гајић, Ђорђе Рајковић, Милутин Поповић, Дим. Михајловић (Мита „барон“), Милаш Д. Рашић, Олга Поповић, Уљина Цовачковић, Катарина Петровићка, Анка Поповићева, Софија Стојановића, Кагица Ана-

стасијевића; за дечије улоге: Аца Поновић и Анка Поваковићева.

Представе те изазване онда тако одушевљење, да је Радивој Стратимировић исневао А. Поновићевој оду, из које ћемо навести овде један одељак:

„Пријатности у златноме руну,
На Тамије бајателном чулу,
Душа м' тежи к цели,
Где се срце бели
Рајског двора красота!“

Представе оваких позорничних дружина потхрањивале су љубав к српском позоришту, на су биле с једне стране згодно средство противу туђинске паметнице, а с друге онег умањавачу предрасуде против глумачкога реда, јер су обично представљали младићи и девојке из бољих кућа.

1848. година прекиде сваки рад позорници.

Од дароване звезде и буке поплашене више побегоше у самоћу, на се тамо притајаше за неко време.

Од г. 1848 до 1860 не појављују се у нашим крајевима никаква глумачка друштва.

Место њих долазе од 1850 до 1859 дилетантске дружине: у Сомбору Суботинци, Иригу.

Кад је у Угарској обнародована октобарска диплома г. 1860, те се тако дошло до веће политичке самосталности, почеше позорнице дружине на ново ускривати и настављати своју радњу на различитим странама, док се не склопише и ујединише у Новом Саду као српско народно позориште.

То се десило овако.

Неко немачко друштво дође г. 1859 у Чапад, и ту поче давати представе.

Срби тамошњи, као Д. Ружић, К. Харић, Јован Путић и још неки излазили су у тим представама као статисте.

Кад оде немачко друштво, захтеле Срби да имају своју позорицу. С тога склопише друштину под управом Стевана Протића и одиграју неколико комада. Из Чапада дођу у Сент-Миклауш. Ту их напусти Про-

тић, али кад се и само друштво хтеде да развије у В. Кикинди, прими се управе пок. Ј. Кнежевић и поведе друштину у Турски Бечеј, на онда у Н. Сад, баш у зиму 1860. год. кад је проглашена октобарска диплома, која је донела била колико толико слободе.

У дружини Јована Кнежевића били су тада ови чланови: Васа Марковић, Димитрије Марковић, Димитрије Ружић, Ђорђе Рајковић, Јован Путић, Константин Харић, Лаза Поповић, Никола Зорић, Павле Степић, Стеван Чекић, Драгиња Поповићева, (Ружићка), Мариша Рајковићева и М. Рајковићка.

Сви ти чланови родом су из Вапата, осим Стевана Чекића.

Кнежевићу је у Н. Саду веома добро било и да исеу били попустили зидови од дворане „код царице Јеленасвете“, он не би одлазно на скоро из Н. Сада, али тако мораде још те исте зиме оставити Нови Сад.

О његовој последњој тада представи, која је могла постати по Новом Саду веома кобна, прича очевидца (Ј. Ђорђевић) ово:

Овданишња публика и многи из околине изгледали су с нестриљешем, да виде на гласу дилетанта Д. Војића, који је тада излазно први пут на позорицу као Кир Јања.

Свак, који је чуо кадгод за име Војића, који је сваком, кога је познавао, знао вешто подражавати у мимизи и говору, обећавао је соби неособичну забаву, да види како ће Војић приказати Кир-Јању, ту најпопуларнију особу наше комичне књижевности.

Већ на читав сахат пре заказаног почетка била је дворана дивном цупа.

Очекивали смо с нестриљешем, да се дигне завеса.

Дочекасмо и то: завеса се диже.

Кир-Јања заноче уз бурањ плесак своје „Нап метрон аристон“: али тек што прође неколико тренутака, а у десном углу дворане зачу се неки жагор и жубор.

Публика поче онамо гледати.

Видесмо, где неки показују горе.

Немир постајаше све већи и већи.
На један пут зачу се вика: Ватра!
Ватра!

И сад — али ко да опише тај приказ?

Преко непреваљиваних клупа и столица,
уз ужасну вриску и писку деце и жена,
уз грозну вилу и страшну луну устреми се
светина к вратима.

Неки појуре на позорницу.

Нико не зна ни шта је, ништа да
се ради. На вратима се загушило. Оштра
сметња и забуна.

Завеса час се спушта, час се диже.

То страховито стање трајаше неколико
тренутака.

На једанпут засвира свирка.

Неки из гомиле почеше викати: „На-
траг, није ништа!“

Тако се свет распаложи и умири.

Неки оду кући, а већина врати се у
дворану.

Ал' је још подуже трајало, док се жа-
гор стинао толико, да се приказ „Кир-
Јање“ могао почети и довршити.

Тај догађај мучно је утицао и на
глумце и на публику.

Непрестано заниткивасмо један друго-
га: Шта то би?

Неки су говорили, да су под собом
осетили неки потрес, као кад се смеже под;
али најпосле сложисмо се у томе, да за-
нета није било ништа, и радовасмо се,
што не чусмо, да се коме догодила каква
већа несрећа, која се у таквим приликама
лако може десити.

Али други дан (21. децембра) упрена-
стисмо се јако, кад чусмо, да је сипоћ
цвет наше публике нуна 3—4 сата био
занета у највећој опасности.

Главни зид од зграде са западне стране
елегао се био веома приметно за то време,
и сам пронашао божији сачувао нас је овом
приликом од ужасне катастрофе.

На измаку 1858 г. радило се у нас
најуре тек на томе, да се успостави срп-
ска читаоница у Н. Саду за то, да буде
мати народног позоришта.

Кад се већ дозвољало, да је устав чи-

таонички потврђен, отпочне Ј. Ђорђевић
на крају год. 1860 у „Српском Дневнику“
низ чланака о потреби народног позоришта.

То беху оне тако зване „варнице днев-
ничког кресива“, које свуда падоше на
добру труд.

Прилози почеше долазити и без наро-
чита позива.

То даде повода г. 1861. главној скуп-
штини новосадеке читаонице, којој је тада
председник био др. Светозар Милетић, те
усвоји предлог: да читаоница прими на
себе целу позорничку ствар.

Учинивши то, читаоница пошаље молбу
влади у Будни, да јој се допусти, да сме
купити прилоге на позорнице, и да сме
држати скупштину тих приложника.

Допуштење једва дође при крају сеп-
тембра 1861.

Тада читаоница позове у помоћ народ,
који се одзове прилозима, који за неко
време начини главницу од 30 и више хи-
љада форината.

Скупштина позорнична састаде се у
мају 1862, изради устав и пошаље га вла-
ди на одобрење.

Две и по године радило се док се
тај устав потврдно, а за цео овај посао
требало је шест година дана.

Морали смо сматрати за велику ми-
лост, што нам се од згоре допуштало, да
се смемо старати сами за себе!

17. јуна 1861. г. дође овет Ј. Клеже-
вић у Нови Сад, да даје представе у арени
код „зеленог венца.“

Добрим представама својима знао је и
онет публику задобити, ал' овом приликом
би лоне среће: друштво му се расирита.

Тада девет чланова његове позорничне
дружине: Дим. Марковић, Коста Харић,
Никола Недељковић, Д. Ружић, Михаило
Гавриловић, Стеван Чешкић, Михаило Рац,
Младен Цвејић и Драгиња Поповића за-
меле именовано позорнично одбор читаонички,
да их узме у своје закриље и да их до-
стави у то стање, да под врховном упра-
вом и надзором одбора себе и за даље
својом задатку могу посветити.“

„Ако пак то неби могло бити,“ — веле у својој молби — „готови смо, (ма да нам врло тешко пада ово изрећи) одрећи се и позоришта самог и с њиме скончати надежда наши, него ли се дати и даље употребити као оруђе у рукама човска, који позориште сматра за предмет обичне спекулације.“

Одбор прихвати ту молбу у својој седници од 16. јула 1861 и повери управу и старање над тим члановима посебном позоришном одбору, коме беше председник Јован Ђорђевић, а чланови му: др. Јован Андрејевић, Ђ. Поповић, Емија Чакра и Јован Јовановић (Змај). Уједно одлучи одбор, да се набаве још 3 мушка и 3 женска члана.

Одбор састави дружину на брзо и већ 23. јула 1861 беше прва представа и том приликом приказали се: „Пријатељи“, од Л. Лазаревића, и „Мушки метод и женска мајсторија“, шаљива игра у 1 чину, коју је по мађарском писцу Лаушу Кевиру прерадио Ђ. Вукићевић.

Тако се под управом и непосредним сложним утицајем народних књижевника почело развијати наше позориште у правцу чисто народном и идејалном, напредујући сваке године и у позоришној уметности и у своме утицају на народ.

У глумаца беше тада родољубља, одушевљења, јер се то од њих и тражило и неговало највећма.

Г. 1861. прославило је и наше позориште славу стогодњишнице Саве Текелије у Новом Саду тиме, што је давало две свечане представе у арени, и то 17. и 18. августа.

Први дан приказан је „Ајдук Вељко“, од Ј. Драгашевића, а други дан „Кир Јања“, од Ј. С. Поповића.

Та друга представа значајна је е тога, што је Кир Јању приказао Стеван Пантелић, који је то вече ступио на позорницу у друштву са још неким својим драговољачким друговима, који су давали представе у то доба у родољубивој кући

Ј. Станковића у Будиму у корист народном позоришту.

Пантелић је игром својом надвисно сваку хвалу, која се проносила о њему.

У игри његовој била је спојена природа с уметношћу на диван, естетичан начин.

Силан свет који се слегао у арену из свију крајева српских, био је игром његовом очаран, одушевљен, запесен, као никад до тада.

Свак је осећао присутност позоришне музе у новом светилишту њеном.

Али у ту општу радост и занос помешано је било и доста горчине и жалости при помисли, да је то први, а може бити и последњи пут, да српски народ у храму српске Талије гледа једног од најдаровитијих синова својих, кога је Бог и природа на једно, а гвоздена нужда домаћих прилика на друго што одредила!

Не знамо, или је већи био понос, или већи стид, што је у тај мах осећао сваки Србин, који је своме добру рад.

Новос, што могосмо целога свету рећи: Ето, дођите и гледајте, ншта и ми имамо!

Стид, што смо страховали, да не буде моћ спољашних прилика у нас још и сада толика, да ће се због њих и најсјајнији дарови морати затријати још и онда, када се указаше пред целим народом у свом пуном блеску, сјају и величини.

После тога ступио је Пантелић још један пут на позорницу, опет у улози „Кир-Јање“, кад се дружина српског народног позоришта бавила у Карловцима.

Отац нашег народног позоришта и тадањи управитељ његов Јован Ђорђевић трудни се, да га задобије за члана позоришној дружини; али се томе противио отац нашег Пантелића, који је хтео, да му син буде калуђер.

Стева понусти вољн оциној и оде у калуђере, где је стекао мена имена и мена пласа као велик проповедник, ма да се и ту сваком приликом видело, да је у њему сачуван велики глумачки дар, који би га прославио у великом свету, да се посветио био глумачкој уметности.

Да није померно пута своје животу, не би, истина, понео владицанске митре, али би главу своју окитио неувећаним венцем уметничке славе.

Светао му био свагда спомен међу нама!

На скоро за тим, г. 1862, кад је дружини претило расуло са управе редитељске, мораде се Јован Ђорђевић примити и непосредне управе позорнице,

Под управом његовом обновило је наше позорнице готово све крајеве српске, будући и ширећи свест народну.

30. априла 1864. прославило је у Новом Саду и наше народно позорнице триста-годишњи дан рођења великога Шекспира.

Том приликом говорио је Р. Гершић у спомен В. Шекспиру, нацртавши му живот и рад и велики значај и утицај му на ум и дух човештва, а на носе на развитак драматског исцелитва и уметности код европских народа.

За тим је приказана прва радња из шекспирове трагедије „Краљ Рикард III.“, коју су превели у јамбима др. Ј. Андрејевић и Ј. Костић.

С неким страхом и неповерењем нишкивао је наш свет, да види први пут Шекспира на српској позорници.

Управа народнога позорница није се била до тада лабала шекспирових дела за то, што је мислила, да је боље Шекспира никако и не представљати, него ма како га представљати, а спрема наше младе позорнице дружине није јој улевала толико поуздања, да би јој смела поверити приказ шекспирових трагедија.

Али кад је одломак „Краља Рикарда III.“ прешао преко наше позорнице сјајним успехом, нао је терет непоуздања са груди нашег света и сад је већ слободно могао погледати у будућност нашег позорница.

Приказивани заслужили су то вече велику захвалност, што ипаквом дисонанцијом не квариле узвишена расположења.

Одео за представу тога одломка из шекспирове трагедије било је већаном из

богате позорнице гардеробе Јована плем. Навс В. С. Миклушког.

На свршетку представе говорио је Лаза Костић „Епизод у славу шекспирову“, који се завршује овако :

„Сиротиња смо; гинућ' за благом,
везаљска блага ријесмо још низ,
још нисмо вицим продирати нисе
за благом небним. Ти науч' нас том!
Ал' ако мислиш, силних слава ент,
да, лакоми на блага твога мит,
нисверимо драго име Срб,
у онај народ да се прелије
ливена толико душанова крв,
што теби може зборит' смелије,
угледвије што те је славит' знао,
мислиш ли тако, онда нам је жао —
до страшног суда још претри се
а не верујем ли — посрби се!“

И тако се завршила скромна светковина шекспирова у нашем народном позорници.

Тим је одало и наше позорнице дуг захвалности оцу новог позорница, који је, као што вели Виктор Иго, „после Бога највише створно.“

15. августа 1867. била је у Чакову светковина, каквих је до сад мало имао српски народ.

Тога дана дигла је чаковачка општина српска спомену плочу на кући, у којој се родно први народни учитељ и књижевник Доситије Обрадовић.

Још у очи тога дана поче се светковина осветљењем и позорничном представом, што је даде у арени наше народно позорнице, које је ли ради тога дошло било у Чаково.

У једном од приказаних комада, у „Староме кованица“, беху улетене многе изреке доситијеве.

На сам дан светковине око 9 сахата почела се у цркви чаковачкој, коју Доситије тако често спомиње, свечана служба божија, на којој је говорио архимандрит бездички Т. Живковић, а певала је црквене песме наша позорница дружина. Након цркве ишло се после пред кућу, у којој се родно слави наш књижевник.

Кућа није више она цета, али је на-

зидана на оном истом месту и налази се у њој још један зид од старе куће оца Доситијева.

У ту је кућу с улице узидана плоча с натписом: „У овој се кући родно Доситије Обрадовић год. 1739.“

Пред кућом је поздравно госте прота чакочачки Табаковић, а у име српског ученог друштва говорио је Милаш Кујунџић о Доситију и његову значењу у историји српске књижевности и српског народног развика. За њим је говорио М. Р. Стојковић, а наша народна позорница дружина невала је песму зготовљену нарочито за откривање те плоче.

У вече тога дана била је беседа, коју је приредило наше народно позориште, на којој је осим певања декламовано више ствари, а говорили су Тоша Педељковић и Г. Гершић, први о Доситију, а други о томе, како ваља чувати народност и чиме.

После те прославе оде наше позориште из Чакова у Београд на позив тамошњег позоришног одбора.

Прелаз тај употреби Јован Ђорђевић на то, да придобије никад и прежаљеног кнеза Михаила за ствар народног позоришта.

Он је, које умним и разумним разлагањем о потреби сталног народног позоришта у Београду, које добрим, складним представама, усхитио кнеза тако, да је кнез 5. новембра 1867 г. после представе шаљиве игре „Госпође и хусари“ зачитао Ј. Ђорђевића: „Како сте задовољни у Београду?“

Ђорђевић му одговори, да је све добро, само што је локал мален и незгодан (то је било у дворани „код енглеске краљице“).

На то изговори узвишена духа владалац српски ове знамените речи: „Ја ћу вама сазидати зграду, на ћете онда задовољни бити и с тим!“

И заиста даремљивошћу кнеза Михаила, а по жељи његовој, поче се већ августа 1868. зидати народно позориште, а 30. октобра 1869. би отворено свечаном представом

На жалост, блажене усмене оенивачу, владаоцу мученику, не би суђено, да угледа своју племениту намеру довршену; не би му суђено, да прими за то срдачну захвалност благодарног народа свога!

Пуних осам година управљао је Ј. Ђорђевић нашим позориштем; пуних осам година био је прави српски Атлас, који је наше позориште носио на својим плећима.

Цео рад његов око позоришта била је непрекидна борба за оистанак му.

Ако се учинио један корак напред, одмах су морала учинити се два корака назад.

„Ил' није дао ђаво, ил' није дао Бог!“ — тек се није могло напредовати онако, као што је он хтео.

После дуге борбе и тешких напора, љубављу, пожртвовањем, преговарањем и марљивим радом својим ударно је Јован Ђорђевић ваљао темељ нашем народном позоришту и засадио здраво семе, из ког је никло плодно и сад већ разгранато дрво нашег народног позоришта.

Све, што је год писао Ђорђевић о нашем позоришту, вредн злата.

Расправама и чланцима својим о нашем позоришту положио је тако рећи основ законнику за ту нашу позоришну државицу.

Ми смо заиста сретни, што можемо ићи стазом, коју је он утврдио.

Пов параштај не зна с каквим се незгодама борио Ј. Ђорђевић, док је основао народно позориште; не зна, какве је трдне претке морао уклонити с пута, докле га је носе стазом, којом сада ходи; не зна колике је муке претрпео, док је подигао наше народно позориште, тај понос и украс нашег духовног живота, ту светлу круну за попуту главу нашег народа.

Ми, којима се дала прилика те смо загледали у светлиште његове труде и борбе; ми, који смо окусили и по коју горку кап, што је капала из чаше, коју су чемериком поточили му црни дан његове патње и муке: ми ваља да се поклоњимо горостасној снази његовој, коју је

разvio, da stvori i održi naše narodno pozorište; mi valja da se radujemo i veselimo, što možemo prilikom proslave 25-godišnjice našeg narodnog pozorišta u sredini ga što pozdraviti tvorca i oca našeg narodnog pozorišta i od sveg srca zaželeli mu, da ga Bog još dugo i dugo poživi na diku i ponos naroda srpskoga! Žljivo!

Osnivaњem narodnog pozorišta u Beogradu g. 1868. pređe i J. Boržević sa većinom naših glumaca.

Velika je briga bila snosala tada sve rođoljube, kojima je na srcu ležalo naše narodno pozorište.

Ta briga i strahovaње за onstanaк našeg pozorišta bila je u to doba u toliko veća, što je valjalo nabaviti i zamenuku upravitelju i nove članove, i što se još jednako valjalo brinuti i o sredstvima, kojima će se održati narodno pozorište.

U toj nezgodni pozove opшта vođa i žesla pozorišne skupštine na čelo uprave dra Jovana Subotića i A. Hazića, žude, koji su po svom dotadašnjem radu davali najviše pomoći za to, da će znati i umeti opravdati narodno pozorište sviđu neprilika, i da će se znati postarati, da narodno pozorište odgovori svome zadatku, pa da tako postane velikom školom, u kojoj će se narod svemu učiti i za sve odnositeljati, što je lepo, dobro, istinito, plemenito i srpsko.

Privremena uprava nad samom pozorišnom društvom bi poverena A. Haziću, koji je smatrao za svoju dužnost, da se odazove tome poverenju, tim pre i tim više, što je увидeo kritično stanje našega pozorišta i što je увек готов био narodu poslužiti po svima svojim, svagda, a naročito onde, где je to potreba narodna najprece захтевала.

Otvарање beogradskog pozorišta god. 1868. proizvelo je jak potres i kod zagrebačkog i kod novosadskog narodnog pozorišta, a osobito kod novosadskog, koje je odmah u početku moralo i upravitelja,

i polovinu svojih članova ustupiti Beogradu.

Zagrebačko pozorište опоравило se od tog udara na skoro dobivši mnogo veću subвенцију nego što je imalo beogradsko pozorište, na prema tome повишујући плате svojim članovima i дајући им изгледа за удобнији живот, одмањило je к себи опет натраг и своје, a и неке beogradske članove.

Mного je težji i опаснији bio položaj novosadskog narodnog pozorišta, koje zbog većeg broja izgubljenih članova, koje с тога, што није имало нити има сигурне subвенције, a ипак je и «по по невољи морало повишавати плате svojim članovima.

U jesen 1867. g. беше код našeg pozorišta u Novom Sadu највећа плата месечно 55 фор., a одмах за тим скочила je на 70—90 ф. а. вр.

Што су глумачке плате код сва три наша позоришта u почетку скочиле, било je веома природно, јер се број глумаца из два позоришта на један пут морао поделити на три. Али je вредно запитати, за што су и после скакале и за што још и сад скачу?

Сама скупоћа није једини, a није ни главни узрок.

Томе je узрок поглавито то, што je несаразмерна између броја позоришта и броја глумаца остала и сад она, која je била u почетку, т. ј. према позоришним потребама није се производило доста нових глумачких снага, те није било међу њима утакмице.

Ко je томе крив!

Zagrebačko pozorište није много производило, али није ни морало, прво, што му губитак у članovima није био велик, друго, што je, имајући јаку subвенцију, кадро било готове глумце добијати из Новог Сада и Beograda.

U Novom Sadu производило се доста, a и данас се још производи непрекидно, али су многи u Beograd и Zagreb одлазили или на веће плате, или што им се досађило непрекидно путовање.

Од многих глумаца, који су пошкли у овом позоришту и овде се усавршили, спомињемо овом приликом само: Лазу Телечког, Саву Рајковића и Павла Маринковића, који су, на нашу велику жалост, сувише рано преминули.

Лаза Телечки био је за позоришну уметност одушевљени глумац, који је непрекидним учењем и марљивошћу набавно себи крила, којима се виноу у недогледне висине глумачке уметности.

Он није само стварао карактере, него их је и индивидуализирао.

Особито је велик био у приказивању слика и прилика из нашег народног живота.

Чича Папа у „Шаралу“, Чича Мија у „Старом баца“, сленац Арса у „Сабурици и шубари“, Пратљача у „Новом племићу“, Стари ковалџија, у комаду истог имена, Грабвић у „Честитам“ и Максим Црнојевић — у комаду истог имена — све су то сами неуспели листићи у венцу његове неумрле уметничке славе.

Тим приказима својима занео је, задивно свакога верношћу, истинитошћу и природношћу своје игре.

Том природном игром својом обележио је пут, којим ваља да иде сваки глумац српски, који жели доћи до праве уметничке величине.

Сава Рајковић био је даровит глумац и као створен за то, да приказује тако зване „старе господаре“, тече, чике, тајке и ујаке, за које се тражи благословена доброћудност.

Био је прави Крез у бономији.

У њему је био онај божањствени дар за здрав хумор, који се тако ретко налази у данашњих глумаца.

Врлина му је била, што је створове несличких духова на ново стварао, верно природи и улози, те је тиме дочаравао пред очи наше живот, у ком се сукобљавало сто зракава у једној слици.

Имао је осећаја и за симболику човечије душе у покрету, држању, гласу и у изразу лица.

Карактере, које је приказивао, гледао

је, да индивидуализира, а то му је давало игри правог живота, истине и свежине.

Његов Лебрехт Шлегл у „Ултиму“, Шумбалнски у „Јединици“, Радости у „Девојачком завету“, Маркиз Монтенор у „Дон Цезару од Базана“, Бромберг у „Проводацџи“, Милош Обилић у комаду истог имена, Ива Црнојевић у „Максиму Црнојевићу“, и многе друге улоге — све су то били створови његове маште, његова ума и срца, створови, који су му прибавили јено, угледно место у пантеону српских глумаца.

Паја Маринковић био је велик у приказивању добрих и доброћудних људи.

У томе неће му се наћи скоро такмаца.

Ко га је год гледао као Милера у „Силетци и љубави“, као Добрића у „Пучици“, као певца Букала у „Старом баца“, као Минела Перела у комаду истог имена, као Пјера у „Париском кочијашу“, као капелана у „Госпођама и хусарима“, кад оно у свима варијацима казује: „То не иде, господиње мајору!“: увек ће се сећати његове вештачке игре, која је тако природна била, да никако неси могао ни помислити, да је то тек варукави глумачки приказ.

Тако исто неће скоро родити мајка српскога глумца, који ће умети тако достојанствено приказати царева и краљева српске.

У томе га је много помагао његов јасан глас, јен говор српски, висок узраст и витак стап.

Сва ова три глумца заслужила су потпуно, да им оплетемо неуспели венац нашег признања и наше захвалности и да ускликнемо: Слава им!

Позоришна дружина обилазила је и под новом привременом управом српске крајеве и радила је непрекидно на томе, да се наше позориште приближи својем задатку и да се вредним и достојним поклаже народне потпоре и потпомагања.

У том свом путовању давала је дружина 24. и 26. септембра 1872. г. две представе у војничком околи под *Нригом*,

у арени, која је за ту цел веома zgodно била удешена.

Те две представе живо су те подсећале на арене из грчкога и римскога доба.

На сваку од тих представа слегло се било које војника, већином наше народности, које осталог света из Руме, Ирига и околине до 8000 душа, а и време је послужило, да већ није могло лепше бити,

У том војничком околу приказана су два комада: „Стари бака и његов син хусар“, и „Граничари“.

Обе те представе испале су тако дивно, да никако неси могао ни помислити, да се то на твоје очи заиста и не збива.

Сваки од наших глумаца и глумица осветлао је себи образ том приликом.

Те две представе стекле су нашем позоришту лепа имена и гласа у иностраног света, који се из различитих крајева био слегао у великом броју, да гледа војничку маневру.

По тим представама могао је тај стран свет видети, да ли смо ми „културфелг“.

Да би се пажња нашега света према позоришту што већма пробудила и да би се сваки на нашој позорници приказани комад критички погратио, а и игра наших глумаца оценила: покренут је 1. децембра 1871. лист под именом „Позориште“.

Лист тај излази од то доба све једнако, и то, кад је позоришна дружина у Новом Саду, о дану сваке представе, иначе једанпут у месецу, и само по потреби чешће.

Лист тај уређује А. Хаџић.

Намера, која је тај лист покрепула потпуно је постигнута: сваки комад, а и игру наших глумаца у сваком приказаном комаду, оценили су у том листу наши најбољи позоришни критичари, па су подстакли и друге мице са стране, да пишу о нашем позоришту, када се бави у њих: заинтересовала се велика публика за наше позориште; потпомагао се рад позоришни ширењем естетичког, лепог укуса и бистрењем мисли о позоришту.

Тако исто почела је управа г. 1872.

издавати из одабраних позоришних дела, домаћих и страних, за представу удешених под насловом: „Зборник позоришних дела“.

То је лепо, а јестиво издање новнијих и старијих позоришних писаца и преводилаца наших по избору.

Тим издањем мислила је управа користити нашу драматској књижевности, која је јако спроманила у штампаним позоришним делима; нашој публици, која би желела и читати оно, што је видела на позорници; приказивачком особљу, коме је лакше упознати се свакоме и са својом улогом и са целином позоришног дела из штампане књиге, него из погрешно преписаних улога, или из шантачевог рукописа; најпосле и осталим нашим позоришцима и добровољачким дружинама, уштедну ли што представљати из нете збирке.

Од тог „Зборника“ изашло је досад 20 свезака, а гдекоја од тих, у којима су дела Косте Трифковића, доживела је по два и три издања.

Приликом бављења позоришне дружине у Митровици г. 1874 приредило је наше позориште 20. октобра, исти дан кад је прослава била и у Новом Саду, свечану представу у славу двадесетпето-годишњег књижевног рада Змај-Јована Јовановића.

На тој свечаној представи представљао се по 57. пут неспиков „Шарап“, који се баш у Митровици приказао први пут 20. јуна 1864.

Пролог је говорио привремени управитељ А. Хаџић, који је том приликом разложио: ко је и шта је Змај-Јован Јовановић српском неспикству и српском народу.

Потреба заједничке радње и споразума између оба наша народна позоришта с ове и с оне стране Саве; изазвала је г. 1871. покушај, да се оба наша позоришта уједине, па да половину сваке године пробави позоришна дружина у Србији, а половину у нашим крајевима.

Ту је мисао прихватио и одбор, који је изаслан био од српске владе, да се саветује о позоришту у опште и о новом отворању народнога позоришта у Београду на посе.

Одбор је у договору са управом нашег народног позоришта пронашао, да би позориште у нашем народу само тако могло процветати најбоље, кад би се оба наша позоришта ујединила, на је у том смислу учинио и предлог влади; али та зајста велика мисао, да се бар на уметничком пољу ујединимо, није била прихваћена.

19. фебруара 1875. постигао је позориште наше нарочито, а нашу драматску књижевност посебице велики удар: изгубисмо неуморног радника позоришног и даровитог писца шaljивих игара Косту Трижковића, који је тако рећи за наше позориште написао своје шaljиве игре, те верислике из нашег народног и друштвеног живота.

Тим својим шaljивим играма знао је разиграти свакога, који има живо срце у грудима и топла осећаја за своје.

Већ за кратко време свога живота почео се био својом ванредном самопиклом комичном силом у ред првих драматских писаца на целом словенском југу, а од какве би тек неизмерне користи могао бити нарочито нашем позоришту и нашој драматској књижевности, да му је Бог покларио дужа живота.

Нека је слава светлом имену његовом! Као што је познато цело напредак свакога позоришта много стоји до саме управе, а овамо ни с једним заводом на свету није тако тешко управљати као с позориштем.

Нигде се не истичу људске страсти толико, колико у позоришту. Нигде немају грамжења за славом и хвалом, сујета и осетљивост толико маха као у позоришту.

А то не може ни бити другачије.

Сваки прави глумац уметник мора свом душом својом и телом својом вр-

шити свој тешки задатак, а то му узбуђује душу, дражи му живце и чини га и сувише осетљивим.

Јавна одликовања доприносе још, да глумац поче самог себе прецењивати, а то му се не може баш тако јако ни замислити: та ко не воли самог себе!

Ваља бити јака духа, да се у томе не поклизне и да се може увидети, да нисмо баш тако славни људи, за какве нас држи свет.

Такве људе ујединити на заједнички рад и у том их раду одржати у доброј вољи и лепој слози; научити их, да се не истичу, него да се навикну радити за љубав целини, да би се могао достићи велики и узвишени смер позоришта: није мали задатак, а то је задатак сваког правог управитеља.

Управитељ је осим тога и посредник између уметности и публике, између практичног и идеалног света и живота, на за то и захтева вршење дужности управитељске најбољу и најпосметитију свагу.

Сваки прави управитељ мора знати шта је приказивачка уметност, мора познавати драматско несништво и глумачки свет са свима његовим особинама, мора имати јасан преглед целог позоришног рада, мора бити усталац у своме послу, мора позориште волети и готов бити на сваке жртве, мора имати знања и умења у свима позоришним стварима, мора имати енергије, увиђавности и поштене воље мора бити савестан, тачан и непристрани у вршењу својих дужности.

С тога су баш и ретке итце добри позоришни управљачи и у других, напреднијих народа, а како де не буде то у нас, где се слабо ко одаје на то, да врши тај леп, посметит, узвишени, ал' и доста мучан, тежак и незахвалан посао, који као ни један други трони снагу човечију.

Ту муку око управе позоришне умножавала је још и непрекидна брига и старање о начину, како да се одржи наше позориште.

Готово цело рад привремене позоришне

управе око позоришта и не беше ништа друго, него права борба на живот и смрт.

Наше позориште, од постанка свога, није било никад у таквим сретним приликама, да се могло рећи о њему, да му је осигуран опстанак.

Тек што су савладане једне незгоде, одмах су поникле друге; тек што се доскочило једним неприликама, одмах су навалиле друге које су нашем позоришту увек претиле пропању.

Један од најглавнијих узрока тим непрекидним неприликама ваља тражити у томе, што се није одмах у почетку, док је још прво одушевљење трајало у народу, набавила толика главница, да се позориште издржава од прихода те главнице, и што се нису одмах прикупили обећани прилози, којих је било до 20 000 фор. а. вр.

Ал' кад то није учињено, управи позоришној није преостало ништа друго, него да води бригу непрекидно о томе, како да се одржи и осигура позориште у нашем народу.

У тој намери обратила се управа пре свега нашем народном сабору молећи за годишњу потпору.

Сабор је одредио био позоришту годишњу потпору од 3000 фор. а. вр., али та потпора није се никад издала.

После тога подцела је управа молбу ради годишње потпоре и земаљском сабору у Будим-Пешти, ал' и ту је била лоше среће: сабор је одбио ту молбу.

За тим је управа г. 1873. замолила била све наше црквене општине, да у свом просветном буџету одреде позоришту какву такву припомоћ.

Од 600 општина наших једва се одазване њих 26, али и тима би после забрањено давати потпоре народном позоришту.

Иза тога покушавало се скупљање прилога путем ковчежића.

Ти прилози у ковчежићима доносили су у почетку до 3.000 фор. на годину, али су после спали на 100-200 фор., а сада не носе готово ништа.

На послетку позван је г. 1874. народ српски поново на примагање, и то на тај начин, да свака душа српска приложи само *по један новчић* на годину, па да се тако избави народно позориште од вечите кубуре и да се утврди за навек.

Ал' и тај вапај изнемоглог мезимчета нашег беше глас у пустињи!

И тако нам не остаде ништа друго, него да се мучимо и боримо и даље за наше позориште, и да се непрекидно довијамо, како да га спасемо од опасности, која му прети опстанку.

Да ли ће из те борбе на послетку синути лепши дани том нашем мезимчету међу нашим народним заводима: много стоји до нас самих, много стоји до тога, да ли ће наша љубав, наше одушевљење, наше пожртвовање према позоришту бити прилив или одлив у мору нашег родољубља.

Буде ли у нас воље јаке, истрајности, постојанства, пожртвовања: по законима саме природе мора и у мору нашег народног, нашег просветног живота настати прилив после дугог и дугог одлива.

Само уздашца у нас саме, узданица у нашу силу, у нашу снагу, кадра је учинити, да гране сунце лепше среће и нашем позоришту, тој великој школи, која не да Србину да клоне духом, тој живој школи српској, која иде од места до места, те шири народну просвету и образовање, том народном заводу над заводима, који нас одржава у свести о нама самим.

Десет година дана вршила је привремена управа поверену јој тешку дужност, а да ли је и у колико одговорила својем задатку, није на њој да пресуђује; али толико ипак сме рећи без зазора, да јој је, уз пркос свима непрекидним новчаним неприликама, сва брига и све старане ишло само на то, да позориште наше постане за цео народ школа за морал и за сваку врлину, узор доброг и углађеног укуса, носилац народне мисли, просвете и изобразености, прави будиоцик народне

свести, народних осећаја, верни чувар народног духа, језика и народних обичаја, светло огледало сјајне и тужне прошлости и еретни гласник, ако Бог да, лепше будућности наше.

Управа је ишла за тим, да се развије и процвета у нас позоришна уметност и изворна драматска књижевност, да избором и удешавањем добрих комада за нашу позорницу и складним и уметничким представама пружи свету правог уметничког уживања, и да одрани ваљан подмладак, који не ће мислити туђом главом већ својом који не ће гледати туђим очима већ својима и који не ће ходити на туђим ногама већ на својима.

Управа је ишла за тим, да изнесе на позорницу мало по мало све производе наше народне драматске књижевности и да тако глумцима да прилике, да боље проучавају наше народне типове.

Проучавањем и приказивањем народних типова развија се тек изворна глумачка уметност.

Глумац проучавајући и глумећи само туђе драме остаје увек, по вољи или невољи, слаба копија туђе уметности.

Приказује ли пак наш глумац карактере из наше повеснице: сваку муку у том раду његовом обилато му награђује свест, да из гроба буди свете успомене славне и тужне нам прошлости, те садањем нараштају лечи љуте ране, износи му за углед борце за народну срећу и напредак.

Тек тада осећа глумац величину свога задатка, а тај је осећај највеће јемство за развијтак изворне, глумачке уметности наше.

Тај осећај подстиче сваког даровитијег глумца на то, да проучава у свакој прилици значај у свога народа и његове говорничке и мимичке особине.

Управа је осим тога гледала, да привикне глумце, да на позорници говоре природно, да се природно крећу и да се ни један од њих не истиче на штету целини.

Управа је гледала, да увери глумце, да се свака драматска радња тек тако може потпуно изпети на очи, ако сваки глумац ради као део неке целине, па ту целину нигде не вређа истицањем својим, и да се природом и истинитошћу могу постићи највећи успеси у позоришној уметности.

Управа је сваком приликом подстицала глумце, да се родољубивим осећањем за народно позориште и узвишеним одушевљењем за уметност племенито надмећу у вршењу одређеног им задатка, да се ману сваке себичности, па да у позоришту гледају само светињу позоришног завода и унапређење његове узвишене цели; да не буду прости комедијани или пуне позоришне занатлије, који само за новац раде, него за позоришну уметност одушевени, о своме задатку свесни народни свећеници, који с пожртвовањем раде на томе, да се народно позориште примагне мети својој, и да се у опште одржи на висини свога културнога задатка.

Оваким духом ваљало би задахнути и одушевљавати сваки позоришни завод, хоћемо ли да одговори своме задатку.

Кад су кобне прилике попретиле опстанку „Матице Српске“, том нашем једином књижевном друштву, привремена управа сматрала је за родољубиви задатак, да се одрекне вршења дужности непосредне управе над позоришном дружином и скупштина је тада поверила управу редитељу и вреном глумцу Д. Ружићу, који од 1879. године амо врши савесно и с разумевањем ту дужност, држећи се у томе правца, који је искуство од двадесет и више година освенгало и означило, да ће се њиме најбоље и најсигурније постићи узвишени задатак нашег народног позоришта.

Приликом бављења нашег позоришта у Земуну месеца јуна 1885. прелазно је подначешник А. Хаџић у Београд више пута, да се договори са управитељем тамошњег кр. народног позоришта Милорадом П. Шалчанinom, шта би ваљало

радiti, da se učvrsti sloga i uzajmna između obe uprave i oba pozorišta i da se u pogledu umetničkog napredovanja oba ova naša prosvetna zavoda učini ono, što će im biti od koristi.

Ti dogovori doneli su sobom to, da su na beogradskoj pozornici davane dve predstave, u kojima su slohki sudelovali članovi kralj. srpskog narodnog pozorišta u Beogradu i članovi našeg narodnog pozorišta.

Prva predstava bila je 10., a druga 12. juna 1885.

Prkazala su ova dva komada: „Fabrićijusova ќerka“, od A. Vilbranta i „Kralj Ćir“, od Šekspira.

U prvom komadu igrao je naslovnu ulogu D. Ruziћ, a u drugom T. Jovanoviћ.

Silao se svet bio slegaо, da vidi oдаbrane članove oba naša društva.

Obe te predstave ispale su sjajno.

Svaki prikazivač trudio se, da odgovori poverenom mu zadatku, ozbiljno i svoјски, i da осветla seби obraz.

To je bio pravi празnik srpske Tајије.

I њено Величанство краљица srpska Наталија присуствовала je na tim predstavama i izјавila je upravi своје potпуно задовољство sa tim prikazima.

Lep uspeh, koji je postignut tim slohним заједничким радом, побудио je obe uprave, da nastave тај заједнички рад i da od vremena do vremena дају такве predstave na izmenе na beogradskoj i novo-sadskoj pozornici.

Svaki pravi prijatelj naše pozorišne umetnosti mora se зарадовати od srca тој шлемитој nameri, том постигнутом lenom uspehu, i тој, занета, retkoј појави u нас, што ће свакако бити od велике koristi i od великог заманаја за развитак наших позоришних prilika.

18. novembra 1885. завршило se bilo двадесет i pet godina kako Naја Stenћи врши tenku ulogu „духа“ u našој pozorišnoj дружини.

On je nekada i сам bio upravitelj putničke pozorišne družine, al' tenke

neprilike primorane ga, da napusti upravu i raspuсти družinu, iz koje su neki postali после odlični glumci.

Naš „Čika Naја“ izlazio je u početku no nekad i сам na pozornicu kao prikazivač мањих uloga; al' na brzo okane se toga i заузме место шаптачево u narodnom pozorištu.

Prosлаva његовог ревног службовања, uдешена u Сомбору, bila je скромna, али je ишла od srca.

5. aprila 1886. doživseмо i u Novom Саду retku svetkovinu: прославу двадесетpetогодишњег glumовања D. Ruziћа i D. Ruziћке, koji su с нашим pozorištem delili i prijatne i tenke dane, koji su upravo srasli с ovim pozorištem.

Prosлаva та започела se svečanом predstavom, a завршила se banketom.

Двадесет i pet godina glumili su jubилари, napredovali su непрекидно, борили se, al' se nisu umorili.

Живети i glumovati значило je за њих то isto.

U шаровитој промени pozorišnog живота, okruženi pošтовачима сваке врете, traženi od ljudi na glasu, праћени завидињом i злобом: били su i ostali с поштеним, добрим срцем, бистром glavom, umetници, koji su u napretku pozorišном налазили svу срећу своју.

С мало речи много рећи, na да то razume свако: stara je umetnost, koja se tenko postizava, a oni su то постигли.

Имена њихова забележиће новесница našа златним словима u књигу, u koju se уписују славна имена свију наших вредних будилаца i унапредилаца просвете i umetности.

Prosлаva њиховог 25 годишњег glumовања пенала je sjajno u сваком pogledu: поздравili su долазили са свију страна i jubилари su били одиговани различитим pokлонима i даровима.

Благо сваком pozoriшту, где se цене i поштују glумачке врлине, где se трновити венци glумачке патње, муке i не-

воље замесује свежим цветним венцем народног признања, љубави и захвалности!

Репертоар нашег позоришта лено се умножио. Сада има у њему преко 436 комада, а међу њима до 98 оригинала, од којих је више од половине написано ли за наше позориште.

Наше најбоље списатељске снаге посветише пера своја драматској књижевности једино нашем позоришту за љубав.

Ето какав је леп полет дало наше позориште за време свога останка нашој драматској књижевности.

Као што видимо тежак, претежак беше постанак и развитак нашег народног позоришта.

Тежак, претежак, ал' и скроман беше му почетак и развитак.

Без потпоре, једва једвице и трпено, започе оно свој рад; али основа му беше добра, језгра здрава. воља озбиљна, брига и старање да се утемељи јака, и тако мало по мало стаде нестајати кобних запрека.

Наше народно позориште, које су непријатељи и завидљивци наши до сад гледали тек неким сажалењем и подсмехом, развија се тако лепо, да му сада завидљивим оком сматрају развитак и напредак.

Љубављу, пожртвовањем, марљивим, истрајним радом, и што смо погодили праву стазу, дошли смо до тога, да се у многоме смемо мерити и са страним позориштима, која су стекла себи гласа у свету, те тако можемо рећи без зазора, да смо после дуге борбе и тешких напора ударили ваљан темељ и посејали много плодно семе, из ког ће нићи оно, што ће бити савршеније и боље.

Што је наше позориште ударило правим путем, што је у њему било увек неког вишег песничког полета, што се од постанка свога развијало у правцу чисто народном и идеалном, што је лено, ако и лагано, али за то сигурно, напредовало и у позоришној уметности и у својој утицају на народ: може се захвалити само томе, што се у нас до скоро управа позоришна поверавала увек људима књижевницима,

који су у стању били сматрати позориште са вишег гледишта, који су тако и тежили све за вишим и вишим, који нису рад свој удешавали по плати и награди, него који су живот свој посветили само просветном напретку народном, па су тако готови били и на сваковрне жртве.

Посао још није довршен. Још ваља тежити за оним, што је боље, ваљаније и савршеније, али ми треба да истрајемо у том раду, не ћемо ли, да нам образ првени пред страним светом, не ћемо ли, да нас постигне праведан укор нашег потомства.

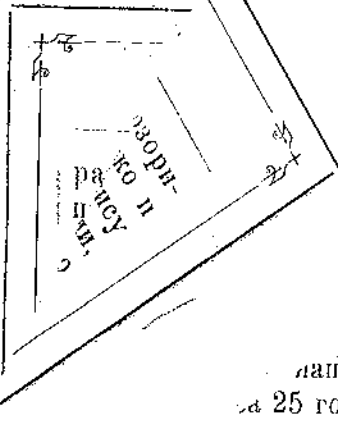
Ми смо позориште створили, одржали, увећали, подigli: ми треба да га узнесемо и до славе и части!

Али за ту цел ваља да раде сложено и управа и критика, и глумци и песници наши, ваља да прионе цео народ на свим одушевљењем својим.

Таком слогом утврдићемо нашу најнароднију установу, показаћемо свету, да смо и ми кадри стати у ред просвећених народа, постидићемо на скоро све своје непријатеље, противнике и завидљивце.

Радимо, дакле, и помозимо себи, али не тренутним пламеном одушевљења, као што се у нас већином раде озбиљне ствари, већ радимо мушки, разборито, не сматрајући позориште модом или простом забавом, него узмимо, да нам је то света дужност, коју нам ваља вршити, јер нам то налаже озбиљно родољубље.

Послушајмо само како лепо говори о томе творац нашег народног позоришта Ј. Борђевић: „Народ је вечан, народ је јак, народ је богат. Њему нема смрти док се сам не убије; његове мишице стварају милионе; па зар и он да дође као дужник, који свој дуг пориче или га платити не може? Зар народ читав, зар милиони народних глава да изјаве, да су банкротни, где је говор о своти, са којом један једини човек средњег имања може да располаже? А то не сме да буде, и док има у народу још само једно поштено перо, и једна поштена душа, и то једно перо

јују против
му нанесе
них, који
своје мане

Од тога удара може нас спасти само
то, ако се заузмемо својски, да ослобо-
димо већ једном наше позориште од не-
прекидног страховања за опстанак му.

Чувајмо га, дакле, као зеницу у оку,
а време ће показати, какво смо нецењено
благо у њему сачували и предали потом-
цима нашим.

Прионимо сви око нашег народног по-
зоришта, улажимо сву снагу своју да га
утврдимо, осигурамо и обезбедимо.

Само на тај начин моћи ћемо показати,
да љубимо свој језик и своју народност,
да ценимо просвету и изображење, да у-
мимо заступати име и достојанство народа
нашег пред страним светом, који мотри
на дела наша!

Помозимо сами себи, јер нам нико до
Бога помоћи не ће!

Ако тако узрадимо, засведочићемо све-
ту и потомству најбоље, да смо разумели
дух времена, да смо подмирили једну од
најпречих наших народних духовних по-
треба у данашњем просвећеном веку.

У то име нека је слава нашем народ-
ном позоришту, које је преживело мучних
25 година!

Нека му та мучна прошлост буде ста-
нац камен за лепцу и светлију будућност!

Слава нашем народном позоришту сад
и за свагда!

Слава му!

од Бога грехота
драмота, да не осигу-
рамо наше народно позориште
за 25 година показало толико
слаге.

Икоме, то је нама позориште прави
ар народног језика; будионик народне
свести, народнога поноса и свију народних
вртина; оно је школа и уточниште свега,
што је добро, лепо, узвишено и српско;
оно је јасна сведоцба пробуђеног у на-
роду духовног живота; живи знак народне
самосталности и јемац лепше народне бу-
дућности; оно даје нова полета нашој на-
родној драматској књижевности, и везује
нас са сродном и једноплеменом браћом
нашом словенском; упознаје нас са стра-
ним изображеним светом и подиже нас у
ред других просвећених народа у свету.

Пропаост нашега позоришта дакле био
би неописан удар за нас, нити би се од
те рапе могли подићи на скоро.

Покрај грдне штете за народни језик
и књижевност и за цео друштвени живот
наш, служило би такав догађај свима про-
тивницима нашим за доказ, да смо не-
зрели за виши духовни живот.

Л И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Прослава 25-годишњице срп. нар. позоришта
у Новом Саду.) Прослава позоришна трајала је
шест дана. Почета је 6. а довршена је 12. апри-
ла о. г. О првом дану прославе говорили смо већ
у овоме листу, а сада ћемо донети кратак изве-
штај и о другим данима те прославе, која је
била на диву, понос и славу српскога народа,
српскога имена и српскога гласа у страном свету.

У уторак 7. априла, као на други дан
светковине, приказала се „Избиралица“, од Косте
Трифковића, и „Преки лек“, од М. Калића. Оба
комада одиграна су тако складно, живо и при-

родно, да је публика занесена и задовољна оста-
вила позоришну дворану.

У среду 8. априла, о трећем дану прославе,
представљао се: „Владислав“, од Ј. С. Попо-
вића. Насловну улогу играо је Адам Мандровић
с онаквом уметношћу, којом је само он једини
у нас кадар изводити улоге такве врсте. А. Ха-
џић поздравно је на отвореној сцени дивног
уметника и предао му у знак признања и за-
хвалности лаворов венац, с ланцим тракама, и
сребрни пехар, дар родољубивих Српкиња ново-
садских.

У четак 10. априла, о четвртном дану про-
славе, приказано се „Максим Протојевић“, од дра-

Л. Костића. Насловну улогу играо је Ружић, Иву Црнојевића А. Мандровић, а Јевросиму Д. Ружићка. Ретко је уживање било гледати те три вситачке снаге у један и исти мах на позорници. Публика је бурним повлађивањем и честим изазивањем одликовала игру њихову. И остали су били са свим на свом месту, те је свет наш, раздраган добром представом, са свим задовољавањем изашао из позорница.

У суботу 11. априла, о петом дану прославе, приказани су у три раздела поједини призори из ових драма и трагедија:

I раздео.

1. *Слоба српска*, од Ђорђа Јакшића. (III. део, 1. појава.)
2. *Немана*, од дра Јована Суботића. (I. чин, 4. појава.)
3. *Демон*, од дра М. Јовановића. (I. део, 1. појава.)

II. раздео.

1. *Краљ Вукашин*, од Драг. Ј. Илија. (I. део, 1. појава.)
2. *Цар Лазар*, од М. Бана. (IV. чин, 1. појава.)
3. *Ђурђ Бранковић*, по Оберњику, од Ј. Ђорђевића. (III. чин.)

III. раздео.

1. *Стеван последњи краљ босански*, од М. Поповића. (III. чин, 1. појава.)
2. *Преходница српске слободе или српски Хајдучи*, од Ђ. Малетића. (III. чин, 2. појава.)
3. *Сабља Краљевића Марка*, од Ј. Ђорђевића и А. Хаџића. (VII. слика: Српско славље.)

Приказом тих појединих призора нило се на то, да се очигледно представи развитак српске драме и да се изнесе српска повесница у главнијим њеним моментима.

На овој представи била су и наша три драмска писца: *Машаја Бан*, *Ђорђе Малетић* и *Драг. Ј. Илијћ*.

Публика је одушевљено поздравила та три писца српска, који су те поздраве примили са захвалношћу.

У тој представи суделовао је *Тома Јовановић* у улози „Краља Вукашина“, „Ђурђа Бранковића“ и „Миљка Мркоњића“.

И госта глумца поздравио је на отвореној сцени А. Хаџић и предао му у име новосадских Српкиња лаворов венац с тракама и лепо поеуђе од сребра за сто.

У недељу 12. априла, о шестом дану прославе, била је беседа с играчком.

На беседи су суделовали: *Стеван Дескаше* и *М. Марковић* и вел. какиндско, карловачко и новосадско певачко друштво.

Беседа је испала сјајно. Дворана је била дунком пуно света: могло је бити преко хиљаде

душа. Дивно, уметничко певање Стевана Дескашева занело је публику. И певачка друштва певала су веома лепо, а тако исто и М. Марковић. У име управе позоришне поздравио је на отвореној сцени све суделаче редом подначеник А. Хаџић, и предао је певачким друштвима и М. Марковићу, венце с тракама, а Ст. Дескашеву венац с тракама и леп поклон, сребрни пехар. Осим тога предало је новосадско певачко друштво свом управљачу Јорговићу у знак своје захвалности такођер венац с тракама.

Света је било на беседи готово из свију крајева српских. Расположај је био да већ не може бити бољи, те је тако весеље трајало до беле зоре.

Извештај о примању и издавању „Српске нар. позоришне дружине“ за време бављења њеног у Новоме Саду од 15. марта до 15. априла 1887.

I. Примане.

1 представа: „Све за сина“	фор.	175.60 н.
2 представа: „Смрт Стевана Дечанског“	фор.	171.30 н.
3 представа: „Убица“	„	205.— н.
4 представа: „Завађена браћа“	„	94.80 н.
5 представа: „Расникућа“	„	223.— н.
O прослави 25-годишњице „Срп. нар. позоришта“:		
6 представа: „Пријатељи“, Пролог и т. д. (I дан прославе)	фор.	430.— н.
7 представа: „Избирачица“ (II. дан прославе)	„	292.60 н.
8 представа: „Владислав“, (III. дан прославе)	„	310.40 н.
9 представа: „Максим Црнојевић“. (IV. дан прославе).	„	432.80 н.
10 представа: Поједини призори из 9 позор. дела (V. дан прославе)	фор.	455.— н.
		Свега
		фор. 2,830.50 н.

II. Издавање.

1. Плата глумачког и осталог спомоћног особља од 15. марта до 15. апр. 1887.	фор.	1,278.— н.
2. Дневни трошкови око представа, по извештајима	„	445.66 н.
3. Остали трошкови, као путни трошак позор. дружине из Ст. Бечеја у Н.-Сад итд. по списку и рачунома управитеља Д. Ружића	фор.	578.38 н.
		Свега
		фор. 2,302.04 н.

Кад се одбије издавање од примања, остаје чист сувишак фор. 528.46 нов.

У Новоме Саду, 17. априла 1877.

Данило Манојловић, с. р. благајник срп.

нар. позоришта, *Тока М. Поповић*, с. р., члан управног одбора, *Ђура Санојковић*, с. р., члан управног одбора, *Бранко М. Рашић*, с. р., дневни благајник.

Бројавни поздрави о прослави 25-годишњице српског народног позоришта.

Цешине, Радујући се од срца напретку вашем на пољу лијепе умјетности, честитам вам данашњу славу и желим, да сведови вашег храма просвјете одлежу навјек српском ријечу као и срца ваша љубављу к роду и дому. *Николи I.*

Цешине. Честитам вам ердочно љепу и достојну славу на првој триумфалној станици иза труднога, али за народ благословеног, двадесетпетогодишњег рада. Видајући тај бедем народности ванс узозима вашег умља и срца, ви сте задари и једног дијела љепше будућности српске. Живјели такови задари и зграда им вјечита била. *Јован Павловић.*

Загреб. Веселу и радости пригодном прославе двадесетпетогодишњице постојећа српског народног позоришта придружује се и хрватска драма у Загребу и кличе: „Слава!“

Хрватска драма.

Цешине. Побратимски поздрав из колијевке „Горског Вијенца“ и „Балканске царице“ војвођанској посестрими *Зешки дом.*

Цешине. Поздрављамо љепу славу српске просвјете са жељом: дочекали другу сјајнију! *Читаоница.*

Цешине. Радујући се, што је први талијин храм у Српству сјајно провео четврт вјека, желимо му још сјајнију будућност.

Ровински, Миљанић, Бркановић, Машановић, Ташар, Машаљуљ, Новосковић, Јовановић, Пишер, Вулетић.

Београд. Због непредвиђених домаћих околности, није ми, као што сам желео, могућно доћи. Молим да управа друштва за народно позориште изволи примити моје честитање и ердачну жељу, да позориште, којим управља, води и даље све лепшој будућности. *М. И. Шавчанин.*

Цешине. Испоручи моју честитку Талији, ти си предеједник талијанске владе; чувај мир Јевропе, да Талији буде 50-годишњица још љепша. *Лазо Костић.*

Минск. Слава венштине, слава је народне свести. *Јоци Савић.*

Глина. Двадесет пет сјентсеника српских сакупљени овдје поздрављају у име педесет тисућа народа српскога на овом крају највеличанственију културну светковину народа српскога на овој страни. Док јадаи народ раздиру

душмани вањски и унутрашњи на толико страна, нека га барем књига и умјетност прибере у народно коло слоге и заједничког рада. Тако тек да останемо живи и да еретно сузбијамо душманске навале на светиње потомака Обилића и витешкога Саве. Кличемо са народом својим дичнијем основима слава и хвала, а позоришна прослава, коју српски овоострани народ са свијех страна данас поздравља, не може проћи, да се не епомене име првијех српскијех умјетника Димитрија и Драгиње Ружићеве. Живјели!

За све Прото *Дане Прица.*

Београд. Као стари пријатељ позоришта честитам јубилеј. Нека позориште напредује, да чува и буди спомен прошлости, загрева и разведрава садашњост, и да спрема и дочека будућност: ускре разапегото ерпства. *Гершић.*

Београд. Као бивши члан народног позоришта новосадског поздрављам прославу.

Миљка Гргурова.

Беловар. Пратећи петнаест година живим учешћем напредак српског нам позоришта поздрављам му светле дане најуредније.

Будисављевић.

Брод. Честитамо ердачно данашњој слави.

Бродско добровољачко казалишно друштво.

Праг. Студентство ческе беруц врелу участ на славности српскох народнох дивадла пшеје му здар и росквет нејеквелејши.

Академички чешкарски солиек.

Загреб. У овој 25-годишњој прослави нашег позоришта положите камен љепшој нади народној и слави његовога позоришта.

Уредништво „Србобрана“.

Бела Црква. Поздрављамо двадесетпетогодишњу прославу довикујући: Живила јој управа и чланови, да наставе ширење просвете по народу.

За добротв. задругу Срикиња у Б. Цркви.

Софија Ситанојловић, начелница.

Београд. У име академичког певачког друштва честитамо 25-тогодишњицу српског народног позоришта, шестући у исто време венац од симпатичних жеља, искрљен најтоплијим осећајима душе. Слава трудбеницима око тога српскога народног завода.

Управа.

Загреб. Веселу и радости пригодном прославе двадесетпетогодишњице постајања српског народног позоришта, придружује се српско певачко друштво у Загребу и кличе: Живно пожртвовни српски народ! Живила дружина српског народног позоришта!

Одбор.

Беч. Слава нашем личном мезимчету, поспону српске мисли — кличе из пуних груди

Зора.

Издаје управа српског народног позоришта.

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 15.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЊ.

Издава за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваког представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ИЗВЕШТАЈ О СТАЊУ ФОНДА „ДРУШТВА ЗА СРПСКО НАР. ПОЗОРИШТЕ“ ЗА ГОД. 1886.

ПРИМАЊЕ	Остало на дугу од прошле год. 1885		За текућу год. 1886		Свега		Плаћено коццем год. 1886		Остало на дугу коццем год. 1886		Пренета коццем год. 1886	
	фор.	нв.	фор.	нв.	фор.	нв.	фор.	нв.	фор.	нв.	фор.	нв.
I. Државне обвезнице и јавни папери	4,702	—	—	—	4,702	—	—	—	4,702	—	—	—
II. Приватне обвезнице:												
а) Позоришта	150	—	100	—	250	—	250	—	—	—	—	—
б) Легат Ст. Вадљнице	12,600	—	1,000	—	13,600	—	500	—	13,100	—	—	—
в) Легат Катарине Д. Јовановиће	1,400	—	—	—	1,400	—	—	—	1,400	—	—	—
г) Легат Терезије Зо-зук-Остојиће	500	—	—	—	500	—	500	—	—	—	—	—
III. Интерес од државних обвезница	—	—	193	15	193	15	104	95	88	20	—	—
IV. Интерес од приватних обвезница	298	50	1,106	34	1,404	84	778	34	675	50	49	—
V. Затезне камате	7	36	33	89	41	25	5	80	35	45	—	—
VI. Кирија од позоришне зграде	175	—	1,155	—	1,330	—	1,155	—	175	—	—	—
Чланар. остало из год. 1885. ф. 13,878.80												
VII. Чланарина от-писана ф. 500.-	13,378	80	300	—	13,678	80	195	—	13,483	80	—	—
VIII. Интерес од чланарине г. 1885. ф. 1,629.57 отписано ф. 201.03	1,428	54	721	57	2,150	11	640	—	1,510	11	—	—
IX. Прилози	—	—	23	44	22	44	22	44	—	—	—	—
X. Легат Евгенија и Иде Врановачке	—	—	311	—	311	—	311	—	—	—	—	—
Износ	34,640	20	5,144	39	39,784	59	4,663	53	35,170	06	49	—

ПРИМАЊЕ	Остало на дугу од прошле 1886.		За текућу год. 1886.		Свега		Платљено концем године 1886.		Остало на дугу концем год. 1886.		Преплата концем год. 1886.	
	фор.	нв.	фор.	нв.	фор.	нв.	фор.	нв.	фор.	нв.	фор.	нв.
Пренос	34,640	20	5,144	39	39,784	59	4,663	53	35,170	06	49	—
XI. Легат Хр. Шинфмана.	200	—	200	—	400	—	300	—	100	—		
XII. „ Сев. Нинчића .	150	—	75	—	225	—	150	—	75	—		
XIII. „ К. Аврамовића.	53	30			53	30			53	30		
XIV. Предујам у глумца	860	07	50	—	910	07	391	07	519	—		
XV. Од позоришног листа			100	—	100	—	100	—				
XVI. Разноврсно			15	—	15	—	15	—				
XVII. Предујам			37	03	37	03	37	03				
	35,903	57	5,621	42	41,524	99	5,656	36	35,917	36	49	—
Поч. готовина од г. 1885.							101	97				
Готовина у примању . .							5,758	60				
Остало готових за г. 1887.												
Свега									35,917	36		
Спрам дуга у издавању .									4,312	03		
Остаје актив. потраживање									31,605	33		

Исказ о иметку:

Државни и јавни папири.	4,702	—										
У приватним облигацијама	14,500	—			19,202	—						
Интереси					763	70						
Зат. камате					35	45						
Киреја од позор. зграде .					175	—						
Чланарина					13,483	80						
Интерес од чланарине . .					1,510	11						
Легати					228	30						
Предујам код глумца . . .					519	—						
Свега					35,917	36						
Кад се одбије дуг:												
Пасиван зајам	3,600	—										
Пензионни фонд за глумце .	626	—										
Преплата у примању . . .	49	—										
Предујам као зајам	37	03			4,312	03						
Остаје актив. потраживање					31,605	33						
Спрам мањског са					32,348	05						
Показује се мањак од . . .					742	72						
и то отуд, што је оти-												
сано од чланарине,					500	—						
од интереса на чланарину					201	03						
					701	03						

ИЗДАВАЊЕ	Дуг од прошле год. 1885.		За текућу управну год. 1886		Свега		Плаћено концем године 1886.		Остало на дугу концем год. 1886.		Преимата концем год. 1886.	
	фор.	ив.	фор.	ив.	фор.	ив.	фор.	ив.	фор.	ив.	фор.	ив.
I. Плате			696	—	696	—	696	—				
II. Милостиња			20	—	20	—	20	—				
III. Канцеларијске потребе			25	90	25	90	25	90				
IV. Кирија за канцел. и остале просторије			150	—	150	—	150	—				
V. Државне пристojбе и билега			6	71	6	71	6	71				
VI. Насиван дуг	3,600	—			3,600	—			3,600	—		
VII. Камате на дуг			252	—	252	—	252	—				
VIII. Позоришној дружини припомоћ			300	—	300	—	300	—				
IX. Намештај и друге покретности			734	39	734	39	734	39				
X. Тантјема за ориг. позор. дела			133	55	133	55	133	55				
XI. Порез и вар трошак			167	61	167	61	167	61				
XII. Разне потребе			185	—	185	—	185	—				
XIII. Нов зајам и улог			1,100	—	1,100	—	1,100	—				
XIV. Библиотека			5	22	5	22	5	22				
XV. Кирија за едификац. позор. зграде			21	52	21	52	21	52				
XVI. Награда за позоришна дела			104	—	104	—	104	—				
XVII. Предујам глумцима			50	—	50	—	50	—				
XVIII. Поправке на позор. згради			1,099	44	1,099	44	1,099	44				
XIX. Венац на самртни одар дра Јована Суботића			29	40	29	40	29	40				
XX. Штампанање позор. листа и других тиск.			169	—	169	—	169	—				
XXI. Пензионни фонд за глумце	626	—			626	—			626	—		
XXII. Поштарина и телеграми			81	04	81	04	81	04				
XXIII. Путни трошак и дневнице			84	92	84	92	84	92				
XXIV. Награда и припомоћ			90	—	90	—	90	—				
XXV. Трошкови око прославе 25-год. глумовања Дим. и Драг. Ружика			191	96	191	96	191	96				
Износ	4,226	—	5,697	66	9,923	66	5,697	66	4,226	—		

ИЗДАВАЊЕ	Дуг од прошле год. 1885.		За текућу управну год. 1886.		Свега		Плаћено концем године 1886.		Остало на дугу концем год. 1886.		Преплата концем год. 1886.	
	фор.	нв.	фор.	нв.	фор.	нв.	фор.	нв.	фор.	нв.	фор.	нв.
Пренос	4,226	—	5,697	66	9,923	66	5,697	66	4,226	—		
XXVI. Правно пословање			60	94	60	94	60	94				
XXVII. Предујам			37	03	37	03			37	03		
	4,226	—	5,795	63	10,021	63	5,758	60	4,263	03		
Заврш. готов. ^{31/12} 1886.												
Готовина у издавању.							5,758	60				
Преплата у примању је као дуг									49	—		
Свега									4,312	03		

Осим неказаног активног потраживања од 31,605³³ има ово друштво још непокретности, и то :

1. Позоришну зграду у Н. Саду у вредности од 20,000 фор. а вр.
2. 20 днштр. ланаца а 2200 □⁰ земље у Сенти, као легат Гене и Иде Брановачке. Ово поседује и ужива друштво.
3. 55 кат. ланаца а 1600 □⁰ земље у Сенти, као легат Јулијане Ковачевићке. На ово има доживотно право уживања њен муж Јоца Ковачевић у Мохолу.
4. Кућа и виноград у Араду; легат Гавре Јанковића. На ово има таксејер право доживотног уживања његов нећак Ђорђе Лукић. (Остатка још није расправљена.)

ПРЕГЛЕД

укупног примања и издавања састављен по рачунима ручне позоришне благајне друштине срп. нар. позоришта за време од 15. маја 1886 до 31. маја 1887.

ПРИМАЊЕ	Појединце		Свега	
	фор.	новч.	фор.	новч.
1. В. Бечкерек од 15. маја до 16. јуна 1886.	2,163	62		
2. Перлез од 17. јуна до 8. јуна 1886.	891	40		
3. Меленци од 8. јула до 8. августа 1886.	1,575	09		
4. В. Киклида од 9. августа до 15. октобра 1886.	3,697	61		
5. Панчево од 16. октобра до 31. децембра 1886.	4,606	91		
6. Сентомаш од 1. јануара до 15. фебруара 1887.	2,620	60		
7. Ст. Белеј од 15. фебруара до 15. марта 1887.	1,606	94		
8. Нови Сад од 15. марта до 15. априла 1887.	2,830	50		
9. Митровица од 15. априла до 31. маја 1887.	3,226	89	23,219	56
Укупно примање			23,219	56
„ издавање			22,674	01
Сувинак			545	55

ИЗДАВАЊЕ

	фор.		новч.		
	фор.	новч.	фор.	новч.	
1. В. Бечкерек од 15. маја до 16. јуна 1886.	2,566	78	—	403	16
2. Перлез од 17. јуна до 8. јула 1886.	1,179	88	—	288	48
3. Меленци од 8. јула до 8. августа 1886.	1,717	87	—	142	78
4. В. Кикинда од 9. августа до 15. октобра 1886.	3,564	05	+	133	56
5. Панчево од 16. октобра до 31. децембра 1886.	4,484	51	+	122	40
6. Септомаш од 1. јануара до 15. фебруара 1887.	2,618	47	+	2	13
7. Ст. Бечеј од 15. фебруара до 15. марта 1887.	1,657	08	—	50	14
8. Пови Сад од 15. марта до 15. априла 1887.	2,302	04	+	528	46
9. Митровица од 15. априла до 31. маја 1887.	2,583	33	+	643	56
Укупно издавање	22,674	01			

ЧЛАНОВИ

„друштва за српско народно позориште“*)

А Д А.

†Вујић Светозар, адвокат.
†Гајчиновић Стеван, парох.
Поповић Станислав, бележник 100 ф.

Б А Ј А.

†Атанацковић Гавра, трговац.
5 Др Ивановић Паво.

Б А Т А Н И Ц А.

Поповић Радивој.

Б Е О Г Р А Д.

†Карађорђевић Александар, кнез српски 500 ф.
†Обреновић Михаило III, кнез српски 72 ф.
Орешковић Јосиф.
10 Поповић Ђорђе, сада секретар у министарству спољашњих послова.

Б Е Л Е Г И Ш.

Ђукић Лазар.
Ранковић Јован.

Б Е Ч.

Деснићки пп. Константин коморник.
Миличевић Ђорђе.

СТ. БЕЧЕЈ.

15 Гавански Александар.
Николић Никола.
Павловић Дионисије, парох.

В. БЕЧКЕРЕК.

Анастасијевић Никола.
Евгенијевић Максим
20 Јанковић Ђорђе.
Крстић Јован.
Купусаревић Хранимир, трговац.
†Поповић Пеци Александар.
Стајић Симеон, трговац.
25 Стојковић Ђорђе, земломер.
Форовић Јован, трговац, 100 фор.

БУДИМ-ПЕНТА.

Молнар Ђорђе, управитељ мађар. пучког позоришта 59.70 фор.
Поповић Стеван В, надзорник текелиног завода.
†Трифунковић Јован.

В Р Ш А Ц.

30 Богдановић Никола, трговац.
Богосављевић Коста.
Брадваровић Милета.
Везенковић Лаза, учитељ.
Волић Александар, адвокат.
35 Гавриловић Коста.
Гренчарски Васа.
Деметровић Ђорђе.
Др. Деметровић Миша, варошки физик.
Деметровић Тима, адвокат.
40 Ђорђевић Т. Г.

*) Чланови, код којих није ништа измечуто, положили су или у готовом новцу усамој изнелимању члана рину од 50 фор., или се обавезали, да ће је исплатити.

- Др. Јовановић Ђорђе.
Кадни Ђока, државни одговорник.
Каранец Тоша, трговац.
Ксинаски Јоца.
- 45 Мандукић Никола.
Маринковић Петар, трговац.
Др Милосављевић Ђока, адвокат.
Милошевић Данило, трговац.
- 50 Митрашин Ђорђе Д, трговац.
Момиров Паја, трговац.
†Нанчић Лаза, новинар.
Обрадовић Гавра, трговац.
Обрадовић Коста, трговац.
- 55 Певачка дружина, 100 фор.
Петровић Ђока.
†Пеца Светозар, адвокат.
Поповић Мита, трговац.
Рајић Љуба, председник кр. судбеног стола.
- 60 Савић Стеван.
Стојановић Младен Јанунашки, барон, 150.
Токић Бранко.
Токић Васа.
Токић Ђорђе.
- 65 Токић Стева, варошки бележник.
Формаћ Цера, трговац.
Цвејић Ђура, адвокат.
Цветковић Шандор, сенатор.
- В У К О В А Р.
†Вукашиновић Александар.
- 70 Вуковарска штедионица 100 ф.
Кушевић ил. Светозар Блацки, вел. жунап
сремки 100 ф.
Певачко друштво „Јавор“ 120 ф.
Певачко друштво „Слога“ 188 ф.
†Марковић Јован, трговац 100 ф.
- 75 Росулић ил Јован.
(†)Др. Суботић Јован, поджунап сремки 100 ф.
- З А Г Р Е Б.
Живковић Јован, председник банског стола.
- З Е М У Н.
Аврамовић Константин.
Бенко ил. Франца, апотекар.
- 80 Грабовачки Милош.
Јовановић Јован А.
Јовановић Светозар А.
Калиновић Милан.
Мрош Михаило
- 85 Николић Павле А.
Павловић Гаврило.
Павловић Гаја.
Петровић Ђорђе ст.
Српска певачка дружина.
- 90 Станковић Ђорђе С.
Станковић Јован.
Станковић Прока С.
Станковић Стеван С.

- Радосављевић Арса
95 Таназевић Никола.
Теодосијевић Милан.
Тошић Михаило Ж.
- Ј А Б У К А.
Јорговић Јоса.
- Ј А Р К О В А Ц.
Векеци Јаков, трговац.
- Н. КАЉИЖА.
100 Станковић Ђорђе, судан.
- К А Р Л О В А Ц.
Арсенијевић Владал, професор.
- КАРЛОВЦИ.
Барић Јеврем, књиговођа.
Балтовић Јефта, трговац.
Обреновић Лаза, вел. бележник.
- 105 Савић Јован.
- В. КИКИНДА.
Видак ил. Стеван.
Димитриј В. Кикиндски 5,000 фор.
Јеремић ил. Паја, управитељ штедионице.
Крстоношић Јефта.
- 110 Лујановић Васа и Олга 80 ф.
- К Л Е П А К.
Недљковић Никола, бележник.
- К О В И Н.
Теодоровић Димитрије, трговац.
- М И Т Р О В И Ц А.
Ђорђевић Коста ст., трговац.
Милекић ил. Ђорђе.
- 115 Панаговић Паво.
Српска грађанска читалница.
- М А Р Т О Н О Ш.
Политичка општина 100. ф.
- М Е Л Е Н Ц И.
Вибић Паво, парох 100 ф.
- М О Х О Л.
Матић Стеван, трговац.
- 120 Радонић Новак, акад. живописца 100 ф.
- Н О В И С А Д.
Адамовић Александар.
Арсенијевић Владан.
†Атанацковић Платон, епископ бачки 500 ф.
†Биначић Јован.
- 125 †Браковачки Стеван, начелник „срп. нар.
позоришта.“
Варошка политичка општина 1000 ф.
Др. Велимировић Јован.
Вуковић Тодор.
Вукчевић Ђорђе, адвокат.
- 130 Др. Вучетић Илија, адвокат.
Гостовић Паја, адвокат.

- Герески Петров Атанасије.
Грчић Јован, професор.
Дабинић А.
- 135 Димитријевић Мина.
Димитријевић Сима, трговац.
Ђорђевић Јован, подначелник „друштва за српско народно позориште“ 100 ф.
†Др. Ђорђевић Милан, уредник „Заставе.“
Др. Јанковић Паја, адвокат.
- 140 †Јеленић Стеван.
Јеремић Лаза, угоститељ.
Др. Јовановић Змај-Јован.
Јовановић Александар.
Јовановић Милан А., професор.
- 145 Јовановић Душан, адвокат.
†Јовичић Петар, угоститељ.
Камбер Ђорђе.
Кода Ђорђе, трговац 100 ф.
Кода Мита, трговац.
- 150 Др. Костић Лаза.
Лазаревић Светолик, трговац.
†Лаксич Петар.
Максимовић Младен.
Манојловић Данило, благајник „срп. нар. позоришта.“
- 155 Марковић Јован, парох.
Маринковић Паво.
„Матица Српска,“ 250 ф.
Матић Андрија М., професор
†Матић Јосиф, п. и кр. мајор у миру 100 ф.
- 160 Др. Милетић Светозар 100 ф.
Миличић Јован.
†Миловановић Никола, трговац.
Миљутиновић Васа О.
Миљутиновић Дим Обрад.
- 165 †Мирсављевић Паво, трговац.
Мушички Бранко.
†Недељковић Филип, трговац.
Недељковић Ђорђе Ф., трговац.
†Николић Стеван, трговац.
- 170 Др. Огњановић Илија, уредник „Јавора.“
Павловић Јован.
Др. Павловић Стеван, адвокат.
Пајевић Арса.
†Петровић Никола, трговац.
- 175 †Петровић Паво.
Петровић Сава, актуар „Матице Српске“ и секретар „срп. нар. позоришта.“
Плавшић Гавра, апотекар.
†Полић Јован, трговац.
Поповић Ђока М., трговац.
- 180 †Пошовић Марко.
Др. Радивојевић Љубомир.
Рајић Коста, адвокат.
Сандић Александар, професор.
Др. Савић Милан.
- 185 Српска певачка дружина.

- Српска читаоница 100 ф.
†Стајић Никола.
Др. Станојевић Лаза, начелник „друштва за срп. нар. позориште.“
Стратимировић Влада.
- 190 Стефановић Љуба, трговац.
Стојковић Ђура, трговац.
†Суботић Сава, трговац.
†Тешкић Василије.
Томић Јаша, уредник „Заставе.“
- 195 †Трифковић Коста.
Хаџић А., секретар „Матице Српске“ и подначелник „срп. нар. позоришта.“
(†)Др. Хаџић Јован (Светић)
†Христић Илија, адвокат.
†Чавић Ђорђе, трговац.
- 200 †Чакра Еми, 1000 фор.
†Шевић Ђорђе, трговац

О С Е К.

- Аксентијевић Марко, трговац.
Вујић Петар, трговац

П А Д Е Ј.

- Савић Александар.

С Т. П А З О В А.

- 205 Петровић Никола, поседник.
Петровић Петар, поседник.

С Т. П А Л А Н К А.

- Ивановић Никола.
Стојаковић Јован.

П А Н Ч Е В О.

- †Враћешевевић Стеван, трговац.
- 210 Драгичевић Петко.
Јеленић Стеван.
Јанковић Марко, трговац.
Јовановић м. Стеван, трговац, 100 ф.
Костић Викентије, трговац.
- 215 Маџдрић Симеон Ђ.
Тинџа Илија, чиновник.

П Е Т Р О В О С Е Л О.

- Поновић Нанта, свештеник.

Р У Д Н А.

- Николић Јован Рудњански, барон 1000 ф.
Николић Милош „ „ 100 ф.
220 Николић Михаило „ „ 100 ф.
Николић Федор „ „ 100 ф.

Р У М А.

- Заватлијска задруга.

С Е Р Е Д Н И.

- Асегер Михаило, адвокат.
Др. Бремац Јован, вел. бележник.

С Е Н Т А.

- 225 Брановачки пл. Сава, економ.
Вујић Јован, учитељ, 100 ф.
Вујић Сава, адвокат.
Загорица Мојсије.
†Крагујевић Јаков, економ
230 Др. Малешевећ Стеван, адвокат.
Риђички Димитрије, економ.
Српска црквена општина, 100 фор.
Стајић Лазар, економ.
Стајић Кузман, економ.
235 Тешић пл. Леоптије, 100 фор.

С Е Н Т О М А Ш.

Голубски Новак, нар. капетан.
Дуњерски Гедеон, економ 70 фор.
Николић пл. Васа, трговац.

С Л А Н К А М Е Н.

Сузан Лука, трговац.

С О М Б О Р.

- 240 †Бикар Марко, трговац.
Варошка политичка општина 2251-20.
Др. Вујић Јован, адвокат.
Дракулић Гаврило, прис. жуп суда.
Кољевић Јустин.

- 245 Манојловић Димитрије, адвокат,
Николић Аркадије, адвокат.
Црквена српска општина 840 ф

С У Б О Т И Ц А.

- Вујић Вождар, поштар 60 ф.
Димитријевић Игњат, трговац, 200 ф.
250 †Коларић Исидор, трговац 100 ф.
†Павковић Софроније, полицај у миру 100 ф.

Т Е М И Ш В А Р.

Јовановић Ника, приседник ц. и кр. суд-
беног стола.

- †Др. Кода Александар, жуп. физик.
Српска црквена општина 100 ф.
255 †Др. Стефановић Тома, вар. физик.
Стојановић П. А., трговац.
Панић Коста.

Т И Т Е Л.

Штабална општина 300 ф.

Т О В А Р И Ш Е В О.

- Николић Димитрије, трговац.
260 Петровић Лазар.

Ш И Д.

Мајсторски цеј 100 ф.

ПОЧАСНИ ЧЛАНОВИ

„друштва за српско народно позориште.“

Јован Бошковић, списатељ и сада ректор
велике школе у Београду.

Глиша Гершић, професор велике школе у
Београду.

Јован Дајевић, трговац у Чакову.

Паво Ђорђевић, трговац у Винковцима.

5 Димитрије Замфировић, поштар у Чакову.

Ђорђе Јанковић, поседник у Липову.

†Ђорђе Јакшић, песник у Београду.

Даворин Јенко, композитор у Београду.

Корнел Јовановић у Каменици.

10 Др. Милан Јовановић, сада у Београду.

Антоније Ковачевић, жупанијски велики фи-
скал у Пожези.

Коста Кресгић, жупанијски архивар у Осеку.

Михаило Лазнић, адвокат у Ст. Араду.

†Гедеон Леовић, адвокат у Сомбору.

15 Филип Оберинкевић, професор у Н. Саду.

Наво Панаотовић, трговац у Митровци.

Д. К. Пашић, трговац у Ст. Бечеју.

†Др. Константин Пешчић, у Панчеву.

Ђура М. Поповић, књићар, у Н. Саду.

20 Др. Михаило Попић Десанчић, адвокат у
Н. Саду.

†Јован Петровић, професор у Н. Саду.

Сима Г. Петровић, трговац у Вршцу.

Др. Ђорђе Радић, управитељ земљоделске
школе у Краљеву.

†Бранко Рајић, ђакон и професор вел. реалке
у Панчеву.

25 †Ђорђе Рајковић, списатељ у Н. Саду.

Стеван Савић, адвокат у В. Бечкереку

Светозар Савковић, професор у Н. Саду.

Ђорђе Стефановић, трговац у Н. Саду.

†Лаза Телечки, списатељ и глумач у Но-
вом Саду.

30 Др. Јован Туроман, сада професор велике
школе у Београду.

А. Хаџић, секретар „Матице Српске,“ уред-
ник „Летописа“ и „Позоришта у Н. Саду.

†Јован Хаџић, велики бележник у Н. Саду.

Јосиф Шварц, трговац у Нов. Градиници.

Издаје управа српског народног позоришта.

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 16.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Изази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

Скупштина друштва за срп. нар. позориште 20. јуна о. г.

Извештај управног одбора о своме годишњем раду.

Славна скупштина! Узвишени осећаји радости и весеља, права душевна наслада и задовољство обузимају нас, што можемо наш овогодишњи извештај почети тиме, да смо 25-годишњицу нашег народног позоришта прославили на начин, који је био на дику, понос, част и славу српскоме народу, српскоме имену и гласу. Та величанствена културна светковина народа нашег на овој страни трајала је шест дана и испала је у сваком погледу сјајно и дивно. О првом дану прославе, други дан ускрса 6. априла, била је прва представа и том приликом поздравно је госте и публику начеоники друштвени др. Лаза Стапојевић. За тим је управитељ Д. Ружић говорио „Пролог“, што га је саставио Милорад П. Шапчанин, а иза тога држао је подначеоники А. Хаџић свечан говор о постанку и развјтку српског позоришта у опште и народног на посе. На послетку приказали се: „Пријатељи“, од Л. Лазаревића, којима је народно позориште отпочело своје представе. 7. априла, други дан светковине, приказала се „Израбљеница“, од К. Трноковића и „Преки лек“, од М. Калића. О трећем дану прославе, 8. априла, представљао се „Владислав“ и насловну улогу играо је А. Мандровић. О четвртном дану прославе, 9. априла, приказао се „Максим Црнојевић“, од Л. Костића. Иву Црнојевића играо је А. Мандровић. О петом дану прославе, 11. априла, приказани су у 3 раздела поједини прикази из ових драма и трагедија: У I-вом разделу: „Скоба Српска“, од Ђ. Јакшића, „Немања“, од дра Ј. Суботића и „Демон“, од дра Милана Јовановића. У II-гом разделу: „Краљ Вуканин“, од Драг. Ј. Илића, „Цар Лазар“, од М. Бала и „Ђурађ Бранковић“, од Ј. Ђорђевића. У III-ћем разделу: „Стеван последњи краљ босански“, од М. Поповића, „Преходница српске слободе или српски хајдучи“, од Ђ. Малетића и „Сабља Краљевика Марка“, од Ј. Ђорђевића и А. Хаџића.

Приказом тих појединих приказа било се на то, да се на очигледан начин представи развјтак

наше позоришне књижевности и да се изнесе српска поезија у главнијим њеним моментима.

У тој представи суделовао је Тоша Јовановић у улози „Краља Вуканина“, „Ђурађа Бранковића“ и „Миљка Мркоњића“.

Позоришне представе увеличали су својим присуством Јован Ђорђевић, творац и отац нашег позоришта, Ј. Кнајзл, интенданат загребачког народног позоришта, и са стране три наша драмска лица: Матија Ван, Ђорђе Малетић и Драг. Ј. Илић.

О шестом дану прославе, 12. априла, била је беседа с играчком, на којој су суделовали: Стеван Дескашев, оперни певач из Загреба и М. Марковић, члан наше позоришне дружине, и вел. кикиндско, карловачко и новосадско певачко друштво.

Беседом се завршила на најлепши начин та ретка светковина, којом смо сјајно засведочили, да умемо заступати име и достојанство народа нашег у свету.

Прелазећи на рад управног одбора, част нам је јавити, да су се за чланове уписали ови родољуби: Наја Андрејевић из Руме, који је исплатио целу чланарину од 50 фор, П. Ђуришић из Руме, који је платио 10 фор, а за остатак од 40 фор. издао је обвезницу, и Петар Дамјановић из Н. Сада, који је издао обвезницу за чланство.

Од 15. маја 1886, до 31. маја 1887. обила је наша позоришна дружина она места: В. Бенкерс, Перлез, Меленце, В. Кикинду, Панчево, Сентоман, Ст. Белеј, Нови Сад и Митровицу. Сада се пазави Руми, а одатле ћећи у Земун, па у Вуковар. Заслуга је износила 23.219 фор. 56 и. Упоредивши с тим издавање од 22.674 ф. 01 новч показује се суштинак од 545 фор. 55 и. а. вр. Заиста леп резултат за ова тежка времена.

У договору о по жељи месних позоришних одбора давале су у Панчеву и В. Кикинди представе за народ с обављеним ценама и деце представе у Сентоману и Митровици.

На место Стевана Јефтића, који је захва-
лио на деловодству, постављен је за деловођу
досадањи шаптаж Паја Стенић, који ту дуж-
ност савесно обавља.

Од старих наших чланова примљени су
опет натраг у дружину Андрија Лукић и Ми-
хаило Дмитријевић и тиме се представљачко
особље лепо оснажило.

У репертоар су примљена ова дела: „Ву-
кашин“, трагедија у 5 чинова, од Д. Ј. Илића,
„Раг с милионима“, позоришна игра у 4 чина,
од Нордауа, „Кап отрова“, позоришна игра у
4 чина, од Оскара Блументала, „Златан паук“,
шала у 4 чина, од Фрање Шентана, „Неће ва-
рошанку“, шаљива игра у 4 чина, од А. Шрај-
бера, „Црна пета“, позоришна игра у 3 чина,
од А. Чикије, „Завађена браћа“, позоришна игра
у 4 чина, од Еркмана и Шатријана, „Распику-
ћа“, чаробна позоришна игра у 5 чинова, с пе-
вањем, од Ф. Рајмунда, „Курјак и јагње“, од А.
Шрајбера, шаљива игра у 4 чина, „Велико звоно“,
шаљива игра у 4 чина, од Оскара Блументала.

С репертоара су скинута ова дела: 1. Две
варалице, посрбљена шаљива игра у 1 радњи.
2. Помодар, посрбљена шаљива игра у 2 чина.
3. Заручник и невеста у једној особи (по Ко-
цебују посрбљено). 4. Четир писмена, посрбљена
шаљива игра у 1 чину. 5. Бена, Неша и Јеша,
посрбљена шаљива игра у 1 чину. 6. Боље уме-
ти него имати, посрб. шаљ. игра у 2 чина. 7.
Зазидан прозор, посрб. шаљ. игра у 1 чину. 8.
Љубоморна жена, по Коцеб. посрб. шаљ. игра у
2 чина. 9. Хомеопатски лек, посрб. шаљ. игра
у 1 чину. 10. Силом болесник, по Молијеру
посрб. шаљ. игра у 1 чину. 11. Садик моје драге,
посрб. шаљ. игра у 3 чина. 12. Сплеткашевић,
по Молијеру посрб. шаљ. игра у 1 чину. 13. По-
модарка, по Молијеру посрб. шаљ. игра у 1 чину.
14. Разбијена шоља, посрб. шаљ. игра у 1 чину.
15. Сајцијин шенир, шаљ. игра у 1 чину. 16. Пу-
ница, посрб. шаљ. игра 2 чина. 17. Ко је госпо-
дар у кући, посрб. шаљ. игра у 1 чину. 18. Че-
тири адвоката, посрб. шаљ. игра у 3 чина. 19.
После поноћи, посрб. шаљ. игра у 2 чина. 20.
Парица, посрб. шаљ. игра у 1 чину. 21. Луција
Дидјерева, драма у 3 чина. 22. Нелека кула,
драма у 5 чинова. 23. После нијанке, посрб.
шаљ. игра у 1 чину. 24. Пољубац, по талијан-
ском посрб. шаљ. игра у 1 чину. 25. Две кћери
на удају, по талијан. посрб. шаљ. игра у 1 чину.
26. Кућна кашаца дра Фаусета, закрдија у 3
чина. 27. Своска преговота, шаљ. игра у 4 чина.
28. Критично писмо, шаљ. игра у 1 чину. 29.
Воденичарева ћерка, посрб. шаљ. игра у 4 чина.
30. Лекар, шаљ. игра у 1 чину. 31. Ала су сме-
иши ти мужеви, шаљ. игра у 2 чина. 32. У сну
и на јави (Цркао магарац), драма у 4 чина. 33.

Варошани на селу, по франц. посрб. шаљ. игра
у 5 чинова. 34. Весели двори, по франц. посрб.
шаљ. игра у 3 чина. 35. Дружина, шаљ. игра у
5 чинова. 36. Драги ујак, шала у 4 чина.

Пошто су приходи од фонда позоришног
тако малени, да једва што престојаје, то се нису
могле расписати три награде за расправу: Које
би позоришне комаде требало скинути са репер-
тоара нашег нар. позоришта, а које би нове
комаде ваљало превести за нашу позорницу, с
нарочитим обзором на словенску књижевност.

У помоћ управитељу постављени су за ре-
дитеље глумци: Веља Миљковић и Пера До-
бриновић.

У местима, у којима се дружина позори-
шна бавила, а било је коровође, обучавали су
исти дружину у певању.

Друштво ово постигао је велики удар: из-
губило је свог ревностног старог члана Гедана
Леовића у Сомбору. У записник је стављена
туга и жалост за губитком тако врсног родо-
љуба, који је готово од постанка нар. позори-
шта био повереник позоришта и члан управног
одбора овога друштва и увек се живо и свој-
ски заузимао за унапређење српског народног
позоришта. Нека му је слава!

На глас о смрти Марије Рајковићке-Дими-
тријевићке, која је више година глумовала на
нашој позорници, изјављено је саучешће за смрћу
покојничиним и послат је леп венац на самрт-
нички јој одар.

На расправи оставине пок. кнеза А. Кара-
ђорђевића у Темишвару ликвидован је народ-
ном позоришту остављени легат од 1500 фор.,
по пошто расправа оставине због неких прего-
вора између наследника и извршиоца теста-
мента с једне стране, и „Матице Српске“ с
друге стране није могла бити довршена, то ће
се на исхату позоришног легата морати чекати
до коначног довршења оставинске расправе.

Штедионица у Вуковару послала је и ове
године 50 ф. прилога српском нар. позоришту.
Камо лепе срџе, да се и други повчани заводи
угледају на тај родољубиви пример штедионице
вуковарске.

Извршене су све оправке на позоришној
згради с поља и изнутра, те је тако синула но-
вим сјајем.

Високо кр. угар министарство унутарњих
востова позвало је ово друштво, да зготови и
поднесе министарству основно писмо за закладу,
коју је пок. Гавра Јанковић из Арада основао
и завенигао у корист српског нар. позоришту.
На тај позив одговорено је високом министар-
ству, да та оставина није још расправљена и да
ће та оставина припасти овом друштву тек по-
сле смрти наследника Ђорђа Лукића, и да ће

се у своје време зготовити тражено основно писмо и послати високом министарству.

Дата је дозвола добровољачком позоришном друштву у Ст. Броду, да сме представљати неколико комада позоришних, за које је право приказивања придржано овом друштву.

Дата је дозвола А. Шрајберу, да може превести на немачки језик и штампати шаљиву игру „Љубавно писмо“, од К. Трифковића.

Непосредни надзор над позоришном дружином вршио је на страни више пута начеоник друштвени др. Лаза Станојевић, а у месту подначеоник А. Хаџић.

Да би се реорганизација позоришне дружине могла постићи, отказано је свима члановима на време, уговором прописано, и исти су позвани, да саопште услове, под којима желе бити примљени на ново.

Молба позоришне дружине, да јој се одобри одмор од месец дана није се могла уважити за ову годину, пошто то не допушта стање фонда позоришног.

Лист „Позориште“ излазио је редовно под уређивањем А. Хаџића. У њему је штампан по обичају и цео рад скупштински, а тако исто по одлуци скупштинској „Преглед стања ручне позоришне благајне дружине срп. нар. позоришта за време од 15. маја 1886. до 31. маја 1877. и именик редовних и почасних чланова друштвених.

Благајна позоришна сконтовала је више пута, последњи пут 27. јуна о. г. и увек је нађена у реду.

Јоца Ковачић из Мола, који доживотно ужива 55 кат. јутара земље, које је његова покојна жена Јулијана рођ. Смиљанова оставила срп. нар. позоришту, учинио је понуду 28. јуна о. г. да откупи ту земљу. Попуда му се није могла у претрес узети, што није ништа споменио и о откупу оне земље, која је оставинској земљи припала при подели себанског пашњака.

То је у главном рад управнога одбора, који је имао 9. седница, позоришни одсек 7., а економски одсек 8. седница.

Извештај управитељев о годишњем раду позоришне дружине.

Част ми је поднети славној скупштини извештај о раду и путовању срп. нар. позоришне дружине од 15. маја 1886. до 31. маја 1887. г. Дружина срп. нар. позоришта бавила се од 15. маја до 16. јуна 1886. год. у Вел. Бечкерску и дала је 19 представа, једну представу за децу и једну корисницу дружини. — Из Вел. Бечкерска отишла је дружина у Перлез и бавила се тамо до 8-ога јула, где је давала 10 представа, корисницу дружини, приредила је једно село и певала је о Петрову дне у цркви. — Из Перлеза је отишла дружина у Меленце, где се бавила до 8-ог августа и давала је 16 представа, корисницу дружини и певала је у цркви о Преображењу. — Одатле је отишла у В. Кикинди и бавила се тамо до 14. октобра. У В. Кикинди дала је 34 представе, једну забаву са тамошњим певачким друштвом и једну корисницу дружини. Уједно је тамо у споразуму са месним позоришним одбором давано неколико представа за народ са обањеном ценом. — Из В. Кикинде отишла је дружина у Панчево, где се бавила од 15. октобра до 31. дец. 1886. и давала је 42 представе, неколико представа за народ са обањеном ценом и корисницу дружини. — Одатле је дружина отишла у Сентомаш и бавила се у њему од 1. јануара до 15. фебруара 1887. За то време давала је 25 представа, једну представу за децу, корисницу дружини и певала је на Сретеније у цркви. — Из Сентомаша је отишла дружина у Стари Бечеј и бавила се у њему до 15. марта, где је давала 16 представа, један концерт и

корисницу дружини и певала је једне недеље у цркви. — Из Ст. Бечеја дошла је дружина у Н. Сад, где се бавила до 15. априла. За време свога бављења у Н. Саду давала је 5 представа и суделовала је у 25-годишњој прослави нашег позоришта. — После прославе дружина је отишла у Митровицу, где се бавила до 31. маја и давала је 25 представа, једну представу за децу, једну корисницу дружини и певала је на Духове о служби и на нарастоју покојног митроносног нееника Никанора Грујића. — Из Митровице је дружина отишла у Руму, где се и сада бави.

Ове прошле године иступили су из дружине: М. Петровић, М. Стојчевић и С. Бурђевић са женом, а примљени су: Андрија Лукић, М. Димитријевић и П. Врга (почетник).

Репертоар је поновљен ове године са овим новим делима: „Нит и Фоке“, „Поклон“, „Завађена браћа“, „Перионов пут“, „Све за сина“, „Убијца“, „Расникућа“, „Црна нега“, „Смрт Стевана Дечанског“, „Карло XII“. Осим тога научено је за прославу: „Владислав краљ бугарски“, „Пријатељи“ и поједине појаве из разних драма, као из: „Краља Вукашина“, „Сеоба Србаља“, „Преодница српске слободе“, „Демон“, „Немања“ и „Цар Лазар“. Све у свему може се рачунати да је репертоар са 14 комада припољски. Свакојак би се репертоар још јаче припољски, да се није члан друштвени гђа С. Вујићка у В. Кикинди опасно разболела и три месеца боловала, те се услед тога морало по где-која песина улога понуђавати, што много времена

одузима. У спреми су ови комади: „Туђинка“, „Отмица Сабинјанска“, „Новинари“, „Пут око земље“, „Федора“, „Златан наук“, „Неће варошанку“, „Курјак и јагиње“, „Велико звоно“, „Кап отрова“. Завршући свој извештај част ми је искрено

захвалити се славној скупштини, као и ел. одбору на досадањем поверењу и одликовању, које већ сво осам година уживам с мојим, да ме ел. скупштина, ако је икако могуће, рени важне и тешке управитељске дужности.

Л И С Т И Њ И

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Бројавни поздрав и прослави 25-годишњице српског народног позоришта.) (Свршетак.)

Земун. Мезимчету премилог нам народа српског, као будноцу српског духа и испомућене чисте српске свести приликом двадесетпетогодишње светковине, жели ова задруга бесконачан опетанак. Светлило друштво то на српском небу вазда јасно кано звезда „Даница“, те у пуном сјају свом бог дао дочекало петесетгодишњу прославу. *Земунска српска црквена задруга.*

Дал. Душевно учествујући у прослави двадесетпетогодишњице позоришне, желимо трајан и усцјешан опетанак мезимчету народном на понос и диву васцелог српства, те кличемо: Живно народ српски! Живица позоришна дружина. *Српско певачко друштво „Лири“ у Дал.*

Суботица. Данас када овострано српство дубоко осећа значај и вредност двадесетпетогодишње прославе опетанка и живота милог нам мезимчета, то вам сво и ми кличемо, ценећи досадањи рад, напред!

Гредимо с нашим мезимчетом мети славе, негујмо га и потпомажимо га како би у будуће још сјајније зраке просвете сипало по милом нам српству. *Српски Суботицки певачки дружина.*

Темшвар. Родољубивим одушевљењем поздрављамо двадесетпетогодишње свесно и лично напредовање у корист српске приказивачке вештине. *Српско певачко друштво у Темшвару.*

Бела Црква.

Звезде сјајна међ звездама,
Камен драги међ каменима,
Буктињо свестна међ буктињама,
Дични цвете међу цвећем,
Сјај нам, блистај нам, букти и миру
нам док ти рода и порода твога.

Ово ти жели на дан 25-годишње прославе посетра твоја *Белоцркванска певачка дружина.*

Висока. Кличем велигласно: Слава творцима народног мезимчета! Вјековима било српству тако права народна просветна школа!

Ворђе Петровић.

Загреб. Продужите рад ово усцјешавања и напретка српског народног позоришта. Трудите ваше благословниче бог, а народ српски звати ће цијенити своје пријатеље, борце за народне:

светиње. Наставите борбу против мрака, јер се само при расвјети можемо спознати.

Никола Симић, Србин из Босне.

Б. Пешта. Прославу нашег народног мезимчета славимо и ми у духу с вама

Будапештанска занатлијска омладина.

Лјациг. Слава трудбеницима око одржања Српства! Цветало много лета српско народно позориште! *Атанасковић, Андрић, Бугарски, Вујић, Веселић, Ђењатовић, Исајловић, Крстић, М. Панчевић, Мокрањец, Пенатовић, Никшић, Станојевић, Анђић.*

Загреб. Слава српском народном позоришту, које је пуних 25 година савјестно испуњавало свој узвишени задатак, те одлично издржало на бранику српског језика и народног имена. Слава и управи позоришној! *Нико Гавела.*

Загреб. Данашњој прослави, коју достојно слави српска Галија, та будилница народне свјести, кличемо: Напредовало српско народно позориште и народ се с њиме поносно. Живици сакупљени гости, сретна слава! *Никола Кук, Гаја Бабић.*

Загреб. Данашњој четвртостолетној културној прослави српског народног позоришта придружјем се и ја. Сретно вам било, браћо, само напред! *Стеван Калембер.*

Бела Црква. Слава српском народном мезимчету! Српски потомци славила педесет и стогодишњицу! Дај боже родно се српски родољуб, који ће материјално за навек осигурати га!

Класурац ион Зарија.

Бела Црква. Слава будилнику српске свести и народности! Дочекао и славно српски народ стогодишњицу свог мезимчета. *Јелена Т. Остојићка.*

Б. Пешта. Живи били глумци мили, из звезда се свагда вили. *Петра Косовић.*

Беловар. У духу, браћо, славимо с вама свеошћу српску свечаност. Жеља ваша жеља наша. Са братским поздравом. *Браћа Викић.*

Могол. Нашем мезимчету честитамо данашњу славу са жељом, да му она буде граница трновите прошлости и цветне будућности!

Јоца и Мара Ковачић, Даница Поповић, Душан Машкић, Јоца Поповић, Павле Симић.

Сава Пидељковић, Милорад Шилић, Драгушин и Милушин Ковачевић.

Издаје управа српског народног позоришта.

ГОДИНА XII

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 17.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издава за време бављења позорнице друштва у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. -- Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. --

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

ГЛАВНА СКУПШТИНА „ДРУШТВА ЗА СРП. НАР. ПОЗОРИШТЕ“ 20. ЈУНА (2. ЈУЛА) 1887.

Начесник приказује Стевана Поповића-Пецију, градоначесника, као повереника политичке власти, и Петра Матића, као заступника српске новосадске читалнице, и позива, да се изберу три члана, који ће присутне чланове оверити.

У одбор тај бирају се: др. Стеван Малешевић, Милан А. Јовановић и Васа О. Милутиновић.

Изаслани одбор јавља после кратког времена, да на овој скупштини имају право гласа сви чланови, који су наведени на челу овом записнику.

На основу тога извештаја отвара председник скупштину у 9½ сахата пре подне, поздрављајући чланове усрдном добродошлицом.

2. По утврђеном распореду позива председник подначесника А. Хаџића, да прочита извештај о стању и раду српског народног позоришта од прошле главне скупштине до данас.

У том извештају наводи се ово: (Штампан у 16. броју „Позоришта“ о. г.)

Узима се одобравајући на знање, а при спомену имена за позориште сувише рано преминулог ревносног члана Гедона Леовића одала је почаст скупштина покојнику усликом: „Слава му!“

3. Председник захваљује у име своје и у име свију других часника на досадањем поверењу и молви скупштину, да се више не бира.

Скупштина једногласним усликом бира на ново на три године дана за начесника друштвеног дра Ј. Станојевића.

4. Председник позива скупштину, да пзабере подначесника друштву на три године дана.

Једногласним усликом бира се за подначесника друштвеног на три године дана досадањи подначесник А. Хаџић.

Како избор начесника тако и избор подначесника подноси се у смислу § 9. устава друштвеног на одобрење високом кр угарском министарству унутрашњих послова путем овдашњег магистрата.

5. Председник позива скупштину, да избере секретара на три године дана.

Пошто је то место с платом од годишњих 00 фр. а вр. скончано, а стечај за него није био расписан, то се упућује управни одбор, да стечај расписне и да после место секретарево избором понути на три године дана.

6. Председник позива скупштину, да избере благајника на три године дана.

Бира се усликом за благајника на три године дана досадањи благајник Данило Манојловић, пошто на плату благајничку од годишњих 120 фр. а вр. није вредно стечај расписвати, а досадањи благајник може ту дужност са том мањом платом да обавља за то, што је уједно и благајник „Матине Српске“.

7. Управни одбор под бр. 101 о. г. у. о. подноси преглед рачуна главне благајне српског народног позоришта за г. 1886. и извештај о стању фонда позоришног крајем године 1886.

По том рачуну износило је:

Примање фор. 5.758 60 новч.
Издавање фор. 5.758 60 новч.

Сувишка нема.

Стање фонда позоришног 31. децембром 1886. износи:

- 1.) У државним и јавним обвезницама фор. 4.702.— п.
- 2. У приватним облигацијама ф 19.202.— п.
- 3. Интереси ф. 763.70 п.
- 4. Затезне камате ф. 35 45 п.
- 5. Кирија од позорнице зграде ф. 175.— п.
- 6. Чланарина ф. 13.483.80 п.
- 7. Интерес од чланарине. ф. 1.510.11 п.
- 8. Легати ф. 228.30 п.
- 9. Предујмови код глумца ф. 519.— п.

Свега ф. 35.917.56 п.

Кад се одбије дуг од ф. 43 2.03 п.

Остаје активно стање

при свршету 1886 г. ф 31.605.33 п.

Осим тога спадају у фонд позоришно још и ове непокретности:

1. Позоришна зграда у Новом Саду у вредности од фор. 20.000.

2. 20 динтр ланаца à 2200⁰ земље у Сенти, као легат Бенс и Иде Брашовачке.

Ово поседује и ужива друштво.
3. 55. кат. ланаца à 1600⁰ земље у Сенти, као легат Јулијане Ковачићке. На ово има доживотно право уживања њен муж Јоца Ковачић у Мохолу.

4. Кућа и виноград у Араду; легат Гавре Јанковића. На ово има такођер право доживотног уживања његов нећак Ђорђе Лукић. (Остатина још није расправљена.)

Рачун овај и извештај о стању фонда прегледао је изаслани одбор и нашао га је у реду.

Извештај управнога одбора о рачуну главне благотине и о стању фонда позоришног за годину 1886 узима се на знање, а за супер-ревизоре рачуна за годину 1887. умољавају се дојаконићи рачунаски прегледачи: Андрија М. Матић, Др. Јован Велимировић и Марко П. Шилић.

8. Управни одбор под бр. 102 У. О. о. г. подноси рачун позоришне дружине од 15. маја 1886. до 31. маја 1887. што га је водио управитељ срп. нар. позоришне дружине Димитрије Ружић по местима, која је позоришна дружина за то време обила.

По том рачуну износи:

I. Приманье		ф. н.
1. У В. Беккереку од $\frac{15}{3}$ — $\frac{16}{6}$.	1886 г.	2.160-62
2. У Перлезу од $\frac{17}{6}$ — $\frac{8}{7}$.	1886 . . .	891-40
3. У Меленцима од $\frac{8}{7}$ — $\frac{8}{8}$.	1886 . . .	1.575-09
4. У В. Кикинди од $\frac{9}{5}$ — $\frac{15}{10}$.	1886 . . .	3.697-61
5. У Панчеву од $\frac{16}{10}$ — $\frac{31}{12}$.	1886 . . .	4.606-91
6. У Сентоману од $\frac{1}{1}$ — $\frac{15}{2}$.	1887 . . .	2.620-60
7. У Ст. Бечеју од $\frac{15}{2}$ — $\frac{15}{3}$.	1887 . . .	1.606-94
8. У Нов. Саду од $\frac{15}{3}$ — $\frac{15}{4}$.	1887 . . .	2.830-50
9. У Митровици од $\frac{15}{4}$ — $\frac{31}{5}$.	1887 . . .	3.226-89
Свега . . .		23.219-56

II. Издавање.

1. У В. Беккереку од $\frac{15}{3}$ — $\frac{16}{6}$.	1886 . . .	2.566-78
2. У Перлезу од $\frac{17}{6}$ — $\frac{8}{7}$.	1886 . . .	1.179-88
3. У Меленцима од $\frac{8}{7}$ — $\frac{8}{8}$.	1886 . . .	1.717-87
4. У В. Кикинди од $\frac{9}{5}$ — $\frac{15}{10}$.	1886 . . .	3.564-05
5. У Панчеву од $\frac{16}{10}$ — $\frac{31}{12}$.	1886 . . .	4.884-51
6. У Сентоману од $\frac{1}{1}$ — $\frac{15}{2}$.	1887 . . .	2.684-47
7. У Ст. Бечеју од $\frac{15}{2}$ — $\frac{15}{3}$.	1887 . . .	1.657-08
8. У Н. Саду од $\frac{15}{3}$ — $\frac{15}{4}$.	1887 . . .	2.302-04
9. У Митровици од $\frac{15}{4}$ — $\frac{31}{5}$.	1887 . . .	2.583-33
Свега . . .		22.674-01

Кад се одбије од приманья издавање, остаје за 31. мај о. г. сувишак од ф. 545-55 н.

Сувишка је било у овим местима:

У В. Кикинди 133 ф. 56 н. — У Панчеву 122 ф. 40 н. — У Сентоману ф. 13 н. — У Н. Саду 528 ф. 46 н. — У Митровици 643 ф. 56 н.

Мањка је било:

У В. Беккереку 403 ф. 16 н. — У Перлезу 288 ф. 48 н. — У Меленцима 142 ф. 78 н. — У Ст. Бечеју 50 ф. 14 повн.

Рачун овај прегледао је изаслани одбор и пронашао је, да је у свему исправан.

Уједно предлаже управни одбор, да се и за ову годину одреди управитељу Димитрију Ружићу за његов рад и труд око управе награда од 400 ф.

Узима се на знање и за супер-ревизоре рачуна позоришне дружине од 31. маја 1887. до 31 маја 1888. г умољавају се досадањи прегледачи тих рачуна, чланови: Андрија М. Матић, Др. Јован Велимировић и Марко П. Шилић.

Уједно се по предлогу управног одбора одређује Димитрију Ружићу за обављање управитељске дужности награда од 400 фор. за годину дана, према одлуци скупуштинској, доне самој 31. маја 1879. бр. 11 Г. С.

9. Управни одбор под бр. 105 подноси извештај одлуком скупуштинском под бр. 4. Г. С. 1886 г. изасланих супер-ревизора А. М. Матића и М. П. Шилића. По том извештају прегледали су споменути супер-ревизори рачуне главне благотине срп. нар. позоришта од 1. јануара до 31. децембра 1886, што су их водили књиговођа А. Поповић и благотиник Данило Манојловић, и изјављују, да су их у свему у реду нашли.

Управни одбор предлаже, да се реченим рачунарима изда опросница за поменуте рачуне.

Узима се знање и друштвеним рачуварима: књиговођи А. Поповићу и благотинику Данилу Манојловићу издаје се опросница за рачуне, које су водили о фонду позоришном од 1. јануара до 1. децембра 1886. год.

10. Управни одбор под бр. 106 подноси извештај скупуштинском одлуком под бр. 5. Г. С. 1886 изасланих супер-ревизора Андрије М. Матића и Марка П. Шилића.

У том извештају наводе споменути рачунски прегледачи, да су супер-ревизирали рачуне ручне позоришне благотине од 15. маја 1886. до 31. маја 1887., што их је водио управитељ позоришне дружине Димитрије Ружић и изјављују, да су их нашли у реду у свему.

Управни одбор предлаже, да се Димитрију Ружићу изда опросница за споменуте рачуне.

Узима се на знање и предложена опросница издаје се Димитрију Ружићу за рачуне ручне позоришне благотине за време од 15. маја 1886. до 31. маја 1887.

11. Председник позива поднапошника, да прочита извештај управитеља Димитрија Ружића о стању и радњи позоришне дружине од 15. маја 1886. до 31. маја 1887. г.

(Извештај тај штампан је у 16. броју „Позоришта о. г.)

Извештај овај узима се на знање и Димитрију Ружкићу на ново се поверава управа над позоришном дружном за даљу годину дана.

12. Управни одбор под бр. 101. У. О. подноси извод из рачуна главне благајне о приходу и расходу од дворане срп. нар. позоришта од 1. јануара до 31. децембра 1886 г

По том изводу износио је

Приход	1155 ф.
Расход	476 ф.

Чист приход 679 ф.

Узима се на знање

13. Председник јавља, да је на реду допуна трећине чланова управног одбора у смислу § 13. устава друштвеног.

Као најстарији по избору негулају ови чланови:

I У позоришном одсеку: Др. Јован Јовановић у Бечу (заменик Мина Димитријевић); др. Милан Савић; Јован Грчић; Милан А Јовановић.

II У економском одсеку: Гедсон Леовић у Сомбору (заменик Гавра Пљавић); Александар Трибунац (заменик Паја Грговић); Павле Панаџовић из Митровице заменик Ђорђе Ф. Нележковић; др Стеван Малешевић у Сенти (заменик Љуба Стефановић).

У позоришном одсеку бирају се на ново сви дојакони чланови и њихови заменици, а у економском одсеку такођер сви дојакони чланови са њиховим заменицима и само на место пок. Гедсона Леовића из Сомбора изабран је др Јован Вујић, адвокат из Сомбора.

Сви ови избори важе за три године дана.

14. Управни одбор под бр. 110 подноси прорачун за срп. нар. позориште за год. 1888.

По том прорачуну долази

I. Позоришна дружина

I. Приход позоришне дружине	22.315 ф.
Потреба	22.310 ф.

Показује се сувишак од 35 ф.

Посебице пак одређено је да изнесе:

I. Плата	15.500 ф.
I. Награда управитељу	400 ф.
III. Путни трошак позоришне дружине	1.200 ф.
IV. Огрев	100 ф.
V. Кирија и грађење позорице	1000 ф.
VI. Музика	1200 ф.
VII. Оправка гардеробе	100 ф.
VIII. Намештај и реквизите	80 ф.
IX. Осветљење	700 ф.
X. Позоришне објаве	600 ф.
XI. Трошкови представа и ситнице	900 ф.
XII. Добротворне цели	150 ф.
XIII. Непредвиђени трошак	50 ф.

XIV. Репертоар	150 ф.
XV. Награде за позоришна дела	120 ф.
XVI. Креп глумцима	60 ф.

Свега: 23 310 ф.

II. Централна управа:

Приход	ф. 3361.51 п.
Потреба	ф. 3361.— п.

Сувишак 51 п.

Предложени прорачун усваја се и издаје се управном одбору, да се по њему равна.

15. Управни одбор под бр. III. предлаже за почасне чланове: Јосифа Квајала, владиног повереника за нар. земаљско казалиште у Загребу и М. II. Шапчанина, управитеља краљ. српског нар. позоришта у Београду.

Оба предложена бирају се за почасне чланове с тим, да се избор Милорада II. Шапчанина за почасног члана поднесе у смислу § 4 устава друштвеног на одобрење високом кр уг. министарству унутрашњих послова.

16. Председник јавља, да му се у смислу пословног реда пријавно члан др. Паја Јанковић у жељи, да учини предлог о зидању позоришта и позива га, да тај свој предлог изнесе.

Члан др. Паја Јанковић, наводећи, да ће се садања позоришна зграда морати рушити за 5. година дана, предлаже, да се изда позив на народ на зидање народног позоришта у II. Саду, како би се та зграда могла подићи за 5. год. дана. Осим тог општег позива ваљало би се обратити појединим сталежима, корпорацијама и важнијим родољубивим личностима, новчаним заводима, црквеним општинама и српским добротворним женским задругама. Још би ваљало у сваком месту по јавним локалитима поново сместити ковчежиће, а и позоришна дружина могла би у сваком месту, где се бави, давати по једну преставу у корист зидања позоришта.

Члан Јана Томић предлаже, да се изда позив на народ за прилагање на развитак позоришне уметности, а не на подизање зграде.

Члан др. Стеван Малешевић предлаже, да се споје оба предлога и да се новац скупи на фонд позоришни, из кој би се евентуално подигла зграда позоришна.

Члан др. Илија Вучетић предлаже, да се у начелу усвоји предлог дра Јанковића, да се изда позив на народ ради скупињања прилога за позоришну зграду, али није за то, да се одређује и време када ће се зграда задати, него да се то као и спровођење свега остави управном одбору позоришном.

Др. Стеван Малешевић одустаје од свога предлога, пошто је дозвоао да и обезбине многих прилагача гласе специјално на зидање зграде позоришне.

Члан Јана Томић прихвата предлог дра

Ст. Малешевина, да се купи фонд, из кој ће се евентуално зграда позоришна изградити.

После свршене расправе износи председник др. Лаза Станојевић на гласање оба предлога и позива скупштину да гласањем изјави за који је предлог.

На овај позив би се 22 против 5. гласова примљен предлог члана дра Паје Јанковића са допуном члана дра Илије Вучетића, и управни се одбор упућује, да у смислу истог предлога поступи и у zgodно време изда позив ради прилагања на подизање позоришта у Новом Саду.

Члан Петар Попадић изриче жељу, да се више нази на захтеву месних одбора, што се тиче давања појединих комада, да се не би дало нов. да тужбама.

Председник изјављује, да се на то увек

назвало, ма да се то по уставу друштвеном не би морало чинити, и да у том погледу нису никад досад тужбе долазиле управном одбору.

Обавештај председников узима се на знање, и по предлогу истог бирају се за оверене скупштинског записника ови чланови: Миша Дитријевић, Милан А. Јовановић, др. Александар Кода Андрија М. Матић, Васа О. Милутиновић, Јаша Томић, Петар Дамјановић, Давидо Манојловић, Филип Обришежевић, Гавра Илић.

Председник захваљујући члановима на њиховој доброј вољи, којом су при расправљању предмета на скупштини учествовали, изјављује да је скупштина овом приликом свој рад довршила.

На ту изјаву председникову разишла се скупштина од 11½ сахата ускликом: „Живно председник!“

ЛИСТИЊИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

(Позоришна дружина у Митровици.) Извештај

о приходу и расходу позоришне благајне за време борављена „српске народне позоришне дружине“ од 15. априла 1887 до 31 маја 1887. по старом календару у Митровици.

I. Приход.

Претплата на 18 представа	1492 20
Мимо и ван претплате	1734 69
	<u>3226 89</u>

II. Расход.

1. Трошак за музику, редаре и т. д. по гласу прилога	111 60
2. Трошак за разне набавке и послугу, по гласу прилога	17 50
3. Позоришном особљу плата од 15 априла до 31 маја 1887., дневнице и други трошкови по гласу прилога	2.148 21
4. За набављен пенант короуправитељу г. Јов. Волџу по гласу рачуна	6 02
Свега	<u>2.583 33</u>

Кад се расход одбије од прихода остаје сувишак од 643 56

У Митровици 31. маја 1887 по стар. кал.

Павле Панаџовић, с. р., председник месног позоришног одбора, чланови: С. Теодоровић, с. р., Св. М. Ваклаз, с. р., В. Ђукић, с. р., Т. Радовановић, с. р., Н. Поповић, с. р., Б. Милутиновић, с. р., С. Диловић, с. р., Др. Влада Чобановић, с. р., Јован Вучанов, с. р., Н. Милекић, с. р., М. Панаџовић, с. р., Јован Секулић, с. р., Ђорђе Т. Панаџовић, с. р., Св. Крстопопић, с. р., Влада Марковић, с. р., тајник месног позоришног одбора.

СИТИЊЕ.

(Глумац све и сва.) Пре неколико дана судило се у Беоци неком мањем преступнику. Како званично позвати бранилац туженога није дошао, и пошто туженом није криво било, позове председник судски сакупљене слушаоце, не би ли се ко између њих хтео примити за бранитеља. И занста јави се укусно одевен човек, те одмах у јасном говору, који је трајао читаво по сата, бранно је туженога на велико задовољство слушалаца. Па и сам председник није могао претајати у себи признање говорнику, те га запита, да ли је адвокат? — „Да богме“ — одговори својеволјни бранилац — „ја сам био и државни тужилац“. На то се сви зачуде. „Био сам судија, председник судски па и министар“. Сви су од чуда зинули на ове речи. „Али ја сам“ — настави бранилац — „и због уморства и убијства био осуђен“ Цео суд поустајао је са столица и чуђење се код свију претвори у одвратност, али смели говорник са насосом и највећом мирношћом настави: „Јер ја сам глумац Лујзи Пистореси, као што ћете се о томе моћи још вечерас уверити.“

* (Змајевац) Гоендар Црне Горе и Врда кнез Никола, ценећи несвјетски рад нашег Змај-Јована Јовановића, поконио му је Исаја-пашин двор у Бару с 50 рала веома добре земље, на којој расте маслина. Двор тај знаће се „Змајевац.“ Поред тога послао је песнику и ред Данилов с лентом.

Издаје управа српског народног позоришта.

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази на време бављења позоришне друштине у П. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПОГЛЕД НА РЕПЕРТОАР КР. НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА У БЕОГРАДУ.

Репертоар народног позоришта у Београду има 473 комада свега. Оригиналa 91 и превода 382. Од оригинала има 35 драма, 20 трагедија, а 36 комедија.

У преведеним комадима има 86 драма, 28 трагедија, 258 комедија, 6 чаробних игара и 4 оперете. Преведено је с немачког 131 комад, с француског 190, с мађарског 13, с талијанског 10, с руског 9, с чешког 8, с пољског 3, с енглеског 13, са шпанолског 4, с грчког 1 и с румунског 1.

По садржини су комади врло различити. Ту је поред Шекспира, Расина, Молијера, Шилера — и Коцебу и Пестрој и Рајмуд и Тереза Мегерле.

Наша критика често хоће да замери овој разноврсности позоришног репертоара, ништући некад српске народне комаде, некад класичаре, некад озбиљне комедије и драме, пуне једре појке и корисне тенденције. То искаже било би умесно да није неумесно.

Ми у Београду имамо само ово једно народно позориште; оно је једно у целој Србији, не рачунајући два три дилетантска друштва, што овда онда иду од вароши до вароши, те дају представе како могу и како умеју. И као једно једино у српској престоници, где хвала Богу има доста својих похађача, међу којима има много више „љубитеља“ ефекта, сензације и сензационих ситуација, него озбиљне и једре драме и комедије, — наше то позориште већ силом те једне околности принуђено, да је се стара задовољити већину својих похађача.

А кад се још помисли и на другу околност, да је ово позориште остављено да већу половину својих трошкова подмирује својом привредом, ако хоће да се одржи и да га буде у српској престоници, — онда се још јасније види како је неуместан онај захтев, који се често чује у јавности.

Позориште ово постоји већ осамнаест година. За то време стекло је оно свога некућства, по коме се мора управљати, кад одређује свој репертоар и прима нове комаде. Искусство га је научило да зна сигурно: да ће глумци, ако се даде поле озбиљније парче, па било то модерна

конверзација или класична драма, приказивати своје улоге пред празном кућом, која би била још празнија, кад се не би појавили на својим „бесплатним“ местима позоришни „рецензенти“, и да ће рачун примаља на каси показати сутрадан невероватно малену цифру дохотка која често не подмири ни обичан трошак око осветљења. Па онда зна се из искуства, да баш на таким представама, кад се приказују озбиљни и класични комади, буду махом ложе и остала у првим редовима места празна. Дакле, не дођу баш они, који хоће да замарају. А међу тим кад се преставља такав комад чији писац није марио много за садржину, него је главну пажњу покљонио сензацији, сензационим моментима и ефектним сценама, онда је кућа пуна, па често и препуна. На пример, представљајте вечерас Гришпарцерову „Сафо“, или Расинову „Федру“, или Шекспировог „Мастачког трговца“, „Ромса и Јулију“, или Шилерову „Сметку и љубав“, или Молијеровог „Тврдицу“ — на погледајте између чинова по ложама и седиштима: редови гледалаца врло проређени, често да их пребројите једним погледом. А представљајте сутрадан какву Жил-Вернијаду или Рајмундијаду, позориште ће, изузевши вишу публику, бити дунке пуно, и ако тад пише на позоришној листи: „Бесплатне улазнице не важе вечерас никоме“. Тако то иде са старим комадима, који су се затекли већ у репертоару.

С новима пак бива то исто, али мало дружије. Прими се у репертоар, рецимо, каква модерна добра комедија и представља се *први пут*. Кућа буде пуна. Управа, окуражена тим успехом, даде исти комад и сутрадан, па кад погледаше: ложе празне, на балконима нигде никога, у партеру тек по неко, јер на позоришној листи није било оно: „бесплатне улазнице итд.“ Шта остаје управи после те пробе? Ништа друго, него тај комад, и ако је по садржини добар и поучан, и ако има леу тенденцију, и ако се игра по првим позоришцима светским, — бацити у зацепак. Труд око учења, трошак око представе пропадне. Управа већ којенако предаде поле озбиљније парче, али онај узалудан труд око уче-

па убија вољу самим глумцима, да уче добро нове комаде, бојећи се, да им онет не буде мука у залуд и да публика и тај комад не отури у зансбак. Често се после представе каквог повог комада чује глас из публике: „Тај и тај није знао добро улогу“; или: „Баш се видело како тај и тај чека шаптатача!“ А међу тим нико не ће да води рачуна: да ли је тај, што „није добро знао улогу“, као и онај, што „чека шаптатача“, имао воље да добро испенес своју улогу, кад није сигуран да му труд не ће бити узалудан. Покушајте да приведите или прочитате што год, на макар то и најленије било, пред друштвом, које вас не слуша, па ће те видети како је то пријатно и онда замерајте глумцима.

Него да се вратимо онет новим комадима. Рекосмо већ како пролазе модерне добре комедије. „Први пут“ кућа пуна, сутрадан празна и комедија у кон. Тако буде и с озбиљном драмом или трагедијом. А подајте какву нову драму, пуну сценичности, страних занаста, где има и ножа и отрова и целата и пожара и свега, што потреса живце. — она ће пунити свакад кућу.

А од комедија подајте лакрдију, где има драстичних ситуација и где је у главном све удешавано да се публика насмеје, и то ће се одржати у репертоару.

Ми овим не ћемо да кажемо, да је у нашем света баш тако покварен укус, да не ће ништа, што је добро и поучно него тражи само шаренила и лакрдије. Има у нас неки део публике који воли видети оно, што је лепо, здраво и корисно. Број те публике расте, али није још толики да даде позоришту могућности да избаци из свога репертоара оно, што велика већина радије гледа. Дакле, овако мора остати још за неко време; управа мора водити рачуна о разноврсности укуса своје публике, докле се год узмора старати да привредом подмирује већи део својих трошкова.

Нека ово имају на уму сви, који хоће да замерају избору комада и позоришном репертоару у опште.

А сад да рекисмо коју и о нашим оригиналима. Признати морамо, да смо за сад у томе

врло еироманини. Оригинални комади обично су из наше прошлости. Многи су писани у околностима, које су престале бити сувремене; неки су онет слабо израђени према захтевима данашње драме; неки су се преживели и немају своје вредности за садашњи свет. Тако од свих наших оригинала једва има неколико, што се више за вољу него по ваљаној садржини онда онда приказују. Има, истинна, покушаја од млађих наших писаца, који обећавају, да ће обогатити наш репертоар лепшим радовима, али то су још покушаји. Да би се наша оригинална драма помакла живље, управа је и ове године расписала стечај за једну драму и једну комедију из нашег живота. Ми се надамо, да ће се овим начином покренути драмска књижевност толико, да ће позориште сваке године, поред награђених радова, моћи уврстити у свој репертоар барем још два три оригинала, који ће бити добри за позоришту, и ако не однесу одређену награду. Нема сумње да ће се оваким расписивањем награда постићи за три четири године та могућност: да се месечни репертоар чешће прошира комадима из нашег живота, било садашњег било прошлог.

Завршујући овај летвичан поглед на позоришни репертоар, мислимо, да нам не ће нико замерити, ако кажемо једну врло често употребљавану изреку: да се ништа не постиже силом и на пречац. И прва позоришта у данашњем образованом свету морала су се развијати и нићи оваким истим путем као и ово наше позориште. Прошло је много и много десетина година док су та позоришта постала овака и оно, што су. И она су, нема сумње, морала имати свачега у репертоару, док се поред њих нису отворила друга варошка, општинска или приватна позоришта, те прихватила да приказују засебите врсте драме и комедије, а оним првим оставила, да негују бољу сувремену и класичну драму. Тако ће бити јамачно и у нас после. А за сад, док је ово наше позориште тако рећи тек јучерашње, док је остављено да води рачуна о најразличнијем укусу своје публике, немојмо бити и сувише строги према њему.

Песништво и данашње доба.

Лепи, пролетњи дани изазивају нас у природу, а подмлађена природа буди у нама нова осећања, топлија и разговешнија, а кроз ту јасност поврви тежња у више и леније области живота. Узносещи се душом изнад свију ствари и крупнијих питања свакидневности, чини нам се, с те вишене да видимо наша дневна друштвена кретања мало више уједиње-

на, сливена једна у друге: нискости и грубоће потонуле у добрим маглама, а врхови врлина и лепота сјају на површини, озарене и огрејане.

Како је леп живот, гледан повиздаје, уоквирен природом и тишином! Ма да смо, понавњани из његове вреве, понели и многу његову жаоку, ма да је на овим леним висовима тако свечан мир, онет гледајући у перспективи људски живот,

који се тамо доле креће, журно, жестоко и страшно, и ма да знамо, да ће нас при првом кораку жацнути пакост и неправда: ми омет осетимо да волимо свет с његовим жуборима и борбама, прангамо се с природом, захвални, што нас је задахнула миром, и, готово ускореним кораком, враћамо се у јато својих пријатеља и непријатеља.

Ево смо се повратили са шетње у своју друштвену средину. Такаси живота заплускују нас, разне његове укрштене струје привлаче нас и одбијају. Расправне дневних питања врве око нас; листови и листићи шуште по столцима, разног облика кореспонденције мете да обавесте или помуте, да изобличе или забануре, да похвале или покуде, да одушеве или поразе, да оживе или — убију. Све то видимо и спосимо, па омет захвални смо Богу, што смо с ове стране Маркова гробља, што смо у — животу.

Лена је природа, још лепше чисто небо са његовим сунцем, али је омет у целој тој васиној најдешни човек и његово друштво! Да нешто небо окрене други крај, па да нам толико изобилно милостиво буде: да сваком од нас сазна најлепши двор, око двора красне вртове, и у двору сваке ђаконије, сладости и радости, па још око тих наших замка да подигне тврде високе зидове, да се кроз њих не да ни тамо ни амо: шта мислите, шта би било од нас, таким земаљским изобиљем обасутих? Три бисмо дана славили и уживали, а већ четврти бунили и риди зидове, да се што пре с другима видимо и продиспутамо, па кад не би ишло иначе, дали бисмо небу и сву ту његову благодет, само да нас опрости самоће и несносних зидова. Ко није познао човека, или није здрав, само тај може не желити људе, бити и остати човекомрзац. И самим аскетима брзо обљутава пустињачко иноштво, те се прикупине у братства, да се заједно моле и гложе, па ма било и у име Исусово.

И кад год са овакв повине, па с тога правлине, тачке погледамо на људски живот и његов рад, свагда смо праведнији и у оци онога, што тај живот ствара, ствара и *сјајно и мрачно*; сенкама и светлостима тачније схватамо ивице и потезе, па нити се једнима претерано запосимо, ни другима претерано растуђујемо. Готови да понитијемо и волимо, превидимо многе увреде, не примамо ситно у круно, дневно за трајанно. ни пловачу за злато, ни оно, што је

просто, земаљско, обоготворамо: дајемо Богу божије, краљу краљско; небу небесно, земљи земаљско. У свима нашим кретањима бива полазна тачка — истина, у свима радовима намера некрена, крајна мета постигнути напредак — савршенство.

Овај ред мисли овлада, кад се, после вечерње шетње, вратите с даљих висова врачарских. А са ових мисли пређете у друге обичије, које су, песничким природама свакидашње занимање: почнете размисљати о *појезији и њезином тачију у данашњем времену*. Кад кажемо данашње време, разумемо осму и ову девету десетину данашњег века.

Колико је много школа за науке и вештине, разноликих завода за исто тако разнолике потребе живота, а како је мало, готово ни мало осигураних завода за лепе уметности, за поезију. Не смем кушати осетљивост својих читалаца, па да им и на овом месту понављам толике говоре о важности слободних вештина, лепих уметности. Ни једна модерна држава не заборава, колико важности и сјаја дају земљи и престолу уметници, а међу овима по преваходству песници. Цар Франц није ни издалека био налики Фридриху великом и Катарици II; некако је зазирао од појета и философа, па омет, кад је на дворском позоришту приказана прва драма Гриларцера: „Баба“, (*Ahnfrau*) усклинуо је од задовољства, што је песник Веллија и позвао га к себи на виђење. У нас појезија, а нарочито песници и њихов рад, не налазе готово никакве потпоре: искључени из Ученог Друштва, из Чупића Задужбине, они се свијају око Позоришта и књижевних листова, где им се пружају тако скромне материјалне награде, да, с погледом на доба увећаних потреба, ни један не може истрајати у служби тој узвишеној богињи. Песничтво ваља узети у заштиту и дати му средстава за развијање, за полет. Народно Позориште, и кад би ушло у положај да расписује стечаје за драме, као што је то учинило и ове године, тек би тиме прихватило само један једини род песничтва: лирика, еп, приповетка, роман, па и фељетони, све то остаје на улици, непроцењено, неуважено, неодликовано, ненаграђено. Не би се овим тражило оно негдашње доба појезије и њезинога значаја у друштву, у држави, али је велика погрешка пуштити је, да се понизи, закржљави, и осурови. (Свршиће се.)

ЛИСТИЋИ.

ПОЗОРИШТЕ.

(*Наполеон и Талма*.) Познато је, да је Талма уживао велико поверење у Наполеона I, који га

је познавао још из младости своје. Талма је имао приступ к Наполеону у свако доба, а обично му је долазио из јутра, кад је Наполеон до-

ручковао, те је имао каде, да с њиме ћерета. Наполеон је утрошио много новца, да у позоришту у тиберијама буду разне опреме и машинерије, да би се могле што лепше приказивати велике опере и балети. Једног јутра рећи ће Наполеон Талми: „Морам вам показати најновије машинерије, које сам набавио за позориште“ — и ноће са Талмом без пратње преко коридора, па на позорницу, а оданде у подрумске просторије, где су те сираве биле смештене. У тим великим мрачним просторијама горела је цитно једна лампа, и та је тек само шкљбила, — а њих двојица ту сами. Баш су стали испод спуштине (Verzenkung) кад ће Наполеон потапати Талму по рамсну и рећи му: „Шта велите, Талма, шта би дао који непријатељ мој, да се од куд може створити сада на вашем месту! Да згодне прилике за импровизовање какве крваве трагедије.“ — „За име бога, сир, шта то рекосте!“ — прихвати Талма, ужаснут и узверен. — „Пођимо брже одавде! Могао би какав несретник, какав издајник, гдегод скривен — —“ „Умирите се, пријатељу“ — прекиде му реч Наполеон — „повесница много већма поштује сама себе, а да би допустила, да погинем овде под спуштинном, као какав позоришни јунак“

УМЕТНОСТ.

(*Како је прошао Вилхелми у Америци.*) Чувени уметник на виолини, А. Вилхелми, тај „цар над свима гудачима“, који је пролетос овде у Н. Саду давао концерат, приповедао нам је о своме путовању по Америци ово: „Дођем једном у некакви, како велс, „пола дивљу“ варош у западној Америци, где ћу давати концерат. У програму је међу осталим стајао забележен и један комад од Баха, али ја тај комад нисам одсвирао. Кад се свршио концерат, тресла се кућа од тапшања, и ја већ да пођем кући, кад ал' на прагу етаде један човек пред мене. Беше шест стопа висок, а сарамерно и широк, имао је руке, да би њима могао удавити бика. Уз њега је стајала још и његова жена, која по телесној величини својој није много утекла од свога мужа, а иза њих обоје стајала су још нека три незграпна момка, да их је било страх погледати. Кад сам се видео пред толиком велесилом, најпре сам се забринуо, али се после још већма уплашио, кад тај незграпан див од човека поче суровим гласом овако:

— Ја се зовем Смит, сир; ја сам закуњик из тог и тог места и путовао сам тридесет миља са женом и децом, само да и ја једанпут чујем тај комад од Баха, сир. Ја сам платио за тај комад, сир, а ви га нисте одсвирали. А знате ли шта то значи, сир? То значи, да ми

одавде ни корака не ћемо ићи, док нам тај комад не одсвираете, сир! — Том приликом удари о земљу својом тешком црновином буцом, а и остала чета за њим етаде гунђати и претити.

Ситуација беше врло незгодна за мене, и ма да сам човек одважан, ипак сам увидео, да не би било пробитачно, кад би се са овим „уједињеним државама“ заратио, већ почнем, као и сваки дипломата у таквим приликама, овако извијати:

— Ја потпуно увиђам, драги господине Смите, да ви имате право; тридесет миља нису мачији скок, али ћете и ви увидети, да сам и ја јако уморан после два сата концертовања. Ех, кад бих ја имао ту снагу као ви! Или бар као ваша жена! Ал' ја вас уверавам, да сам и одвећ уморан и гладан, а да бих сад још један такав комад могао одсвирати.

Али закуњик из американских шума не попустила већ ће рећи:

— Па добро; а ви најпре вечерајте, па онда одужите ваш дуг. Ми ћемо вас пратити у вашу гостионицу и чекаћемо, док се наједете и одморите.

Тако је и било. Праћен својом незваном „телесном стражом“ дођем у своју гостиону и седнем за сто, а цела породица голијатова, петоро на броју, етаде на праг од дворане, где се вечера. После вечере пођем ја у своју собу, али њих петоро узастопише за мном. Да би их се већ једном опростио, узмем виолину. Ал' сад се громко продерс голијат: Станите!

— Шта желите? Ево, ја већ свирам!

— Дајте ми најпре ноте: хоћу да и ја назим у њих, — одговори американски шумадинац.

Ја му дадем ноте, у које се закуњик задуби, и одсвирам цео комад до краја најтачније.

Кад сам свршио, оставим виолину, а арендатор се дике лагано и рече:

— Но, то је добро; баш вам хвала, сир. Сад сам дакле чуо и тај комад. Није ми се, до душе, допао, јер је доста ружно написано, али сад бар знам, да није било вредно, што сам чак овамо долазио. Други пут за цело не ћу то чинити, сир!

— Ја сам се, — вели Вилхелми, — и зачудно и једно. То дакле не беше бахов ситузијаста у медвеђој кожи, већ прот и неотесан американац, који не да своје наре забадава. Међу тим ипак сам се нечему дивно: та мој закуњик назно је у ноте! С тога га занитам:

— Ал' како је то, да вам се тај комад не допада, а овамо се тако разумевате у погама?

— Ја да се разумем у ноте!? Ни да би разговарао одговори голијат. — Узедох ноте само за то, да бисте мислили, да их разумем, те да не бисте половину изоставили, — рече, и оде „во своја си!“

Издаје управа српског народног позоришта.

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 19.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Издави за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

Песништво и данашње доба.

(Свршетак.)

Стари радови нашега песништва продукти су свога доба, не подмирују потпуно потребу данашњега времена; треба обнављања, поправака старог и стварања новог. Наше реалистичко доба није баш много наклано развијању песничке књижевности, ваља је што мобнијим средствима изазивати, одржавати и ширити. Појезија је и у других народа, почињући од 1849, престала заузимаати врховно место у развијању умнога живота; свуда су је потисли покрети и радови других праваца, да би се задовољни политички и социјални захтеви народни. Али, ма да је свуда књижевност скренула на најпрактичније путе, онај је појезији остављено велико поље, дано јеј средстава, да живи, да се развија, да одушевљава и узвињује духове: многобројна позоришта, задруге, академије, листови, нарочите награде и т. д. одржавају песништво на одличној висини, и песници заузимају достојно место међу славнијим синовима своје отаџбине. До год је људи на земљи, биће и песништва. Књижевни правац мешаће се; иза идеализма наступиће реализам, а овај, сувише засићен, умераваће себе опет романтиком: појезија ће ићи путем, који је час даље час ближе животу, мешаће дакле линије, али никад не ће престати живети, бити сунтаствени део живота човечијег.

Зауоставимо се код речи *реализам*, *реалистичко доба*. Није баш тако ни опасан појам, који се изводи из ове речи. Данашње доба, расветљено сунцима толиких наука, које непрестано продиру у даље и даље слојеве народне, тражи и у појезији знања: познавање језикословних закона, главних научних истина, друштвених и политичких уређења и т. д. Народнише нису деца безазлене природе, невини овчице; идилству су остављене врло уске вратнице. Образовани песници, својим талентима, стаће на све те нове тропеје културне и научне и с њихових висина, као са бињекташа, још даље хитнути се у олимпијске висине. Старији су песници представници својих доба, као такви они ће се сматрати и проучавати: данашње по-

јете ваља да су огледала свога модернога времена. Песници и уметници јесу тако рећи храмови, који солидно и самоникло сазидани на великом путу народном, остају за потоња времена, да ближи и даљи потомци виде на њима облике од душа својих предака.

Или, зар се где лепше могу оципати душевна била старих генерација? Проучите развитак песништва у једном народу, на сте најдубље погледали у суштину развитка његова. Ово вреди како за велике, тако и за мање нације. Ми смо, после политичке пропасти, угоцули у таму заборава, патње, душевног и телесног ропства, на онај је песму прихватио сам народ, и у њу унео своје боле, своју славу у старини и своју наду у будућност. Почетак овог века био је почетак и нашег слободнијег политичког, на у след тога друштвеног, а у след овога и културног кретања. И ми видимо како се из народа одабирају песници да славе свој род у прошлости, да га забављају и одушевљавају разноликом уметничком песмом у садашњости. Занимљива би била опширнија студија песника овога века по генетичком њиховом происхођењу. Ова занимљивост избија још на први најповршнији поглед. Кад се распореде у деценије по првим званијим делима, наш парнас ововечни многује својом великом софром. Ту видимо:

У првој десетини: *Гаврила Ковачевића* (с Алијинском царицом и Војем Косовским), *Викентија Ракића* (са Жертвом Аврамовом и Живини Алексија Божијега човека), *Косту Маринковића* (с Платем Рахијиним);

У другој десетини: *Милована Видковића* (са Усамљеним Јуноном, 1811), *Лукијана Мушицког* (с изгнотеким песмама у Српским појинама, Давидовићевим и Фрушићевим, 1813);

У трећој десетини: *Силу Милутиновића* (са Србијанком 1826), и *Лазара Лазаревића* (с драмом: Владимир и Косара, и комедијом: Пријатељи, 1829.);

У четвртој десетини: *Јована С. Поповића* (с Тврдицом, 1837, Заом женом, 1838, и Цокон-

диреном тиквом 1838.); *Јовано Суботића* (с његовом лиром од 1837);

У **петој десетини**: *Вогобоја Ашанаурковића* (с Даром Српкињи, 1845); *Његуша* с Горским Вијенцем, 1847), *Бранка Радичевића* (с првом свеском песама, 1847); *Прерадовића* (с његовим песмама) и *Јоксима Новића* (с Лазарницама 1847);

У **шестој десетини**: *Машују Баца* (с Мејримом, 1851.); *Јована Илића* (с двама свескама песама 1852. и 1858.); *Мажуранчића* (са Смирку Смаил Аге Ченгића); *Љубомира П. Ненадовића* (с песмама 1849. и 1860);

У **седмој десетини**: *Борфа Малетића* (с Миљком Мркоњићем, 1861), *Змај Јована Јовановића* (с Источним бисером, 1862, и Булићима, 1864); *Јакшића* (с Јелисаветом кнегињом црногорском); *Драгашевића* (с песмама од 1869).

У **осмој десетини**: указују нам се такође одличне песничке снаге, којих је рад још у јеку, и којих ће дела бити богата ризница за разматрање потоњих литерарних историка. Оквир нашега разматрања сувише је одмерен, да би могао у се обухватити и њихове поновне слике. Но њихов досадањи рад јемство нам је, да је душа српског народа још топа и творна, да ће њиховим и њихових даљих и даљих наследника трудом геније српскога песничтва стварати све боља и боља песничка дела у славу љубави, јунаштва, и пријатељства; у славу великих предака, отаџбине и осталих узвишених идеала једног здравог, природног, и бистрога народа.

Његујмо песничтво, одушевљавајмо се ваколиком појезијом, у разним облицима њезиним! Појезија је слободна, невезана ни разним социјалним стремљенима, ни политиком. Поред свилу друштвених и политичких разлика и подразлика, она се лако и слободно креће, дајући свима и свакоме охрабрења, утехе, топлине, нежности, помирујући и приближујући начелим борбама разрођена и повулкањена братства. Ако ни због чега, баш због те њезине узвишености, њезине толеранције, потпомажимо песничтво и остале лепе уметности, или ако смо се толико од њих одвикли, не одмажимо им; будити, дуготрпљиво, да и оне живе својим слободним животом, који је свима народима тако много помагао у данима искушења и рада, а тако мало уживао у данима изобиља и славе.

Не бојмо се, као што рекох, данашњег реакционског и радикалног времена! Не верујте никоме, ко вам каже, да у појезији не налази наслада! Скините са себе све појезије, избаците је из дворова ваших, па ћете видети како су претеране конштације и често одвратне наготе природине. Не верујте ни оном залуталом нхлансту, и он ће, макар крадом, прелетети овда онда *Горски Вијенац* и *Ченгића*, зауставити се

код какве лепе слике, дозволити уху да се за часак занима звучима свирке из далека. стаће разматрати сјајне грађевине, колосалне и размерима и разним лепотама њиховим Појезија живи и развија се од кад је и где год је човека; она ће живети и развијати се поред све жестокости и нетрпљивости најмодернијих социјалних струја, које бију у све слојеве друштвене, у све области човечанске културе, тражећи себи што дубља корита и што шире обале. Нашим радом сузбијаћемо те навалe на стирне регијоне нематеријалне појезије; све те навалe нису опасне *суштином* колико занимљивошћу, *интересантношћу* своје нове појаве. С проласком новине, минуће и њихова интересантност Баш је карактер нашега доба: врло брза промена симпатија и антипатија; мерила од данас претлају бити мерила сутрашња; љубав и мржња не сударају се него долазе једна за другом; сви радови јуре за контрастима: све ово, ако ништа друго, разблажиће жестине, приближиће крајности, те ће, ако Бог да, самостално једно поред другог живети и радити песници, уметници, научњаци, државници и разног рода и племена политичари и социјалисте. Међу њима може и даље, ако хоћете, остати мало страствености: „Страственост није неспособна да буде и племенита!“ Само у међусобној борби не треба превагити: ако се, поред свега и свега, најзад морамо мирити, за што да то чинимо увек над толиким жртвама? Ма да би нашој размирици и плескало, не велим *јавно* него *дивно* мишљење, опет би нас, или наше гробове, окружавала доцнија просвећенија покољења са сажаљењем. А најтеже је подносити кад нас сажаљевају. Умиримо се, време је и сувише склоно да руши идеале и обезуважана велике људе, а нема рада људског, који би се дао даље потискавати без великих људи и без идеала. За то и једно и друго нека нам је свима, на свима пољима, свето и над нашим главама узвишено.

Тражећи овако мира у главним основама, ни из далека не мислимо, да ће се појезији понудити горње чело. Њој, поред рада предстоји и борба, и баш та борба налаже песницима и уметницима, да се и они, потчињавајући се духу времена, *удржију*. Ма колико да смо нагласили вечност појезије и њезина права, опет смо изузетали и једну напомену: појезија има бити сложна са својим временом и полазити од осталих научних и културних освојења. Има, велимо, бити сложна са својим временом. А какво ли је време по њу настало? Може ли се она оглуштити, па се поневидити, па безобзирце напред, старим својим утрешком? Најбоље ћемо видети, ако изведемо две мале сличке, једну онога што је било, другу онога како је *сад*. У

старије време, које се врло добро памти, по неки је спев, па чак, и једна једина песма, био важан догађај. Да и не говоримо о *Горском Вијенцу* о *Бачком Растанку*; будимо мало скромнији: у своје време учинили су Ненадовића „*Пошара*“ и Јована Илића „*Хасан пешелар*“ толики утисак, да су их на изузет знале чак и старе судије и помоћници начелства. „*Харфа Шишатовацка*“, и ако скромна и иза зидова манастирских, програмом је по свима странама књижевног Српства, одједи се разлегла са свију учених средина, прослави се њоме, на јуриш и песник и његов забачени манастир. „*Источици бисер*“ Јовановића, — та једина она песма, „*Зарели*“, или превод Гетове „*Вајаде*“, биле су литерарне величане, у којима се готово толико говорило као данас о Дарвиновој теорији. Богобоја Атанацковића роман: *Пуцолци* и Мигановића роман: *Милан Нарањкић* читани су, ако не као стари Видаковићеве списи, а оно опет с врло великим интересом. Ето тако је, у главноме, било некада.

А како ли је сад? За цело не тако као некада; мишнула су времена, кад је појезија била готово души уживање. Садржина нашег духовног живота, као што раније поменуемо, оразностручила се, примивши у се елементе политичке, социјалне и материјалистичке, а ово је расуло старе оквире, у којима се кретало песничтво. Како су данас ретки они, који купују и читају своје домаће појете; и ако који држи таку књигу пред собом, он већ једним оком црпа на гомилу новина, у које телеграфска жпца неуморно изговарује најновије дневне догађаје,

пуне занимљивости. Песник дакле није нише једини центар наших духовних интереса и потреба; одузели су му звање, да он једини буде тумач и једног и другог: пренело се то и на скупуштинске говорнике, на државнике на журналистику

Али опет, драги савременици, и ако је данас све то тако, као што узех слободу поновити овде, опет је песницима остао петакнут прави њихов позив; они ће и у напредак бити проповедници онога, што је *лепо, добро и истинито*. Реализам се родно, али је и песник остао жив! Остао, да опет слави и покреће све оне племените и узвишене тежње, које подижу, оснажавају и благоурођавају душу народну. Позив је песников остао, само је добио велике такмаце, с којима му од сада ваља делити учешће читалаца, и оне венце, на којима нису тако издани данашњи дани живота. Само се данас мора радити с већом журбом, већом енергијом, с већом заједницом, да бисмо, по садашњем друштвеном фазону, достојније могли извршити задатке, које су нам небеске музе предодредиле, које ми с благодарношћу од њих примамо, које ћемо свето поштовати и вршити, не превијајући и не сатирујући никога, али *мушки одбијајући све друштвене и литерарне стипује, које би нас, невријашљиви, кидисале!*

Да живи песничтво, да живи појезија, да живе све лепе уметности! Да је три пут слава песнику Анастасију Грину, који је живео на граници нашег доба, па је опет узвикнуо: „*И последњи човек биће песник!*“

М. П. Ш.

Кр. српско народно позориште у Београду.

І. Управа кр. српског народног позоришта.

Управитељ, драматург и главни благајник постављају се указом Његовог Величанства Краља, на предлог министра просвете и привених послова.

Сва тројица примају плату из државне касе, као државни чиновници.

Државним буџетом регулисани су им положаји овако:

Управитељ се равна са звањем окружних начелника у четири класе: IV. 4.041-60, III. 5.052, II. 6.062-50, I. 7.072-80 динара.

Драматург се равна са звањем секретара министарства просвете с четири класе: IV. 2.500, III. 3.000, II. 3.500, I. 4.000.

Благајник се равна с окружним благајницима с платом од 5 класа: V. 2.272-40, IV. 2.526, III. 2.778-60, II. 3.031-80, I. 3.238-40.

Одборници уживају по закону плату на

касе позоришно. Садашњи одборници одрекли су се ове награде у корист позоришне касе.

Одборнике поставља министар просвете, на предлог управитељев.

Управитељ: *Милорад П. Шапчанин*.

Постављен указом од 1. марта 1880. Пре тога био члан и секретар позоришног одбора од 13. јула 1868 до 5. јануара 1871. — 22. маја 1876 постављен поново за одборника. — 1. априла 1877, као секретар министарства просвете, наименован за управитеља. — 12 новембра исте године дао оставку и остао одборником до наименовања за сталног управитеља.

Драматург: *Милован Г. Глишић*.

Постављен да врши драматуршку дужност 26 новембра 1880. Указом од 19 марта 1881 постављен за драматурга.

Позоришни одбор: *Др. Владан Ђорђевић*,

начелник савета на расположењу. Постављен

претписом од 31 октобра 1881. — *Стева Д. Поиво-вић*, начелник министарства просвете. Постављен претписом од 25. марта 188 . — *Др. Лазар К. Лазаревић*, шеф варовике болнице. Постављен претписом од 25 марта 1883. — *Љуба Ковачевић*, управитељ учитељске школе. Постављен претписом од 15 октобра 1885.

Главни благајник: *Тодор Пиншеровић*. Постављен указом од 14 маја 1873.

II. Чланови кр. срп. народног позоришта.

Тоша Јовановић, редитељ и стални члан. Ступио на позорницу први пут 1865 године у дружини Мандровићевој која је онда била у Београду. За тим је отишао у Сент-Миклуш те стао у Протићеву дружину. Кад се то друштво растурило, он је дошао у Земун и постао члан друштва Јоце Поповића. Но и то се друштво брзо растури, те Тоша дође у Београд и стане у дружину Паје Степића која је путовала по Србији. За тим је у истој дружини путовао по Балату, Бачкој и Срему до 1869 године, кад је постао члан народног позоришта у Београду. Године 1872 отишао је у Загреб и био члан земаљскога казалишта до 1878 године, а тад се вратио у Београд и постао редитељ и члан на-

шега позоришта. Постављен за сталнога члана 16 марта 1879.

Милош Цветић, редитељ и стални члан. Ступио у дружину 1 априла 1862; постао стални члан 10 марта 1879; редитељ од новембра 1874.

Први пут ступио на позорницу фебруара 1862 у приватној дружини пок. Јове Кнежевића. — У септембру исте године ступио у дружину народнога позоришта у Новоме Саду, где је био до марта 1863. — Својевољно испустио и с Чекићем саставио дружину, коју остави после неколико месеца. — Концем 1863 ступио у приватну дружину у Шапцу, где је остао до марта 1864. — У марту 1864 пређе у дружину народнога позоришта у Београду, где је служио до 1 маја 1865 када је друштво наредбом министарства укинута, док се не сазида нова зграда. — Јуна 1866 ступио у дружину народнога позоришта у Новоме Саду, али у октобру оде у Загреб, где је 1. новембра примљен за редовног члана и тамо служио до 1. априла 1869, као дана кад је прешао у Београд.

Ђура Рајковић, редитељ и стални члан. Ступио у дружину као редован члан 1870; постао стални члан 19 марта 1879; постао редитељ 1878. (Свршиће се.)

Л И С Т И Ћ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(*Српска народна позоришна дружина*) бавила се у Ст. Паланци од 7. (19.) октобра до 20 октобра (1. новембра) о. г. а одакле је отишла у Илок на шест представа. Из Илока долази овамо у Нови Сад, где ће прва представа бити по свој прилици у суботу 7. (19.) новембра о. г. У Новоме Саду отворена је претплата на двадесет и четири представе, а скупљање претплате примили су на себе, по обичају, подначе-оник друштва А. Хацић и члан управног одбора Ђока М. Поповић.

(*Извештај о приходу и расходу срп. нар. позоришне дружине у Иригу од 7. до 13 јула 1887.*)

I. Приход: 1. Претплата на 4 позоришне представе 328 фор. 50 н.; 2. 7. јула „Заваћена браћа“ 49 фор. 70 н.; 3. 8. јула „Наша селани“ 32 фор. 20.; 4. 9. јула „Црна нега“ 57 фор. 20 н.; 5. 12 јула (ван) „Сабља Краљевића Марка“ 160.; 6. 13. јула „Звопар богородичине прве“ 46 фор. 40 н. — Свега 674 фор. 10 н.

II. Расход: 1. на глумачке плате 317 фор. 84 н.; 2. Остали трошкови 187 фор. 48 н. — Свега 505 фор. 32 н.

Упоредивши приход са расходом излази сувишак од 168 фор. 78 н.

Осим тага давана је 14. јула у корист дружини представа ван претплате „Распикућа“ и донела је 106 фор. 40 н.

У Иригу 18. (30.) јула 1887. С. Моловић, председник месног позоришног одбора. Ђура Добричић, благајник. Одборници: Мита Рогулић, Никола Барковић, Дамјан Марковић, Милан Гајић, Илија Вујић.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

* (*Двадесетпетогодишњица Иване Сајевић не.*) 4. (16.) новембра о. г. навршиће се двадесет и пет година, како је врена глумица Ивана Сајевићка први пут ступила на позорницу у комаду „Кав отац такав и син.“ Од тога дана на до данас глумовала је на хрватској и на нашој позорници неуморно, на је тако постала једна од првих представница глумачке уметности на словенском југу. Управља загревачког позоришта паувила је прославити тај дан, а ми се надамо, да ће уз управу притеати и сви поштовани одличне уметнице из наших крајева, где је била љубимца за време свога бављења овде.

Издаје управа српског народног позоришта.

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 20.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази за време баљења позорнице дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

МАЂАРСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

Дана 28. септ. о. г. прославило је мађарско народно позориште у Будим-Пешти своју педесетогодишњицу на свечан начин. Пролог за ту светковину написао је Мавро Јокаји, а пригодни комад под насловом: „Глумица,“ Г. Чикија. Осим тога приказао се онај исти комад, којим је отворено мађарско народно позориште 28. августа 1837. Комаду је том име: „Árpád ébredése.“ (Буђење Арпадово), од М. Верешмартија. На тој светковини, и после на банкету, заступао је наше позориште подначесник друштва А. Хаџић, који је том приликом одликован почасним местима.

Мислимо да ћемо угодити нашим читаоцима, ако им овом приликом у главним потезима изнесемо историју мађарског народног позоришта по занимљивој студији, коју је приликом те прославе позорнице написао Едвард Паулаји, вредни и за мађарску позорничну уметност заслужни управитељ народног позоришта мађарског.

Као у нас, тако и у Мађара није почетак глумаштва и драматске књижевности значно вршак у развиту лирске и епске књижевности, као што је то било у другим народа.

Драматска књижевност почела се развијати у Мађара из пенада, без прелаза, без предања. Књижевност ту водило је народно осећање, препорођена љубав за мађарски језик.

Прве глумце није довело на позорницу уметничко, него народно одушевљење.

Тако се дошло до мађарске позорнице без драматске књижевности, и она је позвајљивала комаде поглавине из немачке

литературе, а сва слава била је у том, да се глуми на мађарском језику.

Препородитељ мађарског народа, „највећи Мађар,“ „отац домовине,“ гроф Стеван Сечени, има највише заслуга и за мађарску драму и за мађарско народно позориште, јер је дубоко осећао политички и културни значај сталне народне позорнице, па је свом силом својом био прегао, да се сагради сјајно народно позориште.

Међу тим није његова мисао победила са свим.

Народ мађарски био је и сувише одушевљен, а да би чекао, док би се могао саградити сјајан храм уметности на дупавској обали, која је тада још нуста била, па тако победи поджупан пештанске жупаније Фелдварија, који је радио око тога, да се што пре сагради ма и смренија зграда.

Тако је дошло, да је 22. августа 1837. пред „Хатванским вратима“ на „Керепенском путу,“ тада још далеко од вароши, отворено први пут, уз највеће одушевљење, стално уточиште мађарској музи, која је до данас преживела првих 50 година, уз свакојаке прилике и неприлике.

Већ у трећој десетини овога века било је у Мађарској више путничких глумачких дружина, које су бедно животариле, али им то није ништа сметало, да врше своју културну и патриотску мисију.

Најбољи чланови тих дружина дошли су сада у стално позориште и ту су били одушевљени постоји мађарске мисли и ватрени борци за мађарски језик.

Већина тих глумаца стекла је за кратко време такав уметнички глас и толико

признање, да је већ г. 1841. мађарски сабор у Пожуну прогласио пештањско позориште народним, те га поверио нарочитом земаљском одбору.

Паулаји доказује, да никад после није било у исто време на мађарској позорници толико одличних глумачких снага, као за првих десет година живота јој.

Под утицајем њихове вештине развио се и сазрео је драматуршки таленат Е. Сиглигетије, који је написао 140 комада.

У то време помагала је позориште и учена академија мађарска не само набављањем добрих превода и награђивањем оригинала, него и новцем.

Годише 1848. видела је много узвишених призора у храму уметности, док

нису на послетку и глумци заменили своје улоге оружјем.

Inter arma silent musae.

Годише 1849. огледало се, да се глуми у народном позоришту мађарском и на немачком језику.

У педесетим годинама било је народно позориште мађарско тако рећи последње уточиште народној мисли и народном језику.

И ако је позориште било тада у неповољним приликама, ипак се у то време бујно развијала и драматска књижевност, а историјске драме биле су у највећем јеку.

Али међу тим, на жалост, нестало беше и неких одличних глумачких снага из првог доба, те се морала стварати друга глумачка генерација.

(Свршиће се.)

Ивана Сајевићка.

ПРИЛИКОМ ПРОСЛАВЕ ЈОЈ 25-ГОДИШЊЕГ ГЛУМОВАЊА 4. (16.) НОВЕМБРА О. Г.

Биографије се обично заночињу са даном рођења, али ја остављам нашим читаоцима, да се о том важном догађају у животу наше Сајевићке препиру, јер добро знам, да се доба женама никад не рачуна по кривеном имену, него по њихову лицу. Што се пак тиче потоњег, не би нико рекао о Сајевићки, да је 4. (16.) новембра о. г. славила двадесетпетгодишњу свога глумачкога рада, већ би помислио, да ће се моћи врло добро и још четврт века кретати по позоришним дворанама.

Ситно, нежно, лепуникасто десвојче јојавила се данашња Сајевићка под именом „Томашевића“ пре 25 година на загребачкој позорници у комаду, кога већ одавна позоришна критика не помиње, ма да му је наслов истинит, као што су све пословице — с малим изузетком — истините. „Какав отац, такав син“ — тако се звало дело заборављеног писца, у ком је Иванка Томашевића први пут ступила на позоришне даске, с којих није сишла никад после.

Да је у хрватскога света онда било више наивног одушевљења за народно позориште него данас, то стоји, али новине у оно време нису ни из далска у толикој мери поштовале своју пажњу позоришту као данас.

О том изласку на позорницу наше Иванке написао сам само у „Нар. Новинама“ кратку примедбу, која је казивала, како је „Иванка показала, да није без дара, те ће се за кратко време приучити даскама.“ Мој непознати

колега пре 25 година није се пресварио, јер се Иванка у истину врло брзо „приучила даскама.“ Није ни чудо! Она се још као дете са својим друговима радо „играла позоришта“, кадгод није била „близу оца“, који није трпио њезина глумовања ни као игру, а камо ли као збиљу. Али, кад је поодрасла, Иванка је била и сувише своје главе, а да би се отац могао на дуго опирати њеној „позоришној карикери.“ Он је на послетку одведе к покојном дру Деметру, првом и последњем хрватском драматургу, да се осведочи, има ли му ћерка збиља каква дара. Деметер одмах онази (као и рецензент „Нар. Нов.“), да није „без дара“, те она буде на брзо ангажована, и 16. новембра 1862. ступи први пут на позорницу.

Пошто је дала доказа о својој способости, заузео се за њу покојни Јосиф Фрајденрајх, који је био свим младим силама као отац, те је под његовом пажњом, уз његова упутства кроз две године глумила помале улоге наивнога карактера. За то је време тако одрасла, да је могла не само улоге добро схваћати, него их и приказивати према узорима, које је у својој мисли створила. Уз то је стекла толико рутине за то кратко време, да се умела паћи на позорници у свакој прилици, а финим истинитом знала би сваки пут паћи у улогама ивица, о којима у напред, стварајући улоге, није била свесна. Тако је мало не у један мах постала извршена наивка.

Један пријатељ, који се у оно време јако заузимао за позориште (и за младе глумице), уверава ме, да најна позорица никад није имала природније наивке од Иванке Томаневића.

Истина вештином се даде накнадити несташница природног темперамента, али се природна наивност најјаче дотиче гледаоца, па с тога наивке постизавају редовно највећи успех, јер је њихово приказивање у исто време и природа и уметност.

(Наставиће се).

С тога је и Драгица Фрајденрајхова онако неодољиво утицала на гледаоце: те је умрла као права уметница.

Како је у оно време и наш свет био много наивнији него данас, те је најрадије гледао наивке и силне, необуздане јунаке, не питајући да ли су дела њихових коле вероватна и да ли увек одговарају темељној црти њихових карактера: није чудо, да је „Иванка“ била као наивка љубимица ондашњег опћинства.

Кр. српско народно позориште у Београду.

(Наставак.)

✓ *Ђура Рајковић*, редитељ и стални члан. Ступио у дружину као редован члан 1870; постао стални члан 19. марта 1879; постао редитељ 1878.

Први пут ступио у дружину пок. Јове Кнежевића 1860. и у њој остао до 1863. — За тим је годину дана служио у срп. нар. позоришту у Београду, под управом позоришног одбора; годину дана у срп. нар. позоришту у Новоме Саду, под управом Јована Берђевића, и годину дана у Загребу, под управом септемвира пок. дра Јована Суботића. — После, до 1870, био је редитељ и члан дилегантске дружине у Великој Клици, која је стајала под контролом српске великокняжинске црквене општине.

Даворин Јенко, капелник.

Родио се 10. октобра 1835. године у Дворима у Горњој Крањској. У Љубљани изучио основну школу и нижу гимназију. У Трсту свршио гимназију и отишао у Беч да учи правничке науке. Међу тим је изучавао музику. Учи-

(Наставиће се).

тељи музике били су му: у Љубљани Манек и Рихар, а у Трсту Синико и Ричи. Композовао је народну словеначку химну „Напреј застава славе“ 16. маја 1860 године. Панчевачка црквена општина позове га за свога коровођу, и Јенко дође у Панчево 13 јануара 1863 године. Београдско певачко друштво изабере га за свога коровођу 1865 године. Дужност позоришног капелника примио је 1. јануара 1871 године.

✓ *Мирко Савић*, редовни члан и инспектор. Од 1 фебруара 1865 до септембра 1868 био је редован члан српског народног позоришта у Новоме Саду. — Од 1 октобра 1868 служи при народном позоришту у Београду. — Инспектором постао 1 новембра 1883 године.

✓ *Светислав Димчић*, редовни члан. Први пут ступио на позорницу 1872. — Био у приватном Пелетевом друштву 1873, 1874 и 1875. — У народном позоришту у Новом Саду био три месеца, а у Загребу две године. — Од 1878. налази се при срп. нар. позоришту као редован члан.

Л И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Недељни ред позоришних представа.) У суботу 7. (19.) новембра *први пут*: „Црна пета.“ Драма у 3 чина, написао Г. Чикија, с мађарског превео Јован Грчић.

У недељу 8. (20.) новембра: „Циганин.“ Позоришна игра у 3 чина, с певањем, написао Ђ. Сигљачевић, превео М. Ј. Шимић, за српску позорицу удесио А. Хаџић, музика од А. Милчићског.

У уторак 10. (22.) новембра *по други пут*: „Завађена браћа.“ Позоришна игра у 4 чина,

написао Еркман-Шатријан, превео М. П. Шапчанин.

У четвртак 12. (24.) новембра *први пут*: „Пет и Фокс.“ Хисторијска шаљива игра у 5 чинова, написао Р. Готшал.

У суботу 14. (26.) новембра *по други пут*: „Добора.“ Драма у 5 чинова, написао Ј. Мозентал.

У недељу 15. (27.) новембра: „Стеван последњи краљ босански.“ Хисторијска драма у 5 чинова, написао Мита Поповић.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

1. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕПЛАТИ 1.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 7. НОВЕМБРА 1887.

Први пут:

ЦРНА ПЕГА.

ДРАМА У 3 РАДЊЕ. МАЂАРСКИ НАПИСАО ГРИГОРИЈЕ ЧИКИЈА. ПРЕВЕО ЈОВАН ГРЧИЋ.

РЕДИТЕЉ: ДОВРИНОВИЋ.

ОСОБЕ:

Удова Кездијевица	Д. Ружићка.
Бела, син јој	М. Дмитријевић.
Виџентије Албија, банкар	Милојевић.
Лота, његова жена	З. Милојевићка.
Лидија, њихова нећака	С. Вујићка.
Макарија, одветник	Васиљевић.
Магда, његова жена	М. Максимовићка.
Андрија Ланг	Миљковић.
Гашпар Фама	Лукић.
Јулије Прокајија	Кестерчанек.
Данило Храбоција	Лазић.
Храбоцијевица	Ј. Добриновићка.
Пасторија лечник	В. Дмитријевић.
Петар, слуга у Макарије	Врга.
Адолф, слуга у Беле	* * *
Собарица у Макарија	Д. Николићка.

Полицајски повереник и полицаја.

У недељу 8. новембра: „ЦИГАНИН“. Позоришна игра у 3 чина, с певањем, написао Е. Свиглгетија, превео М. Ј. Шимић, за српску позорницу удеоно А. Хаџић, музика од А. Милчињског.

Улазнице могу се добити у позорничној писарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на касн.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 21.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Илази за време бањена позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

МАЂАРСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Наставак).

У оно исто време почела се и мађарска аристократија јако заузимати за народно позориште: готово све знатније породице држале су ложе.

У тај пример угледало се и грађанство, на ако је и поред свег тога било криза, томе није била крива толико публика, колико слаба и недорасла управа.

У колико се аристократија заузимала за драматску уметност, доказује понајбоље то, што је иста потписала готово *један и по милијона* форината, да се уклоне све материјалне незгоде и неприлике.

Међу тим тадашње политичке власти стале су биле на пут том збирању новца, те се тако скупило само 300.000 фор. за фонд, из кога још и данас добија народно позориште мађарско 10,000 фор. помоћи на годину.

У шестој десетини овог века мађарски народ опет је оживио.

Управу над позориштем узео је у своје руке Е. Сиглигетија, те је понунио глумачко особље и учинио све за правилан уметнички развитак народног позоришта.

Сиглигетија радио је сад мање, али је помагао млађим драматуршким талентима, међу којима се особито одликовао Ј. Ракоши, вођа целом књижевном подмлатку.

У то доба најважније је то, што је Његово Величанство узело под своју заштиту народно позориште мађарско.

Кад је краљ дознао за све неприлике народног позоришта, дао је једном за увек 60,000 фр. да се удеси позорница као што треба, а уз то је дозволио го-

дишњу субвенцију од 60,000 фр., коју је према потребама увећао, те данас износи та помоћ 210,000 фор. (160,000 фр. за оперу, а 50,000 фр. за драму.)

Паулаји паглашује, да у кризама, што их је била произвела политичка провизорија, једино тој дарожљивости Његовог Величанства може се захвалити, што позориште није дошло до ивице пропаста.

У то доба важно је и то, што се 1. јануара 1864. отворила, по краљевском палогу, мађарска *позоришна школа*, у којој се за уметност изобразило две трећине данашњег глумачког особља.

Од г. 1862—69 био је позоришни интендант Самуило Раднотђаји, који је овековечио своје име тиме, што је створио фонд за удовице и сирочад глумачког особља.

После његове смрти, према захтевима парламентаризма, дошло је народно позориште мађарско под непосредни надзор министарства унутрашњих послова.

Тим почиње четврта десетина, у којој је опет било много и много неприлика и криза у управи, док није министарски саветник Ј. Рибари помоћу Е. Сиглигетије једва једвице уклонио неприлике и створио ред.

Сада се појављују опет нови драматски писци, од којих у првом реду ваља споменути Гр. Чикија, познатог и ван Мађарске. Уз њега стоје писци: Стеван Толди, Људевит Доци, Л. Абоњи, А. Варади, К. Тот, Корнел и Емиљ Абрањи, Мураји и др. од којих неки и сад производе ваљана позоришна дела.

У то исто доба знаменит је догађај и то, што се основало позориште за проси народ, те народно позориште негује сада само озбиљну драму и фину комедију.

Ал' оснивањем тог позоришта јако се шкодило у почетку народном позоришту, које се тек после неколико година могло опоравити од тог удара, који му је материјалне приходе знатно умалио.

На свршетку тог доба умре Е. Сиглигетџа, најмоћнији ступ народног позоришта мађарског за толико и толико година у сваком погледу.

Што се тиче глумачког особља, многих је имена у том и каснијем времену нестало са позоришних објава, али је добра срећа старе снаге понајвише напала. Неки уметници ипак, као и у нас, остали су до сад ненакнађени и ненадмашени.

У нетој десетини позоришној догодио се опет знаменит догађај по народно

позориште: краљевском дарезљивошћу сграфна је и 27. септембра 1884. отворена сјајна нова опера мађарска.

Тих година прослављена је и прва десетогодишњица интенданције барона Фридриха Подманицкога, а то је свакако од значаја по сам завод.

28. септембра о. г. на послетку прославила се прва педесетогодишњица народног позоришта мађарског.

Честитајући браћи Мађарима на тој лепој прослави, од срца желимо: да и ми прославимо педесетогодишњицу нашег народног позоришта у бољим приликама, него што смо били приликом двадесетпетогодишње прославе му, и да се и наша драматска књижевност до прославе педесетогодишњице нашег позоришта бар онако бујно развије, као што се мађарска развила већ за прво по века од како постоји мађарски храм Талџе!

Ивана Сајевићка.

ПРИЛИКОМ ПРОСЛАВЕ ЈОЈ 25-ГОДИШЊЕГ ГЛУМОВАЊА 4. (16.) НОВЕМБРА О. Г.)

(Наставак).

Она је ту љубав у многим великим и малим улогама посве оправдала. Данас су многе од тих улога нестале са репертоара, али су за то ипак позоришним ветеранима у најугоднијој упомени. Кад је Иванка 7. априла 1866. први пут приказала „Малог паришког колотера“ за своју корисницу, она је не само добила пуну лисницу згужваних форината, него је том приликом била изнађена и с неколико пукетића, који онда још несу били тако скупи као данас, али су били једнако лењи и мирисни као и данас. Опћинство је било, што не се вели, одушевљено, а пјескању и изазивању не беше краја ни конца. Боже мој, ко би о данашњој салонској дами и изврсној „комичној старици“ мислио, да је некад паришкога колотера с толиким успехом изнела на позорницу!

У оно време дозволи земалска влада „Паришком колотеру“ знатну потпору, да оде у Беч и да се онде усаврши. „Колотер“ је ту потпору много боље употребио, него многи потоњи хрватски текори и примадоне, те је с великом збиљом и с још већом љубављу учио. Данашња Сајевићка није у Бечу само проширила хоризонт свога уметничког знања, („dann war noch Wien eine Theaterstadt“), него је уједно увидела, да она није створена само за панкву. Не заборављају-

ћи на сјајне узоре, које је гледала у Бечу, она се обрати к улогама салонских дама и „озбиљних жена“, те и у тој новој струци постиже потпун успех. Мало иза свога пута у Беч, она је створила низ улога, којима има захвалити, што је у целом хрватском или српском позоришном свету позната као „салонска дама“ у ширем смислу те речи.

Дне 16. маја 1866. здружила је свој живот са животом Шандора Сајевића, који нам је до сада већ толико вечери засладио, а који је ној од првог дана па до данас најљубазнији муж. — Године 1872. оболи Шандор опасно. Жена му имађаше тешку дужност, да учи и глуми, те у исто време мужа свога да двори и негује. Она је ту дужност с највећом љубављу и пожртвовањем вршила, те је Шандора прагала за време одмора и у кунатила, али његова болест нехтеде кренути на боље, на тало није могао ни почетком нове сезоне г. 1872. преузети своју глумачку дужност. Сајевић је за онда глумио младе јунаке и — љубавнице. Ради болести буде Сајевић отиштен. Поврћен у своје поносу, кад се опоравио, пође он у Нови Сад на српску народну позорницу, те поведе са собом и своју жену. Тако је Сајевићка оставила за-

гребачку позорницу, која јој је била од првога дана, кад је на њу ступила, у сваком погледу свегиња.

Тадањи управитељ новосадског позоришта, А. Хаџић, једва дочека уврћеног Сајевића и жалосну Сајевићку, дозволи им с места, уз врло лепе услове, да гостују, а мало за тим прими их у позоришну дружину. Као гонџа приказивала је Сајевићка у Новом Саду Марију Стјуартову,

а за тим Јелву (руску сиротину), Дону Дијану и др. Публика је примила гонџу с неочекиваном симпатијом, те јој изражавала своје признање на све начине, а кад је први пут изашла на позорницу као ново ангажовани члан, одмах је с почетка дочекала с дуготрајним пљеском, а женски свет предаде јој леп ловор-венац с тракама.

(Свршиће се.)

Кр. српско народно позориште у Београду.

(Наставак.)

Тоша Анастасијевић, редовни члан и секретар при канцеларији позоришне дружине.

Ступио у народно позориште, као питомца 1869. — Постављен за редовног члана 1874. — Постао писар и архивар позоришних дела и улога месеца јуна 1874, а секретар у октобру 1883 године.

✓ *Милорад Гавриловић*, редовни члан.

Ступио први пут на позорницу у Београду у јесен 1879 године. За тим је отишао у дружину новосадскога позоришта, која се бавила у Вршцу, где је постао чланом 15. новембра 1879 године. За тим је био у позоришним дружинама Светислава Динуловића и Ђуре Протића. Дошао је у Београд новембра месеца 1882. године, где је постао редовни члан кр. ср. народног позоришта.

Раја Павловић, редовни члан и певач.

Први пут ступио у дружину Св. Динуловића 1880. — Новембра 1881 ступио у дружину кр. српског народног позоришта као привремени члан. — Маја 1882 постао редован члан.

✓ *Милош Хаџи-Димчић*, редовни члан.

Ступио први пут на позорницу 24. октобра 1880. године у дружини Ђуре Протића у Горњим

Карловцима. Био је код Протића члан до 10. јуна 1881 године, а тад је отишао у дружину Фотије Иличића и био код њега до 16. новембра 1881 године. Тад је отишао за члана народнога позоришта у Новом Саду, где је био све до августа 1885 године. У месецу августу те године примљен је за члана кр. срп. народног позоришта.

✓ *Андреја Милосављевић*, редовни члан.

Ступио први пут на позорницу у дружини Михаила Димића, у септембру 1874 године. Био код Димића до јула 1875. У том је настао рат, и до месеца маја 1877 године није Милосављевић био ни у једном позоришном друштву. Маја месеца те године стао је опет у Димићеву дружину, у којој је био члан до 16. септембра 1877. Тад је отишао у војску и служио у војсци до 29. маја 1878 године. Од јула те године, па до новембра 1880 био је опет члан у друштву Михаила Димића. Од новембра 1880 до августа 1881 године био је члан у дружини Светислава Динуловића. Од августа 1881 до августа 1885 године био је члан народнога позоришта у Новом Саду. У месецу августу 1885 године примљен је за члана кр. срп. народног позоришта.

(Свршиће се.)

Л И С Т И Њ И.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(Почетак позоришних представа.) 1. септембра о. г. започела се нова позоришна сезона у Загребу без хуке и буке, шта више и без реклама, а под ауспонијама В. Сардуа, коме у последње доба пребацију плагијатство и таквих комада, који још нису са свим ни довршени, а камо ли на позорници приказани. Каква ће бити нова сезона, не може се рећи. Крајње би време било, да се појави и који драматски таленат, јер народно позориште без народних комада није ништа друго него светло име без унутрашњег сјаја. Како позоришно питање још није решено,

певаће се у Загребу и ове године опере и оперете, приказиваће се трагедије и комедије, драме и лакрдије; призори ће се мењати, као слике у диорамима. У позоришној дружини прве снаге остале су и за даље прве снаге. Д. Бандобранска заступаће и од сада прве наивне улоге, а гђица Фрајдспрајхова помагаће јој у сентиментално-наивним улогама. Нових глумаца и глумица нема. Једина гђица Јанковићева, као драговољка, огледаће се на даскама, које још увек по старој фрази значе свет.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

2. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 8. НОВЕМБРА 1887.

ЦИГАНИН.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 3 ЧИНА, С ПЕВАЊЕМ, НАПИСАО Е. СИГЛЕГЕТИЈА, ПОСРБИО ЈУСТИН М. ШИМИЋ,
ЗА ПОЗОРИШЦУ УДЕСИО А. ХАЦИЋ, МУЗИКА ОД А. МИЛЧИНСКОГ. РЕДИТЕЉ: ДОБРИНОВИЋ.

ОСОБЕ:

Градих, спахија	Милојевић.
Глиша Краткић, богат тежак, нежењен старкеља	Лазих.
Ђорђе, његов синовац	Васиљевић.
Макса, тежак	М. Дмитријевић.
Ракила, његова жена.	Ј. Добриновићка.
Евица, њена кћи из првог брака	М. Максимовићева.
Живко, циганин	Лукић.
Петко, његов син	Миљковић.
Ружица, његова кћи	С. Вујићка.
Јефта, спахински пандур	В. Дмитријевић.
Кишбиров	Кестерчанек.
Цела	З. Милојевићка.
Савета } просте девојке	С. Миљковићка.
Криста }	Д. Николићева.
Кум	Врга.

Збива се у градићевом селу.

У уторак 10. новембра: „ЗАВАЂЕНА БРАТА.“ Позоришна игра у 4 чина, написали Ермап-Шатријан, превео М. П. Шанцанин.

Ко од наших поштованих сталних претплатника жели своја места и за ову представу задржати, нека изволи ту намеру своју изјавити у позоришној писарници најдуже до 11 сахата пре подне.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 22.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издава за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

Ивана Сајевићка.

(ПРИЛИКОМ ПРОСЛАВЕ ЈОЈ 25-ГОДИШЊЕГ ГЛУМОВАЊА 4. (16.) НОВЕМБРА О. Г.)

(Свршетак).

Сајевићка је (с мужем својим заједно) била пуних пет година дана члан новосадске позоришне. Глумила је редовно прве партије озбиљне врсте, а по потреби кадгод и сентименталну наивку. Сајевићка је једва од оних глумица, с којима је задовољна свака критика у улогама, које спадају у њихову струку, које се слажу с њиховом индивидуалношћу, но које никад никакве партије не покваре, које никад не нарушавају хармоније, које се увек и у свакој улози дају гледати и слушати.

Таквих глумица и глумаца нема размерно толико на великим позорицима, где је за сваку струку одличних уметника, али их има на позорници загребачкој, београдској и новосадској, где нема глумачких снага на избор, на би и зло било, да их нема.

Сајевићка је прави тип таквих вештакиња.

С новосадском позоришном дружином обила је Сајевићка, Банат, Бачку и Срем, и свагде је наша захвално опћинство, које јој је сваком приликом указивало своје симпатије.

Још и данас има она с тих путовања много лепих и драгоцених успомена.

У сваковрсним улогама она је у то време доказала свој таленат и своју многостручност. Уз ловудску сиротицу глумила је Дону Дијану, уз Катарину Хаусердову — Софију у „Сву и јави“ од дра Милана Јовановића, уз Лујзу у „Сплетци и љубави“ „Јулију“ од Шекспира, уз Ану у „Низу Биера“ — Емералду у „Звонару богородичине цркве“, уз Еболијеву у „Дон Карлосу“ — Ружицу у „Циганину“ од Силвестрија и т. д.

Та разноврсност није Сајевићки никодила; није јој сметала, да буде уметница у залопским улогама, које не траже елементарног осећаја, силних ефеката и импозантног гласа.

Године 1877. врати се Сајевићка у Загреб, желећи да буде опет ангажована на хрватском позоришту. Али у то време била су сва места попуњена (бар на папиру), те се негдања из-

врена наивка, а садања салонска дама није могла одмах ангажовати. Интенданат Књазић понуди јој да гостује. Као Марија Стјуартова и Адријена Лекуврерова, она је обновила своје однашаје према загребачком опћинству, које је своју љубимицу по повратку живо поздравило. Иза тога гостовања, доби она сјајну (према нашим приликама) понуду од управе београдског народнога позоришта, да дође тамо гостовати „на ангажман“. Опростивши се врло срдечно са загребачким опћинством као Адела у „Новинарима“, пође она у Београд јако ожаловљена, што није могла одмах за увек остати у Загребу, и ако је то била срдечна жеља и њезина и позоришних пријатеља. Међу тим, за кратко време буде јој и та њена жеља ипак испуњена.

Своје гостовање заноче Сајевићка у Београду с „Дором“ и за мало вечери освоји београдско опћинство, те њеном ангажману није било никаквих запрска. Али баш у то време мораде отићи из Загреба (са својим мужем) Јулка Јовановићка, а на штету хрватске позоришне умре међу тим и заслужна Бајза-Славикова, па тако буде Сајевићка позвана, да се одмах врати у Загреб и потпише с управом хрватског позоришта нов, сталан уговор.

Она се, наравно, весела срца врати и на брзо ступи на позорницу као наследница Бајзе-Славикове у тако званој старачкој струци.

Од онда је непрекидно у Загребу, те неморно ради и свеједнако се усавршава. Добрадушне старице, озбиљне или комичне, она приказује с пуно темперамента, симпатично, и не по шаблону, него увек добро промишљено, лепо виансовано, у целини вазда складно. У интригантским улогама имала је мање праксе, али да уме и салонске јунакиње те врсте достојно приказати, доказ је њена војвођиња Малброва у „Чаши воде“. На посетку не смеју се заборавити ни типичне њене улоге, као што су циганка у „Тренку“, Фадета у „Цирку“, брбљави Мучи-баричка, у комаду „Еј људи, што се не жеште“.

мис Сара у „Књижничару“, бака у „Распикући“ и др., којима ће красно (али то је још, надајмо се, врло далеко) завршити своје вештачко деловање.

Споменуо сам тек неколико улога гђе Сајевићке, у којима се одликовала и по којима се види, како је у својих двадесет и пет година глумачког живота глумила — све струке, све драматске врсте, све врсте карактера. Да више улога набрајам, не би било ни потребно, а није лако ни могуће, јер их је глумила преко четири стотине. Колико је за то требало у-

чења, марљивости, размишљања, вежба, то није тешко схватити. Па толик свој и тако успешан рад може се наша Сајевићка с поносом осврнути на дан, којим је навршила четврт века службе у храму Талије. Она је не само вазда вршила своју дужност; она је учинила све, што је могла. То јој је највећа хвала, а то јој је и утеха за све жртве, за сва прегоривања, којих је у нашем хрватском или српском уметничком животу више, но што многи и многи мисле

Децидерџус.

Кр. српско народно позориште у Београду.

(Свршетак.)

✓ *Јеврем Божић*, редовни члан и надзорник позоришце:

Први пут почео глумовати 1870, у приватној дружини Лазе Поповића. — Од 4. септембра 1872 до 26. јуна 1876 глумовао при народном позоришту у Новоме Саду. — 10. маја 1877 ступио у дружину кр. срп. народног позоришта, као редован члан. — Једно време био је без службе у доба смањивања дружине, због штедње. — На ново је примљен за привременог, а за тим за редовног члана. — Надзорник позоришце постао је октобра 1886 године.

✓ *Илија Станковић*, редовни члан.

Почео глумовати 20. августа 1879 године. Први пут ступио на позорницу у Београду. Био хонорарни глумац и певач до 1. септембра 1881 године. Тад је отишао за члана народног позоришта у Новоме Саду, где је пробавио све до 30. јула 1885 године. Онда се вратио у Београд. Због ванредних прилика услед рата ангажован је тек 1. новембра 1886 године за редовног члана кр. срп. народног позоришта.

✓ *Милка Грегоровић*, стални члан.

Први пут ступила на позорницу 19. јула 1864 у Новоме Саду, где је била све до краја септембра 1868. — 1. октобра 1868 ступила у кр. српско народно позориште, као редован члан. — 19. марта 1879 постала је стални члан. — Од како је ступила у наше народно позориште, није га никад напустила.

✓ *Љубица Коларовић*, стални члан у миру.

Први пут ступила на позорницу 1861 у народном позоришту у Новоме Саду, где је служила до јула 1863. — Од јула до октобра те године била је у дружини Д. Т. Коларовића. — Октобра 1863 пређе у Загреб, а за тим дође у Нови Сад, у јуну 1864, где је била, као редован члан, до септембра 1868. — Октобра 1868 ступила у кр. српско народно позориште, као редован члан. — 19. марта 1879 постала је стални члан.

Октобра 1881 пређе у Загреб. — Маја 1882 врати се у Београд, а новембра те године стављена у стање покоја с годишњом пензијом од 1009.96 динара.

✓ *Марија Цветић*, стални члан

Ступила на позорницу земаљског казалишта у Загребу у почетку 1864 године. — 2. априла 1870. године дошла је у Београд и примљена за редовног члана кр. срп. народног позоришта. Постала стални члан 19. марта 1879. год.

✓ *Јулка Јовановић*, редовни члан.

Ступила први пут на позорницу 12. јула 1862. године у Новоме Саду. Преншла у Београд 1863. године, где је била члан дилетантске позоришне дружине, а после у дружини Мандровићеве све док се та дружина није распустила и Мандровић отишао у Загреб. После тога ступила је у дружину Јоце Поповића, а одмах затим у дружину свога оца Паје Стенића. Године 1867 венчала се с Тоном Јовановићем и после била с њим заједно у Стенићевом друштву, па у Београду од 1869. до 1872. године, па у Загребу до 1878 године, кад се вратила у Београд и постала чланом кр. срп. нар. позоришта.

✓ *Августа Негринова*, редовни члан

Почела глумовати 1878 године код словеначког драматског друштва у Љубљани, које је давало представе само зими. Дошла је у Београд 1. септембра 1882 године и примљена за члана кр. срп. народног позоришта.

✓ *Емилија Поповић*, редовни члан.

Први пут ступила на позорницу 1. маја 1869. код народног позоришта у Новоме Саду, где је приказала деције улоге. — 24. новембра 1869. пређе у дружину Лазе Поповића, у којој је била до 1874. — 1875. пређе у дружину Борба Пелеша, где је остала до 1878. — 10. марта 1878. пређе у Београд, прво као хонорарни члан, а 1. априла 1878. примљена буде за члана редовног.

✓ *Милева Радловићка*, редовни члан.
Први пут ступила на позорницу у народном позоришту, у Новоме Саду, где се налазила од 1864 до 1869. — 1869 ступила је у дружину кр. срп. народног позоришта у Београду. — Године 1871 пређе у Загреб, где је остала до 1874 закључно. — Године 1875. врати се у Београд, где као редован члан служи непрекидно.

✓ *Кашница Луѓуљерска*, редовни члан.
Први пут ступила на позорницу у Новоме Саду, а после 8 месеца, јуна 1871. ступила је у дружину кр. срп. народног позоришта као редован члан. — У години 1875/6, била је 11 месеца у друштву Ђорђа Пелеша, а после тога се на ново вратила у Београд.

Александра Ђуришићева, редовни члан.
Први пут ступила на позорницу 20 августа 1880. — Фебруара 1882 постала редован члан.

Анка Фрасинилова, редовни члан.

Ступила први пут на позорницу 1882. године у земаљском казалишту у Загребу. Примљена за члана кр. срп. народног позоришта 26. септембра 1883. године.

Ђушан Ликић, шаптак.

Вршио шаптаку дужност у дружини Ђорђа Пелеша од 1873 до 1877. — Имао је доцније своју приватну дружину, за тим на изменце, по 6—10 месеца, као привремени члан и шаптак, служио је при кр. срп. народном позоришту. — Од 1882. служи као шаптак.

✓ *Далјан Ковачевић*, хаљинар.

Служи од 1863. До 1868. био је хаљинар народног позоришта у Новоме Саду, а од то доба непрекидно служи у кр. срп. нар. позоришту.

Глиша Аранџки, власуљар.

По свршеној власуљарској школи и пракем у Бечу, дошао је за позоришног власуљара 11. новембра 1878 и служи непрекидно.

ЛИСТИЋИ.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(*Млинар и његово дете*.) По старој традицији приказивао се је 2. нов. о. г. „Млинар и његово дете“. Факат, да се тај комад одомаћно и на нашој позорници, те да се редовно даје о задушницама сваке године, доказује најбоље, да се наше позориште развијало под непосредним утицајем немачке драматургије; други пак факат, да неки наши глумци радо и с особитом љубављу глуме улоге у томе и у сличним комадима негдашних бечких „пучких писаца“, доказује опет, да и наши глумци већином потичу из немачке глумачке школе. О тим појавима, као јасним чињеницама, не маримо говорити, јер се хисторички развитак никакве институтације не може затајити. Ити једним махом у други колосек унутити. Друго је питање, је ли потребно, да се управа још увек држи традиције, која није чиста хрватска, те да још увек износи на даске драматске продукте à la „Млинар и његово дете“. Ал' и на то питање тешко је нама одговорити, док је напротив позоришној управи одговор веома лак. Она може показати на пуну кућу, која је синов благајни добавила приличан приход, па је испричана, а критичар разоружан. Против дупком пучих кућа у нашим материјалним приликама — не да се војевати, и с тога „Млинар и његово дете“ још увек има raison d'être. — Приказивало се пристојно. Г. Милан посвећује сав труд и много љубави своме машину, само не може да у томе тврдица изтакне и комичну страну, како је то с успехом чинио покојни Фрајденрајх. Иначе заслужује Миланово

доследно тумачење те претенке улоге сваку хвалу. Гђица Собјеска настојала је да погоди топ своје Марије тако, да су све невине душе у позоришном паркету сузе силе због њезине несреће. И остали су гледали да задовоље захвално ошћинство. У колико је наше ошћинство коракнуло у напред од око доба, кад је Рајмунд своје духове изнео на позорницу, доказује то, што је она гласовита процесија мртваца изазвала ошћин смех. То уједно доказује, да „Млинару и његово дете“ не ће бити више дуготрајан живот на нашој позорници. А већ је томе и време. Н. Н.

ПОЗОРИШТЕ.

(*Корделија*.) Од најновијих опера руских најпопуларнија је опера „Корделија“, коју је г. 1886. написао Никола Ф. Соловјев, професор музичке теорије на конзерваторији у Петрограду. Опера „Корделија“ (у 4 чина) пева се не само у целој Русији с великим успехом, као у Петрограду, Москви, Кијеву, Казану, него је утрила себи пута већ и у туђини.

(*Хенрик Ибзен о идвалу*.) У почасти знаменитом драматичку и песнику норвешком Хенрику Ибзену приређена је сјајна гозба у Штокхолму. На здравицу одговорио је Ибзен, да је у својим драмама у толико несимиста, што не верује у вечност људског идеала, али је ипаче оптимиста, јер је уверен о потреби неких идеала, који треба да се шире и негују. Он је свој програм разложио у својој драми: „Цар и Галилеј“.

Иадаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

3. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 2.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 10. (22.) НОВЕМБРА 1887.

По други пут:

РОБИЈАШЕВА ЋЕРКА.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 3 ЧИНА, НАПИСАО А. ВЕЛВРАНТ, ПРЕВЕО ЈОВАН ГРИЊЕ, РЕДИТЕЉ: ДОБРИНОВИЋ.

О С О Б Е:

Ајменштајн судија	Васиљевић.
Ролф, творилачар	Миљковић.
Ида Рајнхолдовица	Д. Ружићка.
Агата Штерновица	С. Вујићка.
Хуго, синчић Агатиц	С. Миљковићева.
Фабрицијус	Ружић.
Волмутовица	Ј. Добриновићка.
Демлер, слуга у Ролфа	Добриновић.
Абел, баштован у Ролфа	Лазић.
Кета, рукавичарке	М. Максимовићева.
Фридерика, 	С. Миљковићка.
Перовођа	В. Димитријевић.
Судски слуга	Кестерчанек.

Гадња се зјавља у садашњости, у главном граду у провинцији.

Бољују: М. Димитријевић и М. Марковић.

У четвртак 12. новембра: „РАТ У МИРНО ДОБА“. Шаљива игра у 5 чинова од Мозера и Шентауа, прерадио Бранко М. Јовановић. Редитељ: Добриновић.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(P. alt. figet.)

ГОДИНА XII

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 23.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Издава за време бављења позорнице друшине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

УСПОМЕНА НА ПОК. ПРИЈАТЕЉА.*)

ОД МИШЕ ДИМИТРИЈЕВИЋА.

VII.

Ја сам се са покојним Костом познавао још из најранијег детињства, јер смо били из једнога места. Он је био нешто старији од мене, а и никомом је био преданом. С тога није било међу нама велике пријатељске интимности. Било је то више познајство дече из једнога места, које се после састанцима о феријама обављало. Колико смо били заједно, то је било у нижој гимназији у Новом Саду, по он је имао свој засебан круг ђачки, а ја онет мој. Колико се опомињем, били су му ту најбољи другови Васа Вујић, садањи професор Карловачке гимназије, и Тона Недељковић, данашњи адвокат у Земуну. После смо се растали, и састали смо се тек као млади људи у Пешти. Ја сам довршивао моје универзитетске студије, а он је дошао у праксу Пештанском суду. Ту смо били заједно, али смо један другом били туђи. Наши политички назови, наши погледи на свет и живот, који се већ онда пред нама широм отварао, разликивали се.

После тога оде он у Нови Сад, а годину дана касније есијем се и ја доле, и заузнем управо његово место у Новосадском маџистрату. Он је био велики бележник, а ја постанем подбележником. Били смо сада један поред другог, делили смо један исти посао, радили смо у једној истој соби, био нам је управо сто до стола. Ту смо се боље упознали, ту смо старо познајство обновили и утврдили га новим

пријатељством. Оно, што нас је пре делило, почело је између нас нестајати. Упућени да терете службе делимо, осећали смо подједнако, пита нас тишти. И за мене и за њега били су то послови и сувишне сувоњарни. И обоје смо их опет за то са једнаком брижљивошћу и савесношћу свршавали. Као да сам слушао, како му се крила у његовом идеалном полету леме кроз густу, запуштени шипраг свакидањих тричарија. А и он се мени чудно. Тежње моје летиле су по са свим слободном зраку, високо пад загушним ваздухом наше уске и тескобне канцеларије, и опет сам се брзо умео наћи и по закућним земљама, и по ртну и по нумама варошким. Завидно ми је управо, што сам се умео сирјатељити са стварима са свим обичним.

Тако се сваком даном пред мојим очима све већма откривала она идеална страна његовога духа. И ми смо се ту са свим зближили.

Кад смо се овако заједно нашли, било је с пролећа год. 1869. Он је баш онда некако довршивао време своје кандидатске праксе за адвокатију, и тога лета оде горе те положи испит адвокатски.

Ваљда је и ово било од уплива на његову каснију књижевну радњу. Био је сад свршен човек. По адвокатску канцеларију није хтео одмах да отвара. Чекао је за то згоду и прилику. Био је задовољан, што је имао дилому у цену, те је био стресао и последњу бригу из ђачког живота. У таквим околностима могли се опет слободно враћати идеали његовог ђаковања.

*) Види „Позориште“ од г. 1879. број 43.

Те зиме проводила је дружина српског народног позоришта у Новоме Саду. Цело млађе коло интелигенције, што је било онда у Новом Саду, посећивало је редовно представе позоришне. Покојин Коста практично их је још са особитим интересом. А позориште је бан онда добило било опет нова помета после пораза, што га је осливањем кнежевског српског позоришта у Београду претрпимо било, јер на чело друштва ставио се пок. др. Јован Суботић, који је у оно доба место свога пребивања из Загреба у Нови Сад преместно био. У Кости се сад кренула стара наклоност за позориштем. Хтео је и он, да у ту најмилију народну зграду уложи један камен, те преведе са немачког шаљиву игру: „Мило за драго,“ која се још исте сезоне приказала. Он, који је још као ђак имао оригиналне драмске замисли, ступио је на јавност врло скромно, са преводом; али свакојачко са комадом, који се донао.

Те зиме од пове године покрене се омладински орган „Млада Србадија.“ За исти преведе он једну несму с немачког од Ливга.

Као што се види, ступао је врло латано и врло опрезно на књижевно поље.

Изгледало је, као да се још није пре-

ломио, као да још није са свим свој, већ да се још колеба и за нечим осврће. И занста му је још нешто не достајако. Није још био постигао све, за чим је тежио.

Било је баш те зиме једног великог празника после подне. Седили смо заједно у кавани. Дупком пуно света, а још више дима. Досадило нам се и седење. Кренусмо се на улицу, да опружимо ноге. Али напољу опет магла, још гушћа од оног дима у кавани. Одпетасмо до једног старијег пријатеља, али га не нађосмо дома. Куда сад? Не знадосмо ни сами. Није нам преостало друго, већ да нас опет гуши или магла, али густо кавански дим.

„По, бан је ово досадно!“ примети Коста. „Ако нас још и ово не доведе до бољих мисли, да се један пут и ми оженимо, онда баш писмо заслужили ни да живимо.“

И њему је занста бешарски живот био досадно. Мислио је, како да се ожени. „Или бар да саставимо какав мали клуб, где би заједно читали и претресали оно, што смо читали,“ настави он у даљем ходу, „јер ово је са свим којешта.“

Он се тако занета поче и повлачити. Почне се одавати читању. Међу тим мисао жељидбе није нигде напуштао.

(Наставаће се).

Позоришно питање у саборском одбору у Загребу.

Саборски прорачунски одбор у Загребу већао је и о позоришном питању.

Расправу је отворно заступник Морфн питањем: Што је са градњом овога позоришта? —

За тим је заступник С. Поповић подсетио, како је једном у сабору закључено, да се влада мора старати, да се субвенција позоришна не прекорачује, па с тога пита: Да ли се поступа према томе закључку?

Иза тих питања бан гроф Куен-Хедервари у опширнијем говору расветлио је цело позоришно питање. Што се тиче градње позоришта бан је до скоро мислио и падао се, да ће моћи питање о градњи решити сложено с варошким заступством. Али се на свеју жалост преварио, јер се варошко заступство није могло сложити у погледу места за градњу па ће бан морати по најбољем уверењу то питање сам решити. Ново

позориште мора се градити, то је сигурно, јер се садања зграда може само још толико временом употребљавати колико је потребно за градњу.

Према томе започеше се градњом нове зграде сигурно на пролеће. Али нема сумње, да ће тек онда, кад ново позориште буде са свим готово, позоришно питање у свом опсегу доћи на тангет, те ће се морати да реши. Као досад не ће се смети даље господарити, јер земља апсолутно није у таквом положају, да би уз знатне субвенције могла подмиривати и дефиците, који су знатни. Шта више, буде ли икако могуће, мора се настојати, да се и сама субвенција смањи. Дефицит је износио 1885. године 12.400 фор., прошле године 26.000 фор., а ове године износи 23-24.000 фор. Дакле земљска потпора износи биву 60.000 фор., а та света није у правом размјеру с изметком и другим потребама земље, шта више ни са значајем народног позоришта.

Бану се чини, да разлог тој жалосној околности није толико у самом позоришту колико у опћинству. Да како, у Загребу је мала позоришна публика, али ни та не подупије народни уметнички завод у оној мери, како то тражи патриотизам и оно, што се у позоришту даје. Позориште је понајвише празно; пуне су куће изнимке. И кад гласовити гости дају представе, само је први пут кућа дунком пуна. Публика тако мало мари за позориште, да су готово замењене улоге фактора, које подржавају позориште. На другим местима публика подржава позориште, а земља га субвенционисе, а у Загребу земља га издржава, а публика га субвенционисе. Према томе приказује се знатан новац, што се издаје за позориште, неоправданим издатком, па бан не би се ни часка заустезао кад би могуће било, да тих 50 до 60 000 фор. даде медицинском факултету на кр. свеучилишту, него да ту велику своту земља даје за забаву загребачке публике, којој позориште није права потреба. — Но пошто то није сада могуће и пошто би се укидањем позоришта оштетили знаменити народни интереси, које влада увек радо негује и подупије, мораће се свакако наћи начин, којим би се тим вечним дефицитима стало на пут. Томе ће доћи време, кад буде готово ново позориште. Сад смо у прелазном стању, па се не може мислити на реформе. Паравно, тешкоће

биће онда још теже, јер ће нова и већа зграда требати још више за одржавање, али ће се онда свакако морати позоришно питање из основа решити. Хоће ли се при том морати опера напустити, или не, показаше време.

Заступник С. Поповић предлаже, да се укине опера, која и онако пема народног значаја, а она је највише и крива дефициту.

Др. Врбанић изјављује се против тога предлога, јер сваки народ сме себи дозволити у неким стварима луксус.

Бан такођер није за сада за то, да се укине опера, премда увиђа, да је сувишна. Али с обзиром на садање прелазно стање позоришта; с обзиром на закључак позоришне анкете, која се изјавила за оперу: није сада време за радикалну реформу, док се с новом зградом не створи и нови положај позоришни. Онда ће се моћи позоришно питање свестрано решити. —

Известилац др. Егердорфер изјављује се за предлог Поповићев, те примећује, ако тај предлог не буде примљен, да се онда уврети као субвенција 50.000 фор, јер је напоследку државној благајни све једно, под којим именовом подмирује потребу, да ли само под именовом субвенције, или под именовом субвенције и дефицита.

Дебата је закључена тиме, да није примљен ни један предлог него је прихваћена досадања субвенција од 2.000 фор. без икаквог додатка.

Л И С Т И Ћ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Карло XII. на острву Рујану, историјска шалова игра у 4 чина, по енглеском од Ј. Планче-а. Превео Лазо Телечки.)

У суботу 7. с. м. отпочела је народна позоришна дружина низ приказа својих, којима ће нас за два месеца овде забављати и поучавати. За тај је дан одређена била „Црна нега“ (A sötét pont) Мађара Григорија Чикије, али ју је са напрасне болести М. Дмитријевића, који у том Чикијевом комаду приказује једну од најважнијих улога морала заменити стара историјска шалова игра „Карло XII. на острву Рујану.“ Та је игра, колико се сећамо, још у јесен 1868. године последњи пут била приказана овде а ове су је године извадили из прашине, па пово је научили и сад је дају тобоже са неком дражи повине. Цело противни, да се та глума кадикад бани на невољи нађе, кад се нема ни куд ни камо, да непомогне, као што је то овог пута било, али не бемо свестовали управи, да јој даде стална места у репертоару народног позоришта. Покојни ју је Телечки испуна лено превео, — ма да се не даје порећи, да ипак има

прилично грешака језичких, које је требало прилично, кад се комад наново учио, поисправљати, — а и у Адаму Броку и Матији Мукеболту има два оригинална презанимљива типа, који се глумцима кроја покојнога Лазе Телечкога и живога Пере Добриновића исцлађују, но ипак није с њом добивено ништа, јер држимо, да се такви по себи прилично неважни доживљаји крунисаних глава, па ма то били и шведски Карл XII., већ преживили, а да би могли трајно интересовати гледаоце. Хвале је вредна ревност редитеља Миљковића, којом је стари тај комад на ново именован, а и лена студија, коју је употребно на изучавање екстравагантне личности Карла XII., но ми мислимо, да је тај труд достојнији био вредније ствари.

Првказ није текао сасвим складно а то с тога, што неки приказивачи у журби илеу имали каде ни меморирати своје улоге. „Војам се саставка с краљем мога оца“ место „саставка мога оца с краљем“ одостоверено је било без примедбе, а том подобне оманке не би човек шале на прете могао избројати. Г.

Иадаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

4. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТИЛАТИ 3.

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 12. НОВЕМБРА 1887.

РАТ У МИРНО ДОБА.

ПАЈИВА ИГРА У 5 ЧИНОВА, ПО НЕМАЧКОМ ОД МОЗЕРА И ШЕНТАНА,
ПРЕРАДИО БРАНКО М. ЈОВАНОВИЋ. РЕДИТЕЉ: ДОБРИНОВИЋ.

ОСОБЕ:

Вока Спасић, богаташ	Милојевић.
Смиљка, жена му	Д. Ружићка.
Даница Комарова, њихова нећака	М. Максимовићева.
Стовка Верићева, њена другарица	З. Милојевићка.
Сима Чигрић, варошки саветник	Лазић.
Софија, жена му	Ј. Добриновићка.
Јелка, његова кћи.	С. Миљковићка.
Драгић, генерал	Лукић.
Душан Симић, његов побочник	Миљковић.
Гавра Јаснић, његов лекар, поручник	Ружић.
Макса Недић, потпоручник	Добриновић.
Пера Пилулић, апотекар	Васиљевић.
Цветко, слуга Душанов	Кестерчанек.
Јован, слуга } код Спасића	В. Димитријевић.
Јула, куварица }	Д. Николићева.

Збива се ма у којој вароши у садашњем времену.

Бољују: М. Димитријевић и М. Марковић.

У суботу 14. (26.) новембра први пут: „ПИТ И ФОКС.“ Хисторијска пајива
игра у 5 чинова, написао Рудолф Готшал. — Редитељ: Миљковић.

Улазнице могу се добити у позоришној касарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата
после подне, а у вече на касп.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(D. All. fizet.)

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 24.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Изази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

УСПОМЕНА НА ПОК. ПРИЈАТЕЉА.

ОД МИШЕ ДИМИТРИЈЕВИЋА.

(Паставак).

Осећао се, да није довољно упознат са српском књижевношћу, те поче с највећом пажњом читати Доситија. Уживао је у њему, допадао му се. У том читању почео му је студирати карактер. „За што је напустио манастир?“ То је тема, о којој је много размишљао. Разлози, што их сам Доситије наводи, нису му били довољни. Он је за тај корак тражио обичан, оштите човечански мотив. Њему је севинула кроз главу мисао, да је ту морало бити нешто, што у оштрој опреци стоји са калуђерским животом, он помисли, да је Доситије морао бити заљубљен. И то је било његово најдубље уверење, то је он најозбиљније тврдио. Они изливн срца, које Доситије посвештује спомену своје сестре Јуле, морали се, по Трифковићу, са свим неког другог типати, неког вишег идеала Доситијева срца. Он је у најодважнијем кораку Доситијевог живота тражио велики драматски моменат. И то је био повод, што је Доситија драматски обрадио.

Мисао је ова била доста смела. Још томе је придоласила и та незгода, што се ова мисао сукобљавала са цијететом српскога народа, што га овај има према особи Доситија Обрадовића.

Био је то свакојако ризикрат корак. Но Коста га се озбиљски латио, и нама је он поред свега тога добро дошао, јер је увео Косту Трифковића у драматску књижевност. „Младост Доситија Обрадовића“ био је први позоришни комад, што га је Коста написао. А било је то у лето г. 1870.

Овај се комад није, истина одмах приказан, али пут је био прокрчен.

Но Костин је дар био највећма удешен за схватање комичних карактера и ситуација, те се одмах затим баци на шаљиву игру. Први му је комад био: „Чесмиштал.“

Он се сад уједно и одважи, да га даде приказати. Но никако не хтеде, да то буде у Новом Саду, већ на страни. И тако је прво његово дело прешло у Панчеву преко позорнице. Било је то у зиму г. 1870.-1.

Полагао је много на успех, те је с тога отишао сам у Панчево, да буде при првој представи. А могао је слободно присуствовати, јер га у Панчеву скоро нико није познавао. Ту је био сведоком доброг успеха свога првог дела и очевидцем допадања, што га је исто изазвало.

Био је сад већ ободрен, и шаљиве игре низале се једна за другом из његовог пера.

Ја нити ћу их ређати, нити претресати, јер у овој прилици нисам и нећу ни да будем критичар.

Хтео сам само да покажем, како се Коста Трифковић увео у драмску књижевност.

VIII.

Коста је и у приватном и у своме јавном званичном животу напредовао. Код њега није било застоја. Свака година у животу била је један корак напред.

Год 1870. с пролећа упузани се у новосадеком мајнстрату једно сенаторско

место. На то место буде изабран Коста Трифковић. Избором овим променио је сада струку свога званичног деловања. Као велики бележник био је политични, административни чиновник; као изабрани сенатор пак преместио се варошком суду, где је — може се слободно рећи — највреднији, највештији и најсавеснији судија био. У том послу провео је цуне две године дана.

Но како је држао, да треба да оснује и своју кућу и своју породицу, то није ни мисао женидбе с ума сметао.

Почетком године 1871. испроси себи невесту, а на Ђурђев-дан исте године и венча се са Јелисаветом Славнићевом из Новог Сада.

Постигао је био сад све, за чим је тежио. Ова срећа достигла је још свој врхунац, кад му се пред Ускрс год. 1872. син родио. Како је весео и радостан био, сећам се као данас. У то доба нисам био у Новоме Саду, отишао сам био са многим својим пријатељима у Вел. Вечерек на српску велику бирачку конференцију, која је тамо за Цвети сазвана била. Кад смо се враћали с конференције — а долазили смо лађом из Титела — дочекао нас је Коста на новосадекој паробродској станици, и прва реч његова хитила је, да саопшти пријатељима велику родитељску радост.

У своме кратком браку имао је, осим овог сина, још једну ћерку, која се родила, кад је Коста већ у велико оболео био, и која је после врло кратког века на неколико дана пре њега и умрла. Син Ђура остао му је у животу, и данас је нишомец српске новосадеке гимназије.

Г. 1872. донела је промену и у јавном животу Костином.

Рок, за који су угарска муниципална тела изабрана била, био је већ давно прошао. Те године требала су иста тела на основу новог муниципалног закона, да се у једно исто доба обнове и преустроје. Ово преустројство отпочело је било већ са укидањем муниципалних и увађањем

нових краљевских судова, што се у почетку г. 1872. и спровело. Покојни Коста није имао много воље за политичан живот. Правна струка била му је много милија, и он се као сенатор, као члан варошког суда врло добро осећао. Према његовој спреми и наклоности била су сада пред њим само два пута: или да остане судија, или да отпочне адвокатску праксу. Но ни ово последње није му годило. Он је знао, да у адвокатској радњи има врло мало правних послова. Сам је говорио, да су девет десетина „кшефт“ и механички послови, а тек једна је десетина посла стручно правна. У таквим околностима није му се било тешко одлучити. Као члан једног колегијалног суда поднесе и он молбу, у којој је молио, да га за кр. судију наименују. Но како није имао вољу да место свога пребивања мења, то је изрично захтевао, да га за Нови Сад поставе. У првој линији захтевао је, да га поставе ереским судцем, ако пак не, онда председником судбенога стола. Коста је, као што напред поменух, и ако најмлађа, био ипак најодликованија снага у новосадеком варошком суду. Ово је већ по себи могла бити довољна препорука за њега. Осим тога имао је прописане и добро свршене науке, па обилату праксу. Једном речи имао је и формалну и материјалну квалификацију. А место, које је захтевао, већ је и заузимао, — није дакле никако дошао са стране, да се утутне у нову организацију. Но и поред овога имао је он и још нешто, чега је већ онда у Угарској требало, да се штотод постигне, а то је нарочита препорука. Он је имао и препоруке, и то добре и похвалне препоруке, па још са више страна, јер је поред све своје способности био у политичном животу познат и као „врло лојалан.“ Па како је прошао? Поред свију личних и стварних препорука није био наименован за судију. А и како да буде? Била је то онда голема јагма. Мађарски листови прозвали су провизио ову борбу „kenyérmezői csata“ (битка на лебном пољу). На 6000 разних места, која су

се имала раздати, било је преко 100.000 битка! А места ова давана су већином као потражиплаца. Заиста је била то права награда за политичне услуге.

(Свршиће се.)

Л И С Т И Ћ И.

ПОЗОРИШТЕ.

(Дилетантска позоришна представа у Сиригу.)

25. октобра приредила је сиришка српска омладина позоришно вече, и представљала је ова два комада: „Пркос“, прерађену шаљиву игру од дра Ј. Андрејевића и „Честитам“ од Косте Трифковића. Чист приход од представе намењен је српском школском фонду. Овом добровољном позоришном представом показала је српска омладина у Сиригу, да је међу њоме будна српска свест, и да она савесно врши своју задаћу у народу. Велика јој хвала и слава на трудима њеним. Но нека у овом родољубивом раду и истраје. Сириг је на самој граници великог туђинског окејана, па ако игде, оно у њему ни по што не сме српски живот малаксавати, да га не прелију туђински таласи. За сада примерно подржава у Сиригу српски живот тамошњи млади учитељ *Радивој Тошолоц*, који је одушевљен прегалац око народних ствари, и који је не давно толико пожртвовања и заузимања показао и око оснивања српске читалнице у Сиригу. Ми му одавде довикујемо, да у раду својему ни по што не клоне а свесна српска омладина у Сиригу за цело ће га вољно потпомагати у родољубивом раду његову. Г. Јован Павловић, садашњи министар просвете у Црној Гори, а некад уредник „Панчевца“, написао је у једноме од бројева истога листа год. 1871. ове речи, нуве горке истине: „Српски народ се на крајњим линијама својим у овој држави све већма губи, и све у уже границе повлачи.“ а, за доказ томе навео је жалостан пример Бура, Коморана, Мишколца, Јегре, Кочкемета, где је некад толико богатих српских трговачких кућа било, а сад су у тима градовима само свети бојжи храмови споменици и сведоци некадашњег српског живота. И Сириг је на једној од ових крајњих линија, али док је у њему овако будног и свесног српског живота, не треба да стренимо, да ће и негда кад постићи жалостан пример горњих градова. Омладино, на тоби је, да овај живот увек тако одржиш, и да га и поколењу својему тако очуван, у аманет предаш. Па дела том путањом, којом си пошла, још и на истрајнији рад!... П-т-џ.

(Збор пријатеља позоришне уметности у В. Кининди.) У суботу 10. октобра одржан је у В. Кининди збор пријатеља позоришне уметности, на ком је основано „Снажно добровољачко позори-

штво друштво.“ Цел је друштву та, да омогући себе да чини добротворства тамо, где кад устреба, дајући корисне забаве публици.

Друштво се конституисало овако: за председника изабран је Милан Петровић, адвокат, за перовођу Милош Белеслијин, учитељ. А да би друштво што брже и сигурније својој цели спешило, изабрана су два одбора, који ће поделити бригу око друштвеног напретка међусобно. Једно је књижевни одбор, који ће се старати о том, да се добаве zgodна позоришна парчад, а нарочито она, која овдашња публика или није никако видела или врло ретко; да се постара за zgodне личности како мушке тако и женске за чланове суделаче и суделачице; да дели улоге и да се стара за њихов прение. У тај су одбор изабрани: Милан Петровић адвокат, Милош Белеслијин учитељ, др. Богдан Давидовић, И. Веселиновић, Ника Николић учитељ, Р. Телечки, начелник, А. Поповић, Коста Вубаловић.

Други, административни одбор имаће ствар о друштвеној каси, располагаће где ће се и колико приложити, и у опште све друго, што ће у друштвени интерес задрати. У тај су одбор изабрани: др. Живко Богдан, М. К. Петровић, М. Јанковић, Божидар Манојловић, Чедомир Бајлић, Мита Терзин, Север Веселиновић и Паја Влаховић.

Мора се споменути, да су се још на самом скупу пријавили 17 мушких чланова за суделаче. Ову прву седницу, која је у најлепшем реду текла, руководио је др. Живко Богдан, као заменик председников, који је због болести одсутан био.

Друштво је ставило себи у задатак, да читавим низом представа забави публику, да споји дакле лепо са корисним, а све је одређено на добротворне цели. С обзиром дакле на племениту цел друштвену, и на пожртвовања његових чланова, ваљало би да се женски чланови што више и што пре упишу за праве чланове, а да се не пита, ако је ша и ши, ја небу с њоме (јер ко није чистан, друштво га не ће примити). А публика би нарочито ваљала да пригрия ово племенито подухвате својих родољубивих синова, јер од одзива публике зависиће, да ли ће се друштво моћи одржати дуже времена или не. Нека дакле сваки учипи своје, и свачија ће савест бити мирна. А самом друштву желимо што већег напретка! В.

Издаје управа српског народног позорштва.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

5. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 4.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 14. НОВЕМБРА 1887.

ПИТИ ФОКС

ИСТОРИЈСКА ШАЉИВА ИГРА У 5 ЧИНОВА ОД РУДОЛФА ГОТШАЛА,
ПРЕВОД С' НЕМАЧКОГ. РЕДИТЕЉ: МИЉКОВИЋ.

ОСОБЕ:

Порџ Ш., краљ енглески	Лукић.
Чарлс Џејмс Фокс, министар и државни секретар	Ружић.
Уиљем Пит	В. Димитријевић.
Ричард Бриџли Шериди }	Лазич.
Слак	Кестерчанек.
Фоб	Врга.
Слап	Добришовић.
Снотон, директор источно-индијског друштва	Милојевић.
Џејкинс, секретар држ. благајне и краљев повереник	Васиљевић.
Хери Брајар, писар ист. инд. друштва	Л. Хаџићева.
Херцешкиња Џорџана Сиенсер од Девоншира	М. Максимовићева.
Херијета, модискиња	Исајловић.
Пак } слуге Фоксове	* * *
Дик }	Врга.

Догађа се у Лондону 1783. год.

Бољују: М. Димитријевић и М. Марковић.

У недељу 15. (27.) новембра „НОВИ ПЛЕМИЌ“. Шаљива игра у 5 чинова, по
К. А. Гернеру посрбно Лаза Телечки. — Редитељ: Добришовић.

Улазице могу се добити у позорничној касарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата
после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(B. dt. fizet.)

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 25.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издава се време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

УСПОМЕНА НА ПОК. ПРИЈАТЕЉА.

ОД МИШЕ ДИМИТРИЈЕВИЋА.

(Свршетак).

Ово је био Кости први и једини ваљда пораз у животу. По тај поступак постављања судија уједно му је и очи отворио. Дошао је и он до уверења, да и код нас не почива све на врло чврстом правном и моралном темељу. Политичка борба, коју је српска народна слободоумна странка водила, била му је сад и сувише јасна и оправдана. Политичко уверење, које је већ пре 3—4 године код њега клицу ухватило, развило се и почело је sazревати.

Остао му је сад још само један пут отворен, а то је била адвокација. Чим је престало делање варошких судова, одмах отвори Коста адвокатску канцеларију, и ако је још у статусу варошких чиновника био. До варошке рестаурације био је чиновник на расположењу.

О рестаурацији пак трагао је место варошког фишкала. Решавање ових ствари није било више у рукама српске већине варошког представништва. Били су сад већ други фактори меродавни, који су мањини и сувише повлађивали. Избор сад већ није више онако глатко и сигурно ишао, као до сад. На било је и овде неких сметња и пренона. Но Коста је био у грађанству популаран. Сиремн и способности његовој није могло бити приговора, те су тако и ове сметње отклоњене биле, и он буде сад за варошког фишкала изабран, и као такав је и умро. Од почетка свога јавног рада па до последњег часа био је у служби свога родног места, што је он за неку особиту дужност сматрао.

Поред фишкалата водио је и приватну адвокатску праксу, која му је радија лично ишла, тако, да је могао из ње лепо своје скромне потребе намиривати.

У својој краткој пракси истакао се био и јавно. И то је било одмах у почетку г. 1872, кад је пред новосадским судбеним столом поред дра М. Полита и дра Ст. Павловића бранио једног (Јуку Хајдина) од оне тројице, који су због тријераршке демонстрације код новосадске алманшке цркве против ондашњег мандатара Анђелића као нарушиоци службе божјие оптужени били. У својој обради ограничио се на чисто правно поље, и постигао је како код самога суда тако и код ондашње велике аудиторије највећи успехат.

Тако је сад његов живот добио стабилан облик. А он се у том стању осећао срећан и задовољан. Па као да му се и нарав променила.

Он је, до душе, и дотле био свагда добре воље и у друштву весео и расположен. Но и та добра воља крстала се свагда у неким извесним границама збиље, која је била поглавита црта његовог карактера. Али последњих година његовог живота као да се и та збиља разблажила. Шта је био узрок овоме? Да ли је била та околност, што је једном доспео у стабилне одношаје живота, или можда ново књижевно занимање са мањном игром? — не знам пресудити. Тек он је био и сувише задовољан!

У то доба развио се у њему највећи

интерес за књижевност. Код њега није више било оног почетничког устручавања. Он је српску позорницу сад тушта богатио својим шаљивим играма, и почео се и такмичити за књижевне награде, што их је „Матица Српска“ расписивала. Његово „Љубавно писмо“ добило је такву једну награду.

Год. 1873. изабрала га је „Матица“ за свога потпредседника, и ако се овоме избору живо опирао. А при крају исте године извео је најлепшу своју замисао, достојну потпредседника „Матике Српске.“

У оно доба није било у Срба ни једног књижевног и забавног листа. Није га било већ од неколико година. Политички живот апсорбовао је сву умну снагу српску. Свакојачко била је ово аномалија. У-

виђао ју је многи, но ваљда никоме није жао било, што је тако, као Кости. С тога он у јесен г. 1873. сазове једно коло пријатеља себи, да се посаветује с њима, како би се овој потреби задовољило и ова срамота отклонила. Он је био одушевљен за покретање новог листа, и одмах на првом скупу буде закључено, да се лист покрене. То је био „Јавор.“

Ни у једном своме послу није ваљда толико уживао, као у овом. Са каквом је само ревнишћу претплатнике купио! Без сумње је то његово одушевљење највише допринело, да је ново подухвате и у самом народу са највећим одушевљењем било примљено.

Сви ти моменти били су најлепши почетци једног живота, који је много, врло много обећавао.

ЛИСТИЋИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШЋЕ.

(*Робијашева ћерка*, позоришна игра у 3 чина, написао А. Вилбрант, превео Јован Грчић.)

Прошле позоришне сезоне у Н. Саду тако у почетку препла је ова вилбрантова позоришна игра преко нашега позоришта, па иста срећа послужила ју и ове сезоне и доста је добро примљена.

Вилбрант је доста писао за позориште и његова дела приказивала се и приказују се на многим немачким позорицима. На ево видимо неке и у нас преведене, а превео их је један исти, г. Грчић. Он је превео још и Асунту Леонијеву и Арију и Месалину, од којих се прва већ приказивала у нашем позоришту.

У опште вилбрантова позоришна дела одликују се у томе, што су од утиска на расположење гледалаца: имају доста интересантних сцена и у више прилика траже да до дна душе потресу гледаоца. Така је и „Робијашева ћерка“ (пређе „Фабрицијусова ћерка“). Ово није тешко разумети, кад се знаде, да је Вилбрант управитељ дворског позоришта у Бечу.

Фабрицијус (г. Ружић) и његова ћерка (г. Вујићка) јесу такве особе, које изазивају више пута у гледалаца сузе и у опште утичу на позоришну публику, а особито кад им приказивани

даду оне лене округлине, као што је учинио г. Ружић у пуној мери; међу тим није замерке ни приказу гђе Вујићке, већ ако би желели нешто више топлине према Роџу и бар колико-толико ведрја лица. Исто тако нешто више интереса препоручујемо и г. Миљковићу у сцени пред истражним судцем, јер му не може равнодушан бити развијтак читаве ствари; иначе му је игра била потпуно добра.

Како су и гђа Ружићка и г. Добриновић играли лепо а и остало особље није целину кварило, морамо бити задовољни са приказивањем глумачким, отуд је зацело и публика изашла из позоришта овога пута задовољнија него прва два; у осталом разлога овоме можемо можда наћи и у томе, што је овај комад тек други пут приказан у Новом Саду.

Публике није баш сувише било, шта више мало.

(*Рат у мирно доба*, шаљива игра у 5 чинава, по немачком од Мозера и Шептана, прерадио Бранко М. Јовановић.)

Већ је две-три сезоне у Н. Саду, откако се приказује горња шаљива игра једаред с великим а други пут с мањим успехом, једаред пред публиком а другдаш пред празнијом кућом.

Од Мозера имамо у репертоару нашег по-

зорништа више глума, но све су више ради ефекта, ради очију, унутрашње пак вредности имају много мање и по замисли и по развоју и по тенденцији. „Ултимо,“ и „Библиотекар“ и други наводе гледаоце на смеј, све сузе терају, а запиташ ли се, шта је то све и зашто је написано ово, одговор је кратак, да развесели и да раздрага публику, иначе у њима ничега више. „Рат у мирно доба“ још даље иде. У глуми је много комичних сцена, скоро више него што је и допуштено а да не буде проста лакрдија; поред тога и претерује „рат“ овај, јер се не слаже са нашим српским осећајима, ма да је прерађач хтео дати неког српског духа овој шаљивој игри. Са „ратом“ оваким ратује се против осећаја у многог гледаоца и — опет је позориште било доста посећено, а то нам доказује, да и наша публика није и нешто шале и смеја и — инконтиненције.

Приказ је текао живахно, представљачи се баш отимали, да надокнаде оно, што су представљањем својим у пређашњим вечерима прилично изгубили били; но ипак било је негде мало више ослона на оног тајног духа, који речи у уста меће.

У приказивању се особито одликовале гђица Максимовићева и гђица Миљковићка, и то врло брзим говором. Ако и јесу женске и инвигарице, ипак не треба да тако брзају у говору, јер публика тражи да и разуме речи њихове. Горње особе су тако брзо говориле, да си их местимце с муком могао разумети а негде баш није се дало ни разумети. Ово се мора осудити, иначе је ишло добро.

Међу приказивачима спомњемо г. Добриновића, који се онако лако официрски владао.

— Т —

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕВУ.

(Где је мачка?) У недељу 13 о. м. приказивала се опет иза 6—7 година Шентанова лакрдија „Где је мачка?“ Лакрдија се оснива на самим quiproquo-има. Оно мало тобожње комике, што је у њој, постизава се ситуацијама, не карактерима или шта више психичном духовитошћу. Пре 10 година три су пријатеља под једним стаблом наишла кесу са 2000 талира, на место да је предаду полицији, они је лепо задрже и обвезу се, да ће тој главници сваки придавати на месец по 5 талира кроз 10 година, а након 10 година сагатаће се под њим стаблом уз лозинку „Где је мачка?“ на ће се онда заједно провеселити и уједно разделити одобљалу „мачку.“ Новцем је имао управљати најпрактичнији, Милер. О том састанку била је обавештена пријатељица Далхофова, удова Еинер и Кристенова сестра

Елиза, те у известно уречено време дођу оне под стабло с тобожњим веровницама својих — мужева. Удова се интересовала за Милера, а Елиза увек сањари о песнику Далхову. Кад су дошле под стабло, оне су ту наиале елегантног барона Емерманда, који дознавши за што су дошле, издаје се за Милера. Међу тим Милер је хотелније у том крају, а познат је обично под именом Вајквилер. Он има сграшно љубоморну и тако бедасту жену каква се може наћи само у немачким лакрдијама. Сада долазе непрестани quiproquo; једна лудост за другом; једна немогућност за другом; а све без духа, без хумора. Напослетку се да како све дозна, и на свршетку имамо пред собом само — чистир пара. Такве су обично немачке лакрдије.

За што се „мачка“ по ново извадила из позоришног архива, не можемо право схватити, премда смо видели да се официнство смеје и оним призорима, који су пре кадри човека расрдити него насмејати. Да тај комад није са свим згодан за „народно земаљско казалиште,“ чини нам се, да је сасвим јасно. Међу тим, сад још влада у нашем позоришту „прелазни стадиј,“ који је тако темељито нацртао бан у прорачунском одбору, на се може у репортоару трпети и „мачка.“ Кад се изведу реформе у хрватском позоришту, Шентановој лакрдији не ће бити више места на хрватској позорници.

Приказивало се прилично добро, само су се представљачи (скупа с г. Фијаном) у 1. чину слабо разумели. У осталим чиновима уз г. Фијана најбоље се држала гђица Ђрбићева, која је сваки дан боља, те нам улева најлепше наде за будућност.

Синоћ се приказивала стара лудорија „Локот,“ која је некад подржавао на позорници Племенчић а сад је подржава г. Сајевић. У новој ери народног позоришта не ће ни она имати више raison d' être.

Иза „Локота“ певала се оперета „Пансионат,“ с обичним познатим успехом. Официнство је било добре воље, те је чешће дало о том доказа одобравањем и изазивањем.

„Нар. Нов.“

ПОЗОРИШТЕ.

(Две нове шаљиве игре пољске.) Пољски писци Адолаф Абрахамовић и Р. Рушковски написали су заједно опет две нове шаљиве игре. Једна се зове „Домобрана“ у 4 чина, а друга „Нова Франсијон“ у једном чину.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

6. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТЦАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 15. НОВЕМБРА 1887.

НОВИ ПЛЕМИЋ.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 5 ЧИНОВА ПО К. А. ГЕРЦЕРУ, ПОСРБИО ЛАЗА ТЕЛЕЧКИ. РЕДИТЕЉ: ДОБРИНОВИЋ.

ОСОБЕ:

Манојло Безарић, трговац	Лукић.
Фемка, жена му	Д. Ружичка.
Зорка } кћери им	З. Милојевићка.
Мера }	М. Максимовићсва.
Пратљача, комфер, Безарићев шурак	Добриновић.
Ката, жена му	Ј. Добриновићка.
Јелена, кћи им	С. Миљковићка.
Младен Веровић, I-ви комитоариста код Безарића	Миљковић.
Омер Ружич, практикант код Безарића	В. Димитријевић.
Чика Спиридон, Безарићев фактотум	Милојевић.
Поджупан Палковић	Лазич.
Север, син му	Васиљевић.
Мијат, шегрт пратљачини	С. Миљковићсва.
Јован, слуга	* * *
Жупанијски наредур	Врга.
Жан, послужитељ	Кестерчанек.

Збива се: први чин у кући Безарићевој; други, трећи и четврти чин у кући Безарићевој и Пратљачиној; пети чин у кући Безарићевој.

Болују: М. Димитријевић и М. Марковић.

Ко од наних поштованих сталних претцатника жели своја места и за ову представу задржати, нека изволи ту намеру своју изјавити у позоришној писарници најдуже до 11 сахата пре подне.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(B. dtb. fizet.)

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 26.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издази за време бављења позоршне друштине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПРЕПИСИВАЧ УЛОГА.

Скница АРПАДА ГАБАЊА.

Сиромах стари Андрија Гимпел! Као да га сад гледам, како поред мене на улици пролази са погнутим телом и ситним корацима, а његова „ad libitum“ порасла, дуга и као снег бела коса провирује овде онде из старе распаране му капе. Дебели је шал обавио око бледог врата, од зиме дрхће у лакој канутићу, а на цинелама има толико руна, е се може рећи, да по кадрили иде готово бос; руке је турно у рукаве.

Куда се жури? У гостионицу, да се нићем загреје? Не. Андрија Гимпел не није; новаца нема ни потуре, нити икакву ствар од вредности, да би је у заложницу носио. Или се ваљда жури у круг своје породице, да би своје озебле удове огрејао на жару породичне љубави? Не. Андрија Гимпел нема никога на овоме свету. Или је ваљда пошао у прошњу, да измоли неколико мрвица хлеба? Не. Андрија је Гимпел поносит и не прима никакве милостиње? Куда дакле? Ено у онај дућан на кошку, да купи једну флашу ализаринског мастила, црног као гар. Андрија је Гимпел члан једне позоршне друштине у провинцији — он је преписивач улога!

Некада је — беше то одавно, врило давно — оставио своје родитеље, а с њима и школу, удобност, имућство, друштво, весели пријатељски круг и лепе изгледе, све, па је следовао мамљивом музичком позиву — постао је уметник, т. ј. он је хтео постати, али своју намеру апсолутно није могао постићи. Кад је у кору чевао, увек је његов глас по „другој којој жу-

панији“ тумарао; кад је хтео говорити, страх му је увек тако стегао грло, да није ни рече могао прозборити; памтење му није никад особито јако било, а то му је увек страха задавало. Једном приликом играо је слугу, који је у првој радњи имао јавити: „Коњ је оседлан!“ а у другој радњи: „Сто је постављен!“ Но кад је Андрија Гимпел у вече на позорницу ступио, опазио је, како на вратима дворане његову лему жепицу по бради милује некакав елегантан господин. Ужасна га је забуна обузела и он избаци феноменални став: „Коњ је постављен.“

Ни у најмањој мери није имао глумачког дара, само срце, пуно одушевљења, што је у његовим грудима куцало, и то га је срце као машина за летење у више сфере бацало.

Чим је позоршна друштине своје место променила, одмах је Андрија Гимпел и своје име променио, једно с тога, што му се сопствено име није допадало, друго с тога, што је свагде фијаско претрпео, на би хтео своје неуспехе да поправи. Имао је на двадесет уметничких имена. Његов се управитељ на то већ навикао, па га је у сваком новом месту питао:

— „Дакле, г. Гимпел, какво име да вам на цедуљи метнемо?“

Па за што су га трпели у друштву, кад није био ни за што? За што му нико не рече пријатељски, да се окане својих пада, па да се чега другог мачи? То је имало свог великог узрока.

Плеу га никако хтели пустити, да из

друштва одс у свет, него су га још наговарали, да не траје, јер у њему лежи велики уметник. Тепили су га, да је Герик у првој својој представи пропао, па и сам Кин је читаву вечност морао чекати, док је постао славан. Храбрили су га разним начином, а то све с тога, што је жена Гимлова, лена и „љубави достојна“ Лина, била онај елеменат, што је читаво друштво оживљавао.

На сад пошто мог јунака познајете, хоћу да вас и са његовом историјом упознам.

Као што споменух, Андрија је Гимпел као са свим млад човек ступио на позорницу. Хтео је да постане први љубавник, а није био способан ни за послужитељске улоге. Но ако и није могао на

позорници љубавника играти, то га је етим већом срећом играо у животу. Лице му беше лепо и пријатно, понашање добро. Упознао се са госпођицом Лином, глумицом, која је у истом друштву отпочела своју глумачку каријеру. Заљубили су се „смртно“, као што се то обично каже. Младић се заносио за девојком, а она је опет одговарала његовим осећајима. Заједнички су зидали куле по ваздуху; заједно су се радовали и тужили; заборавили су на прошле патње, па су чекали да им се идућег дана испуне жеље, — у кратко били су сретни. За кратко време постали су муж и жена. Њихову брачну свезу није до душе ни један по благословно, али је благослови она свемоћна снага, коју обожавају сви земаљски створови без разлике вере: *љубав!*

(Свршиће се.)

Л И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(*Пит и Фокс*) историјска шаљива игра у 5 чинова, од Рудолфа Готшала. Превод с немачког.)

Серију новина, које нам је народна позоришна дружина накана приказати за ово време, што ће код нас остати, започела је у суботу 14. о. м. Готшалова шаљива игра „*Пит и Фокс*“. Од драмских дела Готшалових ово је прво, што се код нас дало. У главном је дело то достојно увело тог принознатог Немца и осигурало себи место у репертоару код нас. Готшал је то дело написао још године 1854. Као и остала му драмска дела, жалосне игре „*Мазса*“, „*Катарина Хауердова*“, „*Набоб*“ и т. д. доказује и комедија „*Пит и Фокс*“, да Готшал није само изврстан теоретичар и процњивач, него је кадар створити и сам ваљано. Тако јасној и доследној карактеристики, какву је Готшал извео у ликовима два та велика државника енглеска, ретко је где паћи равне. Па и радња — врпе се око такозване *Indiabil* (индијског пројекта) — у комаду је том жива и занимљива, а и остала су лица, као и два насловна, фино, нацртана. Зависн дабогме од приказивача, да разумеју интенције песникове па да удахну живота у те слике онако, како је то песник замислио, па се „*Питу и Фокеу*“ врло лако даје извојевати успех.

У том погледу можемо поприлично задовољни бити са нашим глумцима. Они су већком дорасли таквим задатцима. Ружић (Фокс), Милковић (Пит), Добриновић (Снотон), Ј. Хаџићева (Џорџапа), Лукић (краљ), свако је то доказало, да уме да проучи, чега се лати, а и Милка Максимовићева, даровита наша најивна, доста већ цврсто стаје на ноге, само није требала овога пута сметати с ума, да је — Албијово чедо и то одрасло без оца и матере а живило већ нуних двадесет година те му претерано мажење никако не доликује. Г.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(„*Удате жене*.“) Прошло је већ двадесет година, од како је у Дражђанима умрло пољски новелиста и драматичар Јосиф Коржењовски, али за то ипак његове, особито историчке драме, нису са свим ишчезле из репертоара пољских позоришта и ако се сада већ не приказују онако често и с онаквим успехом, као и. пр. у Лавову у нештој десетини овога века. Хрватско народно позориште, које би имало обухватити у свом репертоару најбоље драматске плодове свих словенских народа, није могло мимоићи ни Пољака Коржењовскога; само је штега што га се није сетило бар већ пре двадесет година, а

кад га је сада уврстило у свој репертоар, било би можда zgodnije, да је узело коју његову трагедију, место комедије.

Садржај његове: „Удате жене“ брзо је изприповедан, јер је врло незнатан. Отилија је жена и духовита девојка, којој је већ 25 година. Истина да је у њу заљубљен Адолф, али то је човек „од начела“, коме разум увек савлађује срце, па он налази на Отилији толико погрешака, да је не може запосити, и ако зна, да га она љуби. Те су погрешке: Отилија много пази на моду, она је по Адолфову мњењу расникућа; хоће мало да кокетује; уз то, на послетку, говори често навалице у друштву и страним језиком, а не само својим, како би он хтео. Отилији, која силно љуби Адолфа, дозлогрди на послетку његово пренемагање и његова неодлучност, па смисли варку, како ће га до крајности залудити и предобити. После дужег путовања по Далмацији, она се поврати у Загреб (комад је локализован) и ту у споразуму са својом тетком прогласи да се удала за неког Малинића. Сад се она облачи врло укусно, али не претерано; невинна кокетерија јој сад је врло дражесна; говори увек хрватски; духовита је као увек; краснија него икад пре; управо чаробна. Што је хтела то је постигла. Адолф се с новим, неодољивим жаром у њу заљуби, а она га подупире у том, дајући му нежним начином авансе. Очајавајући, што је био тако глуп, да није узео таку жену, бојећи се да не уништи и своју и њезину ерећу, Адолф хоће да одлучује, али га на послетку обавести ујак Отилијин, мајор, да она није удата. И сам је мајор о том мало пре обавештен. Сад је већ Адолф спреман, да одмах отиде својој драгој и да јој падне пред ноге. Али не! Треба јој се осветити, што га је мучила! У споразуму с мајором, нише он други дан Отилијиној тетци, да се жени, те је моли, да му буде у помоћи у избору дарова. И тетка је у споразуму. Отилија, која живи у уверењу, да Адолф још не зна, како она није удата, љути се и на себе и на њега: на себе што је учинила лудост, те се издавала удатом; а на њега, ради — издаје. На послетку долази и Адолф. Њему је тешко играти комедију, јер једва чека, да загрли своју изабраницу, али се ипак савлађује, да је „казни“. Донесене прекрасне наките мора Отилија по жељи теткиној пробе ради узети на себе, према јој то раздира срце. Тако накитена сазна на послетку да ће она бити Адолфова жена. Пошто се сретни љубавници загрле, падне завеса.

Замисао нишчева није лоша, ипга више била би извртан предмет за комедију — од једног, највише два оманла чина. Кроз три чина не може да се одржи интерес гледаоца, тим

више, јер он већ у првом призору сазна све, те може да у напред конструира цели течај драме. Пошто нема довољна чина, довољно драматског елемента за три оделка, разводњава се драма већ при крају првог чина, те се касније само споредно појављује по који драматски призор. Све је остало — новела. Еписки елемент у толико превлађује драматски, да гледалац готово и не види пред собом драме, него као да чита лепу какву новелету.

(Свршиће се.)

ПОЗОРИШТЕ.

(Протићева позоришна дружина.) Већ од почетка месеца октобра налази се у Беловару протићева дружина, која угодном душевном забавом прекраћује дуго време. Представе се добро полазе. Набројаћемо вредније комаде, као што је „Доп Цезар од Базана“, „Језуита и његов питомац“, „Зависници Ђаволови“, „Циганин“, од Синглететија, „Епидемички“, „Марија Тјудорова“, „Паришки колотер“, „Низ бисера“, „Карташ“, „Царичин сужник“, „Белијалова кћи“, „Библиотекар“, „Пркос“, „Лек од пуница“ итд. Комади су добро одиграни. Првакиње у друштву свакако су гђа Протићка и Подловнићка. Прва одикује се добро погођеним карактерима, а последња својом љупкошћу, дражешћу. Протићка је најбоље одиграла Шарла у Језуити. У данашњем веку играју велику улогу пунице; у протићевој дружини гђа Тодосићка увек је на свом месту — као пуница. Од мушких истичу се и нагичу се г. Савић, који комичне старце, а особито Синглететијева циганина изврсно игра; Тодосићка је фигура, има угодан орган, само је нешто укочен у салонским шаљивим играма. На свом је месту Спасић, кога чека лепа будућност, знадне ли красан свој таленат употребити. Спасић је млад човек од својих 20 година, средњег стаца, црне косе, жена и чврета органа. У „Марији Тјудоровој“ као Фабијано Фабијани занео је целу публику, а као црнац у „Низу бисера“ погодно је праву меру, приказујући одана слугу. Ђирић понео се нешто више од онога времена, од када се одружко из круга загребачких глумаца, и ма да је лепо напредовао, ипак као да се не може одучити да мање пена кад говори.

Општи љубимац као да је Бакаловић, који је као Алфред у „Епидемичком“, те као „Књижничар“ цагерао публику на смех.

О свакој представи свира један део овдашње војничке музике — наравно особитом врстом.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

7. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТИЛАТИ 5.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 17. НОВЕМБРА 1887.

АДРИЈЕНА ЛЕКУВРЕРОВА.

ДРАМА У 5 ЧИНОВА, НАПИСАО СКРИБ И ЛЕГУВЕ, ПРЕВЕО К. П. Х. — РЕДИТЕЉ: МИЉКОВИЋ.

ОСОБЕ:

Адријена Лекуврерова, глумица у француској комедији	С. Вујићка.
Морис, гроф Саксонски	Миљковић.
Војвода Буџонски	Ружић.
Војвоткиња, његова жена	Д. Ружићка.
Шоасељ, свећеник	Милојевић.
Атепаида, маркиза Домонтова	Л. Хаџићева.
Мишоне, редитељ у француској комедији	Лукић.
Грофица Вињијева	Д. Николићева.
Баронца Водмопова	З. Милојевићка.
Госпођица Жувенотова	М. Максимовићева.
Госпођица Дањвиљева } глумице у француској комедији	С. Миљковићка.
Кинол } глумци у француској комедији	Лазич.
Поасон }	Кестерчанек.

Господа, госпође, глумца и глумце из „француске комедије.“ Збива се у Паризу 1700.
 I. Чин код војвоткиње. II. У „француској комедији.“ III. У улици „Гранж Бателијерској“
 IV. Код војвоткиње. V. Код Адријене.

Болују: М. Димитријевић и М. Марковић.

У четвртак 19. новембра: „ПЕРИПЛОНОВ ПУТ“. Шаљива игра у 4 чина, од Е. Лабиша. Превод с францускога. — Редитељ: Добриновић.

Улазице могу се добити у позорничној писарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(D. dt. fixet.)

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 19. НОВЕМБРА 1887.

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 27.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Издави на време бањена позоришне друштине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табак. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПРЕПИСИВАЧ УЛОГА.

Скица АРНАДА ГАБАЊА.

(Свршетак.)

Андрија Гимнел не постаде вештак, али његова жена постаде уметница. За кратко време постала је прва певачица у друштву. Кад год је играла или певала, беше позориште дунком пуно. А и како да не? Ова је жена изгледала као оличена милокрвност. Лице јој беше ружи често и свеже: млеко и крв. Где је год зрак њеног ока падао, ту је палио. Њен је сребрни глас продирao у најтајније кутове срца. Запосила је публицу, на је свако обожавао.

Андрија Гимнел знао је то врло добро, јер је био суревњив на свог „анђела“, као што је он своју жену називао. И управитељ је знао, и трио је, шта више, ласкао је Гимилу само за то, што се бојао, да ће иначе своју привлачну снагу, на тиме и свој хлеб изгубити. Али и још неко је други знао, јер једног вечера, кад је Гимнел остао код куће и своју милу женицу до поноћи, до носме поноћи и за тим још дуго, дуго очекивао... није ова дошла. „Анђела“ је нестало, побегао је.

Друштво се распало, а Андрија Гимнел остао је са својом двогодишњом ћерком сам без хлеба. Срце му беше празно и путо, као обесвећена похарана црква; душа му се смутила, еменеша је нестало са његових усана, грдно је бога и плакао као је са својим гладним дететом.

Шта да отпочне? За глумца је био неспособан а да удари другим којим путем, за то је већ био стар. Да ли да се

својим родитељима поврати? Ови су одавна били већ тамо, где би он радо хтео бити — беху мртви. Да ли да рођаке замоли за милостињу? Не!... Та он је човек... Попудно се за шантача. Примисли га, па је сад са неким позоришним друштвом путовао од села до села, од вароши до вароши. Нужда га је сломила, бол га раздирао, коса му је оседела... Доцније га однустише и другог узеше за шантача. Рекоше му да муца и да не види добро, па се сва слова у његовим очима све уједно сасвају. Можда је то и истина била. Сад се понудно за преписивача улога.

Јулија, његовој ћерки, беше већ седамнаест година. Сушта слика њезине мајке. Већ војзи за љубав није се смео одрећи глумарења, јер је девојка наследила глас своје мајке. Јулија је већ певала у кору и примала је плату.

Друштво је већ од четири месеца у Х. Јулија беше обљубљена. Кад год је ступила на позорницу, добијала је цвећа. Један јој се младић почео удварати. Шта више, овај се младић пријавио и управитељу; хтео је да постане глумац.

Једног дана беше Андрија Гимнел позван, да одмах посети грофа Сиденберга. Андрија Гимнел називао се тада Волке.

— „Господни Волче!“ — рече гроф са строгом погледом. „Мој је син у вашу кћер заљубљен.“

Гимнел је промуцао нешто, збуњено се, као кад је први пут ступио на по-

зорницу, и молио је најзад грофа за опроштење, што високородни грофов син воли његову кћер.

— „Ви хоћете мога сина да одмамите на глумачко поље. Ја против то, а протестујем у име моје и у име моје жене“.

У истом тренутку отворише се врата и унутра уђе грофица. Андрија Гимпел побледео је као мртац — мишљаше, да пред собом види духа и пружи руке. За тим повика гласом изненађења и очајања:

„Мој анђео! Мој анђео! Моја жена!...“ и паде пред грофицом доле.

У своме стану лежао је Андрија Гимпел тешко болестан. Слуга један допео му је по други пут писмо. Дршћућом га руком распечати и читаше: „Драги пријатељу! Моја вас је жена некад познавала, данас вас не сме више познавати, јер она је моја законита сунруга. Ваша је кћи незаконито дете; ја ћу је узети под своје. Код вас ће пронаћи, код мене ће срећна бити. Што се вас тиче, то вам задајем реч, да ћу вас годнишње потпомагати. Помислите на срећу вашег детета, па немојте му ништа сметати. Мој је једини услов, да одмах оставите варош. — Гроф Сиденберг“.

Сиротом старцу помутнише се очи. Погледао је око себе... беше сам, остављен; на свету није више никог имао, јер његова кћи беше већ код своје мајке... Соба му беше тесна и хладна, а срце жарко и широко, тако широко, да би у њега читав свет могао примити. Шта да ради?... Кад је на срећу своје кћери помислио, ударише му сузе на очи...

У писму је било и новаца.

— „Да, да! На сваки ћу начин отићи. Ја нећу пезиној срећи стати на пут. Отићи ћу... Сутрашњи ме дан неће више овде задрети.“

Тако је самом себи говорио, на се почео спремати за пут. Спаковао је своја пера, мастноницу, улоге и хартију. По неки пут је руку преко очију превукао. Најзад леже, — та у јутру се мора кренути на пут.

Позорниши слуга, којег је управитељ сутра дан са новим улогама послао Андрији Гимпелу, дошао је одмах патраг.

— „Гимпел неће више преписивати улога,“ — јавно је овај управитељу.

— „Неће? А за што не?“

— „Јер је мртав! Лежи на својој постели — већ је са свим хладан...“

(3.)

С немачког.

ЛИСТИЋИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ. (Недељни ред позоришних представа.)

У четвртак 19. новембра *први пут*: „Перионов пут. Шаљива игра у 4 чина, од Е. Лабиша, превод с француског. — Редитељ: Добриновић.

У суботу 21. новембра: „Завађена браћа“. Позоришна игра у 4 чина, од Еркмана и Шатријана, превео М. Н. Шапчанин. — Редитељ: Миљковић.

У недељу 22. новембра: „Стеван, последњи краљ босански.“ Историјска драма у 5 чина, написао Мита Поповић. — Редитељ: Миљковић.

У уторак 24. новембра *први пут*: „Црна пега.“ Драма у три чина, написао Г. Чикија, с

мађарског превео Јован Грчић. — Редитељ: Добриновић.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(„Удате жене.“) (Спринтак.) На против да је предмет „Удате жене“ обрађен у једном чину, разтегнут, често досадни дијалог, био би више кондензиран; све би, што је сувишно, отицало; а развучена радња, која никако не може да обухвати три чина, обилно би напунила један чин, те би се развијала живо, занимљиво, брзо; гледалац не би имао времена, да сам у напред конструира оно, што ће доћи. Та невоља онака се мало не код свих словенских драматичара, да обично узимљу за своје драме или суви-

ше или премало садржаја. Они као да пре одлуче, колико ће им драма имати чинова, него што створе за њих грађу, те су пре наклонени написати лошу драму у више, него извршену драму у мање чинова. И баш код бољих, испушених драматичара догађа се понајвише, да незнатан садржај развуку у више чинова, док талентирани почетници нагомилују у своје драме толико садржаја, толико идеја и епизода, да од тога на крају постају драматски мозаици, а не праве драме. Праву меру међу тим и јесте најтеже погодити; за то се хоће највише рутине и највише финог укуса; с тога баш и јесу францески драматичари највећи вештаци.

Главне улоге синоћног новитета приказивали су госпођица Грбићева, и гг. Фијан и Брани, а госпођа Сајевећка глумила је „тетну“, без које такви комади не могу да буду. На првоме месту ваља нам истаћи гђицу Грбићеву, која је јуче себи осветлила образ. Она је доказала синоћ такав напредак како у схватању улоге тако и у детаљном интерпретирању, да јој се морамо поклонити. Против нашег очекивања, ова је у Отилији ударала и у такве нежне, дражесне жице дуневних афеката, о којима смо мислили, да иду у њеној власти. У целини била је пена Отилија врло добра и јасна фигура, која заслужује наше потпуно признање. — Изврстан је био и г. Брани као „пензионерац“. Он је оштрог, али екроз и екроз доброг и поштеог мајора, „граничара“, приказао управо типички. — Г. Фијан није могао да се са свим вађе у својој улози: сад је био сувише пасиван, а сад опет сувише живахан. Ако пође средњим путем, погодиће, по нашем мишљењу, Адолафа најбоље. — „О тетици“ гђе Сајевећке сувишно је говорити. Кад она није добра и дражесна тетица? — Г. Боцић показао је и синоћ, да епада међу оне ређе наше глумце, који умеју јасно изговарати хрватске речи.

Синоћња представа, према су међучини предуго (а без потребе) трајали, свршила се већ око 8 и по сата. То је на сваки начин прекратко позорнично вече, с каквим се може рецензент задовољити, јер на тај начин може пре отићи кући, или г. Обенаусу, али за већину ошћинства то није довољно. Тако кратак комад није довољан за једно вече, па у таквим приликама ваља давати два комада. Никад се не би позорнична представа смела довршити пре 9 и по сата. Тако бар ми мислимо.

У Загребу 4. нов. 1887.

Ј. Иблер.

Према су се до данас прилике у Русији знатно поправиле. Гогољев „Ревизор“ има и да-

нас исту вредност, коју је имао пре 50 година. То и јест значај генијалних дела, која спадају међу речите споменике свога доба, да им се вредност никада не губи, па макар се како промениле прилике, у којима су настала. Наравно је, да таква дела имају и најзахвалније ошћинство, јер главни део ошћинства, ако и не може себи дати критичног рачуна о вредности великих дела, ипак и разумом и чувством појми ту вредност, па је увек спремно, да ју призна и потврди. Тако је „Ревизор“ ушао у вољу и загребачкој публици, па је и 12. (24.) нов. прилично науцино кућу, према је ове године већ 5—6 пута даван. Одзив публике, и што се тиче интерпретације, био је посве оправдан, јер та представа „Ревизора“ спада међу најбоље, што смо их видели до сада. Главна је у том, наравно, заслуга г. Мајровића, који приказује управитеља Сквозникова, да би и сам Гогољ био енише задовољан. Не давно је био у Загребу један Рус, књижевник, па је у неким руским новинама видећи Мајровића у тој улози, ишао, да ни на петроградској позорници није видео глумца, који би боље схватио, те верније и доследније приказао Сквозникова од Мајровића. Таква критика без сумње пуно значи. — И госн. Фијан с ванредном је добровољом и агилношћу приказао Хлестакова. Прелазећи на ценицу гђицу Јовановићку, морамо опет пожалити, што није имала прилике у каквој улози прве врсте изаћи пред ошћинство, али уз то не треба нам ни припомињати, да је и синоћ, као и у досадашњим представама, своју узредну задаћу извршено решила. Ана Андрејејвна не може се друкчије ни замислити, него онако, како ју је гђа Јовановићка приказала. Онај приказ у 1. чину на прозору право је ремек-дело наивно-својеке, звездљиве брбљавости. Госићу су почастили синоћ при опростној представи пријатељи и пријатељице загребачке јеном китом цвећа и врло красивим венцем са вршцама, а ошћинство ју је неколико пута живо изазвало. — Епизодетама могло би се штошта приговорити, али у главном они су помогли створити лепу целост, којој је само гдегде недостајао фини склад ради малко превелика претеривања. Свака хвала иде гг. Сајевећка, Милана, Антуна мл, Жагара, Силвија и Савића, који је ванредно добро карактерисао Хлонова, госн. Фрајдепрајти Драг., који се је умео извршено маскирати, а уз то је погодио тон правог маловарошког трговца. — Ошћинство је било добре воље и често је давао израза своје одобравању живим пљеском и изазивањем.

„Н. Н.“

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

8. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 6.

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 19. НОВЕМБРА 1887.

Први пут :

ПЕРИШОНОВ ПУТ.

ШАЉИВА ИГРА У 4 ЧИНА. ОД Е. ЛАВИНА, ПРЕВОД С ФРАНЦУСКОГА. РЕДИТЕЉ : ДОБРИНОВИЋ.

О С О Б Е :

Перишон	Добриновић.
Капетан Матје	Милојевић.
Мажорен	Лукић.
Арман Дерон	Васиљевић.
Данијел Савари	Миљковић.
Жореџ, слуга капетанов.	Лазић.
Жан, слуга Перишоновог	В. Димитријевић.
Госпођа Перишонова	Ј. Добриновићка.
Апријета, њена кћи	М. Максимовићева.
Вођ	Живковић.
Гостионичар	Врга.
Чиновник	Кестерчанек.
Продавачица	Д. Николићева.

Железнички чиновница, путници.

Болују : М. Димитријевић и М. Марковић.

У суботу 21 новембра : „ЗАВАЂЕНА БРАЋА“. Позоришна игра у 4 чина од Еркмана и Шатријана, превео М. П. Шапчанин. — Редитељ : Миљковић.

Улазице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(B. alt. first.)

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 28.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издаје за време бањена позоришне друштине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПРИЈАТЕЉСКИ ДУГ. (УЛОМАК ИЗ „НЕКОЛИКИХ ПОЧЕЗА“.)

„Благословени су они, који у свом веку ником ништа на жао не учинише, и који после своје смрти чак и онс веселе, које некад само познаваху. И хисторија ћути о онима, који друге веселише, а зашпеје имена оних, због којих хиљаде милцијона других сузе лише. Мирисни зефир долази и одлази без икаква трага; бесна бура оставља за собом дуготрајне трагове пустоши“

Петерфи.

Не кори ме, млађани друже и јадни пријатељу мој, не кори ме укором великим, дугом неодуженим. Не карај ме, мили покојниче мој, не карај ме каром заборавља према личном ти пријатељству и пријатељској сени твојој. Та живот нам је тако пун, тако испреплетан ситним зачколицама и празним беспослицама, да нам остаје врло мало времена за озбиљно пословање и врло мало простора, да бисмо срцу могли дати маха. Али те не заборавих, тако ми драгих костију твојих, не заборавих те нигда, ни у бурним часовима радости, ни у мучним и тешким часовима злих искушења.

Зарекох ти се мртву на задњем растанку, над отвореном раком, да ће ми твоја светла успомена преживети ово мало чемерна живота, и да задњи час његов неће бити задњи час сећања мог.

И завет бејаше срдчан и свет.

И реч није само реч.

И, ево, где се истргох из чељусти враголомне свакидашњости и свакидашње вртоглавице, да се градимнице спустих у вечни станак твој, да те по дугу растанку загрлим, заборављени пакешче мој, и да ти неливам суху белу лубању, ту малену тропну палачу, у којој негда бора-

вљаше *ши*, царујући са тога сјајног престола моћнога духа свог.

Поздрављам те у мирном дому твом, увређени душе и напуштена сирото моја! Поздрављам те, рано отргнути и нечовечно прегажени цвете из маленога расада младе уметности српске! Мир века је драгом пенелу твом, а рајско наслеђе и блаженство српској души твојој, од селе до истека времена и вечности.

Пешкомовано ђаче, непослушан син, одбегло шегрче, лакоумно дете — велики човек, исобичан таленат, племенита душа, поштено и слепо одано срце: то је био он. Она му прва половина бејаше само каламак случајности, а ова друга прави цвет, дело чисте природе, прави и бесмртни део његов.

Смрти се прохтело да му још за ране младости ускрати материнску негу и очинско старање. Случај га бацно у немарне руке несавесних рођака, а зао га удес погнао из стоне у стопу до задњег му корака. Окорела практичност хтеде од ђенијалног теста да умеси препредеог кнџу; да сломије оно, што се не ломи; да спута необуздани дух, која смело пробија и непробојне препоне и мушки срља напред, на ма се на првом кораку сатр'о у мливо. И он се борно. Борно се озбиљно, као зreo човек, одважно, као неустрашив јунак; борно се и прокрчно пут преко мјесе у нове крајеве, у живот нов. Избио је на површину као затајано благо саможивог тврдице, коме не би памењено да

угине у помрчини. Дошао је на чистину цео целат, да се сав посвети узвишеном позиву свом, да се венча с' њим, и да му за уздарје принесе оно мало века, што му је усуд досудио.

Хај, али који је тај сретник, којег је до сада цео свет потпуно схватио?.. Та људи се баш за то не разуму, што знају да говоре.

Непоштенно слепило вајних му рођака осудило га онога истог часа, кад је ступио од природе му намењеном стазом, јер мишљаху да је скренуо, јер га не разумеше, јер не бејаше лист горе њихове. „Фаптаста“ — „пустолов“ — „неваљалац“ — „блудни син!“ звањаше за њим, као живи огањ проигране савести, као про-

клетство, као манитост, као бес. Одреконше га се, као што се потомци Израилјеви одрекоше бого-човека баш у оном часу, кад је био најближе Богу, оцу свом. Одреконше га се, и поробише га, и поделише међу се очевину његову, као грабљиви најамници пилагови свету одежду Исусову. И оставише га на улици сама саморана, гола и боса, слаба и неiskusна, поругана и осрамоћена; отурише га, као изношену траљу, као сваку неупотребљиву ствар.

Тако сам га затекао, тако познао.

Први пут сам га видео, кад је први пут ступио на позорницу.

Тад је трајао истом седамнаесту годину.

(Наставље се.)

ЛИСТИЋИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Циганин, позоришна игра у 3 чина с певачем, написао Е. Сигангетија, по србско Јусти М. Шимић, за позорницу удесно А. Хаџић, музика од А. Миличиноског.)

Од како се почео „Циганин“ приказивати у нашем народном позоришту, није проиша још ни једна сезона овде а да недељна публика није гледала ову позоришну игру.

Сигангети је написао овако мађарског „Циганина“, ал' га је Шимић вешто по србско те скоро имамо посла са нашим „Циганином“, зато се врло радо и гледа у позоришту. Ове пак године није било толико публике као иначе, а шта је томе разлога не знамо, ако није то, што се не престано даје, те је већ и сувине познат Новом Саду. Међу тим „Циганина“ представљају и друге друштвене позорнице, које путују од места до места а не зову се „народне“ него су приватне. „Циганин“ је у опште далац врло познат у нашем народу и многи су га већ гледали на позорници и то јако радо.

Што је тако „Циганин“ дело примљен и овде у Новом Саду и свуда на страна, имаде великих заслуга друштва нашег нар. позоришта, која га вољно приказује, а ту је опет од највеће заслуге г. Лукић (Кавко Циганин), који је представљао циганина толико пута и увек на потпуно задовољство следатеља. Као што је други пут, тако је и овом приликом оправдао мњење свију, који га гледаху, да је циганин у пу-

ном смислу — на даскама. Живост и окретност г. Лукића као старог циганина одударала је јако од природе циганске у његове кћери Ружице (гђе Вујићке), а читава игра изгубила је много и у Торђу, г. Васиљевићу. Гђа Вујићка била је и сувине помодна циганка како одлом својим тако и понашањем; јесте, она је доста уздигала за драганим својим, али то није нешто силно од срца, више нам је изгледало онако по роману каквом; живости циганске још је мање било у ње. Г. Васиљевић био је слаб Торђе у глумљењу а у певању — — —. Што се тиче певања и Ружица је страдала. Ракила (гђа Добриновићка) надманила је свога мужа а нежељеног старкељу још и више; но овај се кретао некако стереотипно. Сцена на бунару није ове године изведена живо и бурно, па је и у томе приказ глуме доста изгубио.

Кад не бисмо имали на уму, да је почетак ове сезоне у Новом Саду скопчан са циприлкама, могли бисмо рећи, да је „Циганин“ ношао к'о рак, ал' знајући за све циприлке будимо задовољни.

—с—

(Адријена Ленуерерова, драма у 5 чипова, написала Скриб и Лесгуве, превео К. Н. Х.)

Из велике фабрике позоришних дела, у којој су под Скрибом, као вођом, радили многи француски шпеци изанила је и горња драма године 1849.

Скриб је имао праву радноницу, у којој су написана многа дела, рачунајући на 350. Све

глуме готово одликују се тиме, што су вешто удешене и изведене, а особито се истиче природан зашлет, премада баш нису високог полета: у Андријени гледамо пуна три сата замршај за замршајем, по све се ређа природним током. Карактер је само у Андријене, која љуби Мориса, грофа Саксонског и онда у Мишонета, али би могли бити чистији: Андријена са освете а Мишоне са његових десет хиљада ливара. Остале особе одбијају нас својим нејасним карактерима.

Драму ову примила је наша публика први пут и доцније радо, но овог пута није тако било, јер и саме претплатене клупе биле су празније него иначе, а остатак потпуно празан.

Слаба посета није збунила наше глумце ни мало. Они су с вољом почели, с вољом наставили, па с вољом и свршили драму Адријену Лекуврерову.

Истакле се две особе у приказу: једно је гђа Вујићка као Адријена а друго г. Лукић као редитељ Мишоне.

За глумицу никад благодарније улоге од Адријене, ако је добро изведе. Адријена је скуп многих и различитих момената: у њој се бори љубав са осветом, наклоност са мржњом, срећа са несрећом, истина са сумњом; Адријена се радује састанку са Морисом, она га прима, грли и љуби, ал она му — прилике су такве — и не верује, криви га, одриче се и заверава се, да ће га заборавити, но страст остаје и — доста је само да се Морис покаже и једну лепу реч рекне, па је све заборавила; у Адријени кишти, страсти превлађују ал и надају, у последњем чину долази још и умна малаксалост због отрова и на послетку умирање.

Тешка је та Адријена и опет са хвалом спомињемо гђу Вујићку као Адријену. Од почетка до краја држала се она потпуно на висини вештине своје; од прве појаве у предсобљу француске комедије па до последњег даха свога уверавала нас је Адријена, Вујићка, да је проникла у дух глумице Адријене. Прелазе из једног душевног расположења у други јасно је показала; у декламацији пред војвоткињом нешто ју глас издао, ал си опет са лица јој читао освету и презирање сасвим лено; занос у последњој радњи пред Морисом испунао је за руком врло чисто, само бисмо рекли, да се доста измучила, кад је онако мало брже смрт наступила. Приказом својим заслужила је гђа Вујићка признање, и опет — није те благодети на крају претставе видела ни осетила. Наша публика одаје признање више пута за поједине комичне сцене, шта више и за обичну декламацију, па и за какве год смешне паразе само, а кроз промишљеној и вешто изведеној игри скоро да се

и невешта чини. Укус! Жао нам је што на овом месту то спомињемо.

Редитеља Мишонета представљао је г. Лукић већ неколико пута, али никад није изашао пред нас с таквом вољом као овога пута. Стари Мишоне је сасвим улога за г. Лукића. Заљубљени старкеља обожава на свој начин идеал свој, брани га, опомиње га на сваку ситуацију, која би на штету могла бити и жртвује све за Адријену. Све је то г. Лукић изнео пред нас верно и природно, ничега није било усиљенога и све му је лепо дошло; за руком му је особито пошла сцена у петом чину, а као редитељ, кад испраћа на крају друге радње незване госте, био је и сувише жесток те мало прешао и у смешно.

Гђа Ружићка као војвоткиња, г. Миљковић као Морис, г. Ружић као војвода Буљонски и г. Милојевић као Шоасел потпуно су задовољили гледаоце.

Споменути морамо још, да су богате женске тоалете допринеле много спољашњем сјају драме Адријене Лекуврерове.

— В —
(Представа са слуштеним ценама.) По одлуци управног одбора „друштва за српско народно позориште“ даваће се у недељу 22. новембра (4. дек.) о. г. недељна представа са слуштеним ценама, а приказиваће се оригинална историјска драма: „Стеван, последњи краљ босански“ од Мите Поповића. Цене местима биће оне: Седиште у кругу 80 новч., седиште I. реда и на страни 60 н., седиште II. и III. реда 40 н., партер 30 н., галерија 20 н. — Осам тога решио је управни одбор, да се ове сезоне приреди и једна представа за децу, такођер са слуштеном ценом, о чему ћемо у своје доба опширније јавити.

ПОЗОРИШТЕ.

(Два нова пољска позоришта.) Познато је одавна да пољски народ живо ради на пољу уметности. Доказ су тој живој радности два нова позоришта пољска, која ће се на скоро саградити, и то једно у Лавову а друго у Кракову. За прво је одређена свота од 600.000 фор., а за друго од 400.000 фор.

(„Шчастливец“.) На петроградском руском глумишту појавио се ономадне нов позоришни комад песника Владимира Немировича-Данченка с насловом: „Шчастливец“ („Срећан човек“). Прва су два чина управо извршена, одобравању и повлађивању није било краја. Али је тај занос знатно охладио у задња два чина, у којима је песников драматска снага клоуна. С тога ће песник морати или поправити недостатке у трећем и четвртном чину, или ће драма као и многе друге отићи у забрав.

Иадаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

9. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТИЛАТИ 7.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 21. НОВЕМБРА 1887.

ЗАВАЂЕНА БРАЋА.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 4 ЧИНА, НАПИСАО БЕРКМАН И ШАТРИЈАН, ПРЕВЕО М. П. ШАНЧАНИН.

РЕДИТЕЉ: МИЉКОВИЋ.

О С О Б Е:

Жан Ранцављев, богат економ
 Жак Ранцављев, богат дрвар
 Лујза, кћи Жана Ранцаве
 Ђорђе Ранцављевић, син жаков
 Флоранс, учитељ
 Лебло, надзорник шума
 Лекар
 Доминик, слуга код Жана
 Шумар
 Маријана, жена Флоранса учитеља
 Живета, кћи Флорансова
 Нанета, стара сељанка
 Једна сељанка
 Жистина, служавка Жана Ранцаве
 Марија

Миљковић.
 Луквић.
 Л. Хаџићева.
 М. Дмитријевић.
 Милојевић.
 Васиљевић.
 Лазић.
 Кестерчанек.
 Врга.
 Ј. Добриновићка.
 М. Максимовићева.
 З. Милојевићка.
 С. Миљковићка.
 * *
 Д. Николићева.

Збива се у селу Шому у Богезима 1829.

У недељу 22. новембра са *стпуштеним* ценама: „СТЕВАН ПОСЛЕДЊИ БОСАНСКИ КРАЉ“. Историјска трагедија у 5 чинова, написао Мита Поповић.
 Редитељ: Миљковић.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(B. dt. fizet.)

ГОДИНА XII

ПОЗОРИШТЕ.

БРЗЈ 29.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПРИЈАТЕЉСКИ ДУГ.

(УЛОМАК ИЗ „НЕКОЛИКИХ ПОТВЕЗА“.)

(Наставак.)

ИЗ КЊИГА
БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА
У ДАЧЕВУ.

Бејаше то сићано, слабуњаво, нежно створење, виљаста врата, узаних прсију и малене главе. Сам је дошао и понудио се управитељу једне мале приватне дружине, којој сам тада и ја припадао. Кад се пријавио, узеше га сви за предмет глупе шале и подсмеха, јер га држаше ни под-а-шта — нико не верова у њ'. Тек по дугој молби би примљен у круг „уметника“, у круг „талијинских свештеника“, и то са споредном црквењачком дужношћу — дужношћу позоришног слуге! . . .

И он, он — геније — у служби бестидне спекулације, која се, за рачун једног трбушара, игра угледом и чашћу уметности свете! . . .

Да, тако је било; такав је ред; кажу, да се тако ваља. Морао је сам од својих леђа саградити мост, да са пуне обале горког понижења пређе у цвезни врт заносне славе. И он се није жалио, није рекао ни речи, није ни главе погнуо, него радосним осмехом прими погодбу, као кад пибом расипљакано детенце добије парченце шећера, те заборави на бол и плач.

Еј, ала ми се живо сећам оних свечаних трепутака, кад је први пут размакнуо крилима по врелом зраку клизаве позоришне свету на двављење, уметности на част. Чим се појавио са чела му је заблестало миро позвана избраника, који са талијинога амвона господари тршчаном скинстром својим, док му будућност не

оплете трипов венац и не отеше осуђенички крст. . . .

Па како ми се изненадише, па како ми му завидеше!

Слава и мржња, невоља и јад!

Нико не започе тако сјајно — и нико не сврши тако жалосно.

Има на овој стрљивој планети створења, која нису кадра ништа да створе, која завиде свачему и исмевају све, која немају моћи да пруже руку, али имају дрскости, да подмећу ногу у свакој згоди. Исмеваши га, понижавали, гомили, а уз то га мучила голотиња и глад. Па нашло се кукавица зле крви, који су и руку дизали на њ', користећи се слабошћу његовом! О, сећам се још и сад, колико је и колико пута долазило да се исплаче предатном, али само преда мном — пред другима никада не! Био је чврст, поносит. Ја сам му био најбољи пријатељ, јер сам га најбоље разумео; мени је слепо веровао све, јер сам га вазда бранио и закључао од злоће, док нам се путеви нису размимонили.

Па колико је био веран, колико честит, колико благодаран! . . . Па како ми сам га тек ја волео! . . . Кад год би ми па дуну пала копрена сете и туге, кад би ми чемер узмутио крв, молио бих њега, да ме разговара и да ми пева. И он би ми певао, певао би умилато, као мирисни шум при нежном пољунцу заљубљене руже са веселим крипом, а тужно као јек прекинуте жице на ојаћеном

срцу човечијем; невао си тако дуго и дуго, док ми око не засузи, па онда би ме загрлио и плакао са мном заједно.

Несрећа и проклетство!

Земља бејаше тврда, а небо високо! Али у њему борављаше силаи дух, који се дизаше пада-све, дух свеж и светао као злаћано кандило пред милостивим лицем Бога свемогућег, јер он бејаше по избор свештеник у најмилијем храму његове славе. Па ипак као да му недостајаше нешто, што му је цела века сметало, да буде свој и ради чега није могао никад ништа за се учинити. То нешто, што му је сасма недостајало, била је: *себичности, брига о себи самом*. Расинао је и поклањао свој таленат, своје срце и свој живот, не питајући коме, како и за што?

Издашан као краљ — а убог као просјак!

Великодушност, која је вредна и најплеменитијег племића.

Пола, само пола године провео сам с њиме заједно и онда се растасмо; ја одох даље. Дуго се од тад нисмо виђали, али за њим иђаше глас од уста до уста, те духом бесмо вазда заједно. Сваки дан дозираху до мене смеј и сузе, што их је мамио из осетљивих срдаца

љуцких, те ми верно причаху бурни живот његов. Славили га, узносили и потезали из руке у руку, као врло занимљиву, врло забавну играчку, којом се даје пријатно протерати „ћес“.

Младост, занос и престодушност — лудост, страшна лудост! Грех, који се каје животом.

Две и по године, након првог расанка нашег, видео сам његову сен — сен, која дише ваздухом, а одише крвљу. У очима му борављаше смрт, у ходу смрт, у гласу смрт, над главом несрећа, проклетство — смрт. . . . Кад се загрлисмо и пољубисмо, промуца ми сузним очима:

„Пријатељу, драги мој пријатељу, уби ме занос и слава!“ И ја занемих, јер у срцу не нађох ни цигле речи утехе. Најзад га упитах, шта мисли, куд је пристао тако болан, тако невољан?

„Идем — рече ми — у какав фрушко-горски манастир, д'ако се смиљују, те ме приме под свој кров. У болницу не смем; бојим се, страх ме је. . . .“

И отишао је, и закуцао на вратима милосрђа, и одбише га са божјега прага — учтиво, веома учтиво. . . . После два дана опет је дошао мени. Поскрбих га, колико се нашло у невољи, и одиравих га у место рођења његова. (Наставиће се.)

Л И С Т И Ћ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Нови племић, шаљива игра у 5 чинова, по К. А. Гернеру, посрбио Лаза Телечки)

Некадашњи „Нови племић“ поновио се у нашем позоришту за прошлога бављена дружине у Н. Саду, па сво и у недељу 15. (27.) новембра.

„Нови племић“ може се држати још на позорници, ма да се не слаже са правим друштвеним стањем данашњим у земљи, али је преводилац улио му српског духа и српске наравн толико, да га доста радо гледамо; још више је недељној публици вољан, јер у неким сценама види себе. Цели врло радва а особито гозба и опе здравније, па „многа зета“, па удавање јако прија гледају.

И тенденција је комаду веома добра: не

поневиди се, јер можеш зло проћи. Само се бојимо, да гледаоци недељни већином смеђу с ума прави смер „Новога племића“.

Преставна је ишла добро, премда још не иде престављање онако како смо научили да гледамо од позоришне дружине српско-народне. Нешто још смета.

У „Новом племићу“ нема улоге, која би се истицала пред друге; мање-више све су такве, да глумци могу показати своју вештину. Посилац насловне улоге био је г. Лукић, који је у свему био добар а особито се показао као добар трговац а благ и мно отац, док га није жена Фема преокренула, да и он мисли као и други племићи, па да се тако и држи. Фема у рукама гђе Ружићке нема парике, особито се не-

тиче у ње оно високо племићско понашање још помешано занатлијском крвљу. Г. Добриновић (Пратљача), г. Милојевић (Спиридон), г. Миљковић (Младен) и гђа Добриновићка били су добри, особито г. Добриновић. Меру гђе Максимовићеве морамо похвалити, исто тако и Омера г. В. Дмитријевића. Није првина како гледамо гђцу Максимовићеву као Меру, као несташно дете, које поред свега тога зрело мисли и дела. Поджупан није за г. Лазина; глас му смета, исто тако и благо и тихо његово понашање, но то је у природи г. Лазина, па није он крив.

Публике је мало било.

—И.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(*Јубилеј гђе Иванке Сајевићке.*) У славу 25-годишње прославе глумачкога рада гђе Иванке Сајевићке приказивала се 4. (16.) новембра о. г. у нар. позоришту у Загребу Скрибова „Чаша воде“, а у корист слављеници. Представа је почела у 6 сахата у вече. После увертире подиже се застор и пред гледаоцима се указа велелепна дворана, у којој стојаше слављеница као војвоткиња Малброва обучена и окружена њезиним садруговима. Пре но што је сама представа започела, честитали су на отвореној позорници слављеници чланови драме и опере, те јој предали своје и с других страна приспеле дарове. Најпре је поздрави управитељ А. Мандровић и предаде јој у име интенданта г. Кнајзла прекрасне бриљантне мишћуше, а за тим јој са срдчним речима у име читавог драматичког друштва уручи сребрн ловор-венац. Редитељ опере Антон поздрави је у име чланова опере и предаде јој златну наруквницу с драгим камењем. Уз те дарове добила је јубиларка од драме песму у врло лепом увезу, а од опере адресу с потписима свих оперних чланова. Г. Брани уручи слављеници кутију са сребрним као дар српског народног позоришта новосадског, на којем је свечарица кроз пет година глумовала. Г. Савић предаде јој прекрасан ловор-венац од свежа цвећа са тробојницом српском од стране кр. српског народног позоришта београдског. Милош Цветић и жена му Марија, чланови кр. срп. нар. позоришта београдског, послали су леп ловор-венац. Осим тога добила је слављеница од својих загребачких штоватељница две кутије сребрнице, прекрасну свилену тоалету, ланезу, штд., и дарова од пријатеља и пријатељица, свесучинних грађана и од појединих лица и породица. — Дубоко гапута, сузних очију, захвали се јубиларка својим друговима, даривачима и опшњегству, које ју је својим љубазним сусретањем охрабрило на истрајан рад и којему се препоручује и у напредак, особито за оно доба, кад јој једном по-

нестане снаге, те не узмогне своје дужности вршити како би хтела и морала. — Чим се ди-гао застор, те док су предавани дарови и за време говора јубиларкиња, публика је гђу Сајевићку бурно поздрављала. На силно њесекање и изазивање морао се застор више пута дићи, те јубиларка изаћи на позорницу. — Мало за тим отпочела је представа Скрибове класичне шаљиве игре, у којој гђа Сајевићка уз г. Филана приказује главну улогу. Њена је војвоткиња Малброва изврсна фигура. Проучивши је темељито до најситнијих детаља, гђа Сајевићка створила је тако складну целину, да може млађим глумцима у тој улози служити узором глумачког „ситносликарества“, при којем ипак не ишчезава главна мисао, темељна белега карактера. Духовита жена, енергична достојанственица, злобна али фина непријатељица, осетљива и осветљива супарница, све је то Сајевићкина војвоткиња у пуној мери. Давни се запети љубављу и осветом до несиретности, до повреде краљичина величанства, која јој се немилосрдно осветљује, она је смешна али није несимпатична, јер се тако брани, јер тако ради из мотива, којима је врло у љубавном и повређеном срцу, а таквом срцу може се штошта опростити. У сваком погледу гђа је Сајевићка са својом војвоткињом потпуно успела, па није само њезин јубилеј него је и тај прави успех био поводом, што ју је публика управо бурно, неуморно изазивала после сваког чина. Да је позориште било распродано, не треба ваљда ни спомињати.

После представе приредили су у ресторацији „Кола“ чланови драме у част јубиларки банкет, коме су присуствовале сва загребачка певачка друштва, осим српскога, које није било позвано. Јубиларка је ту напредно одликована. Пало је више здравица, понавјаше у славу јубиларке, и отпевано је неколико песама, те је забава у опште лепо текла. На банкету су читани и брзојавни и писмени поздравни, којих је са свих страна стигло једно 40—50, између којих су са особитим одобравањем примљени поздравни „друштва за српско народно позориште“ у Новом Саду, срп. нар. позоришне дружине, од управе краљ. срп. нар. позоришта у Београду, и неких драматских чланова у Прагу. Ван Хрватске поздравили су слављеницу многи поштоваоци и пријатељи позоришне уметности из Н. Сада, Београда и других српских крајева.

Тако је ето на позорници и ван позорнице дато признање истрајном и успешном 25-годишњем раду заслужне глумице Иванке Сајевићке, а то ће признање сигурно и љу ободравати на даљи рад и уједно бити побудом млађим снагама, да савесно истрају на путу уметности. II.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

10. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 22. НОВЕМБРА 1887.

Са слуштеним ценама

СТЕВАН ПОСЛЕДЊИ БОСАНСКИ КРАЉ.

ИСТОРИЈСКА ТРАГЕДИЈА У 5 ЧИНОВА.
НАПИСАО: МИТА НОПОВИЋ. РЕДИТЕЉ: МИЉКОВИЋ.

ОСОБЕ:

Тома Остојић Христић, босански краљ	Лукић.
Стеван, краљев незаконити син, доцније краљ	Ружић.
Радивој, краљев рођени брат, јајачки бан	Миљковић.
Косача, краљев таст, војвода светог Саве	Лазић.
Момчило, бан од Усора	Васиљевић.
Кубретић, војвода зворнички	М. Димитријевић.
Томазини, придворни свећеник	Милојевић.
Исак, велики везир Мухамеда II.	Кестерчанек.
Упор, посланик краља Матије	В. Димитријевић.
Старац	Исајловић.
Двоје деце	* * *
Турски часник	Врга.
Ана, краљева мати	Д. Ружићка.
Катарина краљева жена, Косачина кћи	С. Вујићка.
Дивна, косачина сестра	Л. Харићева.
Први } Херцеговац	Живковић.
Други }	М. Димитријевић.
Диздар	В. Димитријевић.

Војници и свита.

У уторак 24. новембра *први пут*: „ЦРНА ПЕГА“. Драма у 3 чина, написао Г. Чикија, с мађарског превео Јован Грчић. — Редитељ: Добриновић.

Ко од наших поштованих сталних преплатника жели своја места и за ову представу задржати, нека изволи ту намеру своју изјавити у позоришној писарници најдуже до 11 сахата пре подне.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9--12 пре и од 3--5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(В. длт. fizet.)

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 30.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Излази за време бављења позорнице друшине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПРИЈАТЕЉСКИ ДУГ.

(УЛОМАК ИЗ „НЕКОЛИКИХ ПОТЕЗА“.)

(Наставак.)

За тим га не видех пуно времена. Распитивао сам за њ' на свс стране, али му нико не знађаше ни трага ни гласа. Најзад путујући са дружином из места у место, дођосмо у један повећја српски град у равном Банату, где се позабависмо равно месец дана. Тек на неколико дана, пре него што ћемо кренути даље, случајно дознадох, да се мој јадни пријатељ налази у истом месту. Невоља га најпосле бејаше сломнла, те се склонно — у болницу. Сместа сам одјурio тамо. Упутише ме, показаше ми неку празну постељу а рекоше ми сасма равнодушно:

„То је он.“

Да, постеља изгледаше празна, јер је у пој лежао само један живи костур. . . Ужасно је то било погледати тај разорени живот. Из очију му зиђаше гробница немог очаја, а тиђашу му глас јечаше као да долази испод земље, или као изумирући ропац последњег наде; а у томе гласу и у томе погледу бејаше му се стекао задњи остатак мал' не угашена живота. Срце ми је хтело препући од бола, али се уздржах, да му не очемерим оно мало радости нова нам састанка. Ослових га веселним лицем, као да сам му дошао у сватове, а не на вечни опроштај. Како ме спази, крену се у постељу тешком мучком, поглед му олаше, засањла се, јекну и пружи ми суху руку своју.

„Хвала ти, од срца ти хвала, што си дошао. Не знам, како ми је мило! Већ четрдесет дана лежим овде, на још нигда

не видех позната лица. Никога од мојих, никог од наших све до селе (па ни од тада никада никог), као да сам се на Бога бацао камењем. . . . Шта ћете представљати данас? . . . Ах, ово су досадни, сурови људи! . . . Море ме глађу. Мисле луде, да сам ја ваљда просјак, да лежим овде за бадава. . . Казао сам, да ћу им платити, дабоме, да ћу им платити, само док мало прездравим. . . Поћас сам спевао, да сам добио место на сталној позорници. . . Тако је! . . . Нећу се више потуцати. Кад оздравим, одаћу се само једној струци. Нашто да и даље распачавам снагу? . . . Грудн ме више не боле, само ме још ту у грлу нешто голица. . . не да ми да дишем. . . Ај, та уби ме ова самоћа и нерад. . .“

Још смо се дуго и дуго разговарали, а говорили смо искључиво о позоришту. Молио ме, да му причам, и заштитивао ме о свему и свачему до ситнице. Тражио је савета, склапао планове, подизао на трулим стубовима магловиту зграду будућности своје — и био сретан, сретан к'о нико његов! Ја сам му помагао, одобравао, будно у њему спасања над и намамнo га на смеј. Смејао се радосно, као дете после куњања — али га баш у тај мах загргну страховит кашаљ, лице му потамне, зацени се, а тело му се укочи као проштац. . .

Нисам могао више уздржати, нисам се могао претварати и даље. Опростих се с њиме и пагло одох дома, а у главн ми

непрестано хујаше онај његов сухи потмули глас, као укопана несма, или праскање догореле воштанице. Узгред сам се постарао за бољу му негу и марљивије лечење, ма да о животу не би ни помена; а пре, него што ћемо одутовати даље, одох му, да се опростимо од тад до послетка. Био је необично весео. Чим сам се појавио, рече ми:

„Добро је, врло добро! Лекар ми је рекао, да могу напустити лечење. Вели није потребно; проћи ће то већ и само, и то врло брзо. . . . Ваљан човек! Видиш, мало је тако добрих и честитих људи. . . . Па набавио ми је из болничке књижнице и неколико класика да читам; знаш, требаће ми то касније. . . . ради студије. . . . Него он ме ипак, кáнда, по мало вара. Вели да није ништа, али ја онет осећам као да су ми плућа мало начета. . . . Наштао он глумцу да подваљује! Доктор и — глумац! Којешта! . . .“

Ја сам га и опет тешно, причао му, збијао шалу и смејао се силом, само да га разгалим. Уверавао сам га, да ће се то све побољнати, да то не чини ништа, ама баш ништа, ако су му плућа мало и окрзнута — а он јадник у тај мах једва ако је имао какав крњадак од плућа. Лагао сам га у очи и без зазора, а он ме гледаше поверљиво, као весника нове среће и нова живота. Видех да ми слепо верује, да се детињски нада, па се чисто згадих на опору истину, те пригрлих умљату лаж, лену, чаролијску лаж, која тако снажно крени плашљиво срце човечије и тако слатко опија слабачки нам ум.

Та, за бога, зар ми писмо глумци? Ми смо шаљивчине, ми смо људи „сретне“ природе, ми само говоримо, а не осећамо, ми можемо и морамо да терамо комедију и на самртничкој постељи. За нас не постоји истина, за нас постоји само обмана — обмана од почетка до краја.

(Свршиће се.)

Л И С Т И Ћ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(*Перионов пут*, шаљиво игра у 4 чина од Е. Лабиња, превод с француског, приказана у Новом Саду *први пут* у четвртак 19. новембра 1887.)

После драме Адријене Лекуврерове, у којој смо доста нацезали живце, дође шаљива игра „Перионов пут“, где смо се морали баш смејати. Смеј и опет смеј, тако да читава глумачка није ни за што друго него да се смејемо, да нас све вилице заболне.

Периошоп је главна особа; богат је то колар, па се диже на пут са женом и кћерком, хоће да се прође и да види Швајцарску; у путу се нађе са неколико путолова, а главна су два, Арман Дерон и Данијел Савари, а то зато, што облећу око кћери његове, па су је већ и запросили. Арман и Данијел прате узастопе породицу Периошову и гледа, да један другог из седла петене указујући Периошопу и његовим разне услуге. На посетку је победио Арман, а не толико услужама, које је Периошоп одмаздавао, шта више и кривио га због њих, већ је победио тиме, што је љубљеник Периошов, Данијел, неповедио се Арману и Периошопу назвао неблагодарним а Периошоп слушао

то; зато се Периошоп окренуо Арману те му и кћер дао; међу тим и мати и кћи били су наклоњени Арману.

Ово, зачињено глупостима, које је Периошоп починио у путу своје — све је. Све се врти око Периошона, а жена му и кћи изгледају као неке лутке; више су активни Арман и Данијел, друге особе су ту, ал би могло бити и без њих сасвим, да није Периошоп у путничку књигу уписао „капетан је звекан“.

Лабињ је овом шаљивом игром хтео да гледаоци проведу једно вече у смеју и да даде прилике веситом комичару, да се покаже у свој слави својој, ал да се помисли и — умори. Друге цели није могао имати; и нико не може то ни тврдити.

У том погледу је успео. Та шта смо чули и видели — ништа; гледали смо само господ. Добриновића и смејали се његовом комичарском дару. Донеча се господ. Добриновић одликовао смешном игром, извајајући збуњеног путника, уображеног луткова, забомљеног старца, пресвртљивог човека и смешног брижњог оца пашиним, како само он знаде. Уз њега тако стоји г. Миљковић, који је такође заео комичну жиду своју; и г. Милојевић и г.

Лукић нису кварили, ако нису помогли целини; г. Васиљевић био је сувише невесео љубавник а овамо је путник, којег никакве бригае не треба да море.

Приметити нам је, да представљачи неки слабо пазе, како излазе на позорницу; тако долазе они гологлави, који не треба, а који треба да дођу гологлави, ти баш метну шенире и то — грдне; други пут дођу на улици гологлави а у собу под шениром.

Музика међу првим и другим чином развудрила је много лице у публике свирајући скуп разних српских старијих и новијих мелодија.

—а—

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

Гђа Јулка Јовановићна, глумица на кр. срп. нар. београдској позорници, гостовала је досеос у три улоге: као баба Фрошарова у „Две сиротице“, као Крешченција у „Иванском двору“ и као Мугибарићка у Розенову филистарском комаду: „Еј људи, што се не жените!“ О самим комадима изицино је говорити, јер су и превише познати, тако познати, да ове године ваљда неби ни изашли на позорницу, кад неби било гошће Јовановићке, која баш споменуте улоге убраја међу своје најбоље, премда су те улоге подређеног значаја у тим комадима. У свима досадањим улогама доказала је наша гошћа, да је реалистична вештакиња, те да је карактере, што их приказује, до најситнијих детаља проучила. Стару Фрошарову умела је она и с неком комиком задахнути, што мало која интерпреткиња те улоге чини, а њена Крешченција бијаше злобна и самосвесна, али уз то ипак у души добра и пријатна брбљавица, коју човек може и завољети, кад се с њом добро упозна. Језик је гђи Јовановићки до крајности покоран, те се њене брбљавице могу и у највећем запосу језичавости потпуно разумети. Уз то она уме лепо погодити тон карактера, које приказује, и томе тону до краја остати доследна. Карактеристика јој је по том свестрана и заобљена. Сва своја добра својства истакала је и 10. (22.) нов. у улози Мугибарићке. Ту готово невероватну карикатуру, без које не може бити немачка комедија, она уме приказати тако реалистично, да нам карикатура ишчезава испред очију, а остаје пред нама смешна баба, која мора свугде да приљупкава, свугде да свој језик ушлети, али тиме никде не шкоди, јер је одвише смешна, а да би могла шкодити. Цена је брбљавост елементарна а неутрудљивост у понављању брбљарија тако велика, да с њеним правом заслужује име „великог бубња.“ Опширно је симпатично поздрављало гошћу у свакој представи, али се је слабо одазивало самим комадима, који већ одавна овде

не уживају најбољег гласа. Загребачке колеге штоване гошће нису се ипак тиме дали смести, на су настојали, да представе буду што боље и што складније. Н. Н.

ПОЗОРИШТЕ.

(Добровољна позоришна представа.) „Саданшност“, недељни лист, што излази у В. Кикинди, јавља ово: „За ово кратко време сво већ треће представе позоришне, коју је наша вредна омладина приредила. Овај пут би намењен чист приход нашем неваљком друштву „Гусле.“ Приказана су два комада. На првом месту беше „Тајни саспик“, шаљива игра у 1 чину, који је са мађарског превео др. Б. Давидовић. Ова глума изнесује врло живу радњу, а комичност лежи у самој ситуацији, коју треба глумци сами да изведу. И искрено морамо рећи, да смо се бојали, е неће ненасти нашим вредним дилетантима, да изнесу све особине тако, да буде публици и разумљива и комична. По преварили смо се. Дилетанти су показали, да се трудом и вољом све постићи може. Радња особито у оној сцени, где се Јелка (гђа Јулка Бркићева) и Милутић (г. Емил Рајковић) из венада саставу, тако је живо и складно текла, да смо се занети изненадили.

Не може нам се на ино, по морамо и друге приказиваче као: г. дра Давидовића (Давић), гђу Љ. Веселиновићеву и гђу С. Печурчеву, и онда Младена Влаховића похвалити, и замолити их, да нам и други пут тако весело припремити не пропусте.

На другом месту беше шаљива игра од др. Огњ. „Нису се добро разумели“. Сви приказивачи су се трудили, да нам изнесу што боље могу ову глуму и труд им показивање резултата. Улоге су врло срећно биле подељене а особито је срећан био одбор у избору, кад је куварову улогу дао гђу М. К. Петровићу. Овога игра, а гђа К. Бубаловића маска се особито допала публици. Публика је своје признање изразила свима приказивачима, што је после свршетка и једног и другог парчета, суделоваче изазвала. Живили сви приказивачи.

На касн је цало преко 80 фор. Друштво „Гусле“ добило је до 40 фор.

Публика се лепо одазивала, што се и из горњих цифара види. Особито нам је мило било видети, да је ову представу приличан број ратара посетно, те нам се и нехотиче ставља питање, неби ли се могло и такво које парче приказати, које би и за њих било од душевне користи?

До скора виђена мила позоришна дружина!

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

11. ПРЕСТАВА.

У ПРЕПЛАТИ 8.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 24. НОВЕМБРА 1887.

Први пут:

ЦРНА ПЕГА.

ДРАМА У 3 РАДЊЕ. МАЂАРСКИ НАПИСАО ГРИГОРИЈЕ ЧКИЈА. ПРЕВЕО ЈОВАН ГРЧИЋ.
РЕДИТЕЉ: ДОБРИНОВИЋ.

ОСОБЕ:

Удова Кездријевица	Д. Ружићка.
Бела, син јој	М. Димитријевић.
Вићентије Албија, банкар	Милојевић.
Лота, његова жена	З. Милојевићка.
Лидија, њихова нећака	С. Вујићка.
Макарија, одветник	Марковић.
Магда, његова жена	М. Максимовићева.
Андрија Јанг	Миљковић.
Гашпар Фама	Лукић.
Јулије Прокајија	Васиљевић.
Данило Храбоција	Лазић.
Храбоцијевица	Ј. Добриновићка.
Пасторија, лекар	В. Димитријевић.
Петар, слуга у Макарије	Врга.
Адолф, слуга у Беле	Кестерчанек.
Собарица у Макарија	Д. Николићева.

Полицајски повереник и полицаја.

У четвртак 26. новембра: „ДОКТОР КЛАУС.“ Шаљива игра у 5 чинова, написао
Адолф Ларовиц, превео Сава Петровић. Редитељ: Добриновић.

Улазице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата
после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(B. dt. fizet.)

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 31.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издава за време бављена позорнице дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПРИЈАТЕЉСКИ ДУГ.

(УЛОМАК ИЗ „НЕКОЛИКИХ ПОТЕЗА“.)

(Свршетак.)

Лаж је, све је лаж. На лаж је и сама — лаж!

Е, па ко ми сме рећи, да нисам доследан позиву свом? Обмањивао сам, заваравало, лагао пријатеља свога — лагао сам га на умору! . . .

Истина и уметност, живот и срећа, слава и глад! . . . Ха, до сто ђавола, да луда посла! — Сап, магловит, страشان. невестито измишљен сап!

Па спавајмо, па спевајмо, па не будимо се из тога љуто заноснога сна, да не сагледамо дубину понора његових, јер — тешко нама! Ноћ, само вечна, безгранична ноћ нека распршти ту чаролијску маглушину нашег духа. А дужност наша и позив наш нека су нам котва спасења у тренутцима дивље пустилине.

Свршио је. Већ је давно истекао рок његова сна, а место његово завладала непојмљива ноћ. Умрло је у болници после кратког времена, сам самцит.

Случај је био добре воље, те му се ја нађох на укуну. Срећа је хтела да се мало поигра нашом судбином и нашим срцима. Стара ствар! — Пут ме опет напео, те дођох баш оне ноћи, кад је издисао. Кад ми сутрадан јавише за његову смрт, нисам се изненадио, јер она бејаше вазда уз њега. Видео сам је већ толико пута, где седи на његовој постели, странна и пага; видео сам је својим рођеним очима, ошпао својим претима и

осетно кухњи дах њен, те се навикох на њу. Тек кад сам га видео, кад сам му пољунцима обасуо као суво смеље пожутело лице, кад сам га мртва узео на руке, да се уверим и да га загрејем дисајем својим — тек онда ми груну бујица суза и срце ми се распаде у дубинама притајена била. Знао сам, очекивао сам, видео сам — па никак нисам веровао; само сам осећао, да јест нешто једном за свагда . . . Никад нисам тако горко плакао, ни на гробу очеву, ни на гробу среће моје.

То бејаше одличан час у животу мом; никад донде нисам тако много, тако далеко видео, никад толико изгубио . . .

Смеј ми се, смеј се ти, утегнута мудрости, јер ја сво и сад плачем, сећајући се пресуде оне; смеј ми се, али не реци, да сам наиван, јер ја не роним сузе ове само за пријатељем својим, него над судбином његовом, судбином нашом, судбином — и мојом. Еј, та у свакој је сузи притајена клида хуле себичности. Таква је природа љуцка. У свакој нашој сузи унисана је и љубав, и сажаљење и — страх.

Умрло је и сарапили су га.

На погреб му дођоше неколико рођака; посетили га први и последњи пут — света ради. На главу му ставили зелен венац и положише га у лепу шарену гробу. Доведоше му и иона и протонопа и огласише га звоном великим. Испратили га и сместише у породичној гробници својој. На растанку га прелише . . . ми-

слите. ваљда, сузама? Јудорија! Випом. Ја му изговорих неколико речи и баших груду влажне земље за њим, која се здроби и туно одјекну од суве чамотине, као прекоран уздах оскрнављене правде. За тим га отиснуше у мрак и заронише. Ја остадох код њега, да се тешим; они се утешише и одоше. . . .

Тако је почео и тако свршио.

Тако је страшен тај патнички живот, та драгоцен апага, као нешто обично, нешто свакидашње, нешто што не стаје ништа! . . . Бејане то необична појава у нас. Појавио се пагло, као метеор, који нас само догле занима, док је врео, док светли у неизмерним висинама небеским.

За мало траја. Кад је свршио, било му је петом двадесет година.

Ево ме, млићани друже и јадни пријатељу мој, ево ме, да ти прекратим који часак вековског тамновања твог.

Рекоше ми да си на умору помињао име моје и да си последњим дахом српске ти душе послао топло поздравље мени, пријатељу свом. И ево ти се одазвах, ево дођох да мало откришем врата мрачнога ти обиталишта, и да пустим

Вуковар 1887.

један благославни зрачак на ледено ти чело, мили покојинче мој, да ти светлуца у дугим ноћима вечности, те да ме не корипи укором великим, дугом неодуженим.

И долазећи ти, носим последњу мисао твоју, последњи рукопис твој, да објавим свету кобну садржину његову. Страшан је смисао тај: љута тужба спутаног генија, бол и јад ојађене ти душе, јаднице мој!

И приказујући ти усломену ову опрост, што у дубини срца свога затајах име твоје. Јер на што празна љуска, кад јој не ценисмо садржину и значај њен? Јер ако дух и значи нешто име је увек ништа, невидљив ваздух, који је некад нешто испуњавао, а који сад не испуњава ништа и не значи ништа, кад је угинула ствар.

Таптана и манија, као човекова срећа, као наукова пшт, као ластин лет, као комарчев сан. . . .

Остај ми сретно на починку у тихом дому твој, увређени душе и напуштена спрото моја! Мир нека је драгом испелу твој, а рајско насеље и блаженство српској души твојој, од селе до истека времена и вечности!

С. Лукин Лазич.

ЛИСТИЋИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Завашена браћа. Позоришна игра у 4 чина, написали Бржман и Шапчић, превео Милорад П. Шапчић.)

На Вапедена је смо у позоришту нашем и маан јену и складну представу, кака је, на маабет, ове године врао речеа. Давина је била тога дана драматизована савска прича са селом, којој је у оригиналу име: „Les deux frères.“ у немачком преводу „Die beiden Brüder.“ у хрватском „Браћу“ и у нашем у преводу Милорада П. Шапчића „Завашена браћа.“ Први пут је та драма изведена према преводу Милорада П. Шапчића у овом позоришту пролетом у овом прелазе двадесет пет годишњаце зародног позоришта он се ода

овданишњој публици особито допала, а успех тај колико је имао да захвали својој вредности, толико је него дужна била признати и носницима главних улога, да су ревно сваки свој задатак проучили те лево целину заокружили и тиме сва своје стране допринели успеху. Како су и сад главне улоге биле у вестим рукама, у којима и пролетом, то је савним паравином ствар, да ни сад није могао успех изостати. Слободно можемо закључити, да ће два насловна јунака ретко где наћи на тако поуздане и разборите интерпретере, налик су код нас нашла у лицима Веље Милорадића и Андрије Лукића. Игра обојице била је ерот и ерот примерена карактерима браће Јана и Јака и ситуацији. Сценична је само негода била овога пута прва, да је узвишени призор

на крају трећег чина публици морао изгледати слабије маркирано што је нужно. Сећам се, да је пролетос призор тај куд и камо већма кадар био потресни гледаоце. А мала је ствар, о коју је сад канда зацело било. Проникли су пут врага куће Жакове, на која срушени Жан, као покајник улази у дом брата свог, била о две кулисе напред намештена тако, да је публика крај свет мрака, који у тај нар треба позоришну да покрива, боље могла мотрити на ному игру, коју у том призору вситачки изводи и Милковић и Лукић. Најспаљивији је то моменат у целом комаду па је штета, кад не дође до праве своје важности, а само због маленкости. Нисмо могли обутати а да па маленкоост ту не зажалимо, ма да нас је Милковић у напред, у другом чину, а Лукић доцније, у четвртм чину, довољно отштетило за онај призор.

Млађи нараштај дома Ранцављева сасвим је пристао био уз старије своје. М. Димитријевић као Ђорђе Ранцау без сумње је кадар и зрелим схватањем својим а и одмереним, сваког излишног афектовања и театралисања слободним извођењем задовољити и најстрожије захтеве, а Ленка Хачићева као Лујза Жана Ранцауа поштује са великом сигурношћу, јер је већ испекла науку, колико треба павити жице осећаја па да не буду ни презатегнуте него управо да одјекну складном армонијом.

Милојевић има у старом Флорансу благодарну улогу те га из признања верно и приказује. И Зорка Милојевићка написла је у старој Панети доста градива, да створи занимљиву епизоду.

Т.

(Недељни ред позоришних представа.) У суботу 28. новембра по други пут: „Дебора“. Драма у 4 чина, од Мозенгала, превод с немачкога. (Редитељ: Милковић.)

У недељу 29. новембра први пут: „Наврга.“ Слика из народног живота, с певањем, написао Јован Грчић. (Редитељ: Добриновић.) — На овој представи суделоваће и српско новосадско певачко друштво.

У уторак 1. (13.) децембра: „Фауст“. Трагедија у 5 чинова, написао В. Гете, превео др Милан Савић, за српску позоришну удесно А. Хачић. (Редитељ: Милковић.)

У четвртак 3. (15.) децембра: „Гренгоар.“ Позоришна игра у 1 чину, од Т. Башвила, превео Јован Ђорђевић. — За тим први пут: „Поллон“. Шваљива игра у 1 чину, превео с немачког Сава Петровић. Редитељ: Добриновић.

СРП. НАР. ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ.

(Ред позоришних представа.) У српском кр. народном позоришту у Београду одређен је био овај ред представа:

У уторак 10. новембра: „Перишотов изш.“ Шваљива игра у 4 чина, од Е. Лабина, превод с француског.

У четвртак 12. новембра: „Дон Карлос.“ Драма у 5 чинова, од Фр. Шилера.

У суботу 14. новембра: „Кам ошрова.“ Позоришна игра у 4 чина, од О. Влументала. (Први пут.)

У недељу 15. новембра: „Јелисавента кнегиња црногорска.“ Драма у 5 чинова, написао Ђ. Јакшић.

У уторак 17. новембра: „Вештица.“ Трагедија у 5 чинова, од А. Фитгера, превео с немачког М. П. Шанчанин.

У четвртак 19. новембра: „Кам ошрова.“ Позоришна игра у 4 чина, од О. Влументала.

У суботу 21. новембра: „Шокица.“ Драма у 5 чинова, с певањем, од И. Округића Сремца.

У недељу 22. новембра: „Сисоје Главаш.“ Трагедија у 5 чинова, од Ђ. Јакшића.

ПОЗОРИШТЕ.

(25. годишњи јубилеј Неце Неделковића.) Неца Неделковић, редитељ и глумац немачког позоришта у Бреслави (у Пруској), обележио је 16. (28.) нов. о. г. 25-годишњицу свога глумачкога рада. Неделковић је глумно најпре на српским и хрватским позорицима и познат је нашим свету као добар комичар, но највише је провео као глумац на различитим немачким позориштима под именом *Бриса Неделко*. Писао је и неке мање позоришне комаде. Управа српског народног позоришта и чланови наше позоришне дружине послали су јубилару брзојавне поздраве.

(Грађански законик и сувремено позориште.) Јако занимљиву књигу написао је Моро на француском језику под насловом: „Le code civil et le Théâtre contemporain.“ („Грађански законик и суремено позориште.“) У уводу црта писац вештим пером, како је Молијер био према грађанском законнику. А за тим прелази на занимљиву студију о том, како схваћају и реформишу грађански законик модерни драматичари француски. Поменце се много бави око дима ово „сана, који је у томе свакако најважније тачије изнео пред модерну публику. Као што је познато, Дима испрестало мена и „усавршило“ своје начине о жевидби а о репутацији. Тих је мена век толико, да давае сам Дима одбације основну мисао гласовити своје глумачке „камељацима.“

Издаје управа српског народног позоришта

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

12. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕЦИЛАТИ 9.

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 26. НОВЕМБРА 1887.

По други пут:

ДОКТОР КЛАУС.

НАЈЛНВА ИГРА У 5 ЧИНОВА, НАПИСАО АДОЛФ Л' АРОМЖ, ПРЕВЕО САВА ПЕТРОВИЋ.

(РЕДИТЕЉ: ДОВРИНОВИЋ.)

ОСОБЕ:

Леополд Гризингер, златар	Лукић.
Јулија, кћи му	Л. Хадићева.
Макс Боден, јулијин муж	М. Димитријевић.
Фердинанд Клаус, доктор	Микојевић.
Марија, жена му, гризингерова сестра	З. Милојевићка.
Ема, њихова кћи	М. Максимовићева.
Павао Герстел, референдар	Марковић.
Маријана, газдарица код Гризингера	Ј. Добриновићка.
Љубовски, кочијаш } код доктора Клауса	Добриновић.
Августа, слушкиња }	Д. Николићева.
Шлингендова	С. Миљковићка.
Херман	Васиљевић.
Колмар, } сељаци	Кестерчанск.
Јаков, }	В. Димитријевић.

Дворкиње, собарице, слуге.

У суботу 28. новембра *по други пут*: „ДЕБОРА“. Драма у 4 чина, написао Мозентал, превео Н. В. Ђорџић.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(В. дт. фикт.)

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 32.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Издави за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табика. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

УСПОМЕНА НА ПОК. ПРИЈАТЕЉА. ОД МИШЕ ДИМИТРИЈЕВИЋА.

IX.

Замета га је било милина видети, онако сретна у породичном а задовољна у приватном животу његовом, па још осим тога слободна од свију јавних обзира и предрасуда. Са политичним одношајима био је на чисто: са те стране није ништа ишчекивао. У књижевном животу био је већ у правој колосеку. Првенчад му прешла преко позорнице, и то са успехом. Био је у јеку свога књижевнога рада. Обрађивао је већ ствари са извесном сигурношћу, а пуштао их је и на позорницу без почетничке грознице.

Често смо бивали заједно, и он ми се у тадашњем његовом расположењу јако допадао. Почео се већ интересовати и за политичне ствари. Кад је био први избор заступника на земаљски сабор у Шајкашкој, и кад је вођа српске народне слободоумне странке Миша Крстић, пратећи изабраног заступника, дра Л. Костића, у опом одушевљењу напрасно издао: покренуло се једно коло родољуба из Новог Сада на тај укол у Тител. Те врсте овацје, и такав остентативан нијетет били су у очима конзервативног елемента свагда зазорни. Коста је негда и о томе рачунао водно, али сада није имао више обзира. Он се у оваквим приликама није дао више управљати ладним разумом, већ је ишао слободно за нагоном срца свога. Осећао је чисто неку потребу, да и он ода пошту изнекадним умрлом народном борцу. Нас двоје ћемо ићи заједно на колима. Види смо сами на целоме путу од Новог Сада

до Титела, и сутрадан на траг. Ноћ, што је између тога била, била је скоро непреспавана. И ту смо ноћ заједно провели. Ту је било и сувише прилике, да се сити паразговарамо. Био је то последњи пут, да смо овако дуго били у озбиљном разговору. Ту се износили и с једне и с друге стране замишљаји и планови, саопштавала се предузећа, једном речи претресала се и наша, и народна будућност на дугачко и на широко.

Али све то није дуго трајало. Сви ти лењи замишљаји, сви ти узношљиви планови били су врло кратка века.

Крај зиме г. 1874. био је кобан по живот Косте Трифковића. Било је то крајем фебруара или почетком марта 1874., кад је једног лепог, весело проведеног вечера пазебао. То вече провео је у најпријатнијем друштву. Било је ту његових личних пријатеља, већином пак били су чланови срп. нар. позоришне дружине, — јер дружина је ту зиму у Н. Саду провела, а он се са глумцима радо забављао.

Услед назеба навуче грозницу на себе, која га одмах за собу привеже. А међутим наступило је било и неко ладно и влажно време, те грозница, која се наврзла, не хтеде поустити. У то време посекивао сам га сваки дан. Од како се знам, имао сам према болесницима неког нарочитог сажалења, те сам им радо одлазно, а било је кад и кад, да треба да му и по штогод из нашег званничног живота саопштим. Тако смо по неки час ћеретајући провели. Он

још није ствар своје болести озбиљно узимао, а није тако ни изгледало.

Али грозница није допуштала, већ се отегла. Наступило је било већ и пролеће. Ствар је већ сад добила озбиљан вид. Околина његова била је забринута. Лекарима световаху, да оде у Ишл, и он их послуша. Али време је било нестално, већном кишовито. Осим тога она велика руља и гунгула од гостију, онај управо варошки живот врећао га је, јер му није пружао онога мира, који је његово раздражено, болесно стање тражило и захтевало.

Бављeње у Ишлу прошло је без икаквих повољних последица, и он се усред лета врати, врло незадовољан са успехом свога пута и лечења.

Сад му лекари саветоваху, да оде у Фрушку Гору, с оне стране планине, и препоручише му Ириг. Био је ту само кратко време. Место, дабогме, није удешено за болесника. Није имао никакве угодности. Ако је било лепо, онда му је шетња по прашним путевима и по зарани и омари без оне вештачки удешене ладовине, што је кунатила пружају, управо досадна била. Ако је падала киша, био је ограничен на просту једну собу. Друштва пак није никако ни имао. У оваквим околностима није могао дуго издржати, те на-

пусти Ириг и оде својим рођацима у Руму. Овде се нешто боље осећао, али што се тиче угодности за лечење, ту није било разлике између Ирига и Руме. С тога и цело ово бављење у Срему није трајало дуже од три недеље дана.

Вратио се у Нови Сад, да ту крај лета проведе, а на јесен ће у Чапуљ, — тако је био удешен план.

Званичних послова није се никако прихватао, већ се шетао, читао, забављао у друштву — тако је проводио време. По свему пак видело се, да јако болова. Није био више ни расположен. Био је већном раздражљив и зловољан. Тако је провео крај лета и почетак јесени.

Кад је дубља јесен наступила, оде у Чапуљ. Пратила га је и сузруга. Но и на југу није баш зиме пријатне. И ако клима није општра, али оне силне кише и сувине су досадне. А ко зна, какав је Чапуљ са његовим прљежем у оваквим климама, на тога не ће нигда наћи она сентиментална жеља, да види Чапуљ, па ма одмах и умрло. И Коста се није добро осећао у Чапуљу. Непрестане кише припомogle су само, да му се бољетница на горе развијала. Кад је већ дубоко у зиму ушао, осети, да му је рђаво, и зажели кући. То је било пред Божић. (Свршиће се.)

Л И С Т И Ћ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(*Црна пег*. Драма у 3 радње. Мађарски написао Григорије Чикија. Превео Јован Грчић Редитељ: Добриновић. Приказана у Новоме Саду први пут у уторак 24. новембра 1887.)

И ова недеља позоришних представа изнела нам је једну новину у Чикијевој „Црној пег.“

„Црна пег“ као да ће оправдати своје име, и тешко да ће оставити за собом светла трага у позоришном репертоару. И најбоља игра глумаца неће бити у стању, да ту пегу сасвим изглади.

Григорије Чики спада, истина, данас међу најбоље драматурге мађарске. А мађарски писци су омиљени на нашој позорници. Позоришне пеге из мађарског живота радо се код нас гледају,

оне нам се допадају, јер одговарају доста приликама нашег живота. Но у „Црној пег“ пошао је Чикија за Французима. Слике што се пред нас износе, у толико су само мађарске, што особе у тој драми носе мађарска имена, иначе нам је све страна. Та пег радња могла се збивати исто тако и у Француској, као и у Америци. Све је у комаду заогрнуто неком мистицизмом. Цела радња окреће се око неке тајне, која за трајања целе пеге гледаоце у великој занетости држи, и која се тајна ни при завршетку сасвим не одмотава, већ своје решење налази у самоубијству једног певног створења, које је за рђаво дело само као слено оруђе употребљено било.

Што се складног постепеног течаја радње и вештог извађања драмског зашета тиче, —

ту се пред Чикијем мора човек поклонити, јер то је све са таквом уметношћу изведено, каква се само пожелити може. И ако експозиција (први чин) нешто рамље, јер је и сувише развучена, на поред свега тога доста и нејасна, — али се у даљем развјетку види, да имамо посла са правим мајстором драме.

Па и поред свега тога, ми се и сувише мучимо и напрежемо, и на крају обузима нас неко непријатно осећање, неко незадовољство, које ни из даљска не личи оном „каатарзису“, што га по Аристотелу трагедија рађа. Цела је драма, ма да је и вешто написана, производ неског несиметричног погледа на свет. Између двоје љубавника, а каснијих супруга, испречила се нека тајна, која у почетку стаје на пут њиховом зближењу, и која, кад они и те тешкоће савладају и зближе се, мути њихову брачну срећу и прети, да ће је и сасвим разорити. Али по информацији гледалаца, не мора та тајна да ту срећу уништи, јер се она даје изгладити и рашчистити. Па ипак се унапред наговешћује самоубијство и ово чак и светује. А и та сама тајна зуче порекло своје из једног самоубијства. Самоубијство је језгра, из које се изаурила сама драма, и то самоубијство није могло уродити бољим плодом, већ опет самоубијством, које је после круна и завршетак целој радњи.

Самоубијство је само по себи гнусно и одвратно. Оно је један патолошки појав друштва. А то зло још улепшавати, глорификовати и култивисати, не може такођер ништа друго бити, већ пород једног погрешног погледа на свет.

Док се наша браћа Руси труде да нам у својим романима и приповеткама изнесу живот онакав какав је, дотле се најживљени Французи труде да нас у роману, приповетци и драми заносе необичним, неприродним и чак тајанственим стварима. Ми нисмо пријатељи овог последњег правца, и осуђујемо га, али тај „жакр“ налази, на жалост, доста поштоватеља и присталица, па нашао је, ево, и у Григорију Чикији свога ваљаног борца и заступника.

Игра глумца била је овог вечера извршена. Можемо слободно рећи, да је био најбољи приказ ове сезоне. И ко није знао, да се подначедник друштвени г. А. Хаџић са свога пута вратио и ставио на чело позоришној дружини, могао је то по овој доброј игри приметити.

Главну улогу — Лидију Албијеву — играла је гђа Вујићка, а игра ова могла јој је само на част служити. Гђа Вујићка изиснадила нас је ове сезоне већ као Адријена Лекуврерова, а у вечерашњој улози Лидије потпуно нас је задовољила.

Уз Лидију достојно су се истигали Кездијеница (гђа Ружићка) и њен син Бела (г. Димитријевић).

Г. Лукић је своју малу улогу Гашпара Фаме карактеристично приказао, и прецизно одиграо.

Магди (гђица Максимовићевој) имали бисмо као жени Макарија адвоката приметити, да удата жена, и ако је још можда и млада женица, мора свагда показивати и нешто супрушке збиље. Уносили у сваку улогу наивно девојче, као што је то гђица Максимовићева овога вечера чинила, — то не иде.

Иначе је цело особље уопште добро играло. Чисто нам је жао било, што је Чикија и приказиваче и гледаоце толико намучио.

М. Д—џ.

(Представа за децу; Немања.) Позоришни одсек „друштва за српско народно позориште“ држао је 23. новембра (5. дек.) о. г. своју седницу, у којој је утврђен ред представа и решено, да се на св. Николу 6. (18.) децембра приреди *представа за децу*. На тој представи биће улазна цена за децу 20 новчића, а за њихове родитеље и одрасле 40 новчића од особе. За основне ученике срп. нар. основних школа, за ученике 4. и 5. разреда српске гимназије и за ученике срп. више девојачке школе уступачке се по 10 бесплатних улазница за сваки разред. На тој представи приказаће се I. чин из комада: „Валир и чизмар“ и „Милош у Лашиница“, слика у I. чину, од М. П. Шапчанина. — Позоришни одсек обратио се био на г. Милоша Цветића, редитеља срп. нар. позоришта у Београду, да дозволи представљање његовог дела: „Немања“. Г. Цветић одговорио је, да уступа своју драму за представљање под овим условима: 1. да се без његовог одобрења не сме у делу ни једна реч изменити, ни додати, ни избрисати, изузимљући само оно, што цензура буде строго захтевала, о чему се има он претходно известити и одобрење од њега тражити; 2. да му „друштво за српско народно позориште“ унапред, а у року од три дана после своје одлуке, исплати у име тантијеме *иш сивоштина форината* а. вр. у злату, па да има само право представљања за десет година; 3. по истеку тих 10 година да му се тачно исплаћује за сваку даљу представу по осам од стотине на бруто-доходак. — Пошто се позоришни одсек није надао тако теретним условима од стране г. писца „Немање“ то се одустало од представљања тога комада. — Најпосле је, осим других предмета од мање важности, одлучено још, да се на ново прими у позоришну дружину за глумицу *Тинка Лукићка* и да напусти своју дужност 1. децембра о. г.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

13. ПРЕСТАВА.

У ПРЕТНЛАТИ 10.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 28. НОВЕМБРА 1887.

По други пут:

ДЕБОРА.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 4 ЧИНА, С ПЕВАЊЕМ, НАПИСАО С. Х. МОЗЕНТАЛ, ПРЕВЕО Н. В. БОРИТ.

(РЕДИТЕЉ: МИЉКОВИЋ)

ОСОБЕ:

Лоренц	Луквић.
Јосиф, син му	Миљковић.
Учитель	Лазвић.
Поп	Васиљевић.
Анка, синовца му	С. Миљковићка.
Кројач	Кестерчанек.
Ситничар	Врга.
Брица, доктор	В. Димитријевић.
Крчмарица	Д. Николићева.
Баба Савка	Ј. Добриновићка.
Јаков, момак	Марковић.
Ружица, сељанка	М. Макенмовићева.
Дебора	С. Вујићка.
Аврам, слеп старац	Милојевић.
Јеврејка	З. Милојевићка.
Девојчица	С. Миљковићева

Сељаци, сељанке, бегунци, јевреји, свирачи. — Збива се у селу у Штирској 1786. год. Између првог и трећег чина осам дана; — између трећег и четвртог чина пет година.

У недељу 29. новембра први пут: „КАВРГА.“ Слика из народног живота, с певањем, написао Јован Грчић. Музика од А. Милчиноског. --- (На овој представи суделоваће и српско новосадско певачко друштво.)

Улазнице могу се добити у позоришној касарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(В. М. прел.)

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 33.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

УСПОМЕНА НА ПОК. ПРИЈАТЕЉА. ОД МИШЕ ДИМИТРИЈЕВИЋА.

(Спршетак.)

Нови Сад у оно доба није имао жељезнице. Лађе пак зими нису пловиле. Морао је путовати преко Кикинде. Од Кикинде ишао је колпма. Био је баш први дан Божића, кад је требао у вече да стигне у Нови Сад. Али га на новосадском хатару стигне неприлика, и он мораде ту ноћ на једном простом салашу преноћити.

Дошао је дома изнурен, једва је могао од пута к себи доћи, и од то доба није више ни излазио на улицу, премда је већину тога времена провео на ногама.

Предвиђао је, да ће умрети. Пријатељи, који му одлажаху, међу којима сам и ја био, храбрише га. Но он је од прилике знао, колико му те утехе важе.

У почетку је још нешто радио. Ту је написао за „Јавор“ још и приповетку „Млетачке тавнице.“ То му је био последњи књижевни рад.

За то време родила му се кћерка, која је само неколико дана живела. Кад је умрла, и кад сам му с тога своје жаљење изјавио, рече: „Отишла је, сиротица, да покаже пут своје оцу.“

На неколико дана пред смрт седео је сам у соби за столом на дивану. У тој самоћи од дуга времена играо се с ножићем. Резао је и парао по столу, и у тој игри изреже надгробни камен са жалосном врбом, а на камен уреже ова штампана слова: „Овде лежи Коста Трифковић.“

Нису се била навршила ни два месеца дана од доласка његова из Италије, и он мораде прекинути борбу живота. У-

мрљо је у среду, 19. фебруара по нашем календару.

Знајући, да ће умрети, расположио је и наредио све своје приватне ствари. Па мислио је том приликом и на своје књижевне радове. Пописао их је све и поређао, те тај списак даде на неколико дана пред смрт своје пријатељу Тоши Недељковићу, кад га је овај посетио, са жељом, да му се после смрти дела уједно издаду. Тај списак лежи у овај мах пред-а-мном. То му је ваљда последњи рукопис. У том рукопису није му рука више поуздана, али се у њима могу још његове црте распознавати.

Ево тога списка, или боље садржаја његових целокупних дела, онако, како их је он на том листићу поређао:

Предговор.

Биографија.

А. Драматска дела.

1. Веселе игре.

- а) *Француско-аустријски рат.*
- б) *Честитшам.*
- в) *Школски надзорник.*
- г) *Избирачица.*
- д) *Љубавно писмо.*

II. Слике из живота, драмолет.

- а) *Младоси Досиш. Обрадовића.*
- б) *На бадњи дан.*

Б. Приповетке.

- а) *Суђено.*
- б) *Иванчин гроб.*
- в) *Млешачке тавнице.*

В. Критике.

а) На јаван морал.

а) *Онда је што друго.*

б) *Фрише фрије.*

б) Позориште.

1. *Записници ђаволови.*

2. *Париски комједи.*

3. *Париска сиротиња.*

4. *Записници ђаволови. Јовановић као гост.*

5. *Тамница.*

6. *Кућна кавица дра Фауста.*

7. *Цигани.*

8. *Присни пријатељи.*

(Свршиће се.)

Прослава 25-годишњег глумовања Иване Сајевићке.

О тој прослави добијемо од очевидца овај опис: Гледалиште хрватског позоришта било је већ у 6 сахата дупком пуно, а то је, ако се не варамо, код нас реткост. И тада чујемо два пута зазвонити звонце и пред нама се дигне застор, те нам отвори видик на красан призор. Лево (увек од гледалаца) стајала је свечарица, једва се уздржавајући, да је не савлалају осећаји. Сада ступи пред њу дични равнатељ хрватске драме, те предаде најпре свечарици дар кр. повереника за хрв. позориште *Јосипа Книјезла*, а затим поздрави свечарицу овим лепим речима:

„Велешишана колегице! Радосним срцем дочекасмо сретни дан, када Ти је досеуђено славити 25-годишњицу неуморна рада у храму наше Талије. Ко је као Ти вршио лепо ово узвишено звање, онако ревно, пожртвовно и уметничким одушевљењем као Ти — тај се може поносом осврнути на преваљени уметнички пут, јер заслужује једнодушно признање свега народа и многобројних пријатеља наше Талије.

Велецењена колегице! Ми, Твоји другови у звању, разигралим срцем честитамо ти славље, које данас славим, молећи те, да примени том пригодом малени овај дарак, који нека Те сав Твој живот сећа другова и штоватеља твојих! Слава ти дична прегалице уметности! Провидност Божија сачувала те много још година хрватској нашој Талији. Живила!“

За тим предаде јој дарове чланова хрватске драме, и то сребри лавор-венац и красно узвезани пригодни сонет Харамбашинџев.

Редитељ опере В. И. Антон предаде јој дар оперног особља са адресом, поштом своје даровање са неколико топлих, искрених речи.

Ганута, да је једва могла смоћи гласа, прозбори дична свечарица ове красне, некрепе речи:

„Велешишано опћинство! Још као младој девојци, почетници на пољу уметности, зашљескала ми је многа рука оних штоватеља уметности, који се сваком наденућом подмазку наше хрватске Талије искрено веселе. Милозвук тога

пјеска остаде ми у вечној успомени. Он ми је био потциалом и кажинутом на трновитој и тешикој стази, којом сам пошла. Но многобројни докази наклоности славног опћинства улепшали су бујним чаром ту стазу, те ме осокојили и ојачали у толико, да ни сама не знам како је већ четврт столећа прошло, а ни дух нити воља моја није малаксала. Па ево и данас, на дан моје славе, допаде ми у част толико одликовања славног опћинства, милих колега и пријатеља, да ми не достаје снаге и речи, како да се захвалим и одужим. Стога молим вишењег творца, да ми подели још коју годину здравља и снаге, да вам се на овим петим даскама, на које сам пре 25 година ступила, и којима ћу до гроба верна остати, свесним радом бар до некле могу одужити. Ал' пошто, осим харне душе моје, ништа вечнога на мени нема, то молим славно опћинство само за једно: Ако ми дух клоне и снага малакне нека ми и онда стрпљиво пришапне: „Ти си ипак наша Ивана.“

Када је Сајевићка свршила, заори такав пјесак, да му није било ни краја ни конца.

Чим се слегло пјесак, видили смо призор, којег нећемо заборавити за цела живота.

Када се свечарица окренула да прими даљне дарове, појави се мала јој дражешћу слична ћерка, те јој пружи киту цвећа и проговори тихим гласићем: „Па, мама, ја ти честитам!“

Сајевићка није се могла уздржати, него сузна ока од радости дигне ћерку, те је живо неколико пута пољуби.

Ја не сумњам да је то за свечарицу био најлепши момент у целом слављу, та тада је емела да у слављеном тренутку ужива не само као уметница него и као мајка.

Громки усклици: „Живила“ и аплаусе није хтео да престане дуго и дуго.

За тим је наставаљено предавање дарова. Ти су дарови били:

1. Сребри лавор-венац с цитином: „Врлој другарици Ивани Сајевић пригодом двадесетет-

годишњице глумовања чланови драме. Загреб, 16. новембра 1887.“

2. Пригодни сонет, који је спевао Аугуст Харамбалић, у красном везу књиговесца Шнајдера, од чланова драме.

3. Златна гривна са два бриљанта, од чланова опере.

4. Адреса од чланова опере и оркестра.

5. Сребрне утвари за сто у лепој касети, од управе народ. српског позоришта новосадеког.

6. Бриљантне минђуше од кр. повереника за хрватско позориште, Јосина Кнајзла

7. Хаљина од плина, лепеза и јастук од цвећа, од загребачких госпођа.

8. Две касете сребрине, од истоветељица.

9. Ловор-венац са натписом; „Врлој уметници Иванки Сајевки свеучиниши грађани. 16. Новембра 1887.“

(Скритиће се.)

ЛИСТИЊИ.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У Н. САДУ.

(„*Стеван последњи босански краљ*“). Историјска трагедија у 5 чинова, од Мите Поповића).

Управа нашег позоришта показала је лепу пажњу, а у неку руку учинила је и племенито дело, што је дала приказати 22. новембра о. г. ту пуну позоришног ефекта трагедију нашег оболелог песника. И спунгрене цене учиниле су своје, те је публике много више него обично било на овој представи, која је доста добро текла. У томе има највише заслуге г. Ружић, који је кроз и кроз промишљеном и лепо изведеном игром својом учинио као Стеван на гледаоце огроман утисак, који се не да збрисати. За ту лепу игру своју заслужио је тога вечера у потпуној мери венац признања. После њега истакла се понајвише гђца Ј. Хаџићева, која Дивну изводи с великом вољом и разумевањем. Нарочито сцена у тамници пошла јој је и овом приликом јако добро за руком. Па и остали редом, а нарочито г. Лукић (Тома Остојић), г. Миљковић (Радивој), г. Милојевић (Томазина), гђца Д. Ружићка (Ана), и гђца Софија Вујићка (Катарина) задахнули су своје улоге правим животом, те им је публика више пута изјављивала своје допадање.

—Р—

СРП. НАР. ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ.

(*Ред позоришних представа*.) У кр. српском народном позоришту у Београду одређен је био овај ред представа:

У уторак 24. новембра: „*Два цванцика*.“ Шала у 4 чина, од М. Ђ. Глишића.

У четвртак 26. новембра: „*Крвољка*.“ Драма у 5 чинова, од А. Белоа. (Први пут.)

У суботу 28. новембра: „*Краљ Лир*“ Трагедија у 5 чинова, од В. Шекспира, превели Ј. Д. Стефановић, Ј. Костић и А. Хаџић, за српску позоришну удесно А. Хаџић. (Ова представа даје се у корист Тоши Јовановићу, редитељу.)

У недељу 29. новембра: „*Пун око земље за*

осамдесет дана.“ Позоришна игра с певањем у 5 чинова и 14. слика, написали А. Д'Енери и Жил Верн

ЧИТУЉА.

(† *Душан Степић*.) 11. новембра о. г. умро је у Загребу *Душан Степић*, глумац, користа и инспцијенат народног позоришта у 32. години живота свога након дуге и тешке болести. Покојник је пред смрт своју хтео отпутовати у Чаланку у Бачкој, да код своје мајке и сеје потражи неге и лека, ал' то, спремах, не дочека. Већ спремају путу — отпутовао је вечном крају, где га борба овога живота не ће кинити. Покојник је био син нашег „*чка-Паје*“, садањег деловође српске народне позоришне друштине Паје Степића и брат познате глумице у Београду Јулке Јовановићке. Он је био веома ревностан и савестан члан хрватске позоришне. Као глумац није могао успети, да дође на глас, али као користа спадао је међу најбоље чланове оперног збора, те је био вешт и веома савестан певач. У последње време служио је на позорици код драме као инспцијенат, па се у том могао похвалити лепим искуством. Као колега био је нежан и добар друг, те су га сви чланови како опере тако и драме волели и поштовали. Погреб му је био 12. новембра о. г. На гробу му је говорио надгробно слово пречасни отац Амброзије Павловић на утеху растужене родбине и савругова, а у славу покојникову. После говора огневао је оперни збор песму „*Тужалку*“, која је свакога до суза дирнула. Сва три позоришна друштва: загребачко, новосадеко и београдско, положила су на одар му лепе венце. Покојника оплакује отац му Паја, мати, сестре Јулка и Анђелија, и жена му. Покојник је од 1. септембра 1871. до 23. септембра 1873. био члан наше народне позоришне друштине и ту се одликовао у приказивању малих комичних улога. Јака му била црна земља! Вечан му био спомен међу нама!

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

14. ПРЕСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 29. НОВЕМБРА 1887.

Уз пријатељско суделовање српске новосадеке певачке дружине

Први пут :

Љ А В Р Г А.

СЛИКА ИЗ СРПСКОГ НАРОДНОГ ЖИВОТА, С ПЕВАЊЕМ, У 3 ЧИНА, НАПИСАО Ј ГРЧИГ.
МУЗИКА ОД А. МЕЛЧИНСКОГ. (РЕДИТЕЉ : ДОВРИНОВИЋ.)

О С О Б Е :

Газда Зарија Рузмировић	Ружић.
Матрона, његова жена	Д. Ружићка.
Ваја, њихов син	Добриновић.
Ковиљка, вајина млада	Л. Хаџићева.
Госпоја Тина, попадија	Ј. Добриновићка.
Газда Стипа Подруговић	Врга.
Андрија, његов син	М. Димитријевић.
Марко Иљичић	Милојевић.
Јула, његова жена	З. Милојевићка.
Криста Балварчева	М. Максимовићева.
Трива Мармон	Марковић.
Крста Павитовић	Миљковић.
Ганга Азановић	Васиљевић.
Аксентија Бабанов	Лазић.
Деда Јелисија, крчмар	Лукић.
Први } жандар	Кестерчанек.
Други }	В. Димитријевић.

Сельани и сельанка. Збива се у српском једном селу у Славонији.

У уторак 1. децембра по други пут: „ФАУСТ“. Трагедија у 5 чинова, написао В. Гете, превео др. Милан Савић, за српску позорницу удесио А. Хаџић.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(B. dt. fiz.)

ГОДИНА XII

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 34

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табакџа. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

УСПОМЕНА НА ПОК. ПРИЈАТЕЉА.

ОД МИШЕ ДИМИТРИЈЕВИЋА.

(Свршетак.)

Као што се види, у овоме списку нема „Миле“ ни „Пола вина, пола воде,“ које су одмах после његове смрти у „Позоришту“ штампане. Он их није држао за вредне, да се у ред других послова уврсте и штампају.

Драматска му дела штампана су у листу „Позоришту“ и у „Зборнику позоришних дела.“ Од приповедака штампана је приповетка „Суђено“ у подлиску „Заставе“ бр. 15. и 16. од г. 1872., а „Иванчин гроб“ и „Мљетачке тавнице“ у „Јавору.“ Од критика на јавни морал штампана је прва у подлиску „Заставе“ бр. 144. од г. 1871., друга пак („Фрише фире“) у подлиску „Заставе“ бр. 17 од г. 1873. и у листу „Позоришту,“ бр. 52. од исте године. Критике на позоришне представе штампане су све у листу „Позоришту.“

Што још имаде заосталога у рукопису, то су сами одломци без књижевне вредности.

После смрти покојникове искупили смо се били на пријатељски договор. Ту је Недељковић саопштио жељу Костину, и ствар буде поверена једноме одбору од тројице, али изведена није ни до данас.

Већ су дванаест година дана, како Косту Трифковића црна, хладна земља покрива, а његових списа немамо још уједно прибраних.

Штета је по књижевност, што овога нема, а грехота је, да је последња скромна жеља тако уваженог књижевника толико дуго ненепуњена.

По ја ти се, драги пријатељу, заричем, да ћу, макар ја један, око тога настојати.

Од Мише Димитријевића, писца чланака „Успомена на покојног пријатеља“, који су у овоме листу излазила, добили смо ову белешку, односно додатак поменутих чланцима:

У мојим чланцима, штампаним у вашем листу под насловом: „Успомена на покојног пријатеља,“ а наиме у IV. чланку, има ово место: „Брод, на који је Коста ступио, звао се „Јозић.“ Исти је брод тога пута путовао из Трста преко Крфа и Цариграда у Одесу. Кад се исти из Одесе натраг враћао, сазрела је већ била у Кости мисао, да се ове беде . . . што пре ослободи,“ и мало даље ово: „У Цариграду му је испало за руком, да се брода опрости . . .“ По овоме би изгледало, да је Коста само један једини морски пут учинио, и да је у морској служби тек неколико недеља провео. А исти тај чланак завршује се овим речима: „Тако се покојни Коста опростио морског живота, у коме је три четврти године — од јесени 1862. до лета 1863. — у највећој стези и у најтежем раду провео,“ па и у почетку V. чл. стоји: „али су биле изгубљене две године: једна у наутици, а друга на броду.“ Ова последња два места стајала би са оним првим у некој противности. Међутим је ово последње истина, а пут, који се у горњој белешци спомиње, то је пут, што га је Трифковић случајно и први, а и последњи

пут (дакле двапут) чинио, па је отуда пометњом ова мала и више привидна несугласица изнела. У самим пак белешкама Костиним има о томе осим саопштенога још и ово забележено: „Свршив школу у Рједи отишао сам у Трст 19. септемора 1862. Сео на пароброд за Цариград 20. септембра 1862. у 2. сата по подне. Дошао у Цариград ујутру 25. септембра 1862. Истог дана после подне отишао на барк „Виче-Тоне“ под капетаном Цованом Вер-

ничем, очекујући барк „Јозић.“ Пароброд за Цариград задржавао се у Крфу 3 сата, а у Сири 4.—8. септембра прешао на барк „Јозић“. — 24. октобра пошао из Цариграда за Одесу. — 2 децембра дошао у Одесу. — 1. јануара натраг у Цариград, дошао 12. — Кренуо се за Ливорно 14. јануара.“ Ова аутентична белешка разјасниће горњу несугласицу, за то би добро било, да је саопштите.“

Прослава 25-годишњег глумовања Иване Сајевићке.

(Наставак.)

10. Довор-венац с натписом: „Ивани Сајевић, Београд 4. нов. 1887 Дружина краљ. српског народног позоришта.“

11. Казета са сребрнимом, од друштва „Квак“.

12. Довор венац и слика, од редитеља В. Ј. Антона.

13. Довор-венац са натписом: „Иванки Сајевић, Марија и Милош Цветић. Београд, 4. нов. 1887.“

14. Казета сребрнимом, од кумчста, Павице Варжићке.

15. Кита цвећа, од породице Јулија Шеное.

16. Ваза од мајолнке са Макарт-китом, од дра Бањавчића.

17. Кита цвећа, од Ст. па. Милетића и Мл. па. Туцића.

18. Красно-везен рубан, од гђе Брани.

19. Велика слика свечарице живим бојама, од музика јој Шандора.

Цели приказ био је праћен бурним клицањем опшности, а са галерије били су бацали отисци Харамбашевог сонета, који у целини гласи:

Врлој уметници и другарици

Ивани Сајевићки

пригодом њене 25-годишњице.

Мало ком је на том бојем свету

Од небеса таква слава дана,

Ко што Ти ју славни овог дана,

А још чала, у живота цвету;

Четврт века у заносу лету

Ти си како вила богодина

Све до сада од детињства рана

Пеговала уметност нам свету.

У признање Твога рада свега

Хармоничу Фе сад Твој народ срета,

Па Те слави како и Ти вјега;

А и ми Ти своја чувства света
Изричемо, молећ' Свевиншега:
Да поживиш јоштер много лета!
Загреб 16. студенога 1887.

Чланови хрватске драме.

Напоследку учини застој својим слушањем крај већ „америкањском одушевљењу“. За тим је дошла представа, о којој нећемо говорити, јер критика у таквом часу била би неумесна.

Накрају петого чина чекало је свечарицу још једно изненађење. Сећанин, Милош Жагар донесе красну адресу Сећања израђену код тамошњег штампара и књиговесца Лустера, која је стигла експресно за време представе, те у целости гласи:

„Милостивој госпођи Ивани Сајевић, глумици-уметници хрватскога земаљскога позоришта у Загребу. Пригодом 25-годишњег њезиног глумачко-уметничког деловања па дан 16. студеног 1887. у знак штовања — Сећанин.“

Милостива госпођо! Поводом Вашег двадесетгодишњег глумачко-уметничког деловања не можемо ни ми, а да се не придружимо слави целог народа, који Вас овом приликом ведича.

Како да се не сетимо драгесне „Маце“, шаљиве „Руже“ и „Госпође Гилдернове“, како да заборавимо достојанствену „Јансану, краљицу енглеску“ и чувствену „Госпођу Берпандову“ крај „Феброније Петровне Пошљункиње“, „Цецилије“, „Марије Грининг“, „Госпође Тираје“ и „Маркезице де Волије“, које све особе Вилична уметнице, ове јубилејске своје године приказивали у нашем стародревном граду, толи наравно, толи уметно!

Сећајућ' се преугодно Вашег боравка међу нама, тер Вашег уметничког деловања, кличемо Вам из дна душе: Живила нам и деловала још много година на свом просветном пољу, које ће Вам домовина данас послати прећем захвале и величања. Живила!“ Долазе 103 потписа.

Одушевљењем поцртано је опшност пре-

дају адресе, те дамо још једном одушка свом чувству у поклицима и пјескању.

После представе напуниле се просторије „Кола“ дупком. А када је свечарица, која је још неке гратулације у красно уресеној од другарица јој гардероби примила, дошла, те прошла између столова, поздравило је сакупљено дру-

штво бурним клицањем. Када се ово умирило, диже се равнатељ драме Мандровић, те поздрави леним словом госте, који су се у толиком броју одазвали позиву глумана. А да буде ред, именује по старом хрватском обичају столаравнатељем одвет перовођу Граховца, који је ту част уз живу акламацију гостију и примио.

(Свршиће се.)

Л И С Т И Ћ И.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У Н. САДУ.

(Доктор Клаус. Шаљива игра у 5 чинова, написао Л' Аронж, превео Сава Петровић. Приказана 26. новембра о. г.)

Када се тај комад пре две године дана приказао први пут на нашој позорници, допао се публици, која се тада доста насмејала комичним људима и комичним ситуацијама. И сада је тај комад исте добре среће био, јер је публику јако одобривољно. Томе је много допринела и жива, складна игра наших глумаца који су имали доста прилике да покажу шта ваљају, па су то и учинили. Г. Лукић знао је потпуно изразити комичном карактеру Гривингера. Г. Милојевић (др. Клаус) вешто је извео све особине Кудљивог, настраног доктора, који за љубав своје задатку занемарује своју породицу. Г. Добриновића (Љубовски) била је права наслада гледати како „тако званим“ хумором изводи надриученог комичјана. Комична му је била озбиљност, кад прегледа болесника, а још комичније очајање му, кад оно мисли, да је медицинском својом отиравио на други свет сељака, који је у њега тражио лекарске помоћи. Сваки гред, сваки поглед, сваки покрет му наводно је публику на смех. Гђца Л. Хацићева била је изврсна Јулија, а у другом чину, онако мимогред буди речено, имала је врло укусну елегантну тоалету. Г. Дмитријевић одиграо је Водена, тог безносличара и бонвивана, који после постаје човек на свом месту, лако, природно. Гђца З. Милојевићка вешто је приказала докторку, која се одала својој судбини. Лено је умела и зевати и заспати. Гђца М. Максимовићева (Ема) има емментна дара за напну струку, само јој се ваља чувати, да не постане једнострана, а то ће бити, ако стане изводити све своје улоге по једној шаблони. Г. Марковић добро је изгледао као Гергеза и добро је одиграо мало несретног човека, кога љубав мори. Г. Ј. Добриновићка (Маријана) била је као увек на свом месту. То старо гунђаво, језично створење не може се већ приказати и негнатије приказати. Г. С. Милковићка (Шлигенева) лено је изгледала и одиграва заједљиву госту. Г. Васиљевић (Херман),

г. Кестерчанек (Колмар) болесни сељак, гђца Д. Николићева (Августа), и г. В. Дмитријевић (Јаков) учинили су од својих малих улога све, што се од њих могло учинити.

(Концерт Душана Јанковића.) Наш стари знавац Душан Јанковић, који је пре две године дана давао концерт с лепим успехом на нашој позорници и који је од то доба изучио Пиводијеву музичку школу у Прагу, приређује сутра у среду 2 (14.) децембра о. г. у српском народном позоришту у Новом Саду концерт уз суделовање гђе Милке Максимовићеве и г. Х. Доубека.

Распоред је томе концерту:

1. Каватина из опере „Фауста“, од Гунода, пева г. Душан Јанковић.
2. „Добру ноћ“, од Дворжака, пева г. Душан Јанковић.
3. Увертира из „Норме“, за четири руке, свирају на гласовиру гђца М. Максимовићева и г. Х. Доубек.
4. Арија из „Отмице из сераља“, од Моцарта и
5. „Српске народне песме“, од К. Станковића, пева г. Душан Јанковић.
6. Дуо из четвртога чина из „Трубадура“ од Вердија, певају гђца М. Максимовићева и г. Душан Јанковић.
7. „Српска симфонија“, од Х. Доубека, свира на гласовиру компониста.
8. Арија из „Отела“, од Вердија, пева г. Душан Јанковић.
9. „Растапак“, од Маринковића, пева г. Душан Јанковић.

Улазне цене су обичне: Улазнице се могу добити у позоришној касарници од 9—12 пре и од 3—5 сахати после подне, а о дању концерта у вече на каси.

Надамо се од нашег света, који воли песму и свирку, да ће многобројном посетом својом знати засведочити, да зна ценити и уважавати труде и науке човека, који је уметничким певањем својим знао стети и гласа себи и у страном етеру.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

15. ПРЕСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 11.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 1. ДЕЦЕМБРА 1887.

По други пут:

ФАУСТ.

ТРАГЕДИЈА У 6 РАЗДЕЛА, НАПИСАО В. ГЕТЕ, ПРЕВЕО МИЛАН САВИЋ, ЗА СРПСКУ ПОЗОРНИЦУ УДЕ-
СИО А. ХАЏИЋ. (РЕДИТЕЉ: МИЉКОВИЋ)

ОСОБЕ:

Фауст		Миљковић.
Вагнер, његов фамулус		Милојевић.
Мефистофелес		Ружић.
Дух		Лукић.
Зао дух		Лазић.
Ученик		В. Димитријевић.
Валентин, војник		Васиљевић.
Маргита		Л. Хаџићева.
Марта		Ј. Добриновићка.
Први	занатлијски момак	Кестерчанек.
Други		Врга.
Прва	служавка	Д. Николићева.
Друга		* *
Први	грађанин	М. Димитријевић.
Други		Марковић.
Прва	девојка	М. Максимовићева.
Друга		С. Миљковићка.
Вештица		З. Милојевићка.

У четвртак 3. децембра: „ГРЕНГОАР“. Позоришна игра у 1. чину, од Т. Бан-
виља, превео Јован Ђорђевић. — За тим први пут: „ПОКЛОН“. Шаљива игра
у 1 чину, од К. А. Гернера, превео Сава Петровић.

В. Димитријевић излази данас на позорницу последњи пут као члан српске
народне позоришне дружине.

Улазнице могу се добити у позоришној касарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата
после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(В. dt. flz.)

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 35.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издава се време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПОГЛЕД СА ПОЗОРНИЦЕ НА ПОЗОРНИЦУ.

ПИШЕ С. ЛУКИН ЛАЗИЋ.

I.

Код великих образованих народа европских постоји већ читава литература о глумаштву, што је веома много допринело, да се у њих и ова грана уметности узвисила на онај ступањ, на коме је сад. На тој врсти књижевности радили су многи чувени књижевници и критичари светскога гласа, а с њима упоред и многи глумци, који су тиме доста припомогли решавању најтежих позоришних и драмских питања. Писало се тамо сила што шта, што се врло корисно применило на правилан развитак драме и позорице, и што је снажно утицало, да се развије реалан правац и здрав укус, како код драмских писаца, тако и код самих глумаца и публике. У њих је то већ скоро решена ствар, бар што се вештине тиче, изузимајући помодне новотарије преживелих закерала у погледу репертоара — док се у нас, истом у новије доба, тек нешто покушава. Оно, што се у нас до сада о томе писало, врло је мало. По гдекоја еличница, чланак, преглед, извештај, или овлашћ написана рецензија — то је све; на и то је тако рапштркано по разним листовима и часописима, да му се не зна ни крпа имена. Човек, који би хтео да се на нашем језику из књиге уозна са драмском уметношћу и њеним савременим стањем и значајем, морао би уложити снага труда око тога. Ништа није систематизирано, ништа распоређено; ни где каквога знатнијег дела и овеће студије, која би могла послужити као упутство. Чист „По-

зорниште“, који ево већ 12 година издаје управа срп. нар. позоришта, још је по најдубљи извор у тој струци; али и он не доноси увек оно, што би требало, да је од трајнија значаја. Нико неће озбиљно да се прихвати стална сарадничтва на томе преко потребном листу и да темљено расправља важнија питања. И ко ради, ради као по невољи, узгред — кад му надне на памет. То је стара болест наша; свикли смо, да нам све иде с дана на дан. Ослањамо се један на другог, а најпосле сви на једнога, као да један човек, поред толиких осталих дужности, може сам да подмири све захтеве листа, да га одржи на висини одређена правца и да му да потпуну вредност. А читалачка публика, а претилата? Маните, молим вас! Шта се осталог света тичу „новосадске“ ствари!

Да, време је и ваљало би, да и ми што више порадимо на томе пољу, ако смо напретку ради; или бар да прибavimo из стране књижевности све, што је на томе путу здраво и честито, па да то мало по мало расађујемо по нашем земљишту. Тиме би се и у нас засновало нешто трајније и значајније у том правцу, а уз то би се подигла озбиљна, зрела и носе објективна критика, која се не пише из кокстерије и дуга времена, него из дужности и моралнога података; критика, којој би био задатак, не само да хвали и осуђује, него и да обавештава, упућује — учи. Таква би критика проширила ми-саони круг и стекла поверења код онога, за кога се пише, да је то све занета тако

као што се вели. У усти мах наши би глумци имали на своје огњишту чврста ослоња и основа за проучавање, а по томе и сигурног путевођу у послу свом. То би био начин, да се у нашем новом глумачком покољењу одгаји стална интелигенција, која би тачно схватила свој рад, и која би давала бољег јемства за бољу будућност.

Но овим није све исцрпљено. Није довољно рећи некоме, да буде нешто, него му ваља дати и могућности, да то постигне; ваља му дати средстава, да се развије и унапреди према задатку свом. Залуд је за некога писати и најбоље књиге, ако су томе закрчене све стазе, које воде светом извору њиховом. Много ли је жедних душа малаксало и угинуло на томе путу, очајавајући у закутку, као пророк Мојсије на међи земље ханапске.

О овоме би се — да је вајде — и о свему, што је горе речено, дало писати на дуго и на широко, али овде није ни места ни довољно простора. Оно, што се смера изшети у току овога летимичног прегледа, само је слаб нацрт стања и прилика на позорници и око ње, а изражен најкраћим потезима, на темељу личног искуства. Ово је само лак поглед на ствари и догађаје из садашњости, а то још није свето писмо. Једини успех, који се овим жели постићи, то је, да се покрене озбиљна пажња оних, који би требали да размисљају о овим предметима, а тако исто и оних, који су способни и позвани да их решавају и реше.

Поштовани читаоци нека буду тако добри, да се стрпе до краја, и да истом онда изричу свој суд.

Прослава 25-годишњег глумовања Иване Сајевићке.

(Свршетак.)

У реду здравица први узе реч члан поз. одбора Вардијан, те поздрави свечарицу у име кр. повереника Кнајзла, који је био бољешћу запречен, те у име позоришног одбора, којег су чланови као одборници „Матиче хрватске“ морали да присуствују прослави доготовљена матичине куће. После тог говора читао је Фијан посланицу Сењана, коју смо напред приопћили. Осим тога прочитано је 35 телеграма и то: из Осека 5, из Сења 4, из Такова 3, из Беловара 3, из Новог Сада 3, из Београда 3, из Беча 2, из Граца 2, из Карловца 2, из Прага, Љубљане, Бањалуке, Панчева, Илока, Самобора, Светог Ивана по један. Миле Старчевић је говорио у име свеучилишних грађана, а радник Јурислав Мажек прозборио је управо лено у име певачког друштва „Слободе“. А кад је свршио лепим речима: „Бог дао да вапу педесетогодишњицу доживимо у већој, сретнијој и слободнијој Хрватској!“ — заорило је управо урнебесно клицање.

Говорили су још: редитељ Антоц, у име опере, Иблер, веома дуго у име своје, Мандровић наздравно одбору, а захвалио се Вардијан, Сајевић опери, Теркуци се у име њено захвално, Стошић Мандровићу, а Шеноа, уз велико одобравање, свечарици као жени и мајци. Међу те здравице улетела су неваљка друштва песне:

„Коло“ певало је: „Сан“, од Ајзенхута, „Слога“: „Бачку“, „Дрногорац Прпогорки“, „На мору“, „Словенци“: „Слобода“, „У бој“ и „Прошња“, а сва три скупа „Живила Хрватска“. Сајевић у лепом говору захвално је врлим певачима. Око једног сата почело се разлазити, али који су остали нису пожалили, јер дођоше са забаве „Матиче Хрватске“: Дежелић, Томић и др. Хојић, те су примљени складним сада већ ради мањине друштва слабијим „Живили“. Дежелић донесе је свечарици честитку одбора „Матиче Хрватске“, те ју је у красном говору растумачио. По том је забава до беле зоре фамилијарније настављена, те је друштво отпратило дичну свечарицу кући, зажелив јој мирну лаку ноћ, а о тој ноћи може се данас свакако оправдано рећи, да ју је просивала на својим лаворима...

Што је јуче било јоште славље и занос симпатије за уметницу, данас је исторички факат, а као такав није од мале важности у повести нашега театра. Тај факат ми дакле бележимо: „Дне 16. новембра 1887. славила је уметница Ивана Сајевићка, двадесетпетогодишњицу свога глумовања, и том приликом показао је хрватски народ, да знаде ценити праву, једину божанску уметност. Тај народ штовања доказ је да нас он има на свету.“

И тим ми свршавамо ово ретке речима Хрвата | ли Вам педесетгодишњицу у већој, срећнијој,
радника Јурислава Мамска: „Да Бог да доживи- | слободнијој Хрватској!“
У Загребу. Фикс.

ЛИСТИЋИ.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У Н. САДУ.

(Фауст, трагедија у 6 раздела, написао В. Гете, превео Милаш Савић, за српску позорницу удесно А. Хаџић. Приказана 1. децембра о. г.)

Протекло је од прилике две године од како је овај комад представљан на нашој позорници први пут. Критика је доста опширно говорила, кад се први пут код нас давао овај комад колико о самом делу, толико и о самом преводу. Резултат је критике био: да је врло добро урађено, што је комад увршћен у наш репертоар. Садржај и тенденција овог комада, кога је написао немачки великан Гете, сваком је мање више позната. Сад ћемо само да се мало обазремо на приказ појединих особа. *Г. Миљковић* (Фауст) одговорно је свима захтевима потпуно, т. ј. тамо, где стоји у питању вештина. Али у нечем као да је *г. Миљковић* остао стари, као и пре две године. Пре две године је такођер добро играо, али се могло приметити — баш као и сад — да није научно добро улогу, а то се видело по нетачности у говору. Време је већ крајње, да и *г. Миљковић* учини крај том неугодном замерању. — *Г. Ружич* (Мефистофелес) стојао је и овог вечера на врхунцу вештине. Тачност и јасност у говору, па и цео приказ као да је код њега у најбољем јеку био. — *Гђица Л. Хаџићева* (Маргарита) такођер је вешто овог вечера одиграла своју тешку улогу. Награда овог вечера био је бурни пљесак и изазив благодарне публике. Само при крају — што није кривица њена — као да је издавао глас, но ипак је усилењем напрезање учинило, да је остала све до краја при једнаком степену играња. — *Гђа Ј. Добриновићка* (Марта) није ни најмање попустила у свом приказу, шта више, као да је овог пута показала још више вештине, што се нарочито могло опазити у дијалогу са Мефистом. Пре две године приметило се да је по каткад — као први пут — претеривала у својој игри, али сад је сасвим одговорила и захтевима строжије критике. — *Г. Лукић* (дух) добро је одиграо своју малу улогу. — *Г. Васиљевић* (Валентин) такођер је добро играо, што сведочи и његов пад на земљу. У том моменту, кад је пао, као да му се и глас променуо. — *Г. Лазич* (зао дух) био је доста веран тумач шницелових мисли у својој улози. — *Г. В. Димитријевић* (ученик) изи-

шао је последњи пут у својој улози, као члан наше позорнице дружине. Играо је врло добро. Наше позорнице изгубило је у *г. В. Димитријевићу* доста ваљаног приказивача шаљивих и наивних улога. За то му и кажемо: Сретно му било, гдегод ходио! И остало особље је играло доста добро. Овог вечера примећено је, да је овај комад, поред тог што је већ скраћен при удешавању за позорницу, још и више скраћен. Да ли је то тако морало бити према данашњим нашим позоришним приликама?

К—ћ.

(Ред позоришних представа.) У суботу 5. децембра први пут: „Федора.“ Драма у 4 чина, написао В. Сарду, превео Ј. Мишкотовић.

У недељу 6. децембра представа за децу са спуштеним ценама: „Вампир и чизмар.“ Позоришна игра у 3 чина, с певањем од Ј. Сигетије, за српску позорницу прерадио Ј. Борђевић. 1. чин. — За тим први пут: „Милош у Латинима.“ Слика у 1. чину, од М. П. Шапчанина.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(Драговољачке представе у Загребу у корист пострадалих Загораца). „Друштво првенога крста“ приредило је у корист пострадалих Загораца, представу, која се тако допала, да се морала три пута давати, и то 2. 3. и 5. децембра о. г. Представа та замочела се розеновом шаљивом игром „Мајчине очи“. За тим је дошла жива слика „Катарина Корнаро“, која је испала препадно, и ако није била добро осветљена. Катарино Корнарову представљала је бароница Рамбергова. Др. Кришави настојао је, да се његова „жива“ слика колико год може подудара с познатом макартовом сликом, те му је то драговољним суделовањем многобројних госпођица — најлепшим цвећем у загребачком врту лепоте — изврело пошло за руком. Сам Макарт, мајстор у аранжовању живих слика као и у колориту, да је устао из гроба, био би без сумње задовољан с Катарином Корнаровом у народном позоришту. Поједине лепотице, које су задивиле неколику публику, не можемо спомињати, јер не знамо каквим редом да почнемо, али за то можемо рећи, да су „делови“ слике били тако красиви и дражесни, да се под утпеком тих делова тешко дала обухватити целина.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

16. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 12.

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 3. ДЕЦЕМБРА 1887.

Први пут:

ПОКЛОН.

ШАЉИВА ИГРА У 1 ЧИНУ. ОД К. А. ГЕРНЕРА, ПРЕВЕО САВА ПЕТРОВИЋ. (РЕДИТЕЉ: ДОБРИНОВИЋ.)

ОСОБЕ:

Путфаркен, богаташ	Миљковић.
Антонија, жена му	З. Милојевића.
Павлина, њихова кћи.	М. Максимовићева.
Тетка Берингова	Ј. Добриновића.
Ујак Шпангел.	Добриновић.
Густав Гритнер	Марковић.
Глокеншлагер	Кестерчанек.
Кочијаш	Васљевић.
Носач	Живковић.

Збива се у малој престоничкој вароши у немачкој.

Пре тога:

ГРЕНГОАР.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 1 РАДЊИ, ОД Т. БАНВИЈА, ПРЕВЕО Ј. ВОРЂЕВИЋ.

ОСОБЕ:

Лудвик XI, краљ француски	Миљковић.
Пијер Гренгоар	Ружић.
Симон Фурније, трговац	Милојевић.
Лујза, његова кћи	Л. Хаџићева.
Оливје Ле-Дем, берберин краљев	Лазик.
Николија Андријева, сестра симонова, удовица	Т. Лукићка.
Пажеви краљевски. Слуге Симона Фурнијера. Оџици и стрелци шкотске страже. Место: варош Туру Француској. Време: год 1489.	

У суботу 5 децембра први пут: „ФЕДОРА.“ Драма у 4 чина, написао В. Сарду, превео Ј. Мишатовић.

Улазнице могу се добити у позоришној касарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 9 И ПО САХАТА.

(В. ат. јаз.)

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 36.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Издаје се време бављења позорнице дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПОГЛЕД СА ПОЗОРНИЦЕ НА ПОЗОРНИЦУ.

НИШЕ С. ЛУКИН ЛАЗИЋ.

II.

Начини, по којима се развијају поједине снаге глумачке, или поједини заводи као извештај огранак у култури једнога народа — врло су заплетени, тако рећи, сваки има своју засебну повесницу и своје обележје. Али, поред свега тога, међу њима има велике сличности. Главна је карактерна црта код свију махом једнака. Они сви теже, да постоје свако за се и да се усаврше, а код свију је главно: пожртвовање и цел. Они често иду разним путевима; многи греше, многи пронађу, али поглавито сви нагињу једној тачци, без обзира на своју личну будућност. Пожртвовање, које их у томе руководи, поред свега личног трвења, чини, да се личност обично изгуби у заједничкој мисли.

Па управ у томе лежи главни корен оној дражи и заносу, која младеж мами и привлачи позорници, а отуд и она одсечна разлика између живота грађанског и живота на позорници. Последица је ове разлике та, што у животу глумачком често настуна нека тешка сета и разочарање, кад се дође у сукоб са обичним животом с поља. Ваља имати много снаге, да се изравна она мучна празнина, која лучи ова два света, а која кад тад мора да настуни, као нека тешка малаксалост носе јаког живчаног надражаја.

У исто време мора се приметити, да право глумачкога — као и свакога другог — сталекса ужива само онај, који тачно врши све своје сталешке дужности, т. ј. онај, који на себи носи све знаке

његове. Природно је и право, да се у сваком послу лучи кукољ од шенице, ма да обоје расту упоред и на једном земљишту.

Бива, да појединци, а кад што и читава удружења, под образином неке просветне задаће, изводе најсебичније спекулације. Неки тамо траже уточишта својој лењости и нераду, а неке опет заводи над за бољим изгледом у животу. Доказало се, да код ових људи, поред недостатка способности и разумевања, нема још ни искре љубави и поштовања према позорници, јер се осведочило, да су кадри за најсићушније интересе изиграти и лични углед и позив свој. Бива, да мушки траже само „ухљебија“, а женске сјајну „фирму“, под којом се боље и сигурније води развратан живот и тера кеф, и то све на рачун општег добра и о заједничком трошку, а под заштитом каквога спекуланта, који отуд црпи главну добит. То је она кужна рана, која подједа добар глас читавом сталексу глумачком. Свет обично мери једном мером — а није ни чудо: „Кога су змије уједале, тај се и гуштера боји.“

Али, хвала богу, ми Срби стојимо у томе погледу много боље од туђинаца. До душе, у новије време, почео се и у нас ширити такав метиљ, али му је утицај доста незнатан, но баш за то би му ваљало још у заметку стати на пут. А поједини случајеви код неких наших приватних друштава не могу се узети као пример, јер је маса заиста здрава.

Да решимо овај појам.

Глумац је само онај, који се сав ода високом позиву свом; онај, који долази са уверењем, да је кадар да послужи и срцем и душом, докле му снага допире; а пре свију онај, који то сматра као неку урођену и нераздвојну целину свога бића, као нешто — без чега не би могао бити! Глумац не сме из свога рада изводити никакве материјалистичке смерове, него вазда мора имати пред очима морални успех и душевно задовољство, као нешто главно, ради чега је све остало. Најзад, глумац је само онај, који силно и неодољиво воли позорницу ради саме позорнице, не разбирајући, колико она утиче на опште образовање; који поштује и њу и све што је њено; коме је она света и мила баш и онда, кад не успева на њој.

Развитак глумачког покољења у опште могао би се упоредити са ханибаловим преласком преко Алпа. Док се пређу висови и стрмени, које прече правилно напредовање, највећи део ратника или пропадне у кршу, сметовима и непогоди, или устукне натраг, било због недаће, било због невинине у наступању. Па као што обично сваку војску испраћа гомила дечурлије и беспосличара, који се

лепе као шипка уз бубањ, тако и уз про- светне ратнике донекле пристаје читава руља наметника и букача. Они су ту само за то, да праве забуну и неред, али чим се пође мало уз брдо, нема их ни од ко- рова! Изгубе се исто онако брзо, као што су се и појавили. И као што је једнооки војвода катергенски био једностран, има- јући пред очима само Рим и победу, без обзира на скору опасност рођене домови- не своје; тако исто и сваки глумац гледа само једним оком: види у даљној даљини престоље уметности, а не види за леђима блиску будућност своју. Па баш ако се који и сретно попне на највише висине пута свога и жудним оком сагледа цветну долину лигурску, при спуштању мора да свисне од јада и очаја, кад помисли, да га тамо не чека мир и награда за издр- жане напоре, него туђинска хладноћа, непријатељство и жалосна смрт. . . Па Ханибал се најпосле кукавички отровао у туђини да заглади своју необазривост, а глумци обично јуначки истрају до краја, те кад их снага сасма изда, сами себи изричу пресуду и — мирно умиру за ту- ђим плотом.

У осталом, живот је и тако питање укуса. Живот је ствар људског схватања.

Л И С Т И Њ И.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У Н. САДУ.

(„Дебора.“ Позоришна игра у 4 чина, с пе- вањем, написао С. Х. Мозентар, превео Н. В. Ђорџ. П. приказана 28. новембра о. г.)

Духовита чинутарија у немачкој књижев- ности — Хајне и Берне, никад нису могли опро- стити Шекспиру, што је тај великан у великом свету са својим Шајлоком онако оскатио семи- тизам. У њиховим очима то је неопростив грех, што је Шекспир онако верно нацртао чинутина, који мисли само на своју добит и свој шпан и што тога ради чинутин уме бити и грозан. Што је Шекспир себи остао веран, па је и Шајлока као чинутина верно нацртао, то је његов грех те му ни у гробу не дадоше мира.

Међу тим прилике се измениле. У Европи сада влада семитизам. Има у рукама својима по-

ваца, повисе — па је ли чудо, што је продрло и до позорнице.

Семитизам нашао је свога песника Мозен- тала. Његова „Дебора“ — то је глорификација семитизма.

Као драма с том тенденцијом изрекла је сама себи пресуду.

Што се тиче саме израде, она је добра. Радња тече доста брзо. Осим неких усиљених момената, који кваре утисак, може се цела по- зоришна игра с интересом гледати.

Приказ те драме био је веома добар. Ња С. Вујићка особито се одликовала тога вечера. Где треба бесну, дивљу егзаспозвати, као у Дебори, ту је она увек на свом месту. Она је била права жена из племена семитског са свима особинама, врлинама и махнама његовима. Ња С.

Миљковићка показала је у приказу своје Анке напредак. Ваља јој се само чувати од моногеног говора. Добра је била као увек гђа Ј. Добриновићка у улози баба-Савке. Уз њу се добро држао г. Миљковић, који је несимпатичну улогу Јосифа с вољом добро одиграо. И остали су показали, да им је много стало до тога, да игром својом задовоље гледаоце.

— 0 —

СРП. НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ.

(Ред позоришних представа.) У српском народном позоришту у Београду одређен је био овај недељни ред позоришних представа:

У уторак 1. децембра: „Крољка“. Драма у 5 чинова, од Адолфа Белог.

У четвртак 3. децембра: „Краљ Лир“. Трагедија у 5 чинова, написао В. Шекспир, превели Ј. Д. Стефановић, др. Лаза Костић и А. Хаџић, за српску позорницу удесно А. Хаџић. (Корисница Тоше Јовановића.)

У суботу 5. децембра: „Отаџбина“. Драма у 5 чинова, написао В. Сарду.

У недељу 6. децембра: „Немања“. Драма у 5 чинова, од М. Цветића.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(Драговољачне представе у Загребу у корист пострадалих Загораца). (Свршетак.) Истом кад се по трећи пут дигао застор, могла се целина боље разгледати. Одушевљен, буран пјесак био је тек недовољан израз задовољства, што га је у целој публици слика произвела. Општа жеља, да се још једном даде та представа, била је изражавана начином, који је на послетку морао склонити и одбор „црвенога крста“ као и суделачи, да представу двапут понове.

Иза прве живе слике приказивали су дилетанти Миланову „Аманду“, коју ћемо пропустити без критичних примедба, јер је г. Милан, увецбавши добровољце с великим трудом, заслужио сваку хвалу. Цела представа била је лепо заокружена, у сваком погледу боља, но што смо је могли од дилетавата очекивати. Публика је у обе представе чешиће давало израза своје признању изазивањем појединих деоника на отвореној сцени, а при крају је све по више пуца живим пјеском назавала.

Другој живој слици, „Селачкој свадби“, може се приговорити, да није била у са свим zgodном размеру са малом напном позоришном, те би с тога мања група била постигла већи ефекат. Иначе јој нема приговора, јер што су све пошње хрватске биле заступане, посве је у реду. Таква је поетичка лиценција сликару до-

пуштена; најпосле била је и цел, да се баш лепе наше народне пошње прикажу. Нововенчаници (др. Шевић и гђа Пајановића) враћајући се из цркве сусретну циганку, (баронесу Ивану Живковића), која млади из руке гата „срећу“. Око њих савила се хрпа народа, који с интересом гледа младу и слуша циганку. То је садржај слике. Пошње свих деоника биле су посве народне без фантастичне примесе, те су уз красна лица суделачица побудиле опште задовољство и признање, које је напмо израза у тако бурном пјеску, да се застор морао три пута подићи. Сви присутни били су посве задовољни, јер су видели далеко више, но што су очекивали, и хвала госпођи баници, која је те представе за бедне Загорце замислила те их и остварила, могла се свагде у најнежнијим изразима чути. Представа је присуствовала и госпођа баница. Публика је занесено и одушевљено гледала обема сликама, па је занесено и одушевљено оставила позориште, изражавајући од срца хвалу свима, а нарочито родољубивим лепотицама, које су јој прибавиле ово веома ретко уметничко уживање.

(Нова сезона.) Из Загреба нишу: Позоришна управа прегла је да нова сезона буде занимљива, те је већ у првом почетку развила знатан рад. Сезона је отпочела новитетом, што је сваке хвале вредно. Новитет је био „Жоржета.“ У „Жоржети“ је Сарду врло несретно покушао да реши питање, које су већ многи и многи, сваки на свој начин, темелито и одлучно решили. Мени је бар једна госпођа у позоришту показала три врло уважене личности, које су узеле за жене кћери матера à la Жоржет епипитатисе, па се за то не кају. Управа дакле није крива, што Жоржета није успела, него г. Сарду, у колико је пак потоњем стало до тога, што се његово последње дело несвиди ни загребачкој публици ни загребачким критичарима, ја то не могу да знам, али мислим, да он тога ради не разбија себи главе. Много су боље успели нови певачи, које је сретан удес нансо у Загреб. Г. Камерота је доказао, да се навијским критичарима може у три четвртине веровати, те је уверио Загрепчане, да још има тенора, који се дају лепо слушати. Хвала његову грлу, ове године неће бити тенорског питања, а то је тим угодније, јер у Хрватској у опште, а у Загребу па по се, има и онако доста питања на дневном реду. Нова наша колоратурна певачица гђица Аволедо не може се похвалити неким дражестима гђе Прикрилове, али што се тиче грла, неће се моћи потужити на незахвалност публике.

(Свршетак се.)

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

17. ПРЕДСТАВА

У ПРЕПЛАТИ 13.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 5. ДЕЦЕМБРА 1887.

Први пут:

ФЕДОРА.

ДРАМА У 4 ЧИНА ПАНИСАО В. САРДУ, ПРЕВЕО Ј. МИШКАТОВИЋ. (РЕДИТЕЉ: МИЉКОВИЋ.)

ОСОБЕ:

Лорис Ипанов	Миљковић.
Де Сирије	М. Димитријевић.
Греч, агенат полицијски	Милојевић.
Ровел	Марковић.
Боров	Лазич.
Десире, собар	Васиљевић
Чилев, јувелир	Врга.
Дмитри, дечко, подворник	С Миљковићка.
Ђирић, кочијаш	Кестерчанск.
Др. Јорек	Лукић.
Др. Милер	* * *
Болеслав Ласински	* * *
Василије, слуга	Милан.
Кнегиња Федора Ромазова	С. Вујићка.
Грофица Олга Сухаревка	З. Милојевићка.
Грофица Де-Турнис	Т. Лукићка.
Бароница Оскар	Д. Николићева.
Марга, собарица	* * *
Иван, агенат	Живковић.

Слуге, слушкиње, агенти. — 1. чин збива се у Петрограду, остала 3 чина у Паризу, за наших дана.

У недељу 6. децембра представља за децу са слушателским ценама: „ВАМПИР И ЧИЗМАР.“ Позоришна игра у 3 чина, с певањем, од Е. Сигетије, за српску позорницу прерадио Ј. Ђорђевић. I. чин. — За тим први пут: „МИЛОШ У ЛАТИНИМА.“ Слика у 1. чину, од М. П. Шанчанића.

Улазнице могу се добити у позоришној касарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(B. dt. fiz.)

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 37.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издава се време баљева позоришне друштине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПОГЛЕД СА ПОЗОРНИЦЕ НА ПОЗОРНИЦУ.

ПИШЕ С. ЛУКИЋ ЛАЗИЋ.

III.

Напред наведени узроци створили су код већине грађанства настрано мишљење о глумачком сталежу, што је баш по само позориште свакако од штетних последица. Држим, да се ни једна идеја никако не да популарисати, ако се у опште сматра и мисли, да је у прљавим рукама, и да је не руководе искрене намере. Ма колико се скретала пажња на њ, увек ће се истицати предпоставка, да је то нешто узгредно, без чега се може бити; и тако ће та ствар, поред све своје вредности, остати за свагда као нешто занимљиво — и ништа више.

Такви су назори погрешни и настрани; то нити је право нити је добро, а тога ће бити потребно да се тачније испита.

Једном приликом, у ужем кругу, расправљао је један грађанин најкрупнија и најзаплетенија позоришна питања, и то са толиком вагром и уверењем, као да је у томе прави стручњак, који је посвећен и у најтајније ситнице. Познајући га као имућна човека, упитах га, посећује ли редовно позориште, и да ли има своје стално седиште. Мој га се беседник на то скуњи, као опарен, и рече: да он не иде у позориште „из начела.“ Био је, вели, један једини пут, и то кад се представљао стеријин „Кир Јања,“ на ту и тутуло! За тим, ваљда да оправда тај немар и оно своје недотупавно разглабање, додаде ове значајне речи:

„Е, мој господине, ко хоће да представља карактер, мора и сам имати карактера.“

И — шта мислите?! — ја тога човека познајем од најранијег детињства свог — и то као врло непоштена у сваком постојку. Па шта сам знао да му одговорим на толику дрекост? Рекао сам му, да случајно сваки глумац има толико карактера, да му сме саветовати, да ћути, кад се о карактеру поведе реч.

Другом неком приликом западне случајно један глумац у непознато друштво, где сам се и ја десмо. Кад сам га представио, сви се срдечно руковаше с њим и начинише му места. По кад дође ред, да се представи једном господину, који је седео с краја, он ти се јасно и гласно осече:

„Са тим сталежем нећу да се унознајем!“

Сви смо му се на то насмејали, као да је избацио бог зна какву досетку — ал' он ти се диже и оде. Нашем пријатељу било је и жао са увреде и криво што га је узнемирио, те припита друштину, какав је то човек. Сви, који су седели за столом, само се згледаше и одмануше руком, као да хтедоше рећи: Не дирај, то смрди! И то бејаше сав одговор.

Ето, видите, ова су два егземплара сами себи изrekli оцену. Ја се не сећам, да је икада какав збиљски образован човек слично шта рекао.

Дакле, незнање и неразумевање главни су повод овоме злу. Истина је, да су томе припомогли и многи ружни примери, који су се дешавали у глумачком животу, а

kojima je bаш sama publika davala povoda. Ti izgredi већином су поникли из крајне немаштине, или при чаши вина. Сигурно сте већ и сами толико пута чули, где се вели: „Какав ми је то српски глумачки који не може да пије!“ и ако му не учиниш по вољи, онда си њако и ништа — неће ни да те погледа! На онда, људи као људи, сваки има своју ћуд и пеке „насије.“ Неки воли да дражи, да смева, да изазива — а неки то не воли и не може да трпи. Обичан грађанин има права, да буде по кад кад и луд, а српски глумац нема права ни да буде паметан, па баш ни онда — кад мора. А ваљда се тек неће тражити од глумаца, да се оцене од целог света, и да се завуку у мнисију руну?! За то велити, да није истина, да глумци развраћају публику, него баш на против, публика развраћа глумце.

Најпосле те све мане, које проистичу из природе самога живота, нису ни тако велике ни тако страшне. По гдекоја туча и у крајној невољи по гдекоји неисплаћен рачун, још се не може назвати општим пороком. И кад се тачно и непристрасно упореде греси и погрешке осталих сталеза са глумачким, показује се знатна несразмера — и то на штету оних првих. Код глумаца нема ни једнога од оних круп-

них зала, која нустоше и тамане остале сталезе, као што су убиства, паљевине, похаре, банкротства, обилажење закона, злоупотреба радне снаге, и т. д.

Сва је повика отуда, што је глумачки сталез веома мали, и што кружи на све стране, па је — тако рећи — свима на видик. Сваки тренутак у бескућничком животу глумачком протиче на очиглед целом свету, па с тога и њихове мане тако јако упадају у очи — јер ни једну не поједе помрчина. Све, што се код глумаца дешава, то је јавно, изложено свачијој критици, јер се догађа скоро на улици; а публика се омет врло радо и врло страсно забавља глумачким погрешкама, само да забашури своје. Па, боже мој, шта ти се ту не надовеже, шта ли се не искити, само да причаца буде пикантнија, па макар баш и не била пристојна. Много ли се таквих несланих ђаконија утроши и по крчмама и по салонима!

Али ваљда ће једном доћи оно жељено време, кад ће се свакоме судити по заслуги. Ко верује у то време, тај верује у човечански напредак. Људи ће кад тад доћи до уверења, да има само три ствари, које морамо безусловно уважавати, а то су: рад, интелект и врлина.

ЛИСТИЊИ.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У И. САДУ.

(Гренгоар. Позоришна игра у 1 радњи, од Т. Банвиља, превео Ј. Ђорђевић. Приказана 3. дец. о. г. „Лондон.“ Шаљива игра у 1 чину, од К. А. Гернера, превео Сава Петровић. Први пут приказана 3. дец. о. г.)

Банвиљев „Гренгоар“ више пута је представљан на нашој позорници. Комад је такав, да га човек увек радо гледа, па ма га и више пута гледао. У овом комаду хоће писац да изнесе како прави дух задобива свет. Гренгоар показа моћ духа свог. Резултат његове бурне фантазије постиже код краља — смрт, али моћ духа приволи срце краљево, и краљ му опрашта — шта више жели да га устрећи и то баш с оном, коју је упоређивао са звездом сјајном, и коју и сам краљ хоће да уда за њега. Он остаје с њом, њих

двоје сами! Гордо чедо Симона Фурнијера, то љубимче краљево, мало по мало полаже оружје пред Гренгоарем. Па је л' ко противан био, што је Гренгоар задобило Лујзу? Не, па ни сам Симон. Приказ је био врло добар. Г Ружић (Гренгоар) као стари јунак у панциру ове улоге задобија све, заноси све. То је био Гренгоар како га је сам писац замислио. Ми се можемо поносити што имамо у г. Ружићу Гренгоара, на коме нам могу завидити странци. Г. Милковић (Лудвик) приказао је Лудвика као доброћудног старца, а такав Лудвик није. Г. Милојевић (Симон Фурније) верио је приказао пријатеља краљевог, који само клима главом. Гђица Л. Хаџићева (Лујза) била је сасвим као што треба: охолно чедо и љубимче краљево. Веома је лепо изнела и занос и љубав према Гренгоару. Гђи

Т. Лукићка (Николија Андријева) изишла је први пут на позорницу као члан позорнице дружине и можемо рећи, да је добро одиграва улогу и пријатељицу краљеву. Сретан јој и даљи рад! Т. Лазик (краљев бербер) у главном је добро играо, али глас као да му је био таван овог вечера.

За овим комадом приказана је први пут шаљива игра „Поклон.“ Гернер је доста познат читалачком свету. Па и у овом комаду извео је на вент начин заплет, који почиње из неспоразума. Вереница чека вереника. Он долази. Она се с њиме забавља и он јој казује, да јој је донео поклон, што јој је обећао још пре годину дана. У то мораде ићи кнезу на аудијенцију, па кључ остави вереници, да она извади поклон. Заједно са оцем, матером и осталом родбином почне она вадити поклоне, а кад тамо, а оно у коферу све сама љубавна писма, фотографије — па чак и писмо, из ког се види да се вереник већ оженио.

Сви су редом озлојеђени на такав поклон и на таквог вереника. Но кад дође, он им, у неприлици, покаже, да то није његов кофер, што се после и осведочило, кад је дошао путник Глокеншлагер по свој кофер, а донео вереников. Писац је врло живо и лепо извео све, а глумци су ту ситуацију врло добро приказали. Особито се показала овог вечера гђа Зорка Милојевићка, гђа М. Максимовићева и гђа Ј. Добриновићка. Не мање заслужују похвалу и г. Добрановић, г. Миљковић и г. Марковић, који су сви живом игром својом много допринели, да публика није излазила из смеха.

К—5.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(„Наш пријатељ Некљужев“), од А. Ј. Палма, који је 14. дец. први пут приказиван, постигао, је потпун успех. Позорница управа, која се дуго жадала, да сегне за руском драматургијом, доживела је већ после првога огледа такав успех, који ће је охрабрити, да позорнички репертоар обогати и другим новијим делима руске драматске књижевности. Некљужев је у пеку руку сродник Хлестакова „Ревизора“, но док је Хлестаков само из лакоумности и донекле силом прилика варалица и уља, дотле је Некљужев преспеден лонов и ортина форма, која неможе да се поправи, па у том поводу не може да избегне казну, него напоскон путује у Сиберију. Уз Некљужева је главна особа у драми Наташа Лаптева, руска девојка, какву у толиким екземпларима познајемо из знаменитих руских романа и која се толико разликује од својих западно-европских сестара. Она, заљубивши се у Некљужева, нема само на уму, да га добије за мужа,

то јој је шта више најмања брига, она пре свега хоће да га спасе у очима света, она је спремна поћи у Сиберију с њиме, да му — спасе душу, јер она верује у бога, у поштење и у спас душе. Али ту њену жељу не појми право Некљужев; он се ни при судбеној расправи непонаша као покајник, који би желио да кајањем спасе душу своју, те да се очисти од греха, па кад Наташи једна несретна жртва његова лоповлука примером покаже, што је право поштење и чиста савест, она увиђа, да нема цели, да иде с њим у Сиберију, те тако јој преостаје само једно: да моли за спас његове душе.

За складну, заокружену представу требао је бар још 2—3 пробе, али главни интерпрети решили су своје тежке задаће изврсно, те се и њиховом вештачком приказивању може захвалити, што је новитет постигао потпун успех. Некљужева је приказивао г. Фијан тако, да је у неким призорима самога себе надкрилио. Велики призор на свршетку 2. чина спада међу ремек-дела глумачке карактеристике, а једнаком је готово вештином г. Фијан у 4. чину и мимиком и гестом и рецју тако детаљирао карактер Некљужева, да му је гледалац могао у душу завршити. — Наташу је приказивала гђа Ружићка-Строцијева с толиком љубављу, тако складно, верно и досједно — премда та улога неспада у ред њених обичних улога францеске шаблоне — да нас је готово изненадила, те у великом призору на свршетку 2. чина одликована је великом прекрасном китом цвећа. — Госп. Брани као трговац Лаптев помогао је створити са споменутих главних јунацима трифолјум, који може служити на част народној нашој позорници. Како гђа Строцијева, тако и г. Фијан и Брани били су изазивани па отвореној сцени, а при закључним чиновима морао се застор више пута подићи. Несмемо да неистакнемо, како је гђа Флидер (Авдоћа Феђујина) изврсно глумила, те је такођер била иза великог призора у 3. чину на отвореној сцени изазвана. Својим задаћама потпуно задовољили су и гђа Перисова (Ана Ивановна) и г. Драгућин Фрајденрајх (Калитина). Неки још нису знали улога — *nomina sunt odiosa!* — али ће их до репрize сигурно научити, па ће тако репрize бити још сјајнија. — Комад је трајао до 11 сата; но буду ли у будуће међучинови нешто краћи, те скратили вешта рука неке призоре у 1., 3. и 5. чину, комад ће се моћи до 10½ сата свршавати, а уз то би и у драматском смислу прекратом само добио.

Ми ћемо се на „Некљужева још ондирније осврнути.

Н. Н.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

18. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 6. ДЕЦЕМБРА 1887.

Представа за децу са спуштеним ценама:

ВАМПИР И ЧИЗМАР.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 3 ЧИНА, С ПЕВАЊЕМ, ПО Ј. СИГЕТИЈУ ПРЕРАДИО Ј. ЂОРЂЕВИЋ.
(РЕДИТЕЉ: ДОБРИНОВИЋ.)

1. ЧИН.

О С О Б Е:

Мајстор Ђира . . .	Миљковић.	Први	} сељак . . .	Кестерчанек.
Перса, жена му . . .	Ј. Добриновићка.	Други		Врга.
Анка, кћи му . . .	М. Максимовићева.	Трећи		Живковић.
Миша, чизмар. шегрт	Добриновић.	Прва	} жена . . .	С. Миљковићка.
Ставра, трговац . . .	Димитријевић.	Друга		Д. Николићева.
Влајко, тугор мишин	Васиљевић.	Трећа		Т. Лукићка.
Биров	Лазић.	Четврта		З. Милојевићка.

Први чин збива се у кући мајстор-Ђириној. Збива се у српском селу близу Новог Сада.

За тим први пут:

МИЛОШ У ЛАТИНИМА.

СЛИКА У 1 ЧИНУ, С ПЕВАЊЕМ, ОД М. П. ШАПЧАНИНА. (РЕДИТЕЉ: МИЉКОВИЋ.)

О С О Б Е:

Бан од Котара . . .	Лазић.	Први Латинин . . .	Врга.
Милош Обилић . . .	Миљковић.	Други Латинин . . .	Марковић.
Полихроније . . .	Лукић.	Један Србин . . .	Живковић.
Отац Опат	Милојевић.	Звонар	Кестерчанек.
Прва Госпа } латинке	С. Миљковићка.	Голубан	Димитријевић.
Друга Госпа }	З. Милојевићка.	Антун	Васиљевић.

Српска и латинска господа, Латини и Латинке. — Догађа се у Котарима.

У уторак 8. децембра: „ГОСПОДАР ОД КОВНИЦА.“ Позоришна игра у 4 чина,
написао Жорж Оне, превео М. Ђ. Глишић.

Улазнице могу се добити у позоришној касарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата
после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 3 А СВРШЕТАК У 5 САХАТА.

(B. dt. fiz.)

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 38.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази за време бављења позоришне друштине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПОГЛЕД СА ПОЗОРНИЦЕ НА ПОЗОРНИЦУ.

НИНЕ С. ЛУКИН ЛАЗИЋ.

IV.

Даље. Глумцима се на сваком кораку пребације неслога, трвење и нека вечита „интрига“, и то са неком очинском озбиљношћу, која најзад постаје досадна. Необавештен човек, кад први пут чује такве придице, мора помислити, да су се око позорнице искунивали сами разбојници и харамџије, где влада крв и нож, што наравно мора врло пријатно утицати на његово осећање!

Смешна ствар! То је оно: „Кажми, док ти нисам казао!“

Е, па добро. Истина је, да међу глумцима траје непрекидно трвење, али то је трвење сасма природно и неизбежно. То је нека фаталност самога њиховог положаја. Где сте ви још видели, да се стално могу сложити људи, којима животни интереси сваки час долазе у сукоб? Зна се, да су сви глумци принуђени, да гледају један преко другог у жељи да напредују. Уз то се мора имати на уму, да су сви глумци, већ сами по себи, веома живе и осетљиве природе. За тим не треба заборавити, да су глумци приморани непрестано да живе у некој заједници и под једним кровом, где се никад не може завести тако строга и званична дисциплина, као што је у судским писарницама, јер се сви задругари сматрају као равни и у свему су упућени један на другог. Па кад све то саберемо, како се онда можемо чудити, ако ту наступи трвење и раздор? Стрпљив у једну врећу толике људе са најразличнијим људима и појмовима, а са јед-

наким интересима — на онда још говорити о миру и слози!

По поред свију тих тешкоћа, ипак међу глумцима има доста чврсте везе, на ако хоћете и љубави. Та злогласна глумачка „интрига“ није, бومه, ни навина, али није ни тако злонамерна, да би се смела назвати баш оном правом интригом. То је више нека свађа и копкање, него злурадост, која се до крајности свести и сатири. Глумци и овде надају из крајности у крајност, као и у свему другом. Често их најмањи случај уједини и спаја, па се после и сами смеју лудом послу. У срећи завиде један другом, а у несрећи се псомажу и деле последњу кору леба. Негово њих најбоље мучи и везује. Него шта ту ваздан! Глумци су просто немиран елемент и то је све.

Мора се приметити, да би се многе и многе позоришне заднице расправиле са много мање мукe и патере, да пије било спољнег утицаја. Кад између двојице глумаца наступе зашлети, обично свака страна прво изнутра потражи присталице, али немајући довољно поверења изнутра, иде па се вајка и тражи ослонац напоља, код публике. Публика онд једва дочека тако што, само да не мора водити своју главобољу, па се упушта у најнижа подметања и поводи се час за једним, час за другим табором. Људи, којих се то све ништа нећиче, људи необавештени, расире ватру и доведу ствар дотле, да из ма какве тричарије постане читаво и-

сточно питање, које се јавно расправља! Таква уплетена и једнострана тумачења најпосле запале и кров над главом, т. ј. уздрмају и сам завод. Не велмим, да о глумцима не треба водити никакве бриге и да за њих нема места у јавности, јер би се тиме створио унутрашњи притисак, па и корупција, што би кочило сваки напредак. Тоба има свуда, па може бити и у нас. Такав је надзор донекле потребан. Али људи, који не знају или пеће да знају истину, а негљају се у туђе расправе, нису пријатељи ни позоришту ни ономе, кога заступају. То нису чувари поретка, него бургијани, који повећавају забуну. И докле год буде таквих радозналих „адвоката“, увек ће бити и парница за расправљање. Дабоме, то може да буде као нека привремена забава, а кад глумци отпнутују, шта нам је стало — нека се кољу, како знају! — Видите, то су врло морални, врло пријатељски појмови.

Ето, шта је повод и шта подржава глумачки раздор, који је направно толику халабаку, као да се сва злоћа слегла само

код њих. Мора да је тај мали свет нешто страшно згрешно Богу, кад ти се то сваки с неким правом чене о њега, док па се нико не да ни труни сумње. А ја, с опроштљем, не знам, како би се могло назвати оно вешто ружење, нападање, подметање и клање, које је данас за азило цело наше новинарство, па ено већ и у књижевности хвата корена с обе стране? Па онда, покажите ми само једно једино добровољно невачко или позоришно друштво, где нема расцена, мржње и свађе? Па онда како ли се зову сви остали заплети и стрмоглавице у свима пословима, што их тако мудро руководи блажена скромност грађанска? . . . Ако се то српски не зове раздор, ако то нису сплетке, ако то није убиство — онда ја сутра идем у Китај, да се поново учим језику српском!

Ја бих од срца молио све пријатеље српског позоришта, да све личне задесице глумачке оставе глумцима, да их они сами решавају.

Верујте, да ће тако бити најбоље.

Л И С Т И Њ И.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У Н. САДУ.

(*Вампир и чизмар*. Позоришна игра у 3 чина, по Ј. Сигетију прерадио Ј. Ђорђевић. Приказана 6. дец. о. г. — *Милош у Латинима*.“ Слика у 1 чину, с певањем, од М. П. Шанчанина. Приказана 6 дец. о. г.)

Решење позоришног одбора, да се недељом — и ако не сваке — даје престава за децу са обањеним ценама, сад се у недељу 6. децембра извршило. После подне у 3 сата давана је престава за децу. Престављан је први чин из „Вампира и чизмара“ и „Милош у Латинима“ у 1 чину. Какова радост, какво уживање за децији свет! Око три сата, кад ће већ да отпочне престава, дворана је била дунком пуна. Какова се радост показала у децијем свету, кад је ушао у позоришну дворану; како је жудно нишечкивао, да се подигне завеса, да види позоришту, ту веру слику живота! Та било је уживања и старијима — којих је приличан број био — по сматрати децији свет!

Пре но што се подигла завеса, да би се

мало љубонитетство стигнало, засвира банда „Немачкино коло.“ За време свирке владала је највећа тишина; мањине се сасвим предаше, посташе мали робови ретког уживања! Кад престаде свирка, подиже се завеса и показа се Миша, чизмарски шегрт. Виксао је чизме, које је баш наглавно и весело је певао: „*Од чизмарског шегрца*“. Његов господар Ђира има ћерку, која се зове Анка. Њу Миша воли, па и данас ће да јој честита имендан. Изчестигао је и предаде јој венац, а она њему погачу. Куша је, да м'га воли, што није било сумње. Но мати Перса не да ћери да тако провађа време са Мишом, већ оће да је уда, а то јој не испадне за руком, јер је мајстор Ђира био противан да се Анка уда за грк Ставру. Овај чин се догађа у кући мајстор Ђириној и врло је занимљив, особито је zgodан за децу, јер се и почине и свршава с певањем.

Приказ је био изретен. Г. Добриновић (Миша) задобно је децију пажињу и уживање. Г. Милковић (мајстор Ђира) такођер је учинио своје. Гђа Добриновићка (Перса) и г. М. Дими-

шријески (Ставра) такођер су добро одиграли, а тако исто и *гђца М. Максимовићева* (Алка).

Малиша је сав сретан, блажен! Сад се сугести завеса а банда засвира српске народне песме, па „*Онамо, онамо*“. Ова песма им потресе млађана срца и сто се дижу, да буду сви на ногама, кад се појави на позорници Милош Облић, да дочекају и они на ногама српску и латинску господу, да виде Латине и Латинке.

И занета овај препеван комад доста је занео дечњи свет, јер му је изнео пред очи стари српски понос, који кроз цео чин избија на површину. Док Милош, стари јунак, баца буздованом преско цркве св. Димитрије, а малиша опружава руку, нипа мимичу — а кад занеше: . . . „*Српско царство*“ . . . занета је било, да им је млађана крв ударила у лице.

Комад је добар, но и приказ је био доста добар. Г. Лазич (Бан од Котара) доста је верно одиграо бана. Г. Миљковић (Милош Облић) показао је, да је јунак и у улози Остало особље је доста добро играло, кад се анстрахују неке махце, које се јасно примећавашу, а о којима нећемо за сад говорити.

Публика је отишла пуна задовољства, а и пуна љубонитства. Љубонитљива је била дознати: за што је г. Кестерчанек (звонар) онако као онарени скакао, да је дао повода смеју српској и латинској господи, па и прилику да то и публика приметити.

Неколико женских чланова овдашње певачке друштве изишле су такође на позорницу и тиме су знатно помогле, да је комад „Милош у Латинима“ ценио добро и што се певала тиче.

Па послетку морамо приговорити, што се г. Добриновић (Миша) и још неки глумци дали навесити на смех у сцени са Ђир-Ставром тако, да су једва могли до речи доћи. Тако што не би се смело дешавати, јер то иде на штету позоришне музике.

К—Ѕ.
(Недељни ред позоришних представа): У четвртак 10. (22.) децембра: „*Еј, људи, што се не жените*.“ Шаљива игра у 4 чина, написао Ј. Розен, за српску позорницу прерадио В. М. Јовановић.

У суботу 12. (24.) децембра *први изиш*: „*Мехурићи*.“ (Пружај се аrema губеру.) Шаљива игра у 3 чина, написао Г. Чики, превео Милан А. Јовановић.

У недељу 13. (25.) децембра *по други изиш*: „*Распикућа*.“ Царолијска позоришна игра у 5 чинова, с псањем, од Ф. Рајмунда, превео М. И. Стојановић, музика, од К. Крајцера.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ.

(25-годишња прослава глумовања Милоша Цветића.) Одбор за ту прославу у Београду штам-

пањим позивима јавља, да ће нам вредни и за службни уметник г. Милош Цветић, редитељ и сталан члан срп. нар. позоришта, славити 19. (31.) децембра о. г. двадесетогодишњицу свога глумовања. Тај дан у вече приказаће се „*Немања*“, драма у 5 чинова, коју је слависник написао Ми се од срца радујемо тој прослави и обраћамо пажњу нашег света на њу.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(Нова сезона.) (Српстак.)

Ових дана коначно се с нама опростима госпођица Прикрилова и то као Лучија. Позориште је било том приликом „сјајно“ осветљено и окићено, а позоришни рецензенти дали су стереотиповати речи: „Дражесна наша негдања гђица Прикрилова сада гђа Придак“, да се брже може сложити позоришна вест, ако се још икад појави на даскама, које за њу више незначе свет.

У жељи, да све литературе буду ове године на нашој позорници заступане, давала се и чешка „Моника“, која у два чина носи мушко одело, али за то ипак није могла да занесе ни ружњи ни кривни своа наше публике, те је осуђена на доживотну робију у црвеним позоришним архивама. Много су боље успели „Новинари“ већ за то, што таквих добријаша у Хрватској нема. Па супрот „Сиромашна лавица“ није за то наишла у нашој публици слабог разумевања, што би такве лавице у загребачком друштву биле сасвим непознате, него просто с тога, што су неки наши глумци тако завидни публици, па неће да разумљиво говоре, што се тиче „Уријела Акоете“, могу приметити, да наша публика поштује његове слободоумне мисли, према о њима Гуцков мало игра позитивна спомиње, али за то ипак, у црковне Бен Акибовој речи да није ништа ново под сунцем, радије гледа што је бар релативно новије од тог Акоете, с којим смо се ове године и предобро упознали.

Како је управа позоришна активна, доказује и то, да је извела на нашу позорницу Обе-овог „*Еса Diavolo*“, који је сад већ старац од 57 година, али је ипак пуи свежег и чара. Да Обе није за време комуне умрло, он би се без сумње такођер веселио, што је „*Диаволо*“ напоследку по своје путовању одео и у Загреб; међо њега веселила се, међутим, загребачка публика. А што је с продуктом хрватске музике? Има ли их уопште? Или можда управа хоће, да нас изненади? Благословио је Бог, али само брже, јер овако будући хисторијар неће имати што да каже о данашњој нашој драматургији.

П—Т.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

19. ПРЕСТАВА

У ПРЕПЛАТИ 14.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 8. ДЕЦЕМБРА 1887.

ГОСПОДАР КОВНИЦА.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 4 ЧИНА А 5 СЛЕНА, ПИИСАО ЖОРЖ ОНЕ, ПРЕВЕО М. Ђ. ГЛАНШИТ.

(РЕДИТЕЉ: ДОБРИНОВИЋ)

О С О Б Е:

Мулинс	Добриновић.
Филип Дерблеј	Ружик.
Башлен	Васиљевић.
Војвода Билић	Миљковић.
Барон Префон	Марковић.
Октав	Димитријевић.
Доктор Серван	Лазич.
Префскаг	Милојевић.
Поптак	Живковић.
Гобер	Кестерчанек.
Слуга	Врга.
Клара Болијеова	С. Вујићка.
Атенајида	Л. Хаџићева.
Маркиза Болијеова	Д. Ружичка.
Бароница Префонтова	З. Милојевићка.
Сузана	М. Максимовићева.
Бригита	С. Миљковићка.

У четвртак 10. (22.) децембра: „ЕЈ ЉУДИ, ШТО СЕ НЕ ЖЕНИТЕ.“ Шалова игра у 4 чина, пиисао Ј. Розен, за српску позоришту прерадио Б. М. Јовановић.

Улазнице могу се добити у позоришној касарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(В. др. др.)

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРСОЈ 39.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Излази за време баљева позорнице друшине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПОГЛЕД СА ПОЗОРНИЦЕ НА ПОЗОРНИЦУ.

НИШЕ С. ЛУКИН ЛАЗИЋ.

V.

Глумцима се, између осталог, мера, да су преко мере ташти, сујетни, и да услед тога прецењују своју вредност.

Јест, бога ми, ту прилично има истине. Хја, али шта ћете, кад није другчије? Ко је тај, који ће посред непрекидног заноса, оцењујући самога себе, остати на висини непристрасна критичара? То је тешко, је л' те, али ипак бива? Па баш за то, што то ипак бива, уећујем се тврдити, да код глумаца сарамерно има још прилично скромности, разуме се, изузимајући по гдекоји уображени примерак, који тиме само себи шкоди.

Тај прекор дао ми је новода, да најљивије могућим ту ману и код других смртних људи. Посматрао сам у више прилика наше позорнице дилетанте, и то људе, који су истом два три пута прешли преко позорнице. Па шта мислите? Ама то вам је чисто милина слушати, шта све приповедају ти људи! Чудо, чудо од уметности! Вере ми, да их нисам гледао својим рођеним очима, морао бих веровати, е су то сами богодани дарови, који, ето, тако на правди бога пропадају у пустој прози обична живота. Та није да престављају, него то ти је лепота божија — да нукинеш од смеја!

Знате ли ви, љубазни моји читаоци, да на овоме грешном свету нема празнијег, нема сујетнијег створења од помодне кокетке и дилетанта? Па није то само код дилетанта на позорници, него у свакој љуцкој работи.

Посматрао сам их од више руку, али нарочито ове на позорници. Пратио сам их на пробама, при маскирању, при облачењу, на представи и после представе, па свуда једни те исти — вазда савршени. Зар томе казати, да није добро отаљао улогу? Боље ти је одмах скоцити у мутно Дунав, или, ако је по вољи, у Саву! Па још кад му глумац што приметити, е онда ти је братац одмах на чисто, да је то све пакост, верујте, сушта пакост и завист! У таком случају глумац је принуђен, да лаже — или да се уклони.

Поштована г. г. чланови и чланице наших добровољних позорничких дружина нека не замере овој пријатељској искренности. Није ово речено њима као правилу, него само изузетку. Па није речено ни само њима, него дилетантима без разлике, а речено је са уверењем, да љуцку таштину не ваља голицати, него ћушати. О, мај, нисам ја ваљда такав човек, да говорим од рамена. Част и поштење! Велим само к'о да се не заборави... Разговарам се као људи!

Него баш кад смо у тако лепом разговору, навешћу вам један случај, који се пре неколико година десно у Крушевцу, у Србији.

Била, у оно време, тамо нека приватна позорничка дружина, а у месту био неки адвокат, који је редовно походно престаје. Честим долажењем упознао се и сипријатељно са позорничким управитељем, те некако достао права, да може доћи

чак и за кулесе. Исти господин био је врло изображен човек — у својој струни, али ништа више. Но поред тога био је веома сујетан, таит човек; волео је, да се хвали и оним, што није имао. И тако, долазећи чешће у додир са позорницом, распали се у њему та његова слабостиња. Једном згодом почне вам се та шаливчи на разметати, како то није ништа изаћи на позорницу, и како би он могао са најбољим успехом приказати коју хоћете улогу. То ново „откровење“ свога генија правдао је тиме, што је као правник држао говоре и пред хиљадом земних створења, што се зову слушаоци и гледаоци, а како не би смео пред једном гомилицом! У исти мах почне наваливати на управитеља, да му уступи за недељу какву јуначку улогу, јер баш му је срце искало да игра јунака. Бадава га је овај одвратио: „Ама батали, докторе, није то никако за те!“ Ајак, овај се не даде ни ослити! Најзад управитељ понусти и уступи му главну улогу из неког нашег историјског комада. Дође и недеља. Војвода се спрмно, задесуо пусат, стао иза кулеса, на — дркће. Управитељ га тени

и заваравача — али чим зазвони прво звонце, мој ти се војвода раснаса и викну:

„Јок, вала! Ја жив не изађох тамо!“

Па онда стаде да моли и куми управитеља, да откаже преставу, а он ће му дати у накнаду 200 динара. За тим се поче претварати, бајаги, да је болестан. Вели, да осећа нешто жуто у стомаку и нешто живо у грудима, па му се срце чисто згрчило на звекеће, као пранорац. Управитељ му понуди чашу хладне водиче, бистре као детиња суза, да утоли ону пустину, што га мори, — али све бадава, не помаже то, роде мој! Него управитељ — сад вам то смем казати, овако у четри ока — беше велика јогунца, па не хтеде да понусти, јер му некако дође воља, да се освети томе разметалу. Рече му, да он због њега не може и не сме обманивати толики свет, те га силом изгурала на позорницу — и он се збиља појави и стаде зверати, као осуђеник под вешалима, кад изгледа милости. Сав му се свет учини као каква велика унаљена лампа, а он као да је онај стењак у тој светлици, па ништа не види од силне јаре и светлости.

(Свршило се.)

ЛИСТИЊИ.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У Н. САДУ.

(„Господар новниџа.“ Позоришна игра у 4 чина, а 5 слика написао Жорж Оне, превео М. Ђ. Глишић. Приказана 8 дец. о. г.)

Маркиза Волијева негда богата аристократкиња; Клара Волијева, њена кћи; Октав син Маркизин, а брат Кларин — све им пропаде, свега нестале — али их понос још држи на степени, на ком су били пре. Клара чека вереника свога војводу Бливија; аристократски понос и нада на процес, од кога ће зависити њена срећа, потпуно је држе, да не понусти у предуживању! Али судбина мења прилике! Војвода Бливија постаје невера, па што га је натерала материјална оскудица, из које га је избавио Мулице, чувени богаташ, који му исплати дугове, очува му част — а за све то понуди му руку своје ћерке. Октав, брат Кларин, потпуно извештен, изјављује мајци, да војвода изневерава, јер Клара нема израза. Филип Дерблеј осети љубав према Клари. Он би је некао, али не сме! Октав и се-

стри изјављује, да ју је војвода изневерио, али да је ниште Дерблеј. Кларин понос надјача љубав, она се не понизи, да силом задобије војводу, већ зове Дерблеја и пред војводом изјављује, да полази за Дерблеја. Дерблеј прима руку Кларину, војвода узима Атенајиду, ћерку Мулинову. Када је куцнуо часак брачне везе, прошлост оте маха, прошлост дирну жичу, која се зове љубав; љубав из прошлости породи у Клари кајање, мржњу. Дерблеј љуби Клару, али њезино срце не може да понусти — и она га тера од себе. Колико понос, толико љубав Дерблејева учинише, да је Дерблеј оставио брачну везу на миру, али близи одношај је прекинуо; пристао је да живе под једним кровом, али да у самоћи свако за себе проводи дане своје. Дерблеј је богат, валан човек. Пријатељи његови, па и цела околина, љуби и уважава њега; цела околина честита од срца младој госици на њеној срећи. Епо и депутација. На челу дозани Гобер и честита младој госици на срећи, а господару Дерблеју пуде каплица

туру за посланика, коју он не прима. Дерблеј приређује част. Сви се забављају, али Клара у самоћи каје се. Љубомора је гони на кајање, она осећа да љуби сад Дерблеја; осећа и мржњу према војвоткињи, с којом се њен муж у највећој сласти забавља. Баш онда, кад је јасно казала, да га љуби, указа се војвода, који је потсећа на прошлог, који је уверава, да још тиња, да се није угасила љубав његова — но она га одбија. Бароница Префонтоната тени Клару, гони је да моли мужа, да се пред њим покаје. Клара пристаје, даде дозвати Дерблеја. Октав јури весело сеји са својом драгом Сузаном, сестром Дерблејевом; долази да јави сеји радосну вест: да га воли Сузана, и да и он воли Сузану. У том долази мајка, а и Дерблеј. Мајка јој се хвали са поклоном од зета, а њеног мужа; износи и поклон, кога је она купила за новац Дерблејев и пружа јој као дарак мужа јој. Муж јој меће око врата ланчић, поклон, и на жељу мајчину пољуби Клару... Сад га моли за опроштај, пој лежи на срцу срећа братовљева; она ништа мужа, да га ће допустити, да се узму Октав и Сузана. Дерблеј не допушта и доказује Октаву, да није рад да Сузана дође у додир са породицом Војвођином. Војвођиња долази и хоће да води Дерблеја, да наставе игру. Клара отишата све, али задржава њу. Највећина љубомора отказује сваки даљи часак борављења војвоткиње у њеном дому. Војвоткиња не попушта, одговара пркосом: „Чећу“ Клара је назва отимачицом свога мужа, што ову грозно увреди и на вику обе дотрчи друштво, које се баш веселило. Војвоткиња замоли војводу да освети навесену јој увреду од стране Кларине. Долази двобој између Дерблеја и војводе. Тај двобој ће да буде медицина несретној бољи! Пре по него ће доћи време двобоју. Дерблеј благоосића сеју своју и Октава, прекривше их љубављу, у којој треба да живе. Доброта Дерблејева и решено питање будуће среће Октава и Сузане учинише, да је Клара попустила поносу и спекла пред мужа, пред њим је пекајавала своју заблуду, коју јој Дерблеј опрашта. Сва добра дела Дерблејева учинише, да је Клара хтела сама да реши „озбиљну“ ствар, којој је она повод; не да мужу, да лије крв. Дерблејев понос се није дао скрхати — и он полази на двобој. На ко је био жртва? Клара! Јер баш када ће да се зарони метак у груди једног од њих, у том се створи Клара ту и она пада рањена, оне свештена. Двобој је прекинуо крај још нешто, он је измирио обе стране речима: „Љубим те!“

Као што видимо из овог кратко изведеног садржаја кроз цео комад се онака моћ, на и превлада срца над разумом, што је писац Жорж Оне врло верно изнео. Жива радња у овој позоришној игри нам изнана венитину чинишеву

којом влада у свима делима. Догађаји и последице им јасно су изнесени од стране писца, а приказивало се врло добро. *Г. Добриновић* (Муљине) верно је приказао богатог човека, који се богатством унео у аристократску сферу. *Г. Ружички* (Дерблеј) заслужује стару похвалу. У свакој сцени играо је изврсно. *Г. Васиљевић* (Башасен) старак, интервентор, добар пријатељ Дерблејев, држао се такођер добро. *Г. Миљковић* (војвода) играо је тако нешто добро, само нам се чини, да није показао доста заноса у сцени, где наново изјављује љубав Клари, а она га тера од себе. *Гђа Д. Ружичкиња* (Маркиза Волијеова) је остала на старом степену венитине. *Гђа С. Вијубкиња* (Клара Волијеова) као главна јунакиња одговорила је у улози својој свима захтевима. *Гђа Т. Харијева* (Атенајида) није ни најмање уступила супарници својој овог вечера. *Г. Димитријевић* (Октав) као увек, венито је приказао финог и младог господичића. И остало особље доста је допринело, да је овај комад на оштре уживање публике добро пенао. **К—В.**

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ.

(*Милош Цветић.*) У суботу 19. децембра о. год. славише нам вредни и заслужни уметник *Милош Цветић*, редитељ и стални члан народног позоришта у Београду, двадесетогодишњицу свога глумовања на београдској позорици. Цветић ступио је први пут на позорицу фебруара месеца 1862. године у приватној дружини пок. Јове Кнежевића. Септембра те исте године ступио је у дружину народнога позоришта у Новом Саду, где је био до марта 1863. За тим је са Чекићем саставио засебну позоришну дружину, коју је оставио после неколико месеца. При крају 1863. ступио је у приватну дружину у Шапцу, и ту глумовао до марта 1864. У марту те исте године пренао је у дружину народнога позоришта у Београду, где је служио до 1. маја 1865. кад је наредбом министарства друштво укинута, док се не сазида нова зграда. Јуна месеца 1866. ступио је опет у дружину народнога позоришта у Новом Саду. Октобра исте године отишао је у Загреб и тамо глумовао до 1. априла 1869. Тад је дошао у Београд, где је постао стални члан 1869. а редитељ 1874. године. М. Цветић написао је 1876. године: „*Три светла дана*“, алегорију у три слике, с певањем, у друштву с Драгомирком Браком. Та је алегорија представљана два пута на београдској позорици. На стечај, који је позоришна управа расписала 1886, написао је „*Немачу*“, драму у 5 чина, која је добила највећу расписану награду. Та драма представља се и у суботу 19. децембра на дан прославе цветићеве 25-годишњице.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

20. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕПЛАТИ 15.

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 10. ДЕЦЕМБРА 1887.

ЕЈ ЉУДИ, ШТО СЕ НЕ ЖЕНИТЕ

НАЉИВА ИГРА У 4 ЧИНА, ОД ЈУЛИЈА РОЗЕНА, ЗА СРПСКУ ПОЗОРНИЦУ ПРЕРАДИО А. ЈОВАНОВИЋ
МУШКА. (РЕДТЕЉ: ДОБРИНОВИЋ.)

ОСОБЕ:

Сима Јагодић, богаташ	Ружањ.
Мара, жена му	Д. Ружањка.
Савка } њихове кћери	Л. Хаџићева.
Јованка }	М. Максимовићева.
Мутибарњка, удевица	Ј. Добриновићка.
Даринка, кћи јој	Д. Пиколићева.
Коста Звеквић, трговац	Лукић.
Милева жена му	Т. Лукићка.
Пера Луткић	Добриновић.
Никола Славшић	Марковић.
Гавра Максић, чиновник	Димитријевић.
Др. Петковић, лекар	Милојевић.
Јован, слуга код Петковића	Васљевић.
Сока, куварица код Јагодића	З. Милојевићка.
Ката, собарница код Звеквића	С. Миљковићка.

Збива се у лето на селу близу веће вароши у најновије време.

У суботу 12. децембра први пут: „МЕХУРИЦИ.“ (Пружај се према губеру.)
Шаљива игра у 3 чина, написао Г. Чики. превео Милан А. Јовановић.

Улазнице могу се добити у позорницијој шкерици од 9--12 пре и од 3--5 сахата
после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 9 И ПО САХАТА.

(B. dt. fiz.)

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 40.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Изази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПОГЛЕД СА ПОЗОРНИЦЕ НА ПОЗОРНИЦУ.

НИШЕ С. ЛУКИН ЛАЗИЋ.

V.

(Свршетак.)

Шта да вам причам даље? Од како је позорнице на свету, ваљда још нико свога века није тако пропао, као ова незналица. Одјурно је кући, као из пушке, и од тад никад више није ни привирио у позориште, нити се дружио са глумцима. Па, дабоме, кад се човек обрука и пронадне, онда му је крив цео свет.

У опште, таштина је: прецењивање своје способности и прецењивање вредности рада свог. Често из тих прецењивања проистичу она таласања, оно трвеће у глумачком животу о коме је била реч. Непрестано ривалисање, које даје повода сплеткарењу, по каткад нема оправданих разлога. Дешава се, да млад глумац тражи много већег успеха од свога рада, него што труда уложи у њ; али бива, да се у том погледу чине и неправде. Енергична, увиђавна, правична управа, једина је кадра и позвана, да овоме стане на пут. У осталом, глумачка таштина води своје порекло из онога одушевљења, с којим се ступа на позорницу, и ради чега се лични интерес меће на коцку. То се од увек сматрало као нешто узвишено, па ваљда се и сад неће тумачити као надутост, као лудост?! Таква је таштина и понос и слава па и сваки рад за опште ствари! Него има доста таквих примера, где се јасно огледа, да су чак и они људи ташти у некој својој уобичајеној уметности, који никад ништа пису ни покушавали нити имају појма о дотич-

ној ствари. Виђао сам младих људи, у којих се истом зачала мисао и покренула воља за глумовањем, па већ мисле и тврдо верују, да су они куд и камо бољи и способнији од појединих глумаца. Ах, да ви њега видите, тек онда би вам пукло пред очима, шта је то уметности и лепота! Тако су исто и млади глумци цунџи таштине, него старији, премда се дешава, да и код старијих има тога у изобиљу. Него код глумаца је то увек у мањој мери. Свет често види код њих таштину и оде, где је нема, на пример, у поноситом и лепом ходу, у живом кретању, у чистом снажном изговору и изразу лица, што је све са позорнице временом прешло у крв.

Него да се опет вратимо натраг. Познавао сам разне врсте уметника, а и пријатељевао с њима, па, верујте, да и код њих не стоји боље. Било их је, који су тако слепо веровали у своју способност и неоцењиву вредност својих радова, да је то већ изгледало жалосно. Некима не смете рећи ни речи — иначе сте глуп и суров човек. Обично се држи, да су песници скроз и скроз ташти људи — што према њиховој природи не би ни било никакво чудо. Али ја вас уверавам, да је и од највећег песника куд и камо таштији онај, који је кад год надрљао две три водњикасте песмице проблематичне или никакве вредности. Такав човек мисли, да је бог зна шта учинио и да нико не уме тако, као он! Он држи, да је са

стогинак својих стихова учинио грдну услугу човечанству, и да би свет пропао у тамн и глупости, да се он није родно. — А шта тек да се рече за остали бојжи народ? Ама сваки је човек тапш у послу своме и сваки је горд на свој сталеж, јер му је он најпречи и најмилији. Сваки мисли да уме најбоље; свуда ћете чути ону стару песму:

„Од чизмарског шегрта
Ништ' боље на свету . . .“

И ту још има места, да се говори о

некој страховитој глумачкој таштини? О, идите, молим вас, баш сте ви пазљив свет!

Та и сам велики Гете, који је највећма осумњично глумце овом мапом, као изрично њиховом особном, и којег се све до селе слено држе његове присталице, — и сам тај премудри ловац био је врло завидљив и врло тапш човек.

Како си, драги мој Србине, сагледао у туђем оку трн, кад у своме не видиш читаво брвнo? . . .

ЛИСТИЊИ.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У Н. САДУ.

(„Еј људи, што се не жените!“ Шалива игра у 4 чина, од Јулија Розена, за еписку позоришту прерадио А. Јовановић-Муша Приказана 10. дец. о. г.)

Ова шалива игра учинила је и овом приликом своје: развеселила је и непрекидно је на смех привођила публику, која се у врло малом броју скупила. А и ко се не би смејао тим смешним фигурама у том комаду! Г. Ј. Добриновићка, класична је појава као кратковрата Мутибарићка. Све што ради и говори: наводи те на смех. Г. Ружићу (Јагодић) морао си се сит насмејати, кад се оно размеће као јунак, који је господар у кући, а овамо стење под палучом, па не сме од жене своје ни зуба помолити. Г. Ружићка (Мара) као увек вештакиња је у улогама, у којима треба показати ко води команду у кући. Утаквим улогама тешко ће наћи себи такмаца. Г. М. Макенмовићева (Јованка) својом љупком детњатоншћу знала је извојевати себи признање у публици. Штета само, што је често тако убрзала свој говор, да је публика није могла разумети. Г. Ленка Хаџићева (Савка) показала је лепом игром својом, да јој иду од руке девојке-удаваче. Г. Димитријевић (Максић) искртно је своју улогу оним шмогластим цртама, које јако приличи јунаку, који би хтео да се жени, а у томе му сметају потребе брачнога живота и — куварице. Г. Добриновић (Луткић) био је прави делија у удварању, а комичан, где је то улога захтевала, као н. пр. у сцени, кад треба да бега с оном, коју обожава. Г. Лукић (Звекчић) био је љубоморан муж, као што се само замислити може. Г. Т. Лукићка (Милева) била је на свом месту као жена, која равнодушност свога мужа љубомором лечи. Г. Милојевић (др. Петковић) одликовао се и овога вечера проми-

шљеном игром својом и јасним, разроветним говором. И сви остали: Г. Николићева (Даринка), г. Марковић (Славнић), г. Васиљевић (Јован) г. Милојевићка (Сока) и г. Миљковићка (Ката) складном игром својом учинили су, да је цела представа испала изврсно на опште задовољство публике, која је смећу своме давала непрекидно гласнога израза. — р —

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ.

(Недељни ред позоришних представа). У еписком народном позоришту у Београду одређен је био овај ред представа:

У уторак 8. децембра: „Грмичари.“ Позоришна игра у 3 чина, с певачем, од Ј. Фрајдепрајха.

У четвртак 10 децембра: „Све за сина.“ Комедија у 5 чинова, написао В. Ожије.

У суботу 12. децембра: „Сирш Сивелана Дечанског.“ Трагедија у 5 чинова, од Ј. С. Поповића.

У недељу 13. децембра: „Визир Абоговић.“ Трагедија у 5 чинова, од Н. В. Ђорића.

(*Коп отрова*). Прозлог четвртка, 26. нов. гледали смо на најој позоришци један новитет. То је позоришна игра у 4 чина „Коп отрова“, од Оскара Блаументала. Цео догађај у овом комаду своди се на једну дворску сплетку. Жртва је те сплетке гроф Албрехт Валберг, најповерљивији човек владоца неке мање немачке државице. Грофа беде, да је издао једну важну државну тајну, услед чега је непријатељ заузео престоницу и потчињено земљу. Гроф је невин, но многи га држе за крива. Своју невиност не може да докаже. Цела целог века гони га сумња. Излази уз то још и некакав човек, те у неком часопису пише о грофовој издаји. Многи

није ни знали за њу, а сад је она позната целом свету. Гроф има удату ћерку Херту, пуну осећаја и дечије оданости родитељима. Она трни с оцем. Све би учинила, да оца рехабилитира. Не може. Пена је борба велика, тешка. Нико је не тешки, но је још задиркују. На забави код пуковника Вендлгена, баш кад се његов син Бруно вери за Хертином сестром Лидом, нема човека, ко је није зајео. Свакоме је на устима име часописа, где је измислио нападај на грофа. Излази и пуковник са својим мишљењем, да сад није „згодно време“ за верение. Херта се стреса и одлази поражена дома. Види да у несрећи нема пријатеља. Време пролази, те леци и ране Хертине и грофове. Пена рехабилитирају нека писмена витеза Лотара Метерборна. Част му је спасена. Херта лажне дини. Лида се удаје за Бруна. Сви су срећни само Лотар — не. Он се бољој судби надао. Љубио је он давно Херту, она га је мрзела. Да је и било у њеном срцу љубави за њега. Лотар не би био срећнији. Њу везује брачна веза, она има законитог мужа, кога воли. Лотар очајава. Долази грофова афера. Згодна пријатка за њега, да задобије Херту. Почне ампција. Прво јој сипа кап по кап отрова сумње (отуд име комаду) против оца, после јој прта гадне стране очевог погубника. То не изазива у ње љубав, већ мржњу сирам витеза. Лотар је сила. У њега су средства да спасе част Хертине оца. Он може да зануши уста нападачу, јер у њега су писмена о грофовој невиности. Херта то дознаје. Мржња изчезава. У Лотару гледа она свог пријатеља. Она му зајемчава своје пријатељство, одређује му треће место за породичним столом. Он би дао пријатеља, — за љубавника, но то — не иде. Место љубавна пољупца, добије он од Херте — елику пезина мужа! (Табло!)

То је елике комаду. Радња је доста жива, но од дијалога има их дугих, доста монотоних. Комаду фали оно главно. Неке одређене тенденције, правог смера не видимо, а без тога комад нема велике вредности. У последње време мисле многи писци, да салонским комадима и не треба тенденције. Прилична заблуда.

Чудимо се и имену комада. Зар је сва радња у комаду концентрисана и оличена у речи „Кап отрова“. Комад је превео Јован Макенмовић, а језик је поправио „Г“. А зар је ово последње било нужно наглавити? Што се пак поправљеног језика у овом комаду тиче, пише се г. „Г“. не може баш подичити.

О приказу се можемо повољно изразити. Представљачи су чинили своје. Јовановић (Лотар) био је вапредав, Гавриловић (Бруно) показао нам верну слику разнеженог младића, официра,

коме осим љубавних писема ништа не иде од руке. И у пољупцима је незграпан, а иначе му све спада у „слабе стране“ Барон Брендла, великоварошки салонски тип, трошација на туђ рачун, добро је фотографисак, а Станојевић добро га је приказао. Улоге те врсте створене су за пена. И женске су улоге биле доста добро одигране. Играле су Нигринова, Ђуришићева и Лугумерска.

У Београду

И-џ.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(Људевит XI.) „Нар. Нов.“ нишу: 15. ден давао се по други пут у овој сезони „Људевит XI.“ од Делавиња. Кућа није била луна, јер је баш око 7 сата почела падати киша, као да смо у јесени, а не сред зиме, али то није сметало госи. Мандровићу, да како увек порази својом уметношћу све гледаоце. Говорити о његову Људевиту, било би сувишно, јер је загребачком опћинству и предобро познат. Онако савршена обрађена карактера, онако сувременом уметношћу приказиване улоге, као што је Мандровићев Људевит XI, није се видело на нашој позорници пре, а тешко да ће се видети после Мандровића. На свакој ступи уметник од главе до пете. Он би као Људевит могао на свакој светској позорници славити тријумфе, па није е тога чудо, што увек побуђује том улогом у загребачкој публици ванредно одушевљење. Клипању и изазивању није било ни еноћ краја ни конца. — Уз г. Мандровића приказивали су познатом својом вешташном своје улоге гђа Ружићка-Строцајева и г. Фијан, који се еноћ чувао и викања, те је тим боље уснео И њима је по више пута опћинство живим плеском одало своје признање. И ансамбл били су прилични, те се међу интерпретима мањих улога особито одликовао г. Драг. Фрајденрајх колико згодном маском толико промишљеном и карактеристичним игром, што му је и опћинство радо признало.

(Афродита) Како чујемо, певаће се Зајчева нова оперета „Aphrodite“, којој је либрето написао Милан, већ првах дана месеца јануара 1888. За оперету написани су елевим нови коетими по нацртима познатог позоришног сликара Гаула у Бечу. Насловну партију певаће гђица Avoledo — хрватки. Уверавају, да ће госпођица изненадити опћинство, јер не само да ванредно јасно изговара речи у аријама пена за чудо, добро говори и прозу; слушаца не ће моћи у њој познати Галијанку.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

21. ПРЕДСТАВА

У ПРЕТПЛАТИ 16.

У НОВОМЕ САДУ У СУВОТУ 12. ДЕЦЕМБРА 1887.

Први пут:

МЕХУРИЋИ.

(ПРУЖАЈ СЕ ПРЕМА ГУБЕРУ.)

ШАЂИВА ИГРА У 3 ЧИНА, ОД Г. ЧИКИЈА, С МАЂАРСКОГ ПРЕВЕО М. А. ЈОВАНОВИЋ.
(РЕДИТЕЉ: МИЉКОВИЋ.)

ОСОБЕ:

Игњат Шолмаји, економ		Ружич.
Сидонија, жена му		Д. Ружичка.
Бела, земаљски заступник	њихова	Лукић.
Серафима, жена Рабајева		Л. Хаџићева.
Роберт	деца	Марковић.
Гизела		М. Максимовићева.
Аранка		С. Миљковићка.
Миљон Рабаји, одсечни саветник		Миљковић.
Димитрије Моршан		Добриновић.
Тома, син му		Васиљевић.
Шерецковица, удовица		Т. Лукићка.
Аладар Чупор		Димитријевић.
Хамор.		Лазич.
Малвина, жена му.		З. Милојевићка.
Гомбош, одветник.		Милојевић.
Банго, трговачки помоћник		Живковић.
Адолф, послужитељ	код Шолмаја	Кестерчанек.
Рели, собарица		Д. Николићева.
Андраш, послужитељ	код Рабаја	Врга.
Бети, собарица		* * *

Гости. — Догађа се у Будим-Пешти. Прва и трећа радња код Шолмаја, а друга код Рабаја.

У недељу 13. децембра по други пут: „РАСПИКУЋА“. Чаролијска позоришна игра у 5 чинова, с псаљем, од Ф. Рајмунда, превео М. И. Стојановић, музика од К. Крајцера. (Са спуштеним ценама).

Улазнице могу се добити у позоришној касарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 9 И ПО САХАТА.

(B. dt. fiz.)

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 41.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издаји за време бављења позоришне друштине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПОГЛЕД СА ПОЗОРНИЦЕ НА ПОЗОРНИЦУ.

НИШЕ С. ЛУКИН ЛАЗИЋ.

VI.

Једно време беше напала наше младе глумце нека манија, да се сви из реда жене. Ама нема ту тамо амо, него годину дана глумује, једва може без наслона да стоји на позорници — на већ ожењен! Ето тако наишла нека брачна планета, на све живо хоће да се жени, а не помишља, шта га чека сутра.

Наше љубазне и дражесне удаваче опростиће ми ову неучтивост и надам се, да ће оценити ову ствар с њене боље стране. Не говорим ја то баш тако озбиљно. Ја сам, ускос ових речи, велики љубитељ брака и његових благодати, ма да нисам имао срећу получити ту срећу. . . Али, с опрштењем, у овој згоди мораћу се противно изјаснити, а ви, ако вам је угодније, замислите — да је то све к'о бајаги!

Дакле у ред.

Ваљда нико тако не нагиње брачном животу и ваљда се нико саразмерно толико не жени, као глумачки свет. Појмљиво је, да то има свога великог, али и оправданог узрока.

Још у другом одсеку овога прегледа истакнута је нека разлика између живота светског и живота на позорници. Као што је тамо речено, та разлика штетно утиче на душу и доноси собом неко разочарање и празнину, која се не да саргледати, те постаје до зла бога досадна. Глумац се пекако вечито осећа сам и оцењен од свега осталог света, и баш га та самоћа гони, да непрестанце види и испитује ову

нејасну празнину, која му се на душу попела. Кад наступе такви мрачни тренуци, присиљен је, да тражи некога, с киме ће поделити тај терет. Али где и кога да тражи? С поља је око њега свуда други свет, свет, из којег је он одлучен, који га никад потпуно не разуме, а изнутра, у друштву, непрекидни заплети или не дају да се развије посве поверљиво пријатељство, или га огорчавају свакидашње задевице. На још кад се овоме дода сављаланство и лака покретљивост живаца, што га сваки час доводи у екстазу, онда се лако даје разумети, за што мора да нагиње брачном животу. У њему је рад да нађе одушке рђавом душевном расположењу, да се закљони од неуредна живота, и да прокрчи излаз из оне дуге неизвесности. Оно дуго време, које се онаја поред дужности, мора се ма како испунити. Ако покуша, да га утуче у весељу и забави, то траје донекле, на онда је још горе. Из дана у дан осећа, да му је преко потребан неко, према коме би могао бити сасвим поверљив, коме би излио све своје осећаје. И најзад разбије чашу с вином, баца у њећ бележницу са усномемама, збрише све рачуне, зајмурн — и ожени се!

Довде се ништа не може рећи. Али сад тек настаје права невоља.

Ако је глумац млад почетник, а ожени се женском са позорнице, онда се још и којекako може таворити. Млади су, здрави, одушевљени, на још ако су вредни,

и ако поле стекну протеклије, онда и могу некако испливати. Љубав и тврда воља научиће их, како ће прекужити све незгоде.

Али ако се млад глумац ожени девојком грађанском, која никад није била на позорници, па још ако је којом несрећом поносит — то ти је онда прави јад! Са његовом платом апсолутно не могу изаћи на крај, с тога мора и она с њим да ради заједнички. Јест, али ту сад ваља почињати све понова. Пре свега је потребна нека умереност и савитљивост, да се у свему осигура наклоност старијих. Припућен је дуго и дуго мољакати, док и за њу освоји мало места на позорници. Па, рецимо, да је и приме одмах, колико ли времена мора да пробави као штатискиња или певачица у кору, са оно мало хуле плате. Нико се не стара, нико се не обазире на њу, да је гледи и процени. Нико неће и не мора да зна, да она има неке потребе, као и остале старије глумице, па паравно нико и не пита, како и од куда да их подмврн. Но, предпоставимо, да им је добра воља случаја и њихових старијих наклоњена, колико ли се ту времена утрати на припрему и обучавање, и колико ли се том приликом суза пролије! Сваки им дан доноси по неко горко искуство и разочарање. Па још ако се преко свега стапу гомилати дечица, и ако им патња и оскудица почну разоравати здравље — онда нека им се смилује милостиви Бог!

Но то још није све.

Ако је та млада женека лепа, онда јој с поља прети опасност, да не поерне с пута врлине, што би јој одузело част и нарушило домаћу срећу; а изнутра је чека завист и оговарање, које је у толико веће, у колико је већи њен успех на позорници. Оно прво, поред свега сиротињског искушења, јако може и да је мимоиђе, само ако је у њој чвршка карактера, али ово друго, богме, ретко или никако. Жене као жене! Споредкају се и преко деветог совака, а камо ли овако на екуну и у блиском додиру. Те се расире свагда почињу из прости преширке. Из испора-

зума, из ничега, па дотерају до свачега. Обично почну жене, а мужевни наставе — па готов ђаво!

Е, сад шта може да ради тај млади човек у тако скученом положају? Или мора да ћути, да сноси свачије ђуди и увреде и да трни, да преко њега газе по вољи — или да се уклони. Да се уклони, али куда и како? Бива, да се још унапред нарочито затворе сви излази, да нигде нема слободна, неутрална земљишта за рад, где би могао увек пренети своју снагу, што је тако преко потребно, а тако мало приправљено! Па онда, где је и пристао са толиком „багажијом“ као што су неукa жена и ситна дечица? За њега већ није више, да се нотуда по свету. Њему треба мира, стална места и озбиљна рада, јер није више самосталац, није само свој. Али најпосле, ако честољубље одржи побсду, он се лепо једнога дана покупи и оде даље, где га можда чека то исто. И тако од једнога сеница нестану два, па и више њих.

Ово последње може да се дели у два истакнута случаја, само што су они први вицијни и спремнији да издрже такав потрес. И једни и други сиречени су у напредовању, а особито ови последњи са тих потреса временом опадају и закрљавље на позорници. Такав је глумац везаних руку, није самосталац, и мора да споси много што шта, што му сатири и вољу и дар — а то не би смело бити. Сваки млад глумац мора да је слободан и независан, бар док не стане на евоје ноге, да се може сматрати као нека членица, с којом се мора рачунати. Истом кад је глумац одрешен од унутрашњих обавеза, може се правилно развијати и нико се не може разметати над њим, јер лакше подноси промену и свеједно му је, хоће ли данас бити овде, а сутра тамо. Али баш таком глумцу и није потребна промена, која је увек штетна, јер му је лакше да се одржи и загреје место.

И тако видимо, да млади глумци великом промаше смер, који су хтели бра-

ком постићи. Хтели би, да се снасу од невоље и непријатности, те запливају преко баре на другу обалу, али тамо их дочека још нешто горе. Вије их зед, а и не знају од куд!

За то мислим, да је за те младе људе савствено, да се не жене, или бар не тако рано. На ако по који пут баш наступи она пустиолина у животу, треба је убити марљивим радом проучавања и озбиљним проучавањем рада. Дакле радом и оцет радом!

На овоме би месту требало рећи коју и о женском особљу позоришном, т. ј. о глумци, као члану друшћине и као жени, за тим о глумачком порoду и његовом одгоју; али пошто никад нисам имао част бити женско, а у овом другом немам довољно искуства, остављам то онима, који га срећом имају.

И тако сад прелазимо на сасма други предмет.

Л И С Т И Ћ И.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У НОВОМ САДУ.

(Недељни ред позоришних представа.) У уторак 15. децембра: „Отело.“ Трагедија у 5 чинова, написао В. Шекспир, прва четири чина превео Г. Гершић, пети А. Хаџић, за српску позорницу удељно А. Хаџић.

У четвртак 17. децембра: „Фурцизболови.“ Позоришна игра у 4 чина, написао Е. Ожије, превео Б. Мушички.

У суботу 19. децембра први чин: „Мој чин.“ Шаљива игра у 3 чина, написао М. Калић.

У недељу 20. децембра: „Својка лoла.“ Позоришна игра у 3 чина, с певачњем написао Е. Тот, за српску позорницу прерадио Ст. Десканив, музика од Д. Јенка.

*(*Мој чин.* „Својка“) „Мој чин.“ шаљива игра у 3 чина, од М. Калића, приказале се на нашој позорници за који дан. Та шаљива игра добила је награду од „Матице Српске“ и штампана је као двадесет и трећа свеска „Зборника позоришних дела.“ „Својка“ Мите Калића, шаљива игра у 1. чину, добила је такођер награду од „Матице Српске“ и приказале се на нашој позорници, док се још наша позоришна друшћина бави у Новом Саду. Надамо се, да ће обе те шаљиве игре тако исто лепо успети на нашој позорници као и „Преки лек“ истогачице.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ.

*(*Драмска дела на расписане награде*). На стечај, који је за драмска дела расписала управа кр. српског народног позоришта у Београду, стигло је до одређеног рока, 1. новембра о. г., пет дела. Од тих се патичу за награду за српску историјску трагедију или драму: 1. „Мара Вардићка.“ Трагедија у 5 чинова; 2. „Над Ца-

риграда“ Драма у 5 чинова; 3. „Цар Душан.“ Трагедија у 5 чинова. За награду за комедију из српског живота: 1. „Свињодолац.“ Комедија у 5 чинова; 2. „Два брака.“ Комедија у 5 чинова. За трећу расписану награду за позоришну игру из српског живота није се јавило ни једно дело.

ПОЗОРИШТЕ.

* (*Лудвин Девријен*), чувени немачки глумац, родио се у Берлину 1784, а умрло у истом месту 1832. У обичном животу, ваи позорнице, нарочито у већем друштву, био је веома ћутљив, стидљив, готово плашљив и збуњен, те се налазио у неприлици и није знао одмах дати zgodна и брза одговора на питање. Кад је једном гостовао у Алтони дођу после представе најотменије женске на позорницу и замоле управитеља сина, да им изради, да виде из близу слављеног уметника Девријена. Доведоше га дакле из гардеробе међу женске, које га околеше, те му се дивили. Он се збуњено смешио, нашао се у неприлици и ћутао је. „Ах боже, чисто бих пољубио тога човека,“ — прошатише најмлађа и најлепша женска. „На учините то,“ — рече смејљичи се један глумац, на гурне Девријена к њој говорећи: „Девријене, госпођица хоће да те пољуби!“ Млада девојка донета заграи Девријена и пољуби га, а то исто учинише и остале женске. Девријен се сав залурио од стида, а није био кадар ни речи да прозбори. Тек кад су женске отишле, рече своме пријатељу, бришући уста: „Ово вечерас беше баш прекрасно!“

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

22. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТИЛАТЕ.

Са спуштеним ценама.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 13. ДЕЦЕМБРА 1887.

По други пут:

РАСПИКУЋА.

ЧАРОВНА ПОЗОРИШНА ИГРА У 5 ЧИНОВА, С ПЕВАЊЕМ, ОД Ф. РАЈМУНДА, ПРЕВЕО М. И. СТОЈАНОВИЋ.
МУЗИКА ОД К. КРАЦЕРА. (РЕДИТЕЉ: МИЉКОВИЋ.)

ОСОБЕ:

I. чин. Љубав двоје слушчади.

Јулије Флотвел, племић, милионар	Миљковић.			
Воле, коморник му	Милојевић.			
Валентин, послужитељ	Добриновић.			
Роза, собарица	Л. Хаџићева.			
Кавалер Димон	М. Дмитријевић.			
Иралинг	} флотвелови			
Хелм		} пријатељи		
Валтер			} арзентети	
Гриндлинг				} слуге, ловци, пријатељи.
Сокал				
	} Васиљевић.			
		} Лазин.		
			} Гавриловић.	
				} Слуге, ловци, пријатељи.
	} Васиљевић.			
		} Лазин.		
			} Гавриловић.	
				} Слуге, ловци, пријатељи.

II. чин. Вилински чаробни двори.

Керистана, вила	М. Максимовићева.			
Азур, њен услужни дух, а касније „просјак“	Марковић.			
Јулије Флотвел, милионар	Миљковић.			
Валентин, послужитељ	Добриновић.			
Роза, собарица	Л. Хаџићева.			
Кавалер Димон	М. Дмитријевић.			
Иралинг	} флотвелови			
Хелм		} пријатељи		
Валтер			} Брга.	
Крезуба баба				} Васиљевић.
Златар				
Воле, коморник	} Кестерчанек.			
		} Милојевић.		
			} Више духова.	
				} Брга.
	} Ј. Добриновићка.			
		} Кестерчанек.		
			} Милојевић.	
				} Више духова.

III. чин. Раскош. — Бегство преко Темзе.

Јулије Флотвел	Миљковић.
Глукајм, председник	Лукин.

Амалија, кћи му	З Милојевићка.
Флитерштајн, барон	Петровић.
Валентин, послужитељ	Добриновић.
Роза, собарица	Л. Хаџићева.
Воле, коморник	Милојевић.
Кавалер Димон	М. Дмитријевић.
Азур дух, као „просјак“	Марковић.
Тема	Васиљевић.
Максим	Кестерчанек

Гости, госнода, госпође, слуге.

IV. чин. Служитељска верност.

Јулије Флотвел, „просјак“	Миљковић.
Воле, богаташ	Милојевић.
Вантован	Васиљевић.
Валентин	Добриновић.

Више слугу.

V. чин. Добročинство виле Керистане.

Јулије Флотвел	Миљковић.
Керистана, вила	М. Максимовићева.
Азур дух, још као „просјак“	Марковић.
Валентин, столар	Добриновић.
Роза, жена му	Л. Хаџићева.
Лиза	С. Миљковићка.
Михаило	} њихова
Петар	
Јован	} * * *
Јоца	
	} С. Миљковићева.

У уторак 15. децембра: „ОТЕЛО.“ Трагедија у 5 чинова, написао В. Шекспир, прва 4 чина превео Г. Гершић, пети А. Хаџић, за српску позоришницу удесно А. Хаџић.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(B. dt. fz.)

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 42.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време базилења позорнице дружине у Н. Саду свагда о дану сваког предстани, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПОГЛЕД СА ПОЗОРНИЦЕ НА ПОЗОРНИЦУ.

ПИШЕ С. ЛУКИН ЛАЗИЋ.

VII.

Има у нашем глумачком свету један нов покрет, једна нова појава, која не може остати непримећена, јер све већма упада у очи.

Оназило се, нарочито у новије време, да сав подмладак глумачки долази из Србије. Могло би се рећи, да Србија данас врбује глумце за све југословенске позорнице, док остали српски крајеви стоје скоро непомићно. За последњих 5 година једва ако пађете неколико примера с ове стране. То је заиста мало чудно, кад се зна, да су први почеци и прве најбоље снаге биле све из ових крајева, а понајвише из некојне војводине српске.¹⁾

Колико се за сада дало уочити, покушају да то растумачим.

Тај покрет почиње од онога времена, кад је подигнута нарочита нова зграда садашега српског краљевског позоришта у Београду. До год. 1869—70. сумњам, да је било и једнога глумца из данашње краљевине Србије.²⁾ Но од тад на овамо сваком се годином повећавао број припове. И кад се мало пажљивије загледа, видеће се, да знатна већина тога подмладка долази са више или ниже гимназије београдске. Има по неки случај и са тамошњих факултета, али ни једног јединог из

техничког одељења и природно-математичког одсека, ни једног са реалке београдске и врло незнатан број непосредно из унутрашњости.

Што је баш Београд мегло тога подмлатка, то је лако разумети. Београд је средиште знања и уметности с оне стране, где се стичу српски синови из целе земље, да се спремају за живот. Па онда, Београд, као престоница независне државе српске, има неодољива утицаја на умни развитак тамошње омладине уопште, а нарочито школске. Овоме највише помаже школско уређење, а и политички ентузијазам, који продире кроз све више школе београдске. Тамошње школско уређење основано је некако на слободоумнијим и српскијим начелима, те даје више маха за буђење свести и самосталан рад. Отуда је тамо ђачка омладина тако заинтересована у свима јавним пословима. Она будно прати све догађаје и води озбиљна рачуна о државном и културном развиту народа свог. Она га својим утицајем подстиче и помаже према снази својој, што јој служи само на дну и на част.

Довде ми да би речи, па ни помисли противне.

Али има нешто, што малчице сенчи ову светлу слику живота младалког. Ово се однећ искључиво на ниже гимназије београдске, где се ђаци — као нигде — отуђују од школе. Тамошња ђачка омладина, канда, и сувине рано почиње да ради на своју руку и да о јавним стварима изриче свој

¹⁾ Из Бзене до сада има свега два глумца, а на Далмације један, и то тек на прелазу, т. ј. на путу за глумачтво.

²⁾ Док Сава Рајковић био је први од оностраних Срба, који се одао на глумовање. Он је отишао 1869. год. и то овде у дружини срп. нар. позоришта, где је и прешао 1880. год. На и он није дошао непосредно отуда, него тек кад се вратио из Прага, где је учио политехнику.

критички суд. То прерано старање одврга пажњу са књига на спољне догађаје, што — бар ја тако судим — не би требало да буде. На, хајде, можда би и то донекле било умесно, кад би то био знак свести и родољубља; али, баш на против, то је знак вртоглавице, незрела мудричења, таштине и тежње за левентовањем. Не дај Боже, да ја никад и помислим, да наша школска омладина не треба да води рачуна о ономе, што се око ње збива — не, то никако не велим! Ваџна је у дужности, да буду будни, да буду у стаоци, али пре свега — да буду спремни да буду мудри, а не да одлину, као празни мехови, које сваки по вољи може надувати. Ваџ пре свега мора пазити на свој школски позив; он још није грађанин; он може пратити све, ал' нигда не сме заборавити, да је — ђак. Ко жели да *разуме* неку ствар мора пазити, слушати, проу-

чавати; а ко жели да говори, да суди и да одлучује, мора најпре добро *разумети* ствар, о којој је реч.

И сад, кад такав ђак, који је истом загризао у књигу, и који је пун натучен нејасних идеја, живи у метежу престоничког живота, посрћући тамо амо, а уз то непрестано има пред собом велико позориште, које је тако пуно чара и идејалнога заноса: мора се збунити и омрзнути на сувопарност научну. Велики део таквих ђака, ако се докотура до петог шестог разреда, већ мисли, да је бог зна како сазрео, и већ почне тежити за слободнијим животом. И тако видимо, где грдна већина из разреда у разред отпада од школе. Тој тежњи за независношћу нешто је узрок сама школа (нижи разреди гимназијски) нешто околина, али понајвише сама природа појединаца.

(Спринте се.)

Л И С Т И Њ И.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У НОВОМ САДУ.

(„Федора“.) Драма у 4 чина, написао В. Сарду, превео Ј. Мишкатовић. Приказана 5. дец. о. г.)

Руска кнегиња Федора Ромазова на скоку је, да пође за неког канетана Владимира, о ком мисли, да је честит и ваљан човек. Тог Владимира убију из потаје и Федора је тог мисљења, да су то учинили нихилисте. Сумња пада на грофа Лориса Ипанова. Полиција хоће да га ухвати, ал' касно долази, као што то често бива. Ипанова прогнају и он побегне у Париз. Ту nailазимо и на кнегињу Федору, која сада само за то живи, да Владимира освети. Њој стоји на услузи читава чета руских потајних полицајаца. У кући лакоумне грофине Олге Сухаревке нађе Ипанова, за ким је пошла у потеру. Јадник љуби се на скоро у Федору, која га почиње волети, ал' за то ипак жели за осветом, која је „еднако мори. Заводи га љубављу својом, да би га навела на невест. Јунаци на позоришци обично радо казују, што им је на срцу, на тако и наш Ипанов и не прикрива призна, да је он убио Владимира. Федора хоће да дозна подробно

како се то десило: та за што би иначе стајала у свези са полицијом? Такве невесте не могу се рећи у дворани грофине Сухаревке, па за то и позове Ипанова, да још ту ноћ дође к њој.

Пре него што дође жртва јој, издаје Федора полицијском агенту Гречу заповест, да Ипанова, чим она дозна од њега тајну и чим пође од ње, ухвати, свеже и потајно одведе у Русију. Уједио нише писмо Наринкину, глави петроградске полиције, и у писму окривљује брата Ипановљева, да је он са својим друговима из политичких разлога убио Владимира. После те недостојне шпионаже прима Ипанова. Лукаво се савија и превија око њега сиромаша, који и не слуги на зло. „Ти си нихилиста?“ — „Ја нихилиста? Никако!“ — „Ти, дакле, ниш убио Владимира из освете?“ — „Убио сам га из освете, али у двобоју. Он је навео моју жешу, да с њиме побегне!“ — „Докажи! Где су ти докази?“ Ипанов потече шема владимирова и Федора дознаје, да је вереник јој ишао само за тим, да се богато ожени. Дакле таком човеку за љубав хтеде она да упропасти Ипанова! За то је, дакле, поткавала ипановљевог брата, која сада чека смртна казна! Ипанов хоће да иде. Она га

не цунгта. Исповеда му да га љуби и да стра-
хује за њега. Иванов остаје и тим се спасава.

Ал' не тако певин му брат! А за што не?
За то, што Федора није жњом обавестила На-
ринкина, полицајског поглавара, да не стоји оно,
што му је у писму писала. Такав телеграм спа-
сио би све и комад би се лепо свршило. Ал'
Сарду није хтео, да му се комад лепо сврши,
него је тек у последњем чину потегао да напре-
гне наше живце. Федора и Иванов уживају своју
љубавну срећу у четвртном чину. Радују се и
веселе се животу. У том долази телеграм, у ком
јавља Боров, пријатељ Лориса Иванова, да је
Лорис помилован. Срећа му је сад достигла свој
врхунац. По несрећи стигну и два писма, у ко-
јима му се казује, да му је брат убијен и да
му је матери пукло срце за њим од тешке жа-
лости. У тим писмима јавља му пријатељ и то,
да га гони нека тајанствена жена у Паризу мр-
жњом својом, да му могри на сваки корак, и
да га је окружила уходама. Ко може бити та
проклета жена? То би хтео да дозна Лорис. Ко
ће сад да ошине страх и трепет Федорин? Шта ће
бити од ње, ако Лорис дозна, да је та жена —
главом она сама! На послетку тајна се открије.
Федора се од тешка јада сурва на земљу — изгуб-
љена је! Још хоће да се правда, моли за опроштај,
али Иванов се не да намолити. „Ја ћу је убити, ако
дознам ко је!“ — одговара. Види да јој нема
спаса. Трује себе и сруни се на земљу. Иванов
јој прагта, подиже је и она, сва блажена, умире
на његовим рукама

Као што видимо из садржине комада је нун по-
зорниног ефекта и држи нас узанетости допослед-
њег тренутка. Долази нам као да читамо какав ро-
ман, који чини атентат на целу нашу живчану си-
стему: ми смо непрекидно узбуђени, потресени, по-
ражени. По свему се види, да је Сарду ту драму
своју написао за гласовиту глумицу Сару Берн-
хардову. То управо и није драма у племенити
јем смислу те речи, већ улога, коју та славна
глумица изводи на начин, који је само њој при-
рођен, на начин, који те заноси, који те потре-
са у дубини душе твоје

Приказ тога комада био је извртан. Пу-
блика је била занесена, очарана. То се могло
опазити по оној тишини, којом је тако рећи
недахивнице комад пратила, и по оном бурном
повлађивању, које је указивала ванредно до-
број и складној шри наших вредних глумаца
и глумица.

Г. Вујићка (Федора) освојила је публику при-
казом својим У тој улоги надгрнула је саму
себе. Очајање, љубав, ужас, душевни бол, смрт-
ну бојазан извела је на вештачки начин Мајстор-
ски је играла и у сцени са Ивановим када га
хоће да привеже за себе нераскидном везом, да

га после тим сигурније уништити, ако је крив.
Потпуно је успела и у сцени, кад се увери о
љубави Ивановој и о праведној му освети, коју
је извршио на убини своје домаће среће Та-
сина страсна скзалтација јој поразила је слу-
шаоце и гледаоце. Уметнички је извела и сце-
ну, у којој се заузима за ону несретницу (за саму
себе) о којој Боров јавља своје пријатељу, Ива-
нову, да је уништила брата му и мајку. И
умирањем својим, одвећ натуралистичким по-
тресла је публику.

Г. Миљковић (Иванов) показао је овога ве-
чера да много може само кад озбиљно хоће. И
елегантном појавом и игром својом заслужио је
потпуно признање у публике, и ми му честитамо
на њеном успеху, који је постигао том улогом
својом. Нарочито морамо истаћи игру му у сце-
ни кад ужасним болом и страшном грозом при-
хваћа Федору, која му у наручју умире. Стра-
сна љубав и грдно очајање написли су у њему
верна интерпрета.

Г. Дмитријевић (Де Сприје) својом еле-
гантном појавом и фином, лако игром, гђа Ми-
лојевићка вештим приказом Олге Сухаревке, те-
лакоумне жене, која је стална само у менању
предмета своје љубави, г. Милојевић (Греч) као
вешт агепаг полицајски, па и сви остали без
разлике добром, складном игром допринели су,
да је тај комад *исшито* успео на нашој позор-
ници и да ће се, поред такве игре наших глу-
маца, увек радо гледати.

Још нам је споменути и фини, богате и
укусне тоалете наших глумица тога вечера. У
томе се одликовала нарочито гђа Вујићка, која
је у сва четири чина излазила у новом оделу,
на гђа Милојевићка, која је у свом змиљем
оперваженом оделу од кадиве још к томе и до-
бро изгледала. Не кажу бадава Немци: *Kleider
machen Leute und oft auch Sensationsstücke.*

ПОЗОРИШТЕ.

(Ибсен) Дrame тог гласовитог немачког писца
све се већма шире и стичу све више и више
пријатеља. Ибсен стоји напореда уз Ожијера, а
у Немаца нема му пресца. Ибсен је тако уман
и тако оригиналан мислилац, да се данас може
с највећом коришћу расправљати о етичким му
теоријама. Дрaму му „Нору“ преводи за нашу
позорницу Милан Шевич, те ће тако и наша
публика имати прилике, да се упозна с тим ве-
ликаном, који спада јамачно међу највеће ду-
хове XIX. века.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

23. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 17.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 15. ДЕЦЕМБРА 1887.

ОТЕЛО.

ТРАГЕДИЈА У 5 ЧИНОВА, НАПИСАО ВИЉЕМ ШЕКСПИР, ПРВА ЧЕТИРИ ЧИНА ПРЕВЕО Г. ГЕРШИЋ, ПЕТИ А. ХАЏИЋ, ЗА СРПСКУ ПОЗОРНИЦУ УДЕСИО А. ХАЏИЋ. (РЕДИТЕЉ: МИЉКОВИЋ.)

ОСОБЕ:

Дужде од Млетака	Милојевић.
Брабанцио, сенатор	Лукић.
Први сенатор	Кестерчанек.
Други сенатор	Димитријевић.
Грацијано, брат брабанцијев	Врга.
Лодовико, стричевић брабанцијев	Васиљевић.
Отело, црнац	Ружић.
Касио, поручик	Миљковић.
Јаго, заставник му	Добриновић.
Родриго, одличан млечанин	: Марковић.
Монтано, намесник на Кипру	: Лазић.
Официр	: Гавриловић.
Гласник	: Живковић.
Дездемона, брабанцијева кћи	: Л. Хаџићева.
Емилија, јагова жена	: З. Милојевићка.
Бијанка, касијева драга	: Д. Николићева.

Официри, племићи, гласници, свирачи, матрози, пратња и т. д. — Збива се: први чин у Млецима, остали чинови на острву Кипру.

У четвртак 17. децембра: „ЧЕСТИТАМ.“ Шаљива игра у 1 чину, с певањем, од К. Трифковића. — За тм: „ЉУБАВИНО ПИСМО.“ Шаљива игра у 1 чину, од К. Трифковића. — На послетку: „ПОЛА ВИПА ПОЛА ВОДЕ.“ Шаљива игра у 1 чину, од К. Трифковића.

Улазнице могу се добити у позоришној касарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(B. dt. fiz.)

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 43.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПОГЛЕД СА ПОЗОРНИЦЕ НА ПОЗОРНИЦУ.

ПИШЕ С. ЛУКИН ЛАЗИЋ.

VII.

Та заведена и неука гомила, која се том приликом измена са омладином из свију сталеза грађанства, једнако се врзе око позоришта и прати сведневне догађаје, као по некој дужности. Њих ћете често видети, где и суделују на представама, било као епизодисте, било као шта-тисте и певачи у збору. И сад, кад у ту гомилу упадне управитељ какве позоришне дружине, он ти лепо пробира једног по једног, као гњиле крушке, па их одводи собом у бели свет, не разбирајући, колико је који способан. Способност се тек касније одређује: који не ваља, тога просто одбаце као какву тврду кладу, која се не да расцепити. Оно, мора се признати, да највише одлазе они, који немају куда, који су заведени, на остављени. Овде се морају изузети они први редови из најраније периоде, који су полетели за сјајем нове велике позорнице београдске, из одушевљења и без даљих разлога; за тим они, који су напустили школу једино ради позорнице. Међу њима се може наћи синова из бољих, па и првих кућа, који су оставили све и пошли само за уметношћу.

Па онда ја и не говорим о овоме као о некоме злу. Ције ту ама баш ништа изгубљено, ако омладина пренесе своју снагу из школе на позорницу. Не, ја само сажаљевам случај, што том приликом многи појединци испропадају. У осталом и не може бити напретка без жртава, без личнога пожртвовања. Да су сви људи од

век обзирало на сваку личност, свет би данас био на врло ниском ступњу образованости.

И тако се ова незгода свакојачко може на добро употребити. Тај нови покрет даје нашим па и страним¹⁾ позорницама све нове и нове „рекруте“. И кад узмемо, да на толико милијуна српског и хрватскога народа има једва око стотинак душа, које се с неким правом могу увретити у глумачки сталез — онда то никако није нешто сувишно, нешто страшно! Међу тим се управа српског краљевског позоришта и сама стара, да се отуд не излегу рђаве последице. Тамо је већ узето за пачело, да се на краљевској позорници негују и унапређују најпре они таленти, који су поникли у Србији, па истом онда може се њи даље. Тамо се постарало, да се одгаји нов параштај, који за старим наступна из корака у корак. Тиме се завод осигурава, да не стукне патраг, а уједно се одмењују старији чланови, да не

¹⁾ Српски глумци не само што попуњавају све пазне позорнице и што у славном држе и загребачко позориште, него их још има и у туђини. Има их код Немана и код Мађара и код драме и код опере, па и код браће Бугара. Срби су први давали представе у новој Бугарској и прокрчили пут, и то неке мале позоришне дружине из Србије. Међу харџијама мога пок брата, који је на путу умро у повратку из бугарскога ронства пре две године, нашао сам на неке позоришне објаве из бугарског Језику и пописану парчад од улога. Из заосталих према и причања његових ратних другова дознао сам, да су њих неколико, кад су ослобођени, давали неке позоришне представе у Чирпану и другим местима Јужне Бугарске. Кажу, да су били врло добро прихваћени и да су тиме зарадили путна трошка. Давале први глумци и први диспантери у Бугарској били су Срби. На оној објави, која је још у мене, стоји патрине: „Вој на Косову и т. д. од Дра Ј. Суботина“.

буду оптерећени. А и право је тако. Кад ко има у рукама велики капитал, дужан је да се постара и за наследника, ако не жели, да му се остави пакон његараспача као пусто масло.

С ове стране онет у томе погледу влада потпуна равноправност, јер нема довољно својих снага, да би се могло уздан пробирати. Што је онострано Српство давало до сада толике славне и ваљане глумце, рекао бих, да се може уписати у заслугу подстакну и утицају овдашњих старијих књижевних кругова и појединих личности, а за тим примеру страних позоришта, која су и у нас изазвала прве почетке. И сад, кад се на позориште о-

гугљало, као на нешто обично, а онај утицај и подстак ослабио; сад су, ето, старије снаге на измаку, а пове су као беле вране. Изгледа, као да српско народно позориште нема више оне привлачне моћи, да задобија младеж, а у књижевним круговима као да је сасма утрнула она стара воља за неговањем расада.

Ето рашта подмладак ниче у Србији и рашта се отуд шири на све стране словенскога југа.

Него ово се отегло, као да сам хтео поновати придику, а намера ми је просто, да се константује факат, као нешто ново, што ваља прибележити — бар колико да се зна.

Л И С Т И Њ И.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У НОВОМ САДУ.

(„Мехурићи.“ Други наслов у преводу: „Иружај се према губерњу“. Шаљива игра у 3 чина, од Г. Чикија, с мађарског превео М. А. Јовановић. Приказана први пут 12. децембра о. г.)

Ово је друго позоришно дело чикијево, што га је наша дружина ове сезоне у Новом Саду као новину изнела на позорницу.

Надамо се, да ћемо само услугу учинити нашој позоришној публици, ако је са инцем овим у неколико потеза мало изближе упознамо.

Нема ни пуних десет година, како се Григорије Чики појавио на пољу драмске књижевности мађарске, а већ је мађарску позорницу — што по реч — „на јуриш освојио“. Мађарска је публика Чикију први пут поздравила на позорници 11. јануара г. 1880., кад је његова награђена позоришна игра „Пролетари“ приказана у пенгванском мађарском народном позоришту. Од то доба је Чики, као до њега Силвигети што је чинио, скоро реди набрао све награде, што су расписиване биле на драмска дела; а до данас је написао 25 таквих.

Не кажемо, да су та награђена дела његова сва од апсолутне књижевне вредности, а мора се и то признати, да је драмска књижевност и код Мађара у повије доба награда ударна, али то стоји, да после Силвигетије ни један мађарски писац није достигао ту висину у драмској поезији, на којој Чики данас стоји. Но чиме још не ћемо да га упоредимо са Силвигетом. Силвигети је у драмском песништву био евентуални, а дуготрајне славе су му прибавиле поглавито позориште му игралиште у друштву једнако данш, и то те уверава, прицепе из народнога живота; чикијев позо-

ришни свет много је ужега круга. Његови драмски јунаци махом су рекруттовани из будимпештанског племићкога и чиновничкога вишег друштва; његове се драме збивају понајвише у Будимпешти. Али то друштво мађарско ни један драмски писац мађарски не познаје тако, као што га познаје Чики. Све слабости и махне, све мајмунизме, еву поквареност и све болести тога друштва, што их је корупција за овај десетак година посејала, прозрело је бистро око чикијево скроз и скроз, а уметничка моћ његова изнела их је на позорницу у тако верно погођеним сликама, као да су фотографисане. Данас већ на сваком рођу и мање образовани људи говоре о нездравом стању, које је особито вишим друштвеним слојевима у отаџбини нашој овладао; али ти људи ипсу кадри оком домаћити ни једно болесно место, ни једну отворену рану на појединим удовима тела друштвенога, само осећају, да их дави кужни задах, и по томе знају, да су се у друштву нашем замегле некакве болести. Гледа ли пак човек на позоришни драме чикијево, јасно види пред собом, по свима регулама анатомије разглобљену лешину данашњег друштва мађарског, коју да види какав „добри стара таблабиров“, морао би се од чуда и асвом и десном прекрстити. На тој разглобљеној лешини показује ти Чики рану по глави, и ти код где које посумњаш, да је она од урођене болести, него ти се чини, да је од искуд са запада импортована, али онај кужни задах, што се позориште у тај мах до тебе дошле, онај је исти, што те ван позоришне у друштву једнако дави, и то те уверава, да оне болести, које ти је писац на позорници

показао, ма да је где која од њих и страна, у друштву занета постоје.

У вишем друштву мађарском, из кога је Чики своје драмске особе пресликао, има данас већ много таквих западњачких болести, које је Чики за рана опазио и латио се њихова издања. Ко ово сметне с ума, тај може Чикији и нехотице замерити, да му типови нису узети из мађарског друштвеног живота.

Осим вернога цртања приказаних карактера, морамо још као добру страну истаћи ону технику, којом се чикијеве драме одликују, и којој критика у опште слабо што може приговорити. Природно развијање драмских заплета и жива радња од појаве до појаве уверавају нас све већма о поузданој снази и необичној техничкој вештини чикијевој; а нехични мотиви, лена дикција и здрав, свеж хумор у драмама његовим показује нам правога песника, који уме дубоко да мисли и да пронађе узроке у души човечијој, са којих човек, са којих друштво пада — или се подиже.

На неким од његових драма онажа се, до душе, и по која осетљивија махна, несаразмерност између екенозиције, радње и завршетка, или нејасност заплета, али, у опште узев, и покрај тих мана остаје Чики изврстан драмски песник. Штета је, што круг свога позоришног света не прошири мало, на име, што се не спусти дубље у народни живот, на и отуда да изнесе по коју слику на позорницу. Из друге књижевне радње његове види се, како он и народни живот мађарски добро познаје, на морамо често жалити, што нам тако снажно, вешто перо и тај живот и његове независне особине почешће не нацрта.

„Мехурићи“, што их ми гледасмо први пут на нашој позорници, једна је од бољих шалвих игара чикијевих. Идеја те шалвие игре изнашана је већ толико пута, а и износиће се, богме, до века на позорницу своју изобразених народа на свету; јер човечанство се може слободно одрећи наде, да ће икада угинути саме сујетних жена, које из тежње за тањтом славом и бриљирањем, и из оскудне доброга образовања вештаче упронашћују и мужа свога и себе и породицу своју. Идеја дакле, да је криво образовање и сујета таква слабост човечија, која у последицама својима може да подрије темељ кући, направит човека еменним и на послетку да га и морално и материјално убије, — није нова, али неће никада ни застарати. Шалвие игре, које су слабост њихову на позорницу, на подмех читавом свету — гледало су се и увек ће се гледати радо, само ако су вешто изведене.

Чикијеви „Мехурићи“ свудају међу таквим шалвие игре. У њој нам је представљена жена која је већ од куће дошла сриво вештаче.

на је и децу своју тако васпитала, да само у спољашњем сјају траже задовољства. Да би сујету своју могла задовољити — харчи немилнице имање свога мужа, који под палучом њеном стезе. Безобзирце прави дугове, и — да се може надметати са друштвом, које око себе скупила, и које ни мало није боље од ње, — увлачи у зло и кћер своју и зета свога, човека пуна поштења, који част своју чува као живот свој, и који мора да страда са јакомвешености своје жене. Кад је већ сва породица дотерала — што наши кажу — до „наса“, онда их спасава њихов бивши нишан, са којим стоје у далеком сродству, онако у „мађарском шогоринагу“, али кога „милостива госпођа шогорница“ никада није трпела, јер јој је био „гемајп“.

Радња у тој игри тече живо, природно, без икаквога напрезања; карактери су јасно обележени, а зачет и развој је у потпуном складу. Игра је пуна лепе шале и здравог хумора, што се и на публици видело, која је своје задовољству често давала изрази тањашњем, управљеним по више пута на адресу самога писца.

Што се саме предетаве тиче, то иста је у кратко речено, да су сви глумци и глумице своје улоге изврсно одиграли. Једно бисмо само имали приметити, и то на маскирање Димитрија Морозана (Добриновић), који овако, као што нам је представљен, није верна слика „нишана“ мађарскога, од кога је доцније постао пушан подузетник, него нама изгледа као прост настојник, што га Мађари зову: „Газда под рачуном“ (beszámoló gazda). Права, тачнична слика мађарскога „нишана“, какав треба на позорници да је и чикијев Морозан, то је био Тојаш Данијел у мађарском хумористичном аисту: „Vorszem Jankó“. По спољашности изгледа нешто налик на господина човека, али је манире и изразе своје научно на цустари.

На преводу се онажа да се преводилац морао борити са тешикоћана понеких изрза, а ту је и ост Морозан морао највише да губи од своје оригиналности. У осталом превађање баните улоге и јесте најтежи посао, јер је Чики Морозану дао у уста све саме суште изразе мађарске, од којих се по где који и не може српски онако снажно казати. — Ни сам наслов „Мехурићи“, не одговара у српском језику опоме којму, који је у мађарском са речи „Viborgok“ означен. То је и преводилац увидео, на је за цело за то и додао као коментар наслову те шалвие игре оно: „Пружај се према губеру“, што би се у осталом могло и ставити за наслов тој игри, а не би се морало строго држати превода, кад овај не одговара смислу преведене речи у мађарском оригиналу. — П.

Издаје управа српског народног позорница.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

24. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТИЛАТИ.

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 17. ДЕЦЕМБРА 1887.

ПОЛА ВИНА ПОЛА ВОДЕ.

ШАЉИВА ИГРА У 1 ЧИНУ, ОД К. ТРИФКОВИЋА.

О С О Б Е:

Марија Петровићка, удовица	Л. Хаџићева.	Лаза Поповић	Дмитријевић.
Софка, собарица јој	Д. Ружићка.	Јован, слуга му.	Ружић.

Збива се на добру удовичином.

За тим:

ЧЕСТИТАМ.

ШАЉИВА ИГРА У 1 РАДЊИ, С ПЕВАЊЕМ, ОД КОСТЕ ТРИФКОВИЋА.

О С О Б Е:

Стева Грабић	Дмитријевић.	Софка, собарица	М. Максимовићева.
Ката, жена му	З. Милојевићка.	Јоаким Салун, берберин.	Марковић.
Спира Грабић, стевин стриц	Лукић.		

Збива се у стану Стеве Грабића у јутру на нову годину.

На послетку:

ЉУБАВНО ПИСМО.

ШАЉИВА ИГРА У 1 ЧИНУ, ОД К. ТРИФКОВИЋА

О С О Б Е:

Васа Видић, дечник	Миљковић.	Лаза Дражић	Ружић.
Марија, његова жена	С. Вујићка.	Софија, његова жена	Л. Хаџићева.
Евица, његова сестра	С. Миљковићка.	Јован, њихов слуга	Васиљевић.
Милан, свичин љубавник	Гавриловић.		

Збива се у видићевој кући у Новом Саду.

У петак 18. децембра по други пут: „ФУРШАМБОЛОВИ.“ Позоришна игра у 5 чинова, написао Е. Ожје, превео Бранко Мунџици.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 9 И ПО САХАТА.

B. dt. 1123

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПОГЛЕД СА ПОЗОРНИЦЕ НА ПОЗОРНИЦУ.

НИШЕ С. ЛУКИН ЛАЗИЋ.

VIII.

Сад би било на реду, да мало прегледамо нашу публику, од које на првом месту зависи опстанак наших позоришта. Ово је мало потезки посао. Са глумцима је ишло и којекako, али ко ће оценити толики свет, а да се никоме не замери? Али ја сам се још унапред оградио, да ми нико не упада у реч. Последња нека је вања.

Пре свега морам све наше позоришне посетиоце поделити у шест главних редова. Ова невинна класификација никако не значи, да међу српском публиком има неке грдне, битне разлике с пола. То ме се сад не тиче. Понављам, да је ово само лак поглед са позорнице. Еванђелска непобитност остављена је само поповима и калуђерима.

Дакле, у први ред свакако долазе сви они гледаоци, који иду у позориште ради забаве или из дуга времена. Ово је у нас најмногобројнија и најблагодарнија публика. Она никад не замера много и задовољна је ма чим; али и уметност нема од ње никакве друге користи, до само тренутног повлађивања и прописане новчане припомоћи. Овде просветна цел дрема, па се само кад и кад тргне, да мало пробунца.

По овакој публици глумаштво се никуда не би довињило до веће висине, ма како се она показивала изданина у оба случаја. По овакој публици глумци би вазда тежили за тренутним успехом и повчаном до- бити и — уметност би постала запат. Ово

се осведочило и код појединих дружина и код појединих глумаца.

У други ред иду они, који посећују позоришта једино из неке галантерије, из неке моде, „што се тако ваља,“ као по некој дужности или ради угледа — да се „неизолирају“ и да се „не замере.“

У овај ред спадају отменији појединци, који су се до миле воље нагледали представа у бечком „Бургу,“ у Паризу, у Милану,“ па им се ова наша сиротиња према опоме чини као — „шувикс.“ Ово је она блазирана публика, којој не може ни која сила на свету угодити. Њој се не допада ништа, она ружи све — и у политици, и у књижевности, и у уметности. Ова је публика узajмила квасац у туђини, где пресићени готовани узимају „ложе на позорници,“ а позорницу гледају као депозит својих наложника. Српском у нас је ових људи тако мало, да се сасма губе у маси. Код њих позориште нема никаквог моралног успеха, јер они мигују само пикантерије, које се поштена скромност стиди. Од њих се има једино неке материјалне користи. Па ако би се такав случај могао оправдати код једног завода, који се крсти народном школом, онда бисмо допекле могли бити утешени, јер и тако сви људи немају једне исте потребе. Има људи, који су уживали све, и који знају све!

У трећи ред могли би се уврстити они поштовани посетиоци, који долазе на представе не само ради забаве, него и ради представ-

љачког особља — обојега пола у накрст. Ово је она кокетна, пристрасна публика, од које немају мира ни глумци ни остали гледаоци. Ова публика посматра све, прати све и разбире свашта, што се око позорнице догађа, и то једино — из пуке радозналости, доколице и личног интересовања. Она зна, што су који глумац или глумица јуче ручали, где су на стапу, каква су им пуцад на оделу, код кога су мајстора наручили нове ципеле и који број. Ово је онај арсенал, из којег глумци узимају сигурно оружје за своје силетке; и, на жалост, тај се арсенал не да тако лако не претети. Ова је публика прошарала све сталеже, заступљена је по свима местима позоришне дворане.

У четврти ред спадају они, који се поводе за спољним ефектом и сјајем. Ова публика највећма ужива у лепој масци, лепим декорацијама и лепом оделу са лажним украсима. Она пробави своје плаћено време у студирању тоалете и другом ситничарењу, а пигда не запада у дубља разматрања. Кад запитате ова невини створења шта су видели, ако случајно замрете назив, рећи вам, какав се комад представљао. Но ако их запитате даље, одговорће вам неким небеским погледима и блаженим узвицима: „Ах, ах! Та то је дивота! Не можете си преставити, како је лепо било! Ала је тај и тај господин био леп — као из кутије! Ала је госпођа та и та имала дивно одело, као салвено! Па како је „феш“! Па они брилијанти! „Формално“ смо уживали! Али, видите, то вам је чудно, да сви лепо говоре српски, па ипак се ништа не разуме!“ — Ово су људи, који су тек на путу, да постану права позоришна публика. Њихов стомак није кадар да свари нолетежи репертоар, али га они за то ипак у сласт гутају. Они позоришну провиђу приммају већином као готову истину, јер нису кадри, да кушују на вересију. Овим настраним схватањем позориште промани свој задатак. И овај је ред неприлично заступљен.

У исти ред могао би се урачунати један део гледалаца из ратарског и нижег радничког сталежа закључно, који иде у позориште једино из неке наивне радозналости. Они обично имају о позоришту исто мишљење као и о сваком циркусу и осталим сличним комедијама. Они ништа не узимају озбиљно и сваку појаву на позорници гледају са предуверењем, да је то све само претварање и к'о бајаги! Њих ћете чути, где се у најтрагичнијем моменту слатко смеју, а у најзанимљивијој конверзацији ченају и гуркају један другог. Они и глумца и атлета и клауна крсте једним именом — „комедијан“. Позориште за њих никад није тако занимљиво, као каква суклатаста комедија, али га ипак радо гледају, јер им оно шаренило дражи радозналост. Певање, прикладан — популаран — репертоар и лак природан приказ једино их може култивисати и прелити у праву позоришну публику. И најзад понављам, да је ово само један део из поменутога два сталежа, који ретко долази до позориште.

У исти ред узимам овај део озбиљнијег грађанства, које похађа позориште једино из љубави према позоришту. То су људи пуни одушевљења, који воле све, што је позоришно, па баш и онда, кад им се по где шта и не допада. Они највише жртвују и у новцу и у времену. Они најбоље заступају и најжешће се заступају и за позориште и за све народне ствари, ради чега чешће дођу у какву неприлику и изнутра и с поља. Али то је за њих уживање, па све друго одбијају на дјару. Без њих позориште не би могло опстати, они су његови главни стубови, његова снага. Они су онај снажни покретач, који прва четири реда држи, подстиче, гура и окрће око позоришта као на „ринглингу“. Слава им и хвала им! Да је у нас само једна петина такве публике, наше би позориште дивовски корачило напред.

То би — по моме схватању — била

слика наше позоришне публике, од које зависи живот, напредак и будућност српских позоришта.

Није то згорег погледати се као што у огледалу, а и фотографија је, на сваки начин, користан проналазак.

Л И С Т И Њ И.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У НОВОМ САДУ.

(*Распишућа*. Чаролијска позоришна игра у 5 чинова, с певањем, од Ф. Рајмунда, превео М. И. Стојановић. Музика од К. Крајцера. Приказана 13 дец. о. г.)

Овај комад мање-више познат је и читаоцима и гледаоцима. Смер је врло леп: кад се има не треба бацати, јер ће доћи време, кад нећеш имати. Треба чувати беле наредбе за црне дане. Приказ тог комада, на и певање испало је као што треба. Г. Миљковић (Флотвел) добар је био и као милионар и као просијак. Г. Милојевић (Волф) такођер је добро одиграо коморника, а дошњије седог и оболелог власника двора Флотвеловог. Г. Добриновић (Валсвин), и гђца. Хацићева (Роза), двоје слушачи, својим изврсним приказом пружили су публици лепог уживања. За Добриновића је осим тога песмама својима развеселио и растужно публику, како је то кад садржај песме собом доносио. Г. М. Димитријевић (Кавалер Димон) одиграо је и овог вечера своју доста тешку улогу на опште задовољство публике. Г. Врга (Пралинг) и г. Васиљевић (Валтер, бантован, лађар) такођер су овог вечера доста живо преставаљали, а и говор им је јасан био. Г. Лазич (Гриндлин) добро је одиграо своју доста малу улогу. Гђца М. Максимовићева (Кристиана) у својој старој улози остала је и стара јунакиња. Јако нам је жао, што јој се, ненажњом манирности, могла несрећа догодити, кад је она полетела небу под облаке. Г. Марковић (Азур) у својој улози заменио је доста добро старог јунака г. Ружића у певању, па и иначе у игри доста је верно копирао г. Ружића. Само док се г. Марковић још више уживи у ту улогу, он ће бити прави јунак, нарочито ако се песме, што их пева као просијак, удесе мало више за његов глас. Гђа Ј. Добриновићка (баба) својим изврсним приказом позабавила је и насмејала публику. Г. Кестерчанек (зматар, лађар) потпуно је одговорно захтевима улоге му. Г. Луквић (Глукхајм) као и свагда, тако је и овог вечера верно приказао старца, председника. Овог вечера преставаљала су два нова глумца, управо компетентна за глумаштво. Г. Гавриловић (Сока) имао је приличну улогу. Као први пут врло је добро одиграо, а то је изненадило публику. Г. Петровић (Фли-

терштајн) имао је малу улогу, из које се није могло на чисто видети, да л' је способан за глумовање. Кад г. Петровић добије мало већу улогу, видећемо, да л' има дара за глумарење. К—В.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ.

(*Ред позоришних представа.*) У кр. српском народном позоришту у Београду одређен је био овај ред позоришних представа:

У уторак 15. децембра: „*Везир Абоговић*.“ Трагедија у 5 чинова, написао Никола Ђорџић.

У четвртак 17. децембра: „*Школски надзорник*.“ Шалива игра у 1. чину од Косте Триковића. — За тим: „*Иркос*“. Шалива игра у 1. чину, с певањем, посрбио Ј. Андрејевић, музика од А. Максимовића. — На послетку: „*Милош у Лаштима*.“ Слика из српске прошлости у 1. чину, написао М. П. Шапчанин.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(*Риголето*.) „*Narodne Novine*“ јављају: 22. децембра певан је први пут ове сезоне Вердијев „*Риголето*“ и, ваља рећи, била је то једна од оних лепих вечери у нашем позоришту, каквих се могло више ове оперне сезоне забележити. Насловну улогу певао је и одиграо г. Веснасијани управо криво. У његовој тешкој улози беше тако лепих момената (спомињемо само приказ у почетку II. чина), да би Риголета могао у своје најбоље партије бројати. А то му је и публика својим одобравањем довољно признала. И госпођица Аволето (Цилда) разигравала је својим свежим, младалачким гласом, у највећој висини прецизном интонацијом, на својом лепом игром читаве вечери кућу. Исто тако био је госп. Цамарота (кнез) врло добро диспониран, а дао се осећати, како је ошћинство уживало у њему. Г. Цамарота заповеда са својим грлом и у најкрајњих висина лако, с тога може и његова игра бити посве слободна и наравна. Госпођа Лесићка, господа Кнежевић, Теркуци и Антон достојно су стојали уз заступнике главних партија, и збор је читаве вечери свесно чувао савремену обличину целе представе, коју је елегантном сигурношћу водио г. Никола Фалер. Кућа је била добро посећена, премда је пре представе почео снег падати.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКЕ НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

25. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 19.

У НОВОМЕ САДУ У ПЕТАК 18. ДЕЦЕМБРА 1887.

По други пут:

ФУРШАМБОЛОВИ.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 5 ЧИНОВА, НАПИСАО Е. ОЖЈЕ, ПРЕВЕО БРАНКО МУНИЦИЊИ.

(РЕДИТЕЉ: МИЉКОВИЋ.)

ОСОБЕ:

Фуршамбо, банкар	Миљковић.
Корнелија, жена му	Т. Лукићка.
Луј	Димитријевић.
Бланка	М. Максимовићева.
Марија	Л. Хаџићева.
Бернардовица	Д. Ружићка.
Бернард, њен син	Ружић.
Барон Растибулоа, префекат	Милојевић.
Жермен, слуга код Фуршамболови	Врга.
Стари слуга код Бернардовице	Васиљевић.

Први и четврти чин догађа се код француске вароши Хавра, остали у Хавру.

У недељу 20. децембра: „СЕОСКА ЛОЛА.“ Позоришна игра у 3 чина, с невањем, написао Е. Тот, за српску позорницу прерадио Ст. Дескашев, музика од Д. Јенка.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9--12 пре и од 3--5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(B. dt. fig.)

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 45.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Изази за време бављења позорнице друшине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПОГЛЕД СА ПОЗОРНИЦЕ НА ПОЗОРНИЦУ.

ПИШЕ С. ЛУКИН ЛАЗИЋ.

IX.

Сад на измаку ваља ми се нарочито обазрети на једну мучну околност, која се тиче искључиво српског народног позоришта с ове стране.

Већ смо огугнали, слушајући силне жалбе, како српско народно позориште само себе једе, и свуда се — готово с правом — зебе, да ће то наше занемарено „мезимче“ само себе и појести, или — ако хоћете — само се себи испрестављати. Као што рекох, о томе се много говорило, али само говорило, јер досад нико одлучно не устаде, да томе потражи коренита лека. Али шта сам ја ту развезао?! Радило се, како не! Ето, од прилике пре годину дана писало се и предлагало, како да се томе стане на пут. Устао је неко и врло озбиљно рекао нешто врло мудро. Наиме предлагало се, да се онај мањак, који непрестанце пузи трагом срп. нар. позоришта, као ружан знак сувремене малаксалости, — да се тај кобни мањак у будуће попуњава из глумачких доходака, сирјеч, да се члановима позоришним смање оне грдне плате и одузме онај сувишни додатак, који су дотле онако раскошно уживали! Ту се, по неком застарелом финансијском начину, позивало на штедњу „одоздо“, на штедњу с оне стране, где се већ нема од куд штедети.

Том приликом одрицало се члановима речене друшине свако родољубље и обзир према самом заводу, што је можда била само брацка пренапеганост у бризи за будућност народа свог.

Видите, то је доста занимљиво, с тога ћете ми допустити, да је вредно загледати у ову шупљину, да видимо, на коме је дужност, да испашта ту још неиспитану кривину.

У целој овој лекарској операцији три су главне погрешке: непознавање болести, неразумеваше одношаја и непогодан, слаб лек. Махом је познато, да месечни приход већине чланова српског народног позоришта ретко прелази своту од 30—40 фор., што је приближно заслужи проста радника, а често бива, да је зарада вредног запатлије двојном већа. Међу тим, не сме се превидети једна тешкоћа. Прво: Морају се упоредити најпрече потребе глумчеве са потребама радника и занатлије, па смо одмах на чисто. Друго: Мора се имати у виду, да непрекидно сељакше излаже друшину несаразмерним трошковима, који проистичу из разлике у ценама потреба, које су на разним местима разпо и одређене, док приходи остају увек на једној мери.

Из свега тога може се извести само један закључак, а то је: да су с те стране сви извори штедње сасма пресушени, јер је штедња са платом изведена до крајње могућности — осим ако се неће у крађу и превару!

Што се тиче онога вајног додатка, треба знати, да се њиме решавају најважнија животна питања код приличног броја чланова; док на душевну храну, на ваљану књигу, што је од исте важности,

и на угледну и пристојну спољашност неки не смеју ни да помисљају — а то је знање, то је углед, то је моћ! Нека се одмери, колико се све захтева од нашега глумца, а колико му се даје.

Но кад се, уз пркос свему, предпостави могућност овога начина штедње, ја сам опет тако слободан сумњати, да би се тиме благајница овога народног завода довела у боље стање.

Па хајде рецимо, да је и то могуће, ипак то не би била никаква помоћ, него управо — штета. Тиме би сам завод био морално оштећен, јер дар и мар вазда пропадају, кад им се ничим не јемчи ни за најближи опстанак и кад се заграде све стазе душевнога напредовања. Само одушевљење ствара, а мрзовоља убија и руши. Са уметношћу се не лицитира ценом новчане награде, него ценом талента и чврсте воље, а то се истом онда постиже, кад се све мисли усредсреде у позиву свом. Па баш за то сам уверен, да тај мањак пре може подмирити цела једна општина (а често их је и више на окупу), него једна дружиница од двајестак особа, која махом нема ни куће ни кућишта. Ако, дакле, овом заводу није ујемчена будућност у читавом српском народу — у што сумњам — за цело га неће одржати ни ова гомилница његових представника, па ма како биле јаке везе, које их везују за њ.

Него наведеном приликом сретно је истакнуто нешто по све ново. То су ти такозвани „банкети“. Предлагало се, да се сав онај новац, који би се утрошио на банкете, унесе у позорницу благајницу. Тако је било речено и занста врло мудро речено. Тим би већ нешто било заштеђено — заштеђено од луксуса. Ту још само ваља пронаћи начин, како да се то врши, па да нас види Бог!

Али само је чудно, што је предлагач сматрао те банкете као луксусе позорнице дружини! То никако не стоји. И ако се тиме указивала почаст дружини, ипак је то свагда био и остаје луксус само ужега круга грађанства, по својој драгој вољи.

Домаћин, који из поштовања према својем омиљеном госту приређује какву част, не може то ваљда сматрати као луксус свога госта? У осталом један претплатник, који се редовно претплаћује на једно или више места, указује и заводу и дружини већу почаст и већу услугу, него што су сви банкетни, ма како сјајни били. Банкети остају у успомени, као нешто лепо, као ласкав израз међусобне кокетерије, што позорници толико исто користи, као кад гладна човјека понуде чајном шампањца; а дело претплатничково према томе изгледа, као сигуран стисак пријатељске руке, која јемчи за дуг живот и сретнију будућност. Та ваљда ми нико неће порећи, да се родољубље поштованог српског грађанства, на мерицу оште народне свести, не ће мерити по броју испијених чаша и здравина, него по количини вишка, којим је потпомогнуто напредовање наших народних установа? То је било, по коме се одређује живот свакога народа, и без чега безусловно нема напретка, јер — као што стари завет вели — ни Бог Адама није створио празних руку.

Све ово, што смо се доведе о штедњи разговарали, може се овако разјаснити: Дошао сиром човек код драгуљара, да купи сјајан накит својој невести. Све му се допада, све би хтео да има на један пут, само да може. Пајсад пробере оно, што му се најбоље свидело — али јест! нема довољно новаца! Драгуљар, да не би пропустио купца, подвали му лошију робу за ону своту, коју му је могао исплатити. Сиром човек мисли да је то свеједно, и трчи дома у нади, да је свршио добар назар.

То значи: да се не треба ни мало чудити, ако српско народно позориште, под оваквим условима, почне опадати. У српском народу има дивна пословица: Што платиш то купиш.

А сад на завршетку да видимо, како је сиром човек поступао са својом зарадом, кад му сад недостаје оно мало новаца да купи много бољу ствар, и да ли занста није могао да подмири потребну своту, или се само претварао да би се боље могао ценкати.

ЛИСТИЋИ.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У НОВОМ САДУ.

(„Отело.“ Трагедија у 5 чинова, написао Вилјем Шекспир, прва четири чина превео Г. Гершић, пети А. Хаџић, за српску позоришну удесно А. Хаџић. Приказан 15. дец. о. г.)

Сваке је хвале вредно, што су сви приказивачи редом озбиљно били прегли да одговоре својим задацима. Само на тај начин могу се постићи лепи успеси у позоришном свету, у глумачкој уметности. Само озбиљно проучавање улога доноси глумцу и славе и хвале.

Насловну улогу приказао је г. Ружић. У почетку приметило се на игри му као да му нешто фали. То је тако трајало до трећег чина, ај' одатле све до краја вратила му се стара снага, која га после није остављала све до краја. Снажан је био у својој грдној тузи, снажан у свом големом јаду, снажан у свом очајању кад се почне сумњати у верност, у љубав своје Дездемоне, која му је створила рај на земљи. Снажан је и силан је био, кад оно као тигар скочи и на земљу оборн Јага, који му душу трује љубомором. Ај' најснажнији и најстрашнији био је у јарости и беснилу свом, кад Дездемону дави, на после кад дозна да је она била певина. Сваки звук гласа му казивао је јасно и разветно, да му је у души настао „каос“, ноћ, тамна, црна ноћ, којој не свиће дан. Г. Добриновићу припада част и хвала, што је тешку улогу Јага извео на вештачки начин. По свему се видело, да је дао себи доста труда, да се много мучио и учио, само да створи Јага онако, као што га је замислио највећи познавалац људи и њихових људи. И признати морамо, да је врло лепо успео и у целини и у подробностима у приказу тог препреденог уље и инткова, само нам се чини, да му је ваљало мало јачим цртама и потезима обележити демонску страну јаговог карактера. Извртан је био и у свом претварању како је он поштен, честит и ваљан човек. То су биле тако добро удешене жице на његовој црној раздешној души, да су давале потпун акорд Г. Л. Хаџићева (Дездемона) и појавом и игром својом знала је задобити публику. Нарочито су јој добро пошам за руком моменту када пред сепатом неказује љубав своју према Отелу и кад моли Отела, да опрости Касију. То јој је ишло од срца. Песму о врби и завршне речи после тога не би ваљало да казује тако тужно и жалосно, као да већ зна, да ће Отело учинити крај живота јој. Г. Миљковић (Касио) елегантном појавом и инпналантином игром својом много је допринео, да у души отеловој пробуди љубомору, то „страшно зелених очију.“ Г. Милојевић био је сувише благ, доброћудан дужде

од Млетака. Мало више енергије и строгости треба да покаже поносити дужде од Млетака. Г. Лукић (Брабанцио) није за доста обележно прегор за изгубљеном ћерком својом, а то се мора изнети, да би се могло произвести саучешће према несретном оцу, ког је ујела за срце ћерка му. Похвалу заслужује гђа Милојевићка, која је као Емилија у последњем чину показала доста енергије и у говору и у кретању. Г. Марковић (Родриго), г. Васиљевић (Јодовико), Јазић (Монтано) добро су извели своје омање улоге, па и на осталима се видело, да говоре и раде, као да их задахнуо био велики дух шекспиров.

Први, други и трећи дан Божића:

ПУТ ОКО ЗЕМЉЕ. ЗА ОСАМДЕСЕТ ДАНА са предигром:

„ОПКЛАДА ЗА МИЛИЈОН.“

Глума са певањем, играњем, провалама, у 5 раздела и 14 слика. Написали А. Д. Енери и Ж. Верн. Превели Милер и Бадалић. Музика од Суне-а.

Предигра.

Слика I. „Опклада за милијон.“

I. Раздео.

Слика II. „На каналу Сујецком.“

Слика III. „Удовица рацна.“

II. Раздео.

Слика IV. „На ломачи.“

Слика V. „У име закона!“

Слика VI. „Змијска пштина на Борнеју.“

III. Раздео.

Слика VII. „Копач злата од С. Франциска.“

Слика VIII. „Панадај на пацифичкој железници.“

Слика IX. „Диновески степени код станице Керни.“

IV. Раздео.

Слика X. „На лађи Хенријетте.“

Слика XI. „Канетан Фог и ужасна експлозија лађе „Хенријетте.“

Сл. XII. „У чамцу на бурним валима.— Ливерпул.“

V. Раздео.

Слика XIII. „Злочинац од своје воље.“

Слика XIV. „Троје сватова у једаред.“

Све за овај комад нарочито зготовљене кене, нове декорације радио је наш познати декоратор и позоришни сликар г. Таса Псајловић.

Тако исто набављен је цео нов прибор и зготовљено је ново одело за овај комад. И ако је на тај комад потрошено до 400 ф. а. вр. улазне цене не ће се новинавати, само да би се дала прилика, да што више њих видео тај комад, који се свугде, где се год дојсад давао, ванредно допао и доживио, да се по сто и више пута представљао.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

26. ПРЕДСТАВА.

БАН ПРЕПЛАТЕ.

Са спуштеним ценама.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 20. ДЕЦЕМБРА 1887.

СЕОСКА ЛОЛА.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 3 ЧИНА, С ПЕВАЊЕМ, НАПИСАО В. ТОТ, ПРЕВЕО И ЗА СРПСКУ ПОЗОРИШНУ
УДЕСИО С. ДЕСКАШЕВ, МУЗИКА ОД Д. ЈЕНКА. (НЕКЕ НОВЕ ПЕСМЕ КОМПОНОВАО Р. ТОМНГЕР.)
(РЕДИТЕЉ: ДОБРИНОВИЋ.)

ОСОБЕ:

Павле Поповић	Милојевић.
Милан }	Димитријевић.
Босњка }	М. Максимовићева.
Ленка, сироче под надзором поповићевим.	С. Миљковићка.
Стеван Драгић	Марковић.
Јелка Чизмићева	Л. Хаџићева.
Смиљанић	Лазић.
Смиљанићка	З. Милојевићка.
Пела, имућна жена	Д. Циколићева.
Окружни комесар	Кестерчанек.
Панта Букало, певац	Лукић.
Мита Крадић, ноћни стражар.	Добриновић.
Крадићка	Ј. Добриновићка.
Марко Вајс, крчмар код „Макове седмине“	Врга.
Први } циганин	Васиљевић.
Други }	Исајловић.
Јован, слуга код Поповића	* * *

Сељаци, сељанке, цигани. — Други чин збива се две године после првог. —
Догађа се у селу у Бачкој.

У уторак 22. децембра први пут: „МОЈ ЦЕП.“ Шаљива игра у 3 чина,
написао М. Калић.

Ко од наших поштованих сталних претплатника жели своја места и за ову пред-
ставу задржати, нека изволи ту намеру своју изјавити у позоришној писарници
најдуже до 11 сахата пре подне.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата
после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(B. át. ftz.)

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 46.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Ислази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дању сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПОГЛЕД СА ПОЗОРНИЦЕ НА ПОЗОРНИЦУ.

ПИШЕ С. ЛУКИН ЛАЗИЋ.

X.

Најјачи разлози, који се наводе у хатар слабога одзива према нашем позоришту, то су — немаштина и недоба, т. ј. долазак позоришта у невреме. Онај први разлог у главном би имао места, а овај други једва да се донекле може некако оправдати. С тога да свршим прво с њиме.

Ми сви знамо, да се наш народ великом већином бави сировом производњом и ратарством у најширем смислу. Доба, кад наступају велики радови, није радно доба само за један део народа, него мал' не за све главније делове његове и не само за један крај, него за све крајеве. И само је један мали, чисто грађански део, који тада ужива дане одмора и који у то време махом није на дому. То су поједини трговци и поједини чиновници, који немају никаквог поседа, него се баве уживањем радом.

Али тако исто оно време, кад почиње узајамни саобраћај и размена производње, није само за једне радно доба, него за све. Док се ради, раде скоро сви, а кад се рад почне претварати у новац, онда настаје опште назарно доба — кад сви долазе до новца. То је оно време, на које се сва наша публика позива. У те дане сваки је рад и вољан, да иде у позориште. Тад се заказују састанци, седнице, зборови, сабори, скупуштине, где се доносе општи закључци о заједничким стварима, јер је сваки некако дигао главу, па је рад да одахне од свакиданњег посла. То време почиње од размене производње и у јеку

је од прилике за три четири месеца, а па даље некако траје још за шест месеца.

Е, али реците ви мени, шта да се ради с позориштем у оно доба, кад је велика већина заузета грдним послом, а мала мањина на одмору? Та позориште није мртва справа, која се може привремено склонити где год под шулу до даље употребе и бољих времена. То је жива ствар, која непрестано мора да се крепи и обнавља, ако хоће да живи. С тога је онај највећи пријатељ позоришту, који га прихвати у ове мучне, тако рећи, гладне дане позоришне.

Но узмемо ли, да је позориште тад, поред пречих послова, збиља на сметњи и досади: онда се ваља постарати, да му се за то време осигура опстанак, што би уједно била прилика, да се и оно одмори и опорави за даљи рад. Али ако се то све одбаци, онда се мора предпоставити, да је позориште уопште нека непотребна ствар, неки сувишан намет; па ако је тако, онда у томе народу нема смисла за позориште и тако оно отида, јер му за сад нема места. То је једини разлог, којим се може оправдати оно друго тврђење, али — хвала здравој памети — то све није тако зло.

Сада да видимо, шта је са сиротињом.

Нема сумње, да наш народ у свима крајевима материјално онада, пошто је пошлављен туђом утакмицом, а нема скоро никакве своје индустрије. То се доказивало и доказивало — и збиља је истина, горка истина. О томе се данас можемо

уверити и овде у Новоме Саду, који с дана на дан бива све сиромашнији. Али пошто ми није намера, да овде истражујем, за што је то тако, навешћу касније тек нешто, колико то буде ишло у прилог ове ме питању.

Дакле немањтина, на жалост, постоји.

Али има случајева, где се за сасма споредне — па чак и неспрске — ствари опажа нека кавалерска издашност, која је често терала и до луксуса. Бивало је случајева, кад се за подизање иноверских цркава и споменика, за потпомагање страних позоришних и непозоришних дружина и т. д. обилато прилагало, а кад се тицало наших ствари, махом се скомрачило. Дали је то за то, што се ово друго вазда сматрало као нека тешка дужност, а оно прво као својевољна галантерија — не знам; али знам, да је тако бивало и бива и да наше народне установе јако пате са те претеране толеранције.

Зазор ми је овде помињати оне силне примере, о којима имам тачних бележака, али ако дође до невоље спреман сам другом згодом и на то. Довољно би било да укажем само на оно, што се збивало за последње две године овде у Новом Саду и по другим главнијим местима српским. Најпосле ја не бих имао ништа против тога, што српска публика обраћа пажњу и помаже и стране ствари. Част и поштовање свачијем знању и умењу! Не бих ништа имао против тога, кад би ту било добра избора, обазривости и предорострож-

ности. Али баш то је онај јад, што купујемо све од реда и што се не пружамо према губеру. Био сам толико пута сведок, где је наше познато гостољубље према туђинцима било двојном веће и пријазније, него према своме рођеном. Све се некако бојимо, да се не замеримо странцима, те да свет о нама рђаво не мисли, као да је томе свету стало до нас! Заузимамо се и посредујемо за свакога, који год тумарне до нас из бела света. И то се све дешава у исти мах, кад српско народно позориште даје преставе по чатрљама и ћумезима, кунећи крај с крајем; кад се наши музичари и певачи потуцају и пропадају у оскудици; и кад наши просветни заводи и друштва једва на мепу па на уштап улове по којег члана!

Не, не! Оволика толеранција убија. То туче и у срце и главу. Није то тако велика штета, што бије по кеси, него то трује укус, то одрођује, то убија српски дух. И наша уметност са пуним правом захтева обилатије помоћи, кад се то не одриче туђој уметности. Таквом се галантеријом никоме не импонира. Свет се смеје, кад на гладном човеку види златом везену доламу.

„Што треба код куће, у цркви се не носи“.

говорили су мудри прадедови српски. Још да нам нису тако чести поједини добротвори народни (нека им је слава!) ми до сад не бисмо имали, не само народнога позоришта, него ни многог чега пречег.

(Свршиће се.)

ЛИСТИЋИ.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У НОВОМ САДУ.

(„Пола вина пола воде.“ Шаљива игра у 1. чину, од К. Трифковића. — „Честишам.“ Шаљива игра у 1. чину, с певањем, од К. Трифковића. — „Љубавно писмо.“ Шаљива игра у 1. чину, од К. Трифковића. Све те три шаљиве игре приказане су 17. дец. о. г.)

Мило нам је, што нам је управа дала прилику, да уживамо и у нашим делима, која су пуна живота, свежег хумора и комичних ситуација. Гледајући та дела, онажамо тек онај велики губи-

так, који је смрћу К. Трифковића задесно и нашу драмску књижевност и наше позориште на по се. Ту лакоћу у цртању наших народних типова, то фин, пемевање наших друштвених прилика и махна замац ћемо тражити у писаца, који су пошлн трагом К. Трифковића. Тек упоређењем његовог рада са радом његових потрагуна видимо, да још није мајка родила јунака, који умештрим мачем сатире и пернатим коњем збиље и шале тако владати као он. Грдна штета, што нам га немилу смрт уграби из средине наше баш

онда, кад је стварао дела, која су му већ у почетку рада му прибавила неувеле венце славе у књижевности нашој.

Од приказаних комада најбоље је ишао комад: „Пола вина пола воде,“ за тим „Честитам,“ а на послетку „Љубавно писмо.“ Г. Ружићка (Софија) и г. Ружић (Јован) били су у првом комаду завета скроз и скроз комичне фигуре, кад хоће узајмице да огаде себе једно другом. Њима су са свим добро секундирали г. Л. Хаџићева (Марија) и г. Димитријевић (Поповић.) У другом комаду истакао се г. Лукић (Спира Грабић). Добро је примљена и импровизација му, да би требало боље посећивати позориште, и тиме доказати, да нисмо само родољуби на језику већ и на делу. Уз њега је лепо пристао г. Димитријевић (Стева Грабић), који је лак и окретан био према својој улози. Г. Марковић (Јоаким Санук) веома ће згодна фигура бити за берберина док само мало боље испече зават свој. Г. Максимовићева била је жива, окретна собарица, али је тако брзала у говору, да си јој тек сваку десету реч могао разумети. Од тог би се морала одучити, ако је своме напретку рада. Г. Милојевићка (Ката) била је много боља кад се враћала мужу него кад га је остављала. Видело се, да јој је јача љубав него мржња. У трећем комаду експелирао је г. Ружић (Дражић.) Оно његово „Жено, хајдемо кући!“ изречено у свима варијацијама, наводило је непрекидно публику на смех. Г. Вујићка (Марија) била је сувише патетична, а у ту је погрешку падао по гдекоји пут на озбиљним местима и г. Миљковић (Видић) па то је прешло и на г. Л. Хаџићеву (Софија), сигурно за љубав томе, да буде „die Dritte im Bunde.“ Г. Васиљевић у улози Јована слуге показао је напредак у сухопарној комици. Г. Гавриловић (Милан) није се умео тако владати, да би могао задобити љубав Евиде (г. Миљковићке) па тиме и наклоност у гледалаца.

Публике је било мало, ал' је одушевљено тапшала и готово све приказиваче изазивом одликовала. Као да је хтела пунином свога признања да накнади глумцима празнину у позоришту.

—р—

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(Наш пријатељ Некљужева) „Нар. Нов.“ нишу: Реприза „Нашег пријатеља Некљужева од Палма“ успела је готово још боље него премијера негога. Сви су глумци знали улоге, а уз то су интентивни главних улога били још сигурнији него први пут, па су своје претешке задаће бриљантно решили. Од њих је г. Врани малко малксао у 3. чину, те није добро анлауса на отвореној сцени као први пут. Гђа Ружићка-Строци била је изврсна, као и први пут. Наша

универзална уметница створила је од Наташе прави руски тип, те је све чаре њеног срца и сву одрешитост њеног значаја приказала тако изразито и досљедно, како се само може желити. Једнако је уметнички приказао г. Фијан Некљужева. Свака црта његова лица, свака кретиња руке његове говорила је тако јасно, како иначе говоре само бујице речи. Дујет — да се тако изразимо — у другом делу другог чина деловао је на опћинство толиком силом, да су гђа Строци и г. Фијан били четири пута бурно изазивани. И гђа Флидер осветлила је себи лице, те је и овај пут у 3. чину била на отвореној сцени изазивана. Њезина је Авдоћа у истини у сваком погледу изврсна фигура, достојна свакога признања. Гђица Черисова мало је превише декламвала, али је ипак знала постићи ефекат, који њезина улога мора постићи, ако се хоће, да преокрет у Наташиној души буде веројатан. Г. Савић посве је пристojно одиграо улогу пијанице чиновника, који помаже Некљужеву у његовим лоповштинама, а г. Стојковић био је бољи него први пут, само се још бори с тешкоћама, које карактер Промитова задаје глумцу. Он је себи чиниак, интриган и самодопадан Камелеон. Буде ли га г. Стојковић сасвим тако схваћао, успеће много боље, јер ће слика, бити више јединствена и досљедно проведена. Гђа Грбићева била је особито у 4. чину добра: персонафикација бездушне, до крајности себичне куртизане. Тешка сцена с Наташом није јој сасвим испала, јер није доста изразито истакла безочност, одурну хибеност Јулије, уметну љубавност, тобожњу поверљивост и нескреност њену. Сигурно ће по времену госпођици, која очито лепо напредује, и то поћи за руком. Капитона је лепо приказао г. Фрајденрајх, само му је најлепши приказ у 1. чину сада брисан. Комад је и одвећ за репризу скраћен, те се свршило у 10³/₄ сата, али по нашем мишљењу споменути приказ требало је само на полак скратити, јер је врло дражестан. Још више могла би се скратити приповест Авдоћина, те њен монолог иза Наташина одласка у 3. чину. То би можда било гђи Флидер повољно али комаду неби шкодило. Напокон би се и приповедање сироте удовице у 5. чину могло још мало скратити, а судбено већање пре тога могло би мање трајати. Свако друго скраћивање било би на штету драме, особито у 4. чину, где је — чини нам се — почастак, али не с правом, скраћен.

Кућа је била мало не дупком пуна, а опћинство врло задовољно. Жива одобравања и изазивања било је и при отвореној сцени и после актова доста. „Некљужев“ је стекао на нашој позорници право грађанства.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

27. ПРЕСТАВА.

У ПРЕТЦЛАТИ 20.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 22. ДЕЦЕМБРА 1887.

ПРВИ ПУТ:

МОЈ ЦЕП.

ШАЉИВА ПИРА У 3 ЧИНА, НАПИСАО МИТА КАЛИЋ.

ОСОБЕ:

Сава Жикић, велики поседник и потпредседник црквене општине	Ружић.
Милица, његова жена	Д. Ружићка.
Босиљка, кћи им	С. Миљковићка.
Јела, сироче, девојче њихово	М. Максимовићева.
Павле, стари слуга жикићев	Добриновић.
Стојан Зорић, професор	Миљковић.
Васица Каћанин, жупанијски чиновник	Димитријевић.
Милош Девић, учитељ у миру	Милојевић.
Срета, девићев унук	Васиљевић.
Пивничар	Живковић.

Гести. — Збива се у српској вароши.

У петак 25. децембра први пут: „ПУТ ОКО ЗЕМЉЕ ЗА ОСАМДЕСЕТ ДАНА“, са предигром: „ОПКЛАДА ЗА МИЛИЈОН“. Глума с певањем, играњем, провалама у 5 раздела и 14 слика. Написали Д' Енери и Жил Верн, превели Милер и Бадалић. музика од Ф. Суне-а, за нашу позорницу инсценисао редитељ Миљковић.

Улазнице могу се добити у позоришној касарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 9 И ПО САХАТА. (B. dt. fiz.)

ГОДИНА XII

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 47.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издави за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПОГЛЕД СА ПОЗОРНИЦЕ НА ПОЗОРНИЦУ.

ПИШЕ С. ЛУКИН ЛАЗИЋ.

X.

(Свршетак.)

Него то је тако код отменијег и богатијег грађанства, али има нешто слично и код осталог народа. Да изнесем само један пример.

Ту недавно прошуњао се кроз сва већа српска места некакав „велики циркус“, неко друштво туђинаца, које нема друге задаће, него да згрће новац. То друштво постизавало је на целом путу највећи успех. Из саме В. Кикинде, где се бавило само два дана, однело је словом преко неш хиљада форината! То је био добар „гшефт.“ Али не треба сметнути с ума, да је В. Кикинда српско место, да броји око 15.000 чистих православних Срба, да паметни Шваба ништа не даје за такве ствари и да није могуће, да тај новац за два дана остане у месту — т. ј. да пређе само из руке у руку, као што је то случај код позоришта — него се односи даље.

Па — замислите само — одмах после те најезде дошло је у В. Кикинду наше народно позориште и једва се извукло, да не оде са — дефицитом! Па, као што рекох, то није само ту, него је та неман обретила сва важнија места, која народно позориште походи. После свега тога нама остаје, да дувамо у песнице и да се тешимо старом заповешћом: „Немаштина,“ „недоба,“ и т. д.

У нас има доста таквих жалосних примера, а ту простији свет игра главну улогу. Овде се силом намеће питање, да ли

је у наше публике однега покварен укусу, или је народ силним обмањивањем дошао до разуверења, па не мари за своје ствари? Оно против укуса не може се ништа, али се може позивати на родољубље и част српскога имена. Могло би се рећи, да је томе доста узрок и то, што се у нас слабо ко стара, да нашем ратару и занатлији — дакле великој већини народа — омили наше позориште, да их уносна с њим, и да им тако пречисти укусу, који ће их упућивати узвишеној забави и поуци. Колико ли има сеоских газда, који никад нису ни завирили у позориште, а многи не знају ни да постоји. Путничка приватна друштва једини су пијонири у овоме послу, а наше народно позориште тек је у последње време почело нешто радити на своме популарисању.

Заиста је крајње време, да се за ово побринемо, јер наше грађанство није велико. Ми смо већ принуђени, да што даље проширимо круг наше публике и читалачке и гледалачке. Данас су овде настале такве прилике, да се пеће моћи још дуго овако. Изгледа као да се систематички ради на томе, да се млађи свет српски убије у главу. Видимо, да остарина нестаје и онада, а младеж се никако не диже или бар врло ретко. А докле год она не стане на своје поге, ми се не смемо, као до сад, ослањати у свему само на грађанство (менгане), него морамо захватити и даље. Нека нам у томе браћа Че-

си послуже за пример*). Па угледајмо се и на Талијане. Ни један народ нема са-размерно толико позоришних друштава, као Талијани. Јест, али ваља знати, да и најсиромашњи талијански радник, који по-цео дан издире за худих 80 сантима, нај-пре рачуна, колико му сантима треба за позориште или оперу, па истом онда за остало. То је можда претерано, али отуд у њих толико ентузијазма и толико родо-љубља. Такав народ живи и живиће. Што се нас тиче, ми још не морамо ићи тако ниско, да од сиротиње узимамо последњи залог за њену просвету. Има у нас и другога ослонаца, само га треба потражи-ти — па ће се наћи. У главном је ово правило: *ко може, шај неће или не зна; а ко хоће, шај нема и не може.* На првом месту ово ваља скршити.

Ето, дакле, где би се — по моме схватању — могло штедети и где би тре-бало пробити нове изворе. Јесте сиротиња, али је још веће лоше газдовање. Смешно је то, кад се лакоуман човек тужи на сиротињу.

Најзад да не обиђем још нешто.

Српски је народ у јавном животу веома поцепан и сав прожман неком сле-пом партајичношћу. У нас је већ постао обичај, да начелно непријатељство прелази у лично — и ту се онда тера до крајно-сти. Па није то само у политици, него и у другим одношајима. И то се све чини без икаква обзира и разлога. То се зло најбоље опазило на српском народном по-зоришту, јер га је с те стране стизао удар за ударом. Бива, да наш човек, са целом кућом, неће ни за живу главу оти-ћи у позориште само за то, што се за њега заузимају људи „противне партаје“!

*) Шта је са оним летошњим предлогом „Застави-ним“ о посмртним и славењачким венцима од карата посетица? То је нешто много лепше, много трајније, много јестиније и много корисније, него оно, што смо ми уобичајили. Па онда, шта је са оним предлогом о крај-царским дружинама? Овим начином, чини нам се, дало би се доста учинити, а са много мање жртана.

На тај начин позориште постаје играчка и својина појединих страпака — а то је врло јадно схватање. Ови се људи нај-више извињују оном омиљеном реченицом: „Ех, та ваљда позориште није спало баш на мене!“

Па сме ли се то и даље трети? Где је ту родољубље, где ли здрав суд? Зар се тиме не стаје на пут напретку народ-ном? Зар се тиме не пружа прилика ту-ђину, да нас цеди и газу?

И онда се још нађе неко, који уста-не и јавно пориче српским глумцима сва-ко родољубље и обзир према нашој си-ротини! Жалосно би то било, кад би на-ши глумци ступали у дружину српског народног позоришта, да се набадавадишу и наберу меда; а не за то, што је ово виши завод наше уметности, који има и неку племенитију задаћу — задаћу срп-ску, и што је његов назив тако дичан, тако поносит! Ја поричем ту тврдњу без доказа. У противном случају они би би-ли на месту туђем, на месту неправедно заузетом, одакле би их с места ваљало уклонити, у интересу српске мисли, и уступити то достојанство достојнијима.

Каже се и пише се, да се зна, шта је српско народно позориште, да је од-ређен значај његов. Зна се врло добро, да по живот оностраног Српства више вреди оно славно његово име, него сва уметност његова, или ма којег великог светског позоришта. Па кад већ овај за-вод носи народносни тип, ја држим, да је света дужност свакога Србина, да ову мисао свим средствима подушире и ра-спаљује како у народу, тако и код глу-маца. И ако нам публика вазда буде вољна и будна, српска глума никад неће постати занат, а српски глумци никад не-ће бити макрдијани.

Ја верујем у свест и будућност на-рода српскога, а истицањем ових питања на дневни ред само се одужујем саве-сти својој.

ЛИСТИЊИ.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У НОВОМ САДУ.

„*Сеосна Лола*“ позоришна игра у 3 чина, с певањем, написао Е. Тот, превео и за српску позорицу удесио С. Дескашев, музика од Д. Јенка. — Приказана у Новом Саду 20. дец. о. г.)

Ма да „*Сеоска лола*“ унутрашњом вредношћу својом није се дигао на велику висину, ипак се радо гледа и позоришна дружина приказује га недељној публици сваке сезоне.

Песме и певање са свирком привлачи много публику, те једно то, а друго, што је била недеља, а поред тога и нова година других хришћанских вера, било је позориште добро посећено; разуме се, да су много томе допринеле и спуштене цене.

Доиста је лепо било видети пуне клупе и стајање, па то је сигурно утицало и на глумце да се што боље покажу. После читавог низа представа пред празним клупама морало је и њима мило бити, кад су погледали са позорнице на многе гледаоце.

Уделини публика се разинла задовољна, а томе је највише крив г. Добриновић са г. Марковићем. Г. Марковић певао је као и другог пута на задовољство и гледаоци су доиста уживали у песми његовој. Еј, кад би се још могао г. Марковић и приказом примаћи гласу својему, ал' би то била дивота! Наша је жеља, да још више проучи тог племенита срца долу Стеву. Г. Марковић даје Стеву боље него пређе, ал' врло често упадне у декламацију и онда нам није то — сеоска лола. — Г. Добриновић и Крадић ноћни стражар тако су прирасли један за другог, да ни писац Тот није могао друкчије замислити стражара него што га извађа г. Добриновић. Стражар је комична особа, а у томе је г. Добриновић мајстор: сваки појав његов, свака реч, ил' набацивање оне подеране кабанице, било је на месту и на смеј те натеривало. Оно његово хвастање поштењем у разним усклицима било је тако природно и неусиљено, да чисто човек не би могао ни помислити да је тек игра. Па како је тек класично паорски био узвик му: „Ајавој!“ Трећа особа је гђца Хадићева. Неисташук и љубав изнела је добро, и неке песме отпевала је као што треба, ал' је у гђе Хадићеве глас врло слаб за неке песме, те отуд је и испао дует с момом овако како не би требало. За неудаћу има, и стина, и њене кривце, ал' више је крива природа у гђе Хадићеве што не може да даде Јелци Чизмићевеј оне округлине, коју Јелци већ сама улога доноси. — Гђца Максимовићева и гђа Миљковићка знале се довољно наћи у улогама својима; боље се показао г. Милојевић као По-

новић. — Други су у мањим улогама држали глуму на обичном нивоу, а особито први и други циганин; само први треба да пази, да превлачи што ближе оном правом „свирцу.“

Две песме, које је за овај комад компоновао наш вредни музичар Р. Толингер, лене су по себи, ал' више приличне за концерат него за позоришну игру из народног живота. Сувиле су уметне, а да би се могле допасти нашем свету, који воли да му се пева „просто“, а не „цифрасто.“

М.

(Управни одбор „Друштва за српско народно позориште“) имао је 16. дец. о. г. своју седницу. Подначеоник А. Хаџић поднео је извештај о приходу позоришних представа од 7. нов. до 15. дец. о. г. По том извештају пало је свега па каси за споменуто време 1904 фор. 55 н. а. вр., осим претплате. Највише су донели ови комади: „*Каврга*“ 298 фор. 60 н.; „*Стеван последњи краљ Сосански*“ 158 фор. 20 н. са спуштеним ценама; „*Распикућа*“ 153 фор. 10 нов. са спуштеним ценама; „*Милош у Лативима*“ 110 ф. 90 н. (представа за децу са спуштеним ценама); „*Нови племић*“ 110 фор. 40 нов.; „*Циганин*“ 108 ф. 10 н.; „*Фауст*“ 93 ф. 20 н.; без претплате. — Решено је да се „*Пут око земље*“ даје први, други и трећи дан Божића, али да се улазне цене не повинују. — Наредило је, да се оправе декорације у позоришту и тај посао да се повери позоришном сликару Г. Исајловићу. — Изаслан је подначеоник А. Хаџић да народно позориште заступа на прослави 25-годишњице глумовања Милоша Цветића, а дружину да заступа управитељ Ружић са два редитеља. Ти изасланици одређени су, да понесу и дарове за јубилара, и то сребрни дивит са целим прибором од стране управног одбора и сребрни лавров венац од стране дружине. — Адвокату Орловском у Кракави, који је на нољски језик превео „*Немању*“ од М. Цветића, дата је дозвола да може превести ове комаде: „*Избирачицу*“, „*Љубавно писмо*“, „*Пола вина, пола воде*“, од Косте Трифковића, и „*Шарана*“, од Змај-Јована Јовановића. — Добровољном дилетантском друштву у Власеници (у Босни) послале се из репертоара неки комади, који ће бити за њих. — Управитељ Ружић јавља, да му је М. Цветић писао, да би свога „*Немању*“ радо уступио глумцима ради представе за њихове кориснице, али да се одбије 10 проц. у корист пензионом фонду глумачком, или на какву другу цел. Тај предмет није се могао узети у претрес, пошто се Цветић није сам обратио писмом за управни одбор.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

28. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У ПЕТАК 25. ДЕЦЕМБРА 1887.

ПРВИ ПУТ:

ПУТ ОКО ЗЕМЉЕ ЗА ОСАМДЕСЕТ ДАНА

С ПРЕДИГРОМ

ОПКЛАДА ЗА МИЛИЈОН.

ГЛУМА СА ПЕВАЊЕМ, ИГРАЊЕМ, ПРОВАЛАМА У 5 РАЗДЕЛА И 14 СЛИКА. НАПИСАЛИ А. Д' ЕНЕРИ И ЖИЛ ВЕРН, ПРЕВЕЛИ МИЛЕР И БАДАЛИЋ. ЗА НАШУ ПОЗОРНИЦУ ИНСЦЕНИСАО РЕДИТЕЉ В. МИЉКОВИЋ. МУЗИКА ОД СУПЕ-А. (РЕДИТЕЉ: МИЉКОВИЋ.)

Сценеграф: Тасја Исидоровић.

Предигра: Слика I. „Опклада за милијон.“ — I. Раздео. Слика II. „На каналу сујецком“ Слика III. „Удовица Рацива.“ — II. Раздео. Слика IV. „На ломачи.“ Слика V. „У име закона!“ Слика VI. „Змијска пећина на Борнеју.“ — III. Раздео. Слика VII. „Копач злата од С. Франциска.“ Слика VIII. „Нападај на пацифичкој жељезници.“ Слика IX. „Циновски степени код станице Керни“ — IV. Раздео. Слика X. „На лађи Хенријети.“ Слика XI. „Капетан. Фог и ужасна ексцелозија лађе „Хенријете.“ Слика XII. „У чамцу на бурним валима. — Ливерпул.“ — V. Раздео. Слика XIII. „Злочинац од своје вољс.“ Слика XIV. „Троје сватова у једаред.“

ОСОБЕ:

Филеас Фог	Чланови скецентри клуба у Лондону	Миљковић.	Накахира, робинја	М. Максимовићева.
Тома Фланагам		Кестерчанек.	Кромарти, капетан америк.	
Валтер Рале		Лазих.	брода	Врга.
Џон Суливен		Марковић.	Мустафа-паша, гувернер у	
Андреја Стјуарт		Лукић.	Сујцу	Лукић.
Фикс, детектив, (полицајин агенат)	Милојевић.	Пит, гостионичар у С. Фран- циску	Лазих.	
Ерикбелд Керзика, богат аме- риканец	Димитријевић.	Врховни свештеник брамински	Врга.	
Паспарту, слуга у клубу	Добриновић.	Поглавица индијански	Васиљевић.	
Маргарета, праља	Д. Николићева.	Балаида, малајска девојка	Т, Лукићка.	
Ауда, удовица инђискога		Први } стражар жељезнички	Петровић.	
Рацаха	Д. Хаџићева.	Други } Гавриловић.		
Немеја, њена сестра	З. Милојевићка.	Паре, господар слона	Васиљевић.	
Кондуктер I. и II. крманш. I. и II. Индијанац.		Чиновник судски	Кестерчанек.	
Индијанци. Бајадере. Констоблери.		Машиниста. Брзојавни слуга. Морнари. Брамини.		

У суботу 26. децембра по други пут: „ПУТ ОКО ЗЕМЉЕ ЗА ОСАМДЕСЕТ ДАНА“, са предигром: „ОПКЛАДА ЗА МИЛИЈОН“. Глума е певањем, играњем, провалама у 5 раздела и 14 слика. Написали Д' Енери и Жил Верн, превели Милер и Бадалић. Музика од Ф. Супе-а, за нашу позорницу инсценисао редитељ Миљковић.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(В. ат. фс.)

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 48.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Издази за време бављења позоришне друшине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПРЕСТАВЕ ЗА ДЕЦУ.

Од како је позоришта у нас, никад сретније мисли од ових „пресисава за децу.“

Та је мисао морала понићи из племенитог очинског осећања каквога честитог родољуба српског.

И заиста се родила у сретан дан; пала је међу нас баш у часу мучне омарине, као благотворна кишица после сушних дана.

Па није то само лепо, није то само добро, него је то за нас преко потребно.

На овостраним школама српским врло мало и врло слабо се учи повесница народа нашег. Српски синови у овим крајевима често дорасту „и до коња и до конља бојна“, па једва ако нешто знају из велике прошлости дичног рода свога. Мало их је, који знају праву вредност, прави значај милога нам Српства. Оно, што се по школама научи, нетачно је и сасма недовољно, ако се самоуким трудом и маром не нахрани ван школе или у животу касније.

Али за овај мучни труд око свога самопознања народног треба имати воље, осећања — свести.

Ко је рад добру свога народа, ко је рад да поради на његовом напретку, мора добро познати сам народ, мора знати његове потребе; а да га може познати, мора најпре имати љубави према њему. То се не да касније накалати. То се мора још за раног детињства уселити у млађану душу дечију.

Кад сам летос прелазео у Београд, свратим се, ради неког савета, једном тамошњем великану књижевном. Између о-

сталога повела се била реч о српском језику и народном осећању у нашој новијој књижевности. Исти господин, за време разговора, беше дошао у ватру; устаде и дохвати са свога писаћег стола неки број неког нашег забавно-поучног листа и показа ми задње стране у поучном делу његовом. Читави ступци на тим странама беху испуњени самим изводима (цитатима) из немачког и француског језика, а ниједан није био ни преведен ни растумачен!

„Ето, видите,“ — говораше ми тај ваљани Србин — „колика је то несавесност! То је атентат и на језик и на српски осећај. Нама се овде буни крв, кад морамо да читамо овако шта. По мени нека му је престо, јер ја већ од тридесет година говорим оба та језика; али то је, на жалост, „популаран“ лист, то је писано — за народ! У француским листовима и књигама за народ до данас још не нађох овакве недоследности, а у нас је тога на сваком кораку...“

За тим још говорасмо о туђинштину, која се беше увукла у нашу књижевност, и о најновијим успесима на пољу филологије. Најзад поштовани домаћин заврши овим речима:

„Нама је данас прво и најпрече, да се учило акило српски осећаши, па истом онда чисто српски говорити. Кад ово осећање буде здраво, онда ће нам и језик бити леп и снажан. За срцем ће доћи реч.“

Ово су још свеже речи једнога од наших најпризнатијих књижевника и зналаца, који као нико пре и после њега познаје наш народ и његове потребе. И

да се испуни она ошита жеља, која про-
вирује из ових речи, мора се радити из
основа. Ми морамо употребити сва сред-
ства, да се одржимо и развијемо у нашем
духу народном, а пре свега морамо поче-
ти од наше дечице, на којој остаје
Српство и будућност његова.

Једно од најмоћнијих средстава за
васпитање младе Српчаци у томе правцу
— то су ове преставе за децу; за то ову
ствар ваља најозбиљније прихватити.

Ове су преставе жива, очигледна
предавања, у којима је заносним начи-
ном спојена забава и поука. Свака реч
сваки покрет, свака појава оваквог при-
каза силно се лежи за нежну и осет-
љиву душу детињу. Оно, што деца ви-
де у оваквим за њих свечаним прили-
кама, то никад не забораве. То је за
њих догађај. Она ће се тога сећати чак
као и зрели људи и памтиће све до ситу-
ације. Ја се још и сад живо сећам оне
преставе, кад сам први пут видео позо-
риште, а тад ми је било истом 5 година!
— Први су утисци најснажнији, па баш
за то су и најодлучнији за даље разви-
јање детиње. Из њих се кристалише ду-
шевна способност и карактер свакога
човека.

Па онда, од ових представа за децу
има двојакe користи. Тиме се још из ма-
лена гаји свест код српчаци, а уједно се
зарана производи нова позорница публи-
ка. Стварањем здравога укуса и буђењем
српске свести код ових малиша, сејемо у
њихова нежна срца семе грађанских вр-
лина, а у исти мах спремамо позоришту

не само пове одушевљене гледаоце, него
и све новије поборнике и добротворе.

Од деце временом постају људи, а
од људи зависи све љуцке установе.

Ваљда није потребно изрично напоми-
њати, да се из овога новог кола не смеју ис-
кључити женска деца, него да се и за њих
треба старати у равној мери.

Па баш за то, што је ова замисао
тако важна и значајна, ваља врло опре-
зно, врло пажљиво поступати у начину
извођења. Деца доносе собом на свет све
склоности добру и злу — врлини и по-
року — а од нас зависи, које ће од тога
двога у њима ухватити корена и одржа-
ти превагу у зрелијим годинама. Деца ни-
су кадра, да разаберу добро од зла. Она
сваку ствар виде онако, како им се ука-
же, и чују онако, како им се говори. Све
што виде и чују, примају за готово. И
за то све, што им се на позорници у сли-
ци и речи износи, мора бити чисто, и-
стинито, јасно и одређено. Да се ово тач-
но изведе, мора се имати средстава на
расположењу, мора бити избора, како се
у невољи не би потезало макар шта. Наш
је избор, до душе, оскудан, али за сад
може још добро послужити, а касније,
надам се, да ће се овај недостатак под-
мирити. Уверен сам, да признати песници
и књижевници српски не ће остати глуви
према живој жељи дечице наше, тога ма-
лога народа српског. Деца их моле, моли
их будућност српскога народа, и та искре-
на молба заиста ће ваћи одјека у ства-
ралачком духу њиховом. Не сумњајте!

(Свршаће се)

Да ли је сам Шекспир писао своје драме?

Учени американац, Донели (Donnelly), штампан у Лондону дело, у ком доказује, да они списи, који још данас носе име највећег песника Шекспира, нису од Шекспира, него од Франсиса Бакона, славнога филозофа, који је пронашао методу индукцијама. Новине енглеске и американке подигле су велику ларму због књиге, која као да ће распадити полемику, која изгледаше да је за навек била легла. Питање није ново.

Већ у последњем веку Хорас Волас, у својој књизи названој „Историјске сумње“, заподенуо је то питање. Оно је после тога било врло често претресано у еротинама књига, брошура и чланака. Међу тим ни један од тих списа, и ако нису признавали Шекспира за творца комадима, спевовима и сонетима, који носе његово име, није их јасно приписао никаквом другом ауктору. Тек године 1856., Мис Делија Бакон, американка

рођењем, предузела је била да докаже, да је Лорд Верулам, филозоф Бакон, у правом смислу Шекспир. Ова теорија у први мах изгледала је тако чудна, тако апсурдна, да је књига госпође Баконове остала без икаквог успеха и певином ауктору није донела ни у Америци ни у Енглеској ништа друго до подсмеха од стране публике.

Од прилике у то време некакав Енглеz В. Х. Смит, који никад није ни чуо за госпођу Баконovu, ушао је такођер у борбу и енергично доказивао, да је Бакон ауктор списа шекспирових. Његова књига, кажу, да је убедила и лорда Палмерстона. Доцније разни критичари трудили су се, да покажу сличности и истоветности мисли између ова два велика писца и дошли су до тога закључка, да би најпосле лако могло бити, да Шекспир није нико други до прерушени Бакон. Олуја се међу тим опет стигнала, борба се свршила, и Шекспир, уз пркос толиким нападачима, остао је господар на бојишту.

Али, ево, где се сад појављује нов борац, наоружан новим оружјем, и то много страшнијим, по што је било оружје његових претходника.

Његова књига носиће назив: „Велика крип-

тографија или Баконова шифра у тобожњим списима шекспировим.“ Први део те књиге садржаваће све доказе, који војују у корист Бакону; други део даће објашњење о сакривеној шифри Баконовој, коју је, по његовом тврђењу, открио.

Нема никаквог писаног доказа — каже Донели — да је Шекспир икада присвајао за себе својину било кога му драго комада, који његово име носи. О његовим комадима нема ни речи у његовом тестаменту, у коме међу тим Шекспир врло брижљиво набраја све, што је његово, па чак и његов дрвени кревет.

Девет од ових комада тек су се на седам година после шекспирове смрти појавили, и то кад су били отштампани у знаменитом инфолијуму од 1623. године. Осамнаст од њих тек су онда први пут били штампани са толико промена и уметака, да су то управо били сасвим нови комади. Комади, који су били публиковани за живота шекспирова, не носе ни један име каквог писца. Спев о Венери и Адонису, тако пун знања и елегантности, посвећен је младом грофу од Сутамитна, пријатељу Баконовом, али кога Шекспир није познавао.

(Наставиће се)

Л И С Т И Њ И.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У НОВОМ САДУ.

(„Фуршамболи.“ Позоришна игра у 5 чина, написао Е. Ожје, превео Бранко Муцишки. Приказана 18. дец. о. г.)

Кад је овај комад пре три године дана прешао преко наше позорнице први пут, јако се допао. Тадашњи успех има се приписати колико самом комаду толико и складној игри наших глумаца. А како је сад било. Комад се, истина, и сад допао, али је фалила складна игра, која би допринела, да се све, што се у том комаду говори и ради, боље разуме и допадне. Написани свога задатка стајала је само г. Ружићка, која Бернардовицу може бројати у своје најбоље улоге. Силна љубав нежне матере, која у срећни сина свога налази и сву срећу своју, на она резигнација и самопрегоравање — све је то извела вештачки, а у великој сцени другогачина, кад открије сину тајну, ко му је отац, па кад му каже, да му у дужност спада да га снасе — била је величанствена. То је права вештина с мало речи много казати, а то она уме. Г. Ружић као Бернард имао је много лепих момената. Енергичност, племенитост, гњев и јарост и томе подобни ефекти не могу се већ на лепши начин приказати, али у приказу своје љубави према Марији, у изражавању своје радости, што нема узрока, да се сумња у матер своју, у испашању осећања,

што се може свом оцу на племенити начин осветити — у свима тим моментима није увек погодио ону праву жицу, којом се производе складни звуци на клавијатури срца нашег. Други пут ишло му је то боље од срца. Г. Миљковић није од Фуршамбола начинио оно, што треба да је. Фуршамбол је добричина, али слаб и понуслјив, а никако бедаст човек, као што га је г. Миљковић изнео на позорницу. Г. Лукићка (Фуршамболивица) умесно је извела жену каћперку, а тако исто и жену, која се уме наћи и у новом реду ствари. Г. М. Хаџићева (Марија Лелчићева) показала је приказом те креолке девојке, да уме боље срдити се него патити. Г. Димитријевић (Луј) био је више разметљив, него коншалантно лакоуман, а то треба да буде Луј, тај прототип француске богатанске омладине. Г. Максимовићева била би добра Бланка, да не говори тако брзо, да је не можеш разумети. Ако је ко добра срца, а лаке главе, не треба да је лак и брз и на језику. Г. Милојевић (Растибулоа) био је лак, син и углађен, а то треба да буде човек аристократа, који много држи на свој сталеж и који увек рачуна с приликама. Г. Врга и г. Васиљевић били су добре слуге, а надамо се, да дагом приликом не ће бити ни лонии господари.

Посета је слаба била.

— П.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

29. ПРЕСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 26. ДЕЦЕМБРА 1887.

ПО ДРУГИ ПУТ:

ПУТ ОКО ЗЕМЉЕ ЗА ОСАМДЕСЕТ ДАНА

С ПРЕДИГРОМ

ОПКЛАДА ЗА МИЛИЈОН.

ГЛУМА СА ПЕВАЊЕМ, ИГРАЊЕМ, ПРОВАЛАМА У 5 РАЗДЕЛА И 14 СЛИКА. НАПИСАЛИ А. Д'ЕНЕРИ И ЖИЛ ВЕРИ. ПРЕВЕЛИ МИЛЕР И БАДАЛИЋ. ЗА НАШУ ПОЗОРНИЦУ ИНСЦЕНИСАО РЕДИТЕЉ В. МИЉКОВИЋ. МУЗИКА ОД СУПЕ-А. (РЕДИТЕЉ: МИЉКОВИЋ.)

Предигра. Слика I. „Опклада за милијон.“ — I. Раздео. Слика II. „На каналу сујецком“ Слика III. „Удовица Раџина.“ — II. Раздео. Слика IV. „На ломачи.“ Слика V. „У име закона!“ Слика VI. „Змијска пећина на Борнеју.“ — III. Раздео. Слика VII. „Копач злата од С. Франциска.“ Слика VIII. „Нападај на пацифичкој жељезници.“ Слика IX. „Циновски степени код станице Керни“ — IV. Раздео. Слика X. „На лађи Хенријети.“ Слика XI. „Капетан Фог и ужасна експлозија лађе „Хенријете.“ Слика XII. „У чамцу на бурним валима.“ — „Ливерпул.“ — V. Раздео. Слика XIII. „Злочинац од своје воље.“ Слика XIV. „Троје сватова у једаред.“

ОСОБЕ:

Филеас Фог	} Чланови екецентри клуба у Лондону	Миљковић.	Накахира, робиња	М. Максимовићева.
Тома Фланагам		Кестерчанек.	Кромарти, капетан америк. брода.	Врга.
Валтер Ралф		Марковић.	Мустафа-паша, гувернер у Сујецу	Лукић.
Џон Суливен		Лукић.	Пит, гостионичар у С. Франциску	Лазич.
Андреја Стјуарт		Милојевић.	Врховни свештеник брамински	Врга.
Фикс, детектив, (полицајни агенат)	Димитријевић.	Поглавица индијански	Васиљевић.	
Ерибелд Керзика, богат американац	Добриновић.	Балаида, малајска девојка	Т. Лукићка.	
Паспарту, слуга у клубу	Д. Николићева.	Први } стражар жељезнички	Петровић.	
Маргарета, праља	Л. Халићева.	Други } стражар жељезнички	Гавриловић.	
Ауда, удовица инђискога Радаха	З. Милојевићка.	Парс, господар слона	Васиљевић.	
Немеја, њена сестра		Чиновник судски	Кестерчанек.	
Кондуктер. I. и II. крманон. I. и II. Индијанац. Индијанци. Вајадерс. Констеблери.		Машиниста. Брзојавни слуга. Морнари. Брамини. Чиновници жељезнички. Народ.		

У недељу 27. децембра по трећи пут: „ПУТ ОКО ЗЕМЉЕ ЗА ОСАМДЕСЕТ ДАНА“, са предигром: „ОПКЛАДА ЗА МИЛИЈОН“. Глума с певањем, играњем, провалама у 5 раздела и 14 слика. Написали Д'Енери и Жил Верн, превели Милер и Бадалић. Музика од Ф. Супе-а, за нашу позорницу инсценисао редитељ Миљковић.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(B. dt. fir.)

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 49.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПРЕСТАВЕ ЗА ДЕЦУ.

(Српштак.)

А сад да наведем оно, што нам до данас стоји на расположењу. Ми имамо — коликоми у овом тренутку пада на ум — свега неколико комада, који би се могли употребити као нарочите преставе за децу, а то су: „Маркова сабља“, „Крст и круна“, „Милош у Лашинима“, „Три светла дана“, „Ситара и нова школа“, „Нох у очи нове године“ и слика с певањем „Апошесога свештом Сави.“ Као помоћно средство могли би се узимати поједини призори из историјских комада народних, као на пример: вечера из „Зидаља Раванице“, завера на Такову из максимовићевог „Милоша Обреновића“, какав призор из јакшићеве „Сеобе Срба“ или „Станоја Главаша“ и т. д.; а уз то би се могле нарочито компоновати неке алегоричке слике из наше историјске прошлости, са осветљењем и певањем.

Него није доста пазити само на то шта се приказује, него и *кад* и *како* се приказује. Најбоље је давати ове пригодне преставе о великим годовима и народним светковинама, као о светом Сави, Цветима, Видову дану, повој години и т. д., као што то донекле чини краљевска позорница у Београду. Таквим начином добијају ове преставе двоструку вредност, а и позоришна благајница има отуд веће користи, јер онда поред неодрасле долази и одраслија публика. Но да се ти велики празници и светковине не би изгубили за ширу публику, најбоље је *у очи* таквога дана давати преставу за децу, а *на сам дан* другу, прикладнију за шири круг — *за народ*.

На онда такве се преставе морају приређивати што сјајније и што озбиљније. Деца морају бити уверена, да је то збиља, а нипошто шала и забава. Ружни примери, скаредни призори, неразумљив и нехатан приказ мора се избегавати. Све, што је српско, мора бити одабрано; мора се изнети лепо, јасно и озбиљно. Позоришна управа и глумци оваквим поступком раде највише у своју корист, т. ј. задобијају за се подмладак, коме ће у блиској будућности позориште прећи у наслеђе, и који ће тад оцењивати и судити дотадашњи рад његов.

Ово, што је догде речено, у многом би се дало применити и на „преставе за народ“, које имају исти — културни — смер, само што оне морају захватати већи обим и узимати јача средства.

Најзад морам указати на једну доста незгодну појаву. Од како је управа српског народног позоришта прихватила ову мисао, дају се — по могућности врло често — те преставе по разним местима српским. Уобичајено је, да се том приликом сиромашној деци бесплатно уступа један део улазница, да се не би искључивала од својих имајућих другова. То је веома племенито и красно, јер ко нема, тај и онако не би дошао, а свакако је боље, да има што више гледалаца. Али приметно сам, на жалост, да сиротиња, из неког неправданог поноса, неће да прими ту олакшицу. Жалили су ми се у више прилика наши учитељи, да многи сиромашак неће да пусти своје дете у позориште са бес-

платном улазницом, јер му то изгледа као пека — милостиња; а међу тим сам није кадар или му је жао да плати, што му се то чини као нешто — сувишно!

То је велика погрешка, то је неразумевање саме ствари. Сви наши свеснији људи у народу, а нарочито учитељи, позвани су, да о томе обавесте простији свет. Ваља говорити и доказати људима, да то није никаква милостиња, да се то не чини из обзира према њиховој личности и сиромаштву, него да се тиме посредно — преко њихове деце — чини услуга целом српском народу и да позориште тиме просто врши своју дужност и ништа више. Ваља им разложити, да је такав њихов поступак штетан и за нас и за њихову децу; и заиста, ако су ти људи пријатељи својој деци и своме народу, они ће их послушати. Наш је народ и у сиротињи поносит, али је тако исто и разборит, па ће разумети своју дужност и своју корист.

Узгред примећујем да су и дивне српске народне песме једно од најмоћнијих средстава за дечије васпитање ван школе. Они узорити карактери, онај овејани српски дух, она ретка лепота, што је као злато проткана кроз њих, кадри су да облагороде и прекале и најкржља-

вију природу. Ни једна српска кућа не треба да је без овога уреса, на коме нам завиди васколики свет. Сви пријатељи народни треба на све стране да сеју ово неисцрпиво бисерје наших отаца, које ће нас вазда сећати ко смо и какви треба да будемо. Сваки Србин, који својој деци жели очнега вида, који је рад, да му пород не буде постидан у роду свом — мора га најпре нахранити овом храном душевном.

Српске мајке, српске народне песме и ове креснаве за децу могле би, у року од 20 година, створити Српској неухватан бедем против шубинског насртаја.

Онај нараштај, који би прошао кроз ово свето чистишће, био би много свеснији и много српскији; а као такав, био би кадар да се одуре сваком убитачном утицају, могао би све своје одношаје уредити према својим народним потребама — могао би положити чврсту основу за сретнији живот. Крајње је време. Ми морамо, ми смо принуђени да то учинимо, ако желимо да нас има. Сваки од нас дужан је то самоме себи, дужан своме народу, дужан човечанству и његовом напретку. Ми то можемо да учинимо, и, своја тврдо верујем, да ћемо — и учинити.

С. Лукин Лазич.

Да ли је сам Шекспир писао своје драме?

(Наставак.)

Дрски критичар амерички хвата се са самом личношћу шекспировом у коштак. Рођен у селу, од оца, који је био касалин и трговао с вуном, добивши образовање врло овлашно, Шекспир се оженио у својој осамнаестој години. Принуђен да побегне из свога завичаја због неке ситне кривице ловачке, склонио се у Лондону, где је, притиснут невољом, био принуђен да пред вратима неког позоришта врши службе, које су понижавале. Мало по мало, благодарећи приликама, Шекспир постане власником позоришта: етече нешто мало новаца и 1610. године, у четрдесет седмој години, у пуној снази свога живота, врати се у свој завичај. Да ли за то, да би се могао мирније одати обрађивању лене

књижевности и служби муза? Не! Шекспир се прозачки вратио на оно, што је у младости радио и продужио је посао свога оца. Умро је 2. априла 1616. год. и Вард, варош тога места, записао је цигло ове речи у протокол умрелих: „Шекспир, Драјтон и Бен Џонсон волели су мало сувише да пију, па је Шекспир уледе тога добио грозницу, од које је и умро“

Ова смрт изгледа да није произвела никаквог утиска на његове савременике.

Чак и рукописе шекспирове служи Донелију за доказ. Од тако многих списа, који се Шекспиру приписују, није преостало апсолутно ништа друго до његовог потписа. Овај је потпис тако право неписан, уздрхтавом руком, која се

не узда у себе саму, да изгледа немогуће, да је таква рука могла написати сто осамдесет хиљада врста поезије или прозе, које се налазе у шекспировим делима.

Ауктор ових списа, каже Донели, познаје интимно грчке и латинске класике, историју, политику, војну вештину, физику, хемију, хортикултуру, медицину, музику, итд. А све те науке знао је само Бакон. Бакон је, као што признаје Меколеј, био најлепши и најпространија умна снага, која је икада човеку била дана. Он је имао у највишој мери сав дар појетски и зна се, да је врло волео позориште и све што се позоришта тиче. Он је написао неколико „образина“ (masques) и других драмских

комада, приликом извесних прослава на јелисаветипом двору и на двору краља Јакова I.

За што би Бакон давао своје комаде Шекспиру? За то, што у времену Јелисавете, кажу браниоци Баконови, драмске појете и глумци нису имали никаква уважања; њих су сматрали за „вагабунде, интриганте и битанге.“ Поред све своје страсне наклоности према позоришту, Бакон није могао компромитовати свој високи положај друштвени; за то је он позајмљивао име некенирово, који је био управник једнога од највећих позоришта лондонских, и који је прилагођивао позоришници комаде, које је лорд Верулам цисао и њему испод руке давао.

(Свршиће се)

ЛИСТИЊИ.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(Мала смушеница.) Пред празним гледалиштем приказала се у среду 21. децембра „Мала смушеница“ (Une tête de Linote) од Барјера и Гондинета, која се лане без сумње само пометњом појавила на хрватској позорници, те се ове године без успеха огледало, неби ли се могла опћинству свидети. У тој „Смушеници“ има особа, има пуно кретања, разговора, смеха и уметног плача, има пикантних варијација и сличних преварених, има и немогућих ситуација али — нема радње, нема карактера, нема мисли, нема ничега, што би јој давало права, да се у хрв. позоришту за дуже време настани. То је плод булварске парижке музе, на је можда и добар за парижки булвар, где се без сумње приказује не само врло пикантно, него и врло смешно, али за хрватско опћинство та муза нема и не може имати чара; из плодова парижке цикантерије не може хрватско опћинство — ништа добро научити. Ми смо, дакако, већ од давна престали бити филистри, па то баш није ни зло, али за то ипак не можемо да појмимо дражест, ниш да се забављамо драматским производима à la „Tête de Linote.“ Оставимо то парижкој булварској публици, која би била такођер поражена, кад би јој се такав комад изнесо на позорници „Théâtre français,“ дакле онога позоришта, које по својој задаћи — si licet parva сопропеге magnis — одговара нашем народном позоришту. И с тога је управо голема штета, што се наши глумци морају мучити таквим комадима, који у нас немају права на живот. Овај пут су у „Смушеници“ биле — осим две — све улоге на ново раздвојене, дакле је за већину глумаца била та „Смушеница“ нов комад. На ново раздвојена, морала се на ново учити, а тога ради требало је више проба, које су се с много

већом коришћу могле посветити или каквом новитету, или старијој каквој драми, којој је уснех зајемчен. Још нешто. Сећамо се, да су за оне вечери, којих је имао гудити Вајс, оглашене две нове француске глуме у једном чину (међу њима „Светиљка“, од Мисета.) Пошто споменути гудач није могао изаћи на позорницу, те глуме скинуте су с репертоара и до данас су без сумње — бар у толико заборављене, да ће опет требати неколико проба пре него се изнесу на позорницу, а то се могло учинити узвиком Вајсовом одступу већ одавно. Ми шта више чезнемо за тим, да једне вечери гледамо 3—4 изврсна пиеса игара у I. чину, па би нам управа могла по који пут пружити то уживање. И још нешто. Хрватска је драматургија врло сиромашна, то је истина, али уз све то у позоришном репертоару није уврштено није све, што се могло с већим правом уврстити, него „Мала смушеница.“ Тако н. пр. Округлићева „Шокица“ постигла је сензациони успех у Београду, а на хрв. позоришту, за које је раг excellence писана, није још давана. Има и других примера. Како чујемо, управа има у рукама један оригинални комад од једне — зашто да не кажемо? — госпође, о којој à priori верујемо да има талента, и тај комад никако да изађе на позорницу. Ми ћемо паносметку радије гледати слабији свој комад, него лош страни, који незаслужује части да буде ама баш ни лане преведен, као што је „Смушеница,“ у које се сваки час спотичемо о речи и изразе, којих глумац не може без великог напора научити и без труда изговарати. Те неколике примедбе нисмо написали да стварамо управи неприлика, него да свратимо њену пажњу на оно, што може користити хрв. позорници, као и на оно, што јој је штетно, а опћинству с правом неповољно. Н.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

30. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 27. ДЕЦЕМБРА 1887.

ПО ТРЕЋИ ПУТ:

ПУТ ОКО ЗЕМЉЕ ЗА ОСАМДЕСЕТ ДАНА

С ПРЕДИГРОМ

ОПКЛАДА ЗА МИЛИЈОН.

ГЛУМА СА ПЕВАЊЕМ, ИГРАЊЕМ, ПРОВАЛАМА У 5 РАЗДЕЛА И 14 СЛИКА. НАПИСАЛИ А. Д'ЕНЕРИ И ЖИЛ ВЕРИ. ПРЕВЕЛИ МИЛЕР И БАДАЛИТ. ЗА НАШУ ПОЗОРНИЦУ ИНСЦЕНИСАО РЕДИТЕЉ В. МИЉКОВИЋ. МУЗИКА ОД СУПЕ-А. (РЕДИТЕЉ: МИЉКОВИЋ.)

Предигра. Слика I. „Опклада за милијон.“ — I. Раздео. Слика II. „На каналу сујецком“. Слика III. „Удовица Радина.“ — II. Раздео. Слика IV. „На ломачи.“ Слика V. „У име закона!“ Слика VI. „Змијска пећина на Борнеју.“ — III. Раздео. Слика VII. „Крај злата од С. Франциска.“ Слика VIII. „Нападај на пацифичкој жељезници.“ Слика IX. „Циновски степени код станице Керни.“ — IV. Раздео. Слика X. „На лађи Хепријети.“ Слика XI. „Капетан Фог и ужасна експлозија лађе „Хепријете.“ Слика XII. „У чамцу на бурним валима.“ — „Ливерпул.“ — V. Раздео. Слика XIII. „Злочинац од своје воље.“ Слика XIV. „Троје сватова у једарел.“

ОСОБЕ:

Филас Фог	Чланови ексцентри клуба у Лондону	Миљковић.	Накахира, робинја	М. Максимовићева.
Тома Фланаган		Кестерчанек.	Кромарти, капетан америк.	
Валтер Раиф		Лазих.	Брода	Врга.
Џон Суилвен		Марковић.	Мустафа-паша, гувернер у Суједу	Лукић.
Андреја Стјуарт		Лукић.	Пит, гостиничар у С. Франциску	Лазих.
Фике, детектив, (полицајни агенат)	Милојевић.	Врховни свештеник брамински	Врга.	
Ерцибелд Керзика, богат америкаца	Дмитријевић.	Поглавница индијански	Васиљевић.	
Паспарту, слуга у клубу	Добриновић.	Балаида, малајска девојка	Т. Лукићка.	
Маргарета, праља	Д. Николићева.	Први } стражар жељезнички	Петровић.	
Ауда, удовица ниђискога Рацаха	Л. Харићева.	Други }	Гавриловић.	
Немеја, њена сестра	З. Милојевићка.	Паре, господар слона	Васиљевић.	
Кондуктер I. и II. крманши, I. и II. Индијанац.		Чиновник судски	Кестерчанек.	
Индијанци. Бајадере. Констеблери.		Машиниста. Брзојавни слуга. Морнари. Брамини. Чиновници жељезнички. Народ.		

У среду 30. децембра: „БИБЛИОТЕКАР.“ Шалива игра у 4 чина, написао Густав Мозер, превео В. Гапац. — У истак 1. јануара *први пут*: „СВЕКРВА.“ Шалива игра у 1 чину, од М. Кампа. — За тм: „САБЉА КРАЉЕВИЋА МАРКА.“ Алгоритија у 2 раздела, од Ј. Ђорђевића и А. Хаџића.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(B. dt. fia.)

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 50.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази ва време бављења поворишне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ЛЕНКА ХАЦИЋЕВА.

(1870—1887.)

Данас излази Ленка Хаџићева последњи пут на нашу позорницу, данас врши последњи пут свој узвишени уметнички задатак као глумица нашег народног позоришта.

Седамнаест пуних година делила је она добре и зле дане нашег позоришта, седамнаест дугих година усхићавала је српску публику живим створовима свога рада и мара.

Особље наше народне позоришне дружине мењало се за ово двадесет и шест година у више прилика и по невољи и без невоље; долазиле су и опет одлазиле ваљане припознате снаге глумачке; остајало их је и верних том нашем просветном народном заводу: али нико није, што-но реч од колевке, тако истрајно, савесно, марљиво радио у дружини народног позоришта као Ленка Хаџићева, која је радом својим извојевала себи одлично место у храму српске глумачке уметности.

Ленка Хаџићева одрасла је тако рећи на позорници.

Још као дете умела је за себе задобити публику својим слободним и окретним ступањем на позорницу, а као млађахно девојче од петнаест година примала се већ и тежих задатака, које је изводила увек на задовољство публике, која је Ленку увек радо гледала на позорници.

Мало по мало прилике или управо рећи неприлике позоришне учинише, да се Ленци Хаџићевој почеше поверавати и најзаманлије улоге.

Тада се тек видело, да је у ње приказивачки дар обилат, изврстан.

Има томе три-четири године како Ленка Хаџићева е дана у дан ствара на позорници све дивније и дивније несничке створове, који изобилују толином и непосредношћу свежих осећаја и неодољивом умљатошћу.

Њена Ивана у „Цару Јовану“, од Мите Поповића, па Дивна у „Стевану последњем краљу босанском“, од истога песника, па Софија у „Сну на јави“, од дра Милана Јовановића, па Анђелија у „Максиму Црнојевићу“, од Лазе Костића, па Вукосава у „Милошу Обилићу“, од дра Јована Суботића, па вилу у „Сабљи Краљевића Марка“, од Ј. Ђовђевића и А. Хаџића — све су то чисти, племенити, идеални створови њене живе маште и разборита ума, њеног знања и умења.

Ал' и у ремек-делима светских великана налазио је лепи дар Ленке Хаџићеве за доста прилике, да засијне необичном светлошћу.

Ко је год гледао њену Амалију у шилеровим „Разбојницима“, њену Дездемону у шекспировом „Отелу“, па њену Маргиту у гетову „Фаусту“: сваки је очарап био њеним приказом тих песничких створова, свак је уживао у њеном уметничнапредовању, које би јој помогло, да се вијне у недогледне виевне глумачке уметности, где ничу неувехли венци глумачке славе.

Велика је, грдна је штета, што наша Ленка оставља позориште баш онда, када

је извојевала себи у њему славно име, које ће светљити потоњем глумачком нараштају за углед, за подстрек, да не маљакце на трновитом путу глумачког живота.

Штета је велика, губитак је голем, ал' кад већ инако не је, ми желимо нашој

Ленци на новом путу живота лепу срећу а недељена симпатија и љубав српског света пратиће је и на том новом путу живота ђена, што га је изабрала по милој и драгој вољи својој.

Сретно да Бог да!

О дилетантским позоришним дружинама.

Све што који дан, све то јаче отима маха мисао, да се склапају што више дилетантских позоришних дружина. И пре је било неколико дилет. дружина, али су све скоро биле само привремене; данас пак има приличан број дил. дружина и већим делом су сталне.

До сада, кад се склапаху такве дружине, пису имали трајнију замисао, по их је побудило моментано расположење, или саучешће, да се, помогне каковом беднику. Данас пак замисао о оснивању дил. друштва обузима већег обима. У 34. бр. „Јавора“ од о. г. има допис, у ком се говори о дилетантским друштвима, али како? Писац тога дописа у „Јавору“ навео је на брзу руку — као што се види из дописа — три разлога, која је у кратко и разложио.

Ово су ти разлози: Дилетантска друштва замењују право позориште, дилетантска друштва доносе многу корист српском народу, и дилетантска друштва су добра за омладину. У 174. и 176. бр. „Заставе“ од о. г. изашла су два чланка, која такође говоре о дил. позоришним дружинама. Писац чланака у првом је изнео корист таквих дружина: *материјалну и моралну*, а у другом чланку говорио је о склапању и састављању дил. дружина.

Како се допис „Јавора“ и чланци „Заставе“ потпуно слажу у погледу дилетантских дружина, то ћу покушати, да се још која прозбори о тако важној ствари, која може много користити.

Прво ћу да узмем на ум нека питања и одговор на њих.

Најважнија питања су ова: Где могу

бити такве дружине? Ко им може бити члан? Шта ваља да чини ново склопљена дружина? И шта би требало учинити, кад се намножи број дилетантских поз. дружина?

На прво питање је одговор врло прост и кратак: Дилетантских дружина може бити у свакој вароши и сваком месту, јер ту се свакако може наћи неколико коле способних чланова и мушких и женских, који не морају бити баш млади-млађаци. У вароши и већем месту још пре се може доћи до дил. дружина, јер ретка је која варош или веће место, где нема неважне дружине, која може да буде уједно и дилетантска дружина тим пре, што је дил. позориште — као и право — скончано са невањем; даље дилет. дружину могу имати два, три мала села, у којима би се могло на изменце претстављати.

На друго питање одговор је: Сваки може бити члан дилет. дружине, који се осећа коле способним и *вољним*; а разуме се, да дотични, који су ради бити чланови дил. дружине, морају имати бар нескре морала, и да увек морају имати на уму свету намеру, коју мисле или коју треба да постигну.

Треће је питање: Шта ваља да учини нова склопљена дружина? Кад се склопи где-год дилетантска дружина, одмах треба да изабере неколицину, који ће да држе свезу са којом старијом дил. дружином или са централним одбором „срп. народног позоришта“, особито у погледу комађа.

Четврто и најважније питање је: Шта би ваљало чинити, кад се намножи број дилет. поз. дружина?

Кад се намножи број дилетантских позоришних дружина, онда би требале све друштвене да ситуије у заједници. Здружене тако дилетантске друштвене ваљало би да имају заједнички одбор, који би стајао на крми и давао отпор изненадној бури, који би се бринуо за све, што је пуно за изигравање. Даље тај би одбор нашао између себе неколицину, који би пробали писати парчад; а неколицину, који би оцењивали. Или, ако то не, а оно би тај одбор из заједничког, неутрошеног иметка издао позив и ставно награду писцима, који би бар у том случају вољни били, да се оснује *књижевни дилетантског позоришта*.

Кад се све ово буде испунило, онда ће се тек показати прави успех дил. дружина. Онда ће да се види права корист како *материјална*, тако и *морална*.

Ово све није немогуће, али се мора још више настојати око тога, да се оснује што више *сталих* дружина. Јер за час дође, да је овде или онде пуно да се даје дил. представа у корист сиротих, бедних, погорелих — на ту се баш највише

и огледа, права, света намера дил. дружина — а не само онда, кад се у години даје једанпут или више дил. представа и то да се *повиси* фонд ове или оне задруге.

Ово, што ћу сад рећи тиче се свију, који хоће да их се тиче. Како је приметно порастао број дил. дружина, то би требали многи писци и превађачи позоришних дела, да се покажу пријатељи и да ураде што за дилетантског позоришта, јер и онако слабо има позоришних дела за дилетанте, и што има, то је већином све престављано — на треба мало новине!

Писац чланка у 176. бр. „Заставе“ (г. Д. К.) говорећи о тешкоћи при склапању дилетантских дружина, напомиње између осталог: како многе матере не дају своје ћерке у друштвину због тога, што долазе сцене у неким комадима, где се мора љубити. Писац чланка, да разуверити матере, вели: да се ћерке не морају љубити, него се могу и за руку ухватити. Тим речима је слабо разуверено г. писац матере. Требао је споменути, да се ни на правој позорници не љуби, него се пољупци маркарају!

J. K.

Да ли је сам Шекспир писао своје драме?

(Свршетак.)

Ово, што смо додас рекли, то је теза, коју доказују присталице Баконове. Кад Донели не би имао других доказа, не би заиста било вредно, да се о томе поново говори. Све је то по готову већ из рачије било познато. Али он казује, да је пронашао нове доказе, и то је, што је оригинално у његовом помену.

Цео свет зна — вели Донели — да је Бакон био врло велики љубитељ криптографије, т. ј. вештине писања у шифрама и тајним знацима. Он је овој вештини придавао врло велику вредност, по што говори о њој у свом најозбиљнијем и најзначајнијем делу, које носи назив: „De Augmentis.“

То је синило као муња кроз радознали дух Донелија. Да ли Бакон није сакрио где год своје име у делима шекспировим? Где би био кључ? То истраживање предузео је амерички критичар и латио се неблагодарног посла, пуно тежоба, које изгледају несавладљиве. Дуго година он је обртао и прсвртао и дању и ноћу листове онога чувенога „фоліума од године 1623.“ Необична

нагинација његова задивила га је; многе речи, отчитане су курзивом без видљивог разлога; заграда, наводнице, спојнице, којима ово издање врри, све му се то учинило загонетно: све то сакрива некакву тајну. Дуго и дуго година бројао је и срачунавао речи; сабирао и множио их бројем страна, и после безбројних тумарања, после најзамршенијих претпоставака успео је, да из текста извуче целокупне фразе, и што је значајније, то је, да је поцрпео отуда најзанимљивије анегдоте о Шекспиру, о Бакону, о краљици Јелисавети и т. д. — једним словом, нашао је неспорив доказ, да је Бакон творац комада шекспирових.

Је ли овај посао озбиљан? Амерички критичар да ли је занета успео, да толико поткопа шекспирово дело, да се оно сруши? Ми идемо на сусрет новој битци са књигама. Учени Енглези подићи ће се као један човек, да бране свог Шекспира, узор свој. То ће бити срачан двобој између дрскога америчанца и гордога Енглеза.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

31. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 21.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 29. ДЕЦЕМБРА 1887.

ПО ДРУГИ ПУТ:

НАСЛЕДНИК.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 5 ЧИНОВА, НАПИСАЛИ ЕМИЛ ОЖЕ И ЖИЛ САНДО, С ФРАНЦУСКОГ
ПРЕВЕО М. Ђ. ГЛИНИЋ. (РЕДИТЕЉ: МИЉКОВИЋ.)

ОСОБЕ:

Франц Милер	М. Димитријевић.
Шингл	Миљковић.
Барон Бергхаузен	Милојевић.
Маркгрофица Розенфелдова	Д. Ружићка.
Фредерика Вагнерова, рођака Франца Милера	Л. Хаџићева.
Доротеја, кћи маркгрофичина	М. Максимовићева.
Штурм, управитељ у замку	Лазик.
Готлиб, бележник	Васиљевић.
Пегерман, слуга баронов	Врга.
Слуга маркгрофичин	Живковић
Слуга у замку	" "
Нисмоноша	* * *
	Кестерчанск.

Догађа се у данашње време у Баварској.

У среду 30. децембра: „БИБЛИОТЕКАР“. Шалџива игра у 4 чина, написао
Г. Мозер, превео Ђ. Галац.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата
после подне, а у вече на каси.

Ѓица Денка Хаџићева излази данас последњи пут на позорницу и прашта се са
српском публиком.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(B. et. fia.)

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 51.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издава се време бањене позоришне друштине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Новл Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

НАШ ПРИЈАТЕЉ НЕКЉУЖЕВ.

Комедија у 5 чинова и шест слика, од Александра Ивановича Паљма.

Још у прошлој десетини овога века била је руска литература на западу слабо позната. Где-где би се спорадично појавио по који превод, али шира читалачка публика није марила за „севернога варварина“. Једини је Тургенев већ пре десет година имао на западу среће, али не једино с тога, што је био један од највећих европских писаца, него више с тога, што је умео руски живот у неку руку свезати са западним животом у својим новелама и романима, па су његова дела била не само производи народне руске књижевности, него а priori неки посредници између западне и источне културе, између западног и великог источног света. Међу тим, од потоњих десет година, после рата руско-турскога, почеше поједини западни књижевници више превађати с руског језика и свраћати пажњу своје публике на грандиозне творевине рускога духа, и од тога времена почиње формална поплава руске белетристике на западу.

Од тога времена не чита се више једини Тургенев, него је на западу једнако познат и Достојевски и Толстој и Гончаров — да спомнем само најславнија имена. Западни свет, упознавши се с тим генијима, био је не само изненађен, него и одушевљен, јер је увидео, да у Русији постоји реалистичан роман, до савршенства развијен, у исто доба, док на западу још критичари расправљају питање о задатку, што га роман има испуњавати, и о целима, за којима има тежити. Данас већ има руски роман на западу мало не то-

лико читалаца, колико и у Русији, те се нова руска дела с оноликим одушевљењем превађају, с коликим се изворна у самој Русији примају.

Руски роман отворио је западу нов свет, јер је Русија читав свет, који се кроз столећа другачије развијао него запад, па су и резултати тога развитка сасвим другачији него на западу. Но у колико се живот народа рускога, приказиван у руским романима, разликује од живота западних народа, те на западњака утиче као новина, често и непојмљива, у толико је онет мало не у свима руским романима један елемент, који је сасвим појмљив западњаку, те на њега неодолјиво утиче.

То је више или мање истицана тежња за слободом индивидуалном и политичком; борба за човечије достојанство и самоопредељење; настојање око напретка.

Не траже сви писци слободу, устав, шта више ни културу западну. Но сви траже препород рускога друштва; сви желе, да нестане деспотизма и да се дође до државне форме, која неби сметала слободном индивидуалном кретању и народном напретку, који се пеби имао састојати у простом подражавању запада, него би се имао на психичним и карактерним својствима народа оснивати, а западна култура имала би се примењивати у толико, у колико може прећи у крв и сок народу.

Тај елемент руских романа готово привлачи западног читаоца, јер му пред очи износи опреку западне и руске културе, а уз то га готово задивљује

грандиозна вештина руских великих романиста у карактерисању.

Није чудо, што у великој Русији има великих и оригиналних карактера, ал' је доказ женијалности руских романиста што такве карактере умеју приказивати невиђеном вештином. Баш тој њиховој женијалности имају највише захвалити, што им се дела на западу толико читају; у Немачкој, на пример, толико, да се већ критичари туже, како немачка публика у потоње време „гута“ руске романе, док за немачке слабо мари.

Али нису Руси само у роману велики. И њихова драматургија, према младима, има већ таквих дела, која се могу патицати с најбољим плодовима западњачке драматургије, па и ако има великих запрека пренашању руских драматских дела на западне позорнице, доћи ће ипак време, те ће тих запрека силом прилика нестати, и западни свет биће тим делима можда једнако изненађен, као и руским романима.

Истина, у руским драмама огледа се руски оригинални живот још боље него у романима, па су често у погледу прецизности драматске концепције западњачку много мање разумљиве, него роман, ком је на диспозицију широко описивање и детаљно карактерисање, али је зато у њих толико правог драматског живота, толико битног драматског елемента, да на гледаоца морају неодољиво утицати и онда, кад му тенденција драматичара није по вољи, кад му суштина појединих карактера није симпатична, кад му безобзиран реализам приказивања није по људи.

Човек се мора занета често срдити на ту реалистичну безобзирност руског драматичара, али га она и нехотице привлачи; он је спреман писца укорести, што му је тако мало стало до живаца гледаоцевих, али му у исти мах мора признати, да приказује прави руски живот, те да утиче на гледаоца у оном правцу, који је имао на уму, пишући драму. Од туд

толик успех руске драме у самој Русији; од туд безни велики народно-културни значај код куће; од туд велика важност руске позорнице у ново време, која се може поносити драматичарима, какви су А. Н. Островски, А. Писемски, А. Потјехин, А. Ј. Паљм, Г. Гњедић, Ј. Спажински, В. Крилов (Александров) и др.

А. И. Паљм, аутор „Старога племића“, „Просветитеља“, „Грешнице“ и др., особито се истакао својом драмом: „Наш пријатељ Некљужев“, која му је име разгласила и у нашој монархији, кад је пре две године изнесена на венску позорницу.

Готово у свима својим драмама приказује он руско друштво по вароцима, али у том друштву он тражи и карактере, који су на нивоу сељака; који; према културно напреднији, нису заборавили на традиције свога рода и сталежа; којима, су поштење и простодушна искреност, уз енергију у одлукама и раду, вођице живота.

Тако он у својим драматским сликама приказује мешавину варошког и сеоског друштва; опреке између варошке покварености и сеоског традиционог поштења, које се оснива на искреној вери у бога и у вечност душе.

Укритицање и опреке таквих струја интелектуалног и душевног живота приказује се и у „Нашем пријатељу Некљужеву“.

Садржај Паљмове драме може се брзо исцрпљивати, јер ту нема замета, нема искривљавања измајсторисаних догађаја, нема ни самосталних епизода; све тече природно, строго логички, досљедно и једноставно; драма је проста слика друштвене-породичне сцене из руског живота.

Некљужев је благајник неке велике банке. Он живи сјајно, раскошно. Има богато уређен стан и летњиковица. Углађен је, фин човек, који својом љубазношћу све придобија. Он воли друштва, те их и прима у својој вили, па с тога и њега поштују и воле. Сви га зову својим пријатељем. Од куда му богатство? То нико

право не зна и не мари да сазна, но ко хоће да чује и верује, може чути, да је недавно учинио на купљену тек срећку велик згодитак. И у кући богата трговца Лапћева много се говори о њему, јер Некљужев, и ако ретко одлази у ту кућу, радо се врзе око лепе Наташе, лапћеве кћери. И она као да се интересује за њега, премда то таји, те неће да иде

на његов позив у његову кућу, и ако то њезин отац и њезина тетка, генералова удовица Адвоћа Мироновна Фефикипова жели. На похвалу о Некљужеву, што их из разних уста чује, она увек зна шташта приметити, као да сумња о његовој искренности. На послетку се ипак даде наговорити, па ће сутра поћи с оцем к Некљужеву. (1 чин.)

(Свршите се)

Л И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Управни одбор „друштва за српско народно позориште“) држао је 28. децембра о. г. своју седницу, у којој је фискал друштвени Др. Илија Вучетић поднео извештај о дужницима, које је опоменуо да плате дужне камате на обвезнице за чланство. Решено је, да се предложи скупштини друштвеној, да се њих 15-рица бришу из чланства, који од много година дугују камате и који су или помрли или материјално осиромашили тако, да се дуг не може наплатити. Неки ће се тужити ради дужних камата, а чланова из Вршца и Земунa позваће се још један пут преко тамошњих повереника друштвених да своје дугове намере. — Узет је на знање извештај, да изасланици управнога одбора и позоришне дружине нису због вејавице и сметања могли отићи 19. децембра о. г. у Београд на прославу 25-годишњице глумовања Милоша Цветића и да су јубилара брзојавом поздравили. Од стране управнога одбора послан је М. Цветићу као дар сребрн дивит и перо са прибором у кутији са накисом, а од стране позоришне дружине сребри вснац такођер са згодним накисом. — Са захвалношћу примљен је прилог од 7 фор. 28 нов. из ковчежића „Арапин“, који се налази у пивници код Тоше Мартоновићког. — По жељи г. Јована Грчића вратиће му се његова слика из народног живота под насловом „Каврга“ и издаће му се тангијема, која му као писцу припада за досадања два приказа у Вуковару и Н. Саду. — Драма у 2 раздела с насловом: „Брак под морањем“ од непознатог писца издана је на оцену секретару друштвеног Сави Петровићу. — Глумица гђица Ленка Хаџићева, која је 17 година глумовала у срп. народ. позоришној дружини, јавља, да неступа из дружине, да се повлачи у приватан живот и да ће 29. децембра последњи пут ступити на

позоришну. — Узет је на знање извештај Дра Јована Вујића, повереника друштвеног у Сомбору, да је тамо склопљен месни одбор позоришни. Исти повереник умољен је, да с тамошњим месним одбором учини све пужне припреме за позориште, које ће после Новог Сада отићи у Сомбор, те му је послана концесија за представе и уговор за позоришну дворану. — Утврђен је репертоар до Богојављења, када ће бити последња представа. Тај репертоар доносимо на другом месту. — Одлучено је, да позоришна дружина добија шест корисница преко године и одређена је процентуална мера, по којој ће се те кориснице према плати делити међу поједине глумце.

(Ред позоришних представа.) У петак 1. јануара први изиш: „Свекрва“. Шаљива игра у 1 чину, од М. Калића. — Пре тога: „Пркос“. Шаљива игра у 1 чину, с певањем, од Р. Бенедикса, за српску позоришну прерадио Др. Ј. Андрејевић, музика од А. Максимовића.

У пелесу 3. јануара: „Пут око земље за осамдесет дана“, са предигром: „Опклада за милион.“ Глума са певањем, играњем, провалама у 5 раздела и 14 слика, написао А. Д. Енери и Жил Верн, превели Милер и Бадалић, за нашу позоришну инсценисао редитељ В. Миљковић. Музика од Ф. Суе-а. (Са ситишеним ценама).

У понедељник 4. јануара: „Чаша воде“. Хисторијска шаљива игра у 5 чинова, написао Ђ. Скриб. (Пре иоласка позоришне дружине на пуш прешпоследња представа)

У среду 6. јануара у користи позоришне дружине први изиш: „Марија кћл луковнице“. Шаљива игра у 2 раздела, по Бајару прерадио Фридрих Влум, превео Спиро Димитријевић, музика од А. Донцетија. (Последња представа пре иоласка позоришне дружине на пуш.)

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

32. ПРЕСТАВА.

У ПРЕПЛАТИ 22.

У НОВОМЕ САДУ У СРЕДУ 30. ДЕЦЕМБРА 1887.

БИБЛИОТЕКАР.

ШАЉИВА ИГРА У 4 ЧИНА, НАПИСАО Г. ПЛ. МОЗЕР, ПРЕВЕО Ђ. ГАЛАЦ. (РЕДИТЕЉ: ДОБРИНОВИЋ.)

ОСОБЕ:

Мерсленд, властелин	Милојевић.
Едита, његова кћи	М. Максимовићева.
Хери Мерсленд, његов синовац	Марковић.
Ева Вебстерова, едитина другарица	С. Миљковићка.
Сара Гилдернова, гувернанта код Мерсленда	Ј. Добриновићка.
Мекдонелд	Лукић.
Лотер Мекдонелд, његов синовац	Димитријевић.
Леон Армандал, центлмен	Васиљевић.
Џибсон, кројач	Добриновић.
Диксонова, лотарева домаћица	Т. Лукићка.
Роберт, библиотекар	Бакаловић.
Џон, мерслендов послужитељ	Врга.
Трин, комисионар	Кестерчанек.
Послужитељ са жељезнице	Живковић

Прва се радња догађа у Лондону, друга, трећа и четврта у мерслендовом двору.

У петак 1. јануара *први пут*: „СВЕРВА“. Шаљива игра у 1. чину, од Мите Калића. — Пре тога: „ПРКОС“. Шаљива игра у 1 чину, с певањем, од Р. Бенедикса, за српску позорицу прерадио Др. Ј. Андрејевић, музика од А. Максимовића.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(В. dt. fiz.)